

ગાથા સીરીઝ : ભાગ ત્રીજો અહુનવદ ગાથા, હા ૩૦.

તેના તરજુમા, શબ્દ અર્થ, ગુહ્ય અર્થ અને
ગાહેસારણુમાં તેના વપરાસના અર્થ સહિત;

દીનકર્દના સદ્ગર, વરસત માન્સર અને બગ નરકેામાં
એ ગાથાના હા વિષે આપેલાં જ્ઞાનની વીગત ગાથાના
આ હાના શબ્દ અર્થ સાથે કઈ રીતે બંદ બેસે છે
તેની સમજ કનૂમ મારફતે આવી શકે છે તેનો ચિતાર

પહેલવી-ફારસી તરજુમાઓ આજના શબ્દ અર્થના તરજુમાને
તેના અસલ થવા ધારેલા અર્થ ઉપર લઇ જાય છે, તેમાં
કનૂમ કેવું ઉપયોગી થઈ પડે છે તેનો ચિતાર.

લખકાર

ડૉ. ફરામરોઝ મોરાબજી મીનીવાલા, એડિટર, સરજન,
બી. એ., એલ. એમ. એન્ડ એસ.

લેકચર "શીયીને ધર્મ કનૂમ" No. 26

પ્રગટ કરનાર :

લી પારસી લેજીસેશન એન્ડ ટ્રમ્પરન્સ કમિશન,

COLLECTOR OF PUBLIC RELATIONS (P), PARSIS, 312, BOMBAY.

15 MAY 1941

(સર્વ હક સ્વાધીન)

(All Rights Reserved)

BOMBAY - ઈ. સ. ૧૯૪૧ માર્ચ

પારસી વેણ્ટેરીયન એન્ડ ટેમ્પરન્સ સોસાયટી બુક-ડીપો.

નોબલ એમ્બર્સ "બી.", પારસી બબર, કોટ, મુંબઈ.

Rs. Rs.

જરથોસ્તી ઇલમે-દનૂમ સીરીઝ, નાં ૧, જરથોસ્તી ધર્મ સમજવા માટે ઇલમે-દનૂમની ચાવી—કર્તા મીં બેહેરામચાહ નવરોજી ચરાફ.	૦	૧૨
જરથોસ્તી ઇલમે-દનૂમ સીરીઝ, નાં ૨, તાવીલ-ધ-સુદરેહ—કર્તા મીં બેહેરામચાહ નવરોજી ચરાફ	૧	૮
દનૂમ નીકીઝે વેહદીન, (ભાગ બીજો)—કર્તા ડોં ક. સો. ચીનીવાલા.	૧૦	૦
જરથોસ્તી ઇલમે-દનૂમ મુજબ સુદિ-રચનાના ચાર મોટા નકસાઓ ...	૧	૦
ચજશ્નેની બુલંદ કીયા—કર્તા ડોં કરામરોઝ સોરાબજી ચીનીવાલા...	૧	૮
ગાથા સીરીઝ, ભાગ પહેલો : અહુનવદ માયા હા ૨૮—દનૂમની નજરે હા તાવીલ—કર્તા ડોં કરામરોઝ સોરાબજી ચીનીવાલા ...	૦	૧૨

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગજગની સર્પીરાટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૨૨૭૯૨ કિમ્ત

ગ્રંથનામ ૭૧૮૧૧૨૧૨૧૫-૩

વર્ગીક ૫૬૪૫૧ : ૨૧૫

જરથોસ્તી-દએનની પવિત્ર બુલંદ કીયાઓમાં "નામ-ગુવણ" માં મહાન પુરોના નામો લેવાનો અસલ કાયદો—કર્તા એરવદ ફીરોઝ ચાપુરજી મસાની	૦	૨
"ખ્યાલ-ધ-તાવીલ-ધ-સુદરેહ"—કર્તા મીં કેખશરૂ બ. ભમીના ...	૦	૨
નીરંગ-ધ-કુસ્તી બા દનૂમન-ધ-સઓષ બા મીઝ—કર્તા બાઈ બાનુ કેખશરૂ મોહી	૦	૩
પાંચ ગાથાના હા (તદન શુદ્ધ ઉચ્ચાર)	૦	૪
વેણ્ટેરીયનનો ભોમ્બો—કર્તા મીં જમશેદજી ધનજીભાઈ ચરાફ. ...	૧	૦
ધરાની ચહેનચાહતની પડતી અને જરથોસ્તીઓનાં હોંદમાં આગમનનાં ખરાં કારણો—કર્તા એરવદ જમશેદજી કાવસજી કાતરક, બી. એ.	૧	૦
અમર ન્યોતી અરથુશ્તર : ખ્યાલ સાથે	૦	૨
Zoroastrianism Ancient and Modern—by Ervad Phiroze S. Masani	5	0

ગાથા સીરીઝ : ભાગ ત્રીજો

અહુનવદ ગાથા, હા ૩૦.

તેના તરજુમા, શબ્દ અર્થ, ગુહ્ય અર્થ અને
ગાહેસારણુમાં તેના વપરાસના અર્થ સહિત;

દીનકર્દના સુદગર, વરદત માન્સર અને બગ નરકોમાં
એ ગાથાના હા વિષે આપેલાં જ્ઞાનની વીગત ગાથાના
આ હાના શબ્દ અર્થ સાથે કઈ રીતે બંદ બેસે છે
તેની સમજ કનૂમ મારફતે આવી શકે છે તેનો ચિતાર

પહેલવી-ફારસી તરજુમાઓ આજના શબ્દ અર્થના તરજુમાને
તેના અસલ થવા ધારેલા અર્થે ઉપર લંઘ જાય છે, તેમાં
કનૂમ કેવું ઉપયોગી થઈ પડે છે તેનો ચિતાર.

લખનાર :

ડૉ. ફરામરોઝ સોરાબજી ચીનીવાલા, ઓફિસીયલ સરંજયન,
બી. એ., એલ. એમ. એન્ડ એસ.,

લકબે “ ખુશેચીને ઇલમે કનૂમ.”

પ્રગટ કરનાર :

ધી પારસી વેજીટેરીયન એન્ડ ટેમ્પરન્સ સોસાયટી,
નોબલ એમ્પસ (બી), પારસી બજાર, કોટ, મુંબઈ.

(સર્વ હક્ક સ્વાધીન)

(All Rights Reserved)

૧૩૧૦ વ. ઝ. - ઈ. સ. ૧૯૪૧ માર્ચ

ગુજરાત વિધાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી કૌપીરાઈટ-સંગ્રહ
૨૨૭૮૨
૧૮૪૫૧:૨૧૧

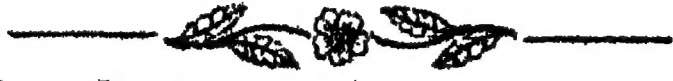
આ ચોપાન્યું શેઠ દીનશાહ શાપુરજી મસાની, બી. એ., એ મુંબઈના કોટમાં નં. ૧૯, બેંક સ્ટ્રીટ કોસ લેન ખાતે ધી “ક્રેશો-ગર્લ” પ્રીન્ટીંગ પ્રેસમાં છાપ્યું છે, અને ધી પારસી વેજીટેરીયન એન્ડ ટેમ્પરન્સ સોસાયટીના માટે તેના ઑ. સેક્રેટરી મી. દીનશાહ શાપુરજી મસાની, બી. એ. એ નોબલ ચેમ્બર્સ (બી), પારસી બજાર, કોટ, મુંબઈમાં પ્રગટ કર્યું છે.

એક પુરા ખબર !

તદન ખાત્રીનું સસ્તું ઉત્તમ મલખારી સુખડ
મળવાની ગોઠવણ.

ધી પારસી વેજીટેરીયન એન્ડ ટેમ્પરન્સ સોસાયટી તથા જરથોશ્તી રાદી સોસાયટીના મેમ્બરોની ખાસ સગવડ માટે સોજ્જાનમાનાં ઉંચાં મલખારી સુખડના ચઠ ઉતર સાઈઝનાં પેરીયાં સોસાયટીની ઑફીસમાંથી વેચાતાં મલી શકે એવી ગોઠવણ હાલ કરવામાં આવી છે, અને જો મેમ્બરો તેમજ તેઓનાં ઓળખીતાંઓ તરફથી પુરતું ઉત્તેજન મળશે તો એ ગોઠવણ હંમેશ માટે ચાલુ રાખવામાં આવશે.

આ કાર્ય કંઈ સોસાયટીએ નફો કરવા માટે ઉપાડયું નથી, પણ મેમ્બરોને તેમજ હુમદીનેને ખરો ખાત્રીનો માલ બજાર કરતાં ઘણાં ઓછા ભાવે મલી શકે અને તેઓ એ રીતે પવીત્ર આતશ ઉપર ખરાં ઉંચાં મલખારી સુખડનો વધુ હદીયો અર્પણ કરી શકે તે નેમથીજ આ સગવડ કીધી છે. હમો એકજ જાતનું ઉંચું સુખડ રાખ્યે છીએ. ખુદ બંદર પરથી ખાત્રીનો માલ જથ્થાબંધ લાવી જતી દેખરેખ હેઠળ ફેડાવવામાં આવે છે. માલ ફેડતાં નીકળેલો તાછો, વેહર, સલી, પણ ફાલતુ હશ ત્યાં સુધી વેચાતો આપવામાં આવશે.

સુખડનાં પેરીયાં એક માણના રૂ. ૧૫; તાછો એક

માણના રૂ. ૧૦ અને સલી એક માણના રૂ. ૧૪.

અગર તોલા એકના આના ૧૪.

ઓછામાં ઓછું અઢી શેર સુખડ લેનારનેજ
આ ભાવે આપીશું.

સુખડ મળવાનું ઠેકાણું :—

ધી પારસી વેજીટેરીયન એન્ડ ટેમ્પરન્સ સોસાયટી,

નોબલ ચેમ્બર્સ “બી.”, પારસી બજાર, કોટ, સુખડ.

(દાખલ થવાનો દરવાજો ઘોઘા સીટમાં.)

તા. ૦ ૬૦—એજ સુખડની માગી મળ્યે એકના રૂ. ૧૬) તથા સાથાં ઉંચું કોડીયું લાગ્યાન રૂ. ૨) આને રતલ મલશેજ.

ખાસ અગત્યની ખબર.

કાંઈપી ઇલમ (જ્ઞાન) મેળવવા માટે ધીરજ સાથે ખંત
એજ મોટું ધન છે !

શું તમને જરથોશ્ટી ધર્મનું ખરું નાદર
જ્ઞાન મેળવવાની ખરેખરી હિંશ છે ?

તો,

કાંઈ નહીં તમે નીચલે કેકાણે કાંઈપી ફી વગર નીચમીત
દર સોમવારે (તેહેવાર સીવાય) સાંજે
સ. ટા. ૬ થી ૭ સુધી ચાલતા મીં જહાંગીર સો. ચીનીવાલાના
તેમજ

બુધવારે સાંજે સ. ટા. ૬ થી ૭ સુધી ચાલતા
મીં દીનશાહ શા. મસાનીના

ઇલમે-દનૂમના કલાસમાં હાજરી આપતા ?

વળી જાણીતા એરવદ રસ્તમ દીનશાહ દરતુર મેહેરજીરાણાના
ગુરવારના અવસ્તા કલાસ (સ. ટા. ૬ થી ૭)
નો પણ લાભ લેઓ.

કલાસ ખાનુઓ તથા ગૃહસ્થો માટે ખુલા છે.

કેકાણું : પારસી વેજેટરીયન એન્ડ ટેમ્પરન્સ સોસાયટી, ચોથે માળે,
નોબલ એમ્બસી "ખી.", પારસી બજાર,
કોટ, મુંબઈ.

ગાથા અહુનવદ હા ૩૦.

—:~:—

અવસ્તા, પહેલવી, નસ્ક, તથા ફ્રૂમની રોશનીમાં.

આ કેતાબ માટે બે બોલ.

એક વરસની મુદતની અંદર ગાથા હા ૨૯-ગાથા સીરીઝ ભાગ બીજો-
૩૨૫ જેટલાં પાનાનું પુસ્તક હજી તો દીનદારોએ અભ્યાસ કરવાનું પુરું
કર્યું નહીં હશે તેટલાં આ ગાથા સીરીઝ ભાગ ત્રીજો લગભગ તેટલાંજ
પાનાનું ઢળદાર પુસ્તક-હા ૩૦ મો-ખુદાની મહેરથી ડોક્ટર ફરામરોજ
સોરાબજી ચીનીવાલા તરફથી જાહેર રોશનીમાં આવે છે એ ખુદાના
શુકાના કરવા જેવી વાત છે !

ગાથાનો હા ૩૦ ખરેખર મનન કરવા જોગ છે તેનું ખાસ કારણ
આ છે કે કહેવાતી ધુરાઈનું મૂળ the Origin of so-called Evil
છેક સૃષ્ટિ રચના વખતે ક્યાંથી શરૂ થાય છે, અને તેના રામખાણ ઉપાય
તરીકે “તા ઉરવાતા” = પેલા બે “અવસ્તા” અને “જંદ” ના
ઉરવાનને માટેના ખાસ કાયદા કાંય આપેલા છે તે આ ૩૦ મા હાની
અંદર ખાસ સમજાવવામાં આવેલું છે. આ “ઉરવાતા” વાને ઉરવનના
ખોરાક મીસાલ કાંઈ કરતા ખાસ કાયદા પહેલાજ ફકરામાં “સ્તઓતાચા
અહુરાઈ” “ચેસ્ન્યાચા વંઘહેઉશ મનંઘહો” તથા “હુ—માંજદ્રા
અપા” એટલે અહુરમજ્દનો સ્તોત, જહમન અમશાસ્પંદની યસ્ન,
તથા અરદીઅહેસ્તનો ભલો માંથ્ર એમ જણાવવામાં આવ્યા છે, અને
છેલ્લા અગ્યારમા ફકરામાં આ દુન્યા માટે તેઓને “અવસ્તા” તથા
“જંદ” તરીકે ઓળખાવવામાં આવ્યા છે.

જે પ્રમાણે વૈદક વિદ્યામાં એક દરદનું મૂળ શાથી છે તે ખારીડાથી
સમજાવીને તેના ઉંડાણમાં તે દરદનું ઉસુલ ક્યાંથી છે તે જણાવવામાં
આવે છે, અને પછી તે મૂળને પેશ પડતો તે દરદનો ઉપાય તે માટેનું
પ્રીરક્ષીપશન દવાના બધાં વાણા નાંખીને તૈયાર કરવામાં આવે છે,
તેજ પ્રમાણે અશો સ્પિતમાન જરથુસ્ત્ર સાહેબ આ “નીસ્તી—ગેતી”માં
ધુરાઈનું મૂળ “ધનામીન”થી છે, અને “ધનામીન” ક્યાં મરકજ
ઉપર અને ક્યાંથી દાખલ થાય છે તેની ઉસુલ—બે જોડ્યા મીનો
“સ્પેન્ત” તથા “અંઝ” જેઓ છઠાં તથા પાંચમા હસ્તીની આલમના
આસ્માનો ઉપર છે તે ઉંડાણથી સમજાવીને જે “મીથ્ર, માંથ્ર તથા યસ્ન”થી
છેક શરૂઆતથી હસ્તીની આલમ થઈ તેઓને લગતા “મીથ્ર, માંથ્ર

તથા યસ્ન” આ નીસ્તીની ગેતી માટે “અવસ્તા, જંદ અને દીની ગાસને લગતી પાવમહેલની ક્રીયાઓ તથા તરીકતો”નું ખાસ પ્રીસ્ક્રીપ્શન બનાવી આપીને ઉરવાનની ઉન્નતી માટે રામબાણુ ઉપાય આપે છે—આમ ગાથા ૩૦ મો હા શીખવે છે. વળી એ આખા પ્રીસ્ક્રીપ્શનમાંથી ઉરવને પોત પોતીકા તનના એજબ યાને દ્રવાઓનાં દરદ મુજબ પોતપોતીકા તુરખા ચુંટી કાઢીને વાપરવાના છે એમ જણાવેલું છે, પણ સૌ સૌના તુરખા આ એકજ ઉપર જણાવેલાં પ્રીસ્ક્રીપ્શનની અંદરથીજ પસંદ કરી લેવાના છે, એટલે “અવસ્તા, જંદ, યસ્ન, અને તરીકત”ની બહારનો પોતાના માની લીધેલા ફાંટા મુજબનો rational તુરખો નહિ પણ ખુદ જરથોસ્તી દીનમાં જણાવેલોજ તુરખો વાપરવાનું ફરમાન શીખાડવામાં આવ્યું છે.

આ રીતે ગાથાનો એક એક હા કેવી ઉંડી સમજણ આત્મીક વૃદ્ધિ માટેના કાયદારૂપે ધરાવે છે, અને ગાથાનો અભ્યાસ કેટલાં બધાં ઉંડાં જ્ઞાનના અભ્યાસની રૂઢીથી થવો જોઈએ તે ડોક્ટર ચીનીવાલા સ્પષ્ટ રીતે બતાવી આપે છે.

અવસ્તાનો વ્યાકુણી મદદનો તરબુમો+તેની પહેલવી જંદ અને શરેહ+સુદકર નસ્ક, વસ્તમાન્સર નસ્ક અને બગ નસ્કમાં જણાવેલી તાસીર+તથા દસ્તુરાંન દસ્તુર મોખેદાંન મોખેદ નૈરયોસંધહ ધવલ સાહેબની ક્ષનૂમ જેવી તાવીલ,+અને બહેસ્ત-બહેરેહ ઉસ્તાદ સાહેબ બહેરામશાહ નવરોજી શરાફ તરફથી મળેલી કરમ બખ્શેશ નામે “ઇદમે-ક્ષનૂમ”—આ બધાંની મદદ વડે જ્યારે ગાથાનો એક એક હા ઉકેલવામાં આવે છે ત્યારેજ ગાથા ખરેખર “ગાથીક ” ઘણાંજ ઉંચ મરતબાના અવસ્તીક શ્લોક અને સુત્ર છે, કે જે “સ્તોત”ની હરીફાઈ બીજા કોઈપણ જાતના “સ્તોત ” કરી શકેજ નહીં એમ આપણે ખાકસારીથી માનવું પડે છે. ગાથા ઉકેલવા માટે “ફાઇલોલોજી ” ભાષાશાસ્ત્રની ચાવી મળી, ગાથાની પહેલવી શરેહ સાથના પહેલવી તરબુમાની ચાવી મળી, ગાથાના દરેક હાને સમજવાની લાઇન આ ત્રણ નસ્કમાં આપી દીધેલી basis line પણ દીન-કર્દ મારફતે મળી, અને સાથે નૈરયોસંધહ સાહેબના સંસ્કૃત તરબુમારૂપે ક્ષનૂમ જેવી ભેદી ચાવી પણ મળી—છતાં આ ચાર ચાવીઓની સાથે જે Master-Key જે બધી ચાવીઓને રસ્તો આપનાર ચાવી નામે “ઇદમે-ક્ષનૂમ” જડી નહીં ત્યાં સુધી આપણા અભ્યાસીઓની સરસમાં સરસ કોશેશ પણ ગાથાને લાયક રીતે ઉકેલવા માટે બેનસીબ નીવડી છે.

હવે કે જ્યારે ખુદાની મેહેરથી જરથોસ્તી ઇદમે-ક્ષનૂમની મદદથી આખી સૃષ્ટિ રચનાનો “મન્તા” માને પ્લાન—“મજદયસ્ની દએન”

(Involution) અને “જરથોસ્તી દઝેન” (Evolution) એટલે મજદર-યાત-ઇ-મહેલ, અને મજદરયાત-ઇ-માએલના તમામ કાયદા તેના અખંડ સ્વરૂપમાં જાણમાં આવ્યા સારે અને વળી જે “સ્તોત યસ્ન”ના કાયદાથી અવસ્તાની બંધારણ રચના થઇ છે તે “સ્તોત”ના કાયદા એજ હદમે-દ્વનૂમ જેવાં બુદ્ધિ જ્ઞાનની અંદર સમજાવેલા છે તે “સ્તોત”ના કાયદાની મદદ વડે ગાથાની ઉકેલ સ્વચ્છ કાચ જેવાં પાણી મીસાલ transparent આરપાર દર્શક થઇ પડી છે, અને આવું શ્રીકૃષ્ણ અભ્યાસનું કામ તૈયાર કરીને પોતીકા તમામ વખત રોકીને આવાં બુદ્ધિ સ્વચ્છ જ્ઞાનનું પાણી દરેક ગાથાના હા મારફતે કળસ્યે કળસ્યે આપણી સમક્ષ રજુ કરનાર—ડોક્ટર ચીનીવાલા—નો ઉપકાર માનવાની આપણામાં તાકાત નથી, આવું મત ઉચ્ચારવામાં જરાબી અતિશયોકતી નથીજ, આવી કીસમની અકેકી ચોપડી બહાર પાડવા માટે એવણને કેટલાં મેનસ્ક્રીપ્ટ ખાસ અભ્યાસ સાથે લખવાં પડતાં હશે અને તેમાં એવણનું બેજુ ક્રેમ શ્રમ ઉઠાવતું હશે તેનો ખ્યાલ દરેક સાધારણ રીતે વાંચનારને આવવો લગાર મુશ્કેલ છે.

આ કેતાબનું સાંકળ્યું જેમાં લગભગ બસોને સાત જેટલી બાબદોનો સમાવેશ થયેલો જેવામાં આવે છે, તે ૨૦૭ બાબદો ઉપર નજર કરતાં ફક્ત ગાથાનો એકજ હા કેટલું બધું આત્મીક જ્ઞાન સમાવે છે તેનો ખ્યાલ આવી શકશે. “અએષમ” દેવ તે કાણુ, “રએએબીશ ઉરવાગ્ન” તે કેઇ જાતની રોશની સાથની ખુશાલી, “દિજવ દંઘ્ઘ્ઘ્ઘ્ઘ, માંથય વયય” તે કેઇ કેઇ જાતની બંદગીઓ, “પરા”થી “અપરે તેમો” સુધીના જુદા જુદા કાળો તે કયા, “હમીસ્ત ગેહાન” તે એક મરતબે પાંચમું આસ્માન કાંય, અંઝમીન અને ધનામીન વચ્ચે ફરક કાંય, કુદરતમાં અણુદીઠ મદદનીશોની અનજુમન કેવી, તથા ગેહસારણામાં અહુનવદ ગાથાનો ૩૦ મો હા થું કામ બજાવે છે, વગેરે બાબદોની લંબાણ સમજણ ખરેખર દરેક હમદીન માટે જાણવા લાયક છે.

હવે વખત નજદીક આવ્યો છે કે જરથોસ્તી ધર્મનું જ્ઞાન ફેલાવવાની કાશેષેને એકત્ર કરીને તે હાલની જુદી જુદી કાશેષેમાં ખરચાતો મબલખ પૈસો આવી કીસમના Basic Zoroastrian Genuine Knowledge ની લાઇનથી ધર્મજ્ઞાન આપવામાં ખર્ચવાની જરૂર ઉભી થઇ છે. નહીં તો કે જ્યાં સુધી જરથોસ્તી ધર્મ બાબેના જમાનાઓથી માની લીધેલાં તાંહેલાંઓ ધર્મજ્ઞાન રૂપે જેમ હાલમાં ચાલે છે તેમ ફેલાવવામાં આવશે, તો પછી કામનો ધાર્મિક માદો

નબળો પડી જઇને કામમાંથી અસલ જરથોસ્તી ધર્મજ્ઞાનની મોજ નાબુદ થતી જશે, અને છતે પૈસે ધણી વીનાના ઢોર જેવી હાલત પારસી કામની ધર્મની બાબદમાં થતી જશે. આજનો રકુલ કે કાલેજમાં જતો છોકરો કે છોકરી જરથોસ્તી ધર્મ જ્ઞાનની બારાખડી બી જાણે છે કે ? આ સવાલનો જવાબ જાહેરમાં આપવા માટે કામના દસ્તુર સાહેબો તથા ધર્મજ્ઞાન આપનારા અધ્યાસીઓ અને અકાબરોને ઓજરખાહી ભરેલી અરજ કરવાની રજા લઉં છું. જે આ સવાલનો જવાબ નકારમાં સચ્ચાઇથી મળે તો પછી અનુમાન એટલું જ કે ધર્મજ્ઞાન માટે હાલમાં ખરચાતો મબલખ પૈસો મોટે ભાગે ફોકટ રીતે ગુમાવવામાં આવે છે એમ કહેવામાં શરમાવાનું નથીજ.

આ કેતાબ સાધારણ રીતે વાંચવાની દરેક જણ માટે સહેલી નથી. પણ જેઓ ધર્મઅધ્યાસીમાં ખપવા માંગે છે, અને ધર્મનું જ્ઞાન ફેલાવવાના કામમાં પડેલા છે, જેઓ અવસ્તા અને પહેલવી શીખવનારા તથા શીખનારા છે, અને જેઓ બાળે વખત જાહેર વર્તમાન પત્રોમાં જરથોસ્તી દીનની મહત્વની બાબદો—અગ્યારી, આતશબહેરામ, દોખ્ખા, બજુતર, ફીયા, નવખેત—વગેરે માટે ચપ દેખને પોતીકાં મતો જાણુઅજાણુ ઉચ્ચારીને કામને ઉંધે રસ્તે દોરવવા બહાર પડે છે તેઓને એટલીજ અરજ છે કે આ ચોપડી નહીં પસંદ પડે તોખી વાંચવાની મહેરબાની કરવી, જેથી કરીને જરથોસ્તી દીન શું કહેવા માંગે છે તેનો સાચો ખ્યાલ તો જરૂરજ આવા હમદીન એલમાઓને આવી શકશે !

હવે સારે આ બે બોલ સમાપ્ત કરતી વખતે આપણે દુવા ગુજરીશું કે આવું બુલંદ સાહિત્ય ચાલુ બહાર પડતું રહે અને આપણા હમદીનો તમીઝથી તે વાંચતા રહે, અને તે બહાર પાડવા માટે સર અવસરે બેટ આપીને તથા બીજી રીતે આ કેતાબના ફેલાવાને ઉત્તેજન આપતાં રહે—અને આવી કેતાબો શ્રમ લઇને બહાર પાડવા માટે ડોક્ટર ફરામરોજ ચીનીવાલા ખુદાની મહેરથી તંદુરસ્તી સાથે લાંબી જીંદગી ભોગવે ! અને આગેદ સાહેબ—દેલાન સાલોકેના આપીશ આપણી કામ ઉપર ઉતરતા રહે, જેથી કરીને કામ ફક્ત દીનધર્મ અને ફીયા તરફના માન, અંતઃકરણની ફીદાગીરી સાથની ધર્મની આબાદી મારફતેજ પોતીકી સંસારીક, નૈતીક તથા આર્થીક આબાદી ઉપર ફરીથી એકવાર ઉંચે દરજ્જે પહોંચવાને નસીબવાન થાય !

આમીન !

ફીરોજ શાપુરજી મસાની,

મુંબઇ તા. ૧ લી જાન્યુઆરી ૧૯૪૧.

સાં કે ડયું.

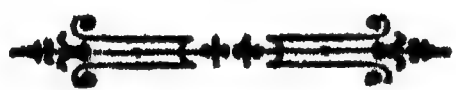
નં.	પાનું.
દીખાચો	૧-૨૦
૧ “ગેહશ ઉરવા”ને મદદ કરવાનું જરથુસ્ત્રી મીશન યાને ફરમાન	૧
૨ “વીદુષે ધષેન્તો” (Well-versed Willing Helpers of humanity) ને અશે જરથુસ્ત્રની મદદ	૧
૩ “સ્તોત યસ્ન”ના જ્ઞાન વગર ઉઝને-ઉષી (Unfold- ment of Consciousness) આત્મીક બુદ્ધિ મળી શકે નહી, તેનું કારણ	૧
૪ “સુચા મનંધહા” રોશન જમીર ક્યારે કહેવાય? ...	૨
૫ તરીકતથી મેળવાતી કેહરપની સુક્ષ્મતા વગર દીની જ્ઞાન પામી શકાયજ નહી	૩
૬ બવિષ્યના મહાન બનાવ “ફ્રશો-મદ” “પરા મજે યાઓંધહો” માટે કાણ તૈયાર થઈ શકે?	૪
૭ The Path of Discipleship “આવરેનાઓ” માટે દરેકે પોતપોતીકી પસંદગી “તરીકત” “પથ”થીજ કરવાની જરૂર	૪
૮ સૃષ્ટી-રચના થવાની અગાઉ, તે માટેના વીચારો કરનારી બે સામસામી ગતીઓ—“હુદાઓંધહ” (સત) અને “દુજ્જદાઓંધહ” (અસત)	૫
૯ છઠ્ઠા આસ્માનના “રપેનામીન” તથા પાંચમા આસ્મા- નના “અંઝમીન”ની ઉત્પત્તિ	૬
૧૦ જન્મ મરણ (“ગએમ”+“અજ્યાષ્ટી”) ની જરૂર “ફ્રશો-મદ” માટે કાંઈ	૭

નં.	પાત્રું.
૧૧ “રપેનામીન” ના બે યજ્ઞતો “પાયુ+ધ્વોરેશ્તાર” (Preserver + Creator) તથા “અંબ્રમીન”નો મદદનીશ “ધનામીન” (Destroyer) થી ચાલતો નીસ્તીની જગતનો વૈભવ ૮	
૧૨ “રપેનામીન”ના યજ્ઞતોનો પથ્થરના અસ્તનો પોશાક, જ્યારે “ધનામીન”નો પોશાક કાળાં કપડાંનો; તેનું કારણ ૮	
૧૩ ખોદા કરતાંબી પોતાને વધુ ડાહ્યો સમજનાર માનવીનો સલાહકારક “ધનામીન” કેવી રીતે ? ૯	
૧૪ “દુએવા-ચીના” (Colleagues of Satan) તથા “દુનએષેન અહુરેમ” (Propitiators of Ahura Mazda) વચ્ચેની રસાકસી ૧૦	
૧૫ “દુએવા-ચીના”ની ખુદ-પરસ્તી તથા તરોમધતી”થી જગતમાં જડવાદ અને ચીનવદ પુલની હાડમારીથી “અએષમ” મારફતે તનાસક યાને જન્મ મરણના ધકેલા ૧૧	
૧૬ The devil of today must become the angel of tomorrow—“દુએવાચીના” આખરે જરથુશ્ત્રનો હાવીસ્ત કેવી રીતે થવાનોજ ૧૨	
૧૭ “અએનંધહ” એટલે પોતીકાં રવાન તરફ કીતો રાખનારી ક-બુદ્ધિથી અંતઃકરણના અવાજને દાબી દેનાર કર ને જોના નીયમથી કેમ સુધરે છે ? ૧૩	
૧૮ “દુએવાચીના”ને સુધારવા માટે ચાર તબક્કા—સંસારનો ભોગવટો+તોજસ્ને તાવા-ધ-દીન+તરીકતથી “દુજને”ને “અષોધ”માં ફેરવવી+દીનદસ્તુરની દોરવણી તરફ તાબેદારી ૧૩	
૧૯ જેમ “અરદાફવષ”ની અનજુમન પાંચ “જીરમ”ની ઉન્નતોને મૂળ તરફ લઇ જાય છે, તેમ ગેતીમાંની હમ-મીથ મગવ અનજુમન “ફશો-ગદ” માટે ચાલુ મીથ-ખરીન કરતી રહે છે ૧૪	

નં.	પાત્રું.
૨૦ “ચીસ્તી” યજ્ઞતની બેઠક કયાં; “દુએવાચીના” કયારે સુધરે છે ? ૧૫	
૨૧ “જળે-તી વંધહાઉ સવહિ”ના અવસ્તાનો ભેદ; “જુનક-પાસ્ખાની”નો ભલો નતીજો—લાયક ફરજંદો ... ૧૬-૧૭	
૨૨ આવાં ફરજંદોની જરથુસ્ત્રના હાવીસ્ત થવા માટે લાયકાત ૧૮	
૨૩ જરથુસ્ત્રના હાવીસ્તો (disciples) કયાં હથીયારથી “ધના”ને હરાવી શકે છે ? ૧૯	
૨૪ “ઉરવાતા” માને અવસ્તા-જદનું ડબલ હથીયાર જગતના નિવારણ માટે ૧૯	
૨૫ ભલાં માટે બહુ ને ખુરાં માટે ખુરં—કેવી રીતે કાર્ય કરે છે ? ૧૯	
૨૬ સુખ+દુઃખ=રામેશ્નીહ; પોતીકી રામેશ્નીહ+ખીજની રામેશ્નીહ=ઉસ્તા; ઉસ્તા મેળવી આપનાર “ઉરવાતા” ૨૦	

૨૭ ગાથાના હા ૩૦ ને સમજવા માટે સુદકર નરકના ખાસ સીદ્ધાંતો ૧	
૨૮ પાંચ જાતની કરમ બક્ષેશો : અશોષ યાને સચ્ચાષ; ફરજંદ; ફળદ્રુપ જમીન; બકરા મેંઢાતું ટોળું; ફતેહમંદ ફરજ ૧	
૨૯ ઉદયોગી માટે ખાસ ખોરેહની શુદ્ધતા; આજસુ માટે તંગી. ૧	
૩૦ બેસી રહેનાર, ચાલનાર, દોડનાર, ઝડપી ઘોડેસ્વાર, રથમાં બેસનાર, દીની કાયદા શીખીને શીખવનાર, દોલતની છાંયામાં રહેનાર, ખેતીની કુશળતા ધરાવનાર, માંથ્ર સ્પેન્ટ શીખીને શીખવનાર—આમ દરેકને એક ગણાથી દશગણા સુધી “ખોરેહ”ની પવિત્રાષ કેવી રીતે મળે ... ૨	
૩૧ જુવાનીમાં મેળવેલી ચાર ચીજોથી જુઠાપામાં ખુશાલી—દીની ઈદમ, ફાયદો આપનારી દોલત, પાકદામન ધણીઆણી, સુખી સંસાર ૨	

નં.	પાનું.
૩૨ પાંચ જાતની દોલત—કંઈખી પોતાને માટેનું કામકાજ, મહેનતુ જીંદગી; સંતોષ; જરૂર જોગી સમજણ; સારા પ્રાકૃતનું જ્ઞાન ૨	
૩૩ નેકીના કામ થાય એવો ખોરાક ખાવો અને દરવીશને માટે છુક કાઢવો... .. ૩	
૩૪ “વરસ્ત—માનસર” નરકના સિધ્ધાંતો—દાદાર સાથે “મજ” કરાવનારા તથા ભક્તિ કરાવનારા “માથિ” ... ૩	
૩૫ માનવીની મરજી મીનોષ મુસદ્દની રાહને લગતી કાંય ?... ૩	
૩૬ મીનોષ “ગાસ” સાથે યજ્ઞદાનની દીનની યાદ... .. ૪	
૩૭ મીનો ગર્ભસ્થાનમાં બે જોડયા ભાઈ “અનહુમા” તથા “અહુવીયત ” ૪	
૩૮ રોશની અને અંધકારના “જવીદ—ખુન” (Separate Origins of Good and Evil) ૪	
૩૯ “ધનામીન”નું કપડું સખત જડું અને તદ્દન કાળું છે તે શું ? ૪	
૪૦ ધનામીનનું કપડું ચાલુ ફેલાઈને વધતું (expand) કાંય થાય છે ? ૪	
૪૧ “રપેનામીન”નું વસ્ત્ર “આસમાન” તે શું ?... .. ૪	
૪૨ તે આસમાન મીનોષ પથરનું કાંય ? ૫	
૪૩ “ધનામીન” તથા “રપેનામીન” કાણુ કાણુને ચાહનારા છે ? ૫	
૪૪ રાસ્તીને કયા લોકો નથી ચાહતા ? ૫	
૪૫ ખીમારીની ઉચ્છલ—“દેવો” ૫	
૪૬ “રાષ્ટ્રનીદારો”ના કામો શું શું ? ૫	
૪૭ રપીતમ જરથુશ્ત્રને લગતાઓ શું શું કરી શકે ? ... ૫	
૪૮ સ્તોત—ગોખશન—સુદ “યાને બસારતથી બોલાતી સ્તોતની જખાન તથા “ગાસાન—ગોફત” એટલે ગાથાની બંદગી—તે શું ? ૫	

નં.	પાત્રું.
૪૬ તનપસીન કરવા માટે કાયમની અમશારપંદોની અનજીમન	૬
૫૦ અમશારપંદો શું શું કરી શકે છે ?	૬
૫૧ દીન-દસ્તુરનો વિચાર—હમેશાં રાસ્તી ઉપરજ ...	૬
૫૨ ફરો-ગર્દ લાવવા માટે ત્રણ ચીજોની જરૂર:-રાસ્તદીની અમલ; પેદાએશનો અગાડ નહી કરવો; આદમ ખતની સેવા	૬
૫૩ ગાથાના હા ૩૦ ની સમજણ માટે “અગ” નરકનો પાયો	૬
૫૪ દીનની વૃદ્ધિ માટે અરવદોની સંસ્થા; વિદ્યાદાન સૌથી મોટી અખશોશ	૬
૫૫ દાદારના સમ્યાધના કાયદા પાળવા એજ દાદારની સંતાયશ	૭
૫૬ સમ્યાધની જાણ સાથે માંથ્ર બાળવા એ બેહમન અમશારપંદોની યજ્ઞને	૭
૫૭ તરીકત પાળનાર તથા જામ્યું બાલનારની યજ્ઞને યજ્ઞતોને કયુજ... ..	૭
૫૮ ભલી દીનનાં શિક્ષણો ફેલાવવા માટે “કેરફે” ચાલુ રાખવાની જરૂર	૭
૫૯ સત્તા રાખનાર પોતે સમ્યાધવાળો કાંય હોવો જોઈએ? ...	૭
૬૦ તાંગીમાં આવેલાઓની તાંગી દૂર કરનાર ખરો સખી કાંય ?	૮
૬૧ લાયક શખ્સ “પેશવા” સરદાર થવાથી તેનું ખોરેહ તેની ખેરદમાં વધારો કેવી રીતે કરી શકે ?	૮
૬૨ આતશ અને ધાતુમાંથી પસાર થવાની કસોટી સમ્યાધ કેમ પુરવાર કરે છે ?	૯
૬૩ “હુ-દાનાક” ભલાં હાપણવાળો કોણ હોઈ શકે ? ...	૯
૬૪ “અનહુમા”ના હમેશગીના વીચારોમાં લીન્ન થવાની જરૂર	૯

નં.	પાત્ર.
૬૫	ખીમારીને કાપી નાંખવા માટે “દેવ-પરસ્તી”ને દુર કરવાની જરૂર ૧૦
૬૬	“રાદ” કામ કરવાથી ખુરશોદ યજ્ઞ પ્રશાળ કેમ થાય છે? ૧૦
૬૭	સન્ધ્યાપ્રવાણી ખાહેશ તથા લોકો માટે બલાપ્ર ઉભી કરવાથી હસ્તીની હાલત ઉભી થઈ શકે છે ૧૧
૬૮	યજ્ઞદેવી ખીશી રાખીને નેકી કરનારનો નમુનો લોકો નજર આગળ કાંઈ ધરે છે ૧૧
૬૯	બે મરતખાના કાયદા: રાત કાયદાના અમલનો કાયદો તથા હવસોથી મુક્તિ પામીને પાકી દીલ કરવાનો કાયદો... ૧૧
૭૦	હા ૩૦ ના કરદા ૧ નો આંકડાવાર તરજુમો ૧૨
૭૧	હા ૩૦-૧ નો પહેલવી તરજુમો ૧૩
૭૨	“રઝોએખીશ” એટલે ધર્મજ્ઞાનની રાશનીઓ તે કેમ? ... ૧૪
૭૩	હા ૩૦-૧ ના શબ્દોના અર્થો ૧૪
૭૪	યજ્ઞદેવી મુરાદ “વોહુમન” કાંઈ ૧૫
૭૫	“હુ-માંજદ્ર” એટલે ઇસમ, નીરંગ, તાવીજ, બાજ, જામે જહાનુમા વગેરે રચનાની સમજણ બલાને કેમ રોકી શકે છે? ૧૬
૭૬	“વચચ” તે કેમ જાતનું બહુતર? તે રવાનની “અખતી”ને કેવી રીતે બાળે છે? ૧૭
૭૭	સાધારણ આદમી બહુ તેને “હિજવ-દંધહંધહ” શા માટે કહે છે? “હવસો”ને બાળનાર કેવી રીતે છે! ... ૧૭
૭૮	બહુવાની ચોપડીને કેટલાં માનથી રાખવી જોઈએ? ... ૧૭
૭૯	“માથ્રેમ રપેન્તેમ મધન્યેવીમ દુજેમ નિજબધરિસ્તો”- આતશની માફક “માથ્ર રપેન્ત” દરેક દુજને બાળી નાંખનાર ૧૮
૮૦	“રઝોચ” એટલે દીની જ્ઞાનની રાશનીમાં હમેશગીનું સુખ કેવી રીતે તેની ઉંડાણ સમજણ ૧૮

નં.	પાનું.
૮૧	“અનન્ન રઘોચ”ના અસ્મર્માના “સ્તર”નું અસ્મ તેજ “રઘોચેખીશ” જેનેથી “ઉર્વાજ” યાને “ઉક્તા” મીનોષ પુશાલીનું પ્રાપ્ત થવું ૧૬
૮૨	હા ૩૦-૧ નો સરળ તરજુમો-ખરેખરાં જ્ઞાનની વ્યાખ્યા... ૨૦
૮૩	સૃષ્ટિનો ભેદ ઉકેળવા માટે ત્રણ મૂળ બાબદો-અહુરાને લગતો સ્તોત + બેહમનની યસ્ન + અપ-માંથ્ર જેમાં “વચચ” અને “હીજવ” સમાય છે તે જાણવાની જરૂર... ૨૧
૮૪	સૃષ્ટિ રચના કરવાની અહુરમજ્દની મહસદ ક્યારે સમજ પડી શકે? ૨૨
૮૫	“સુચા મનંધહ” ચળકતી “બઝોદ”ની ગતીને લગતી મનશક્તિ ક્યારે થાય? ૨૩
૮૬	ગેહસારણા વખતે આ ફકરાની રવાન ઉપર અસર- જીરમેની તેહદરયાતનો ભેદ તથા તે માટે જાણવી જોઈતી ઉપર જણાવેલી ત્રણ મૂળ બાબદો ૨૪
૮૭	સુદકર નરકના મખ્યખીંદુથી હા ૩૦-૧ ની લંબાણ ખાસ સમજણ ૨૪-૨૬
૮૮	બધી કેળવણીમાં “દીની ઇદમ” સર્વથી ઉત્તમ કેળવણી કાંય? ૨૭
૮૯	“ખીશકારી,” “તુખ્શાકીહ,” “ખોરસંદી,” “નીરખત હુશીહ,” “ચારગ ગારીહ” નામની પાંચ જાતની પહેલવીમાં જણાવેલી દોલત ૨૮
૯૦	“વરસ્ત માન્સર નરક”ને આધારે હા ૩૦-૧ ની સમજણ ૨૯
૯૧	કઈ ત્રણ ચીજનો અમલવાળો યજ્ઞસ્તેનું કેહપં ઉજું કરી શકે? ૨૯
૯૨	રોશન ફેલ, હવસ-પરહીજ, પાવીકતની ગાસ, ફશો- ગર્દની ચલવલ, સ્તોતની બંદગી, તનપસીનમાં મદદ, તીરેહગી તોડવા રાયનીદારો સાથે હમહરીકી-એમાજ મોટાઈ શા માટે સમાયલી છે? ૩૦

નં.	પાનું.
૯૩	હા ૩૦-૧ સમજવામાં “બગ-નરક” ની મદદ-દીની સંસ્થાઓને ટેકવવાની તથા “નીરંગવર” માટે લાયક થઈ “આકા” સાહેબ કોણ થઈ શકે? ... ૩૧
૯૪	હા ૩૦-૨ નો આંકડાવાર તરજુમો ... ૩૩
૯૫	પહેલવી મુજબ હા ૩૦-૨ ની સમજણ; “અચેરપતસ્તાન-કુનસ્તીહ”નો ભેદ ... ૩૪
૯૬	તરીકતોની પસંદગી દરેકના તનના સંબંધમાં જુદી જુદી કાંય હોવી જોઈએ ... ૩૫
૯૭	“મઝે યાઓધહ”માં સમાયલી એક ખાસ બાબત “તન-ધ-પસીન” ... ૩૬
૯૮	હા ૩૦-૨ ના છુટા છુટા શબ્દાર્થ: “ગેઉપાધશ” એટલે કેહપના ચબ્રોની શક્તિઓ Latent Recipient Centres કાંય? ... ૩૬
૯૯	જમાનાઓની સમજણ: “યવએચ યવએતાઅતએચ” + “પરા” + અપરેતેમો + “હુદાઓધહ” + “હુદાસ્તેમા” + યવએચ + આથ નીર-વગેરેની ખાસ સમજણ ... ૩૯
૧૦૦	કુદરતનો ભેદ સમજવા માટે અણુદીઠ ચક્રમંત્રી સંજ્ઞામાં જોવાની જરૂર ... ૪૦
૧૦૧	પેગામ્બરો અને સાધારણ Common-sense Practical આદર્શો વચ્ચે ફરક કાંય ... ૪૧
૧૦૨	હા ૩૦-૨ માં દરેકના ભોળાના ફાંટા મુજબ ચાલવા કહ્યુંજ નથી-ત્યાં ગાની લીધેલું rationalism જણાવ્યુંજ નથી ... ૪૩
૧૦૩	હા ૩૦-૨ ની સમજણ ત્રણે નરકની રોશનીમાં ... ૪૩-૪૬
૧૦૪	“માકુલાતે નેહ-સે” તથા “માકુલાતે અસરાહ” (દલીલ માટે જે મરતબાની logicના કાયદા) ... ૪૭
૧૦૫	હા ૩૦-૩ નો આંકડાવાર તરજુમો પહેલવી સમજણ તથા છુટા શબ્દાર્થ ... ૪૯
૧૦૬	હા ૩૦-૩ ની દ્વિતીક શરેહ ... ૫૨-૫૯

નં.	પાત્રું.
૧૦૭	“ખાઓ”ને લગતા જ્ઞાનરૂપના બનાવો—એક દશાંશથી એક અબજ દશાંશમાં વહેંચાતી “ક્ષએતો” ... ૫૪
૧૦૮	દશ મહાન બનાવો:—૧ અહૂ ૨ હુદાઓંધહ ૩ હુદાસ્તેમા ૪ અહૂનવધરય ૫ બગ અહૂનવધરય ૬ પઓઉવ કૃષિ ૭ આતશે શએદાન તથા નીર ખદાતના મેળાપવાળો યવએચ ૮ અહૂનવધરયનું મનન ૯ સ્તોત યસ્તનો ગર્ભ ૧૦ અદ્વનું વસ્ત્ર... ૫૬
૧૦૯	સૃષ્ટિ રચના કરનાર સ્તોત યસ્ત નામે “અનહુમા”માં સમાયલી જોડ મીનો શક્તિઓ—“સ્પન્યા” અથવા “વહયો” અને “અંચેમ” યાને “અક.” ... ૫૭
૧૧૦	“વપુશ વ્યાનયા” યાને સૃષ્ટિ રચનાનો વણકર તેમાં વ્યાપી રહે છે તેનો ભેદ ... ૫૯
૧૧૧	સુદકર નરકની રોશનીથી ગાથા હા ૩૦-૩ ... ૬૦
૧૧૨	“સ્તોત યસ્ત” તરીકે સામસામી ગતી નહી, પણ “અનહુમા”માંથી સામસામી ગતી ... ૬૧
૧૧૩	હા ૩૦-૩ સમજવામાં વસ્ત્ર-માન્સર નરકની મદદ ... ૬૧
૧૧૪	જો સામસામી ગતીને પહેલવીમાં “અમુશારપંદ” કાંય કહેલા છે તેનો ભેદ ... ૬૨
૧૧૫	અહૂનવધરના “મન્તા” પ્લાનની અંદરજ યથાની બીજી લીટીમાં “વોહૂ મનંધહ” અને ત્રીજી લીટીમાં “ક્ષધવધરય” સમાધ ગયલા છે ... ૬૨
૧૧૬	આત્મીક જાતીભોગ આપીને બીજાંએને આગળ વધારવાની એકજ ખુલાંદ નેમ ... ૬૨
૧૧૭	“હુમત,” “બઓદંધહ,” “તાકુલે-ખુદી” એક હાથ ઉપર, જ્યારે “હુવીયત,” “અહીરમન” બીજા હાથ ઉપર ... ૬૩
૧૧૮	“બગ નરક” મારફતે હા ૩૦-૩ ની સમજ ... ૬૪
૧૧૯	“ખુરશેદ” યંજદને કેમ ખુશાલ કરવો ? ... ૬૫
૧૨૦	હા ૩૦-૪ નો આંકડાવાર તરજુમો ... ૬૬

નં.	પાનું.
૨૨૧	પહેલવી સમજણ મુજબ નાશવંત જગત મયોમદનું શા માટે જણાવ્યું છે ? ... ૬૭
૧૨૨	“અંત્ર” અને “અંત્રમીન” વચ્ચે ફરક શો ? ... ૬૮
૧૨૩	“હમ-જસએતેમ”=સાથે ચાલ્યા (accompanied) એ શબ્દની તાલીલ ... ૬૯
૧૨૪	“અંત્ર”નું મૂળ હસ્તીના પાંચમા આસ્માન-ધ-હાશમની અંદર ... ૬૯
૧૨૫	“અંત્રહે મધન્યેઉશ”ના છઠી વીભક્તિ હોય ત્યારે “ધનામીન”નો અર્થ કાંય ... ૭૦
૧૨૬	The Origin of Evil ધનામીન કયાંથી મૂળ પકડે છે તેની સમજ ... ૭૧
૧૨૭	“યહમી રપેન્તા થવા મધન્યુ ઉરવએસે જસો”ની તાલીલ ... ૭૧
૧૨૮	હા ૩૦-૪ ના શબ્દાર્થો ... ૭૨
૧૨૯	“ગએમ” life અને “અજ્યાઇતી” death ની ઉંડાણ શીલસુરી ... ૭૩
૧૩૦	“હુવીઅત” સાથના “દએવ વીદાતુ”વાળાં રવાનોનું “દસેમે” એકદશાંશ decimals ને કાપદે નીચે ઉતરવું. ૭૩
૧૩૧	“હવયએન” તે છડું ગરોન્માનનું આસ્માન અને “હમીસ્ત ગેહાન” તે પાંચમું અસ્મ-એઉનું મહાન કાચ ... ૭૪
૧૩૨	“દજદે,” “દહિસ્તો” યાને નીસ્તી જગતની ઉત્પત્તિમાં રપેનામીન તથા ધનામીનનો ફાળો ... ૭૫
૧૩૩	“ધનામીન” ચાર ગાહામ્યારોના કુવતો રાખી શકે, પણ પાંચમો અને છઠો ગાહામ્યાર કરી શકે નહીં એટલે શું ? ... ૭૬
૧૩૪	“અપેમેમ” The Ultimate goal ઉપરથી જુદા જુદા યુગ (Eons) માટે જરથોસ્તી સમજણ ... ૭૭
૧૩૫	“પરા,” “તરો,” “આઓંધહધરય,” “દએદોધસ્ત,” “અપેમ,” “અપેમેમ,” “અપરેતેમે” —એવા સાત કાળો ... ૭૮

નં.	પાત્રું.
૧૩૬ સૃષ્ટિ રચના માટે હકીકતી જ્ઞાન ધીરેથી ખ્યાનમાં લેવાની જરૂર ૭૮-૮૨	
૧૩૭ “અફના” માંથી રપેન્ત રૂપી આશીશોને પહેલવીમાં “ગાસાનીકીહ” તરીકે કાંય ઓળખે છે? ૮૨	
૧૩૮ હા ૩૦-૪ માટે સુદકર, વરસ્તમાંસર, તથા બગ નરકની મદદ ૮૩-૮૬	
૧૩૯ “રપેનામીન”નો મદદનીશ “અંઝમીન; “અંઝમીન”નો મદદનીશ “ધના” કેવી રીતે તેની સાયન્ડીરીક સમજણ ... ૮૩	
૧૪૦ ગાથા સમજવાની આવી માટે દીન-કદના પહેલવી ખાં તરફથી ત્રણ જાતના નરકની મદદ ૮૬	
૧૪૧ હા ૩૦-૫ની આંકડાવાર સમજણ તથા પહેલવી શરેહ. ૮૭-૮૮	
૧૪૨ ગાથામાં આસ્માનોની વીગત ૮૧	
૧૪૩ પથ્થરની તથા લોઢાંની “હાવનીમ” તે કેમ ૮૨	
૧૪૪ પોતાને ખુદા કરતાં વધારે ગ્રહયો સમજનાર માનવીનો મિત્ર “ધનામીન” કેવી રીતે ૮૪	
૧૪૫ નીસ્તીમાં ઇન્સાફની કોર્ટ તરીકે મેહેરના સાત દખ્તુ (Jurisdications)—દાવો માંડનાર “જરથુસ્ત્ર;” ન્યાયધીશ “રબુ;” વકીલ “મહેર યજદ;” સત્તા “ક્ષત્રવધરય” ૮૫	
૧૪૬ હા ૩૦-૫ ને સુદકર નરકનો ટેકો ૮૫	
૧૪૭ “અઓજદીસ્તેંગ અસેનો (Mills of God) કેમ ઝીણું દળીને બધાને ઇન્સાફ આપે છે? ૮૬	
૧૪૮ વરસ્ત માંસર નરકની મદદથી હા ૩૦-૫ ... .. ૮૭	
૧૪૯ ધનામીનની કાળી કુદરત તે તેનું સિદ્ધા કપડું+તીરે ગોહર તે તેનું લશ્કર+શેતાન તે કપડાંમાંનું સુતર ૮૭	
૧૫૦ હા ૩૦-૫ સમજવા માટે બગ નરક ૮૮	
૧૫૧ દીની સંસ્થાઓ અને ક્રીયાકામોને ટેકવ્યાથી “અહુરમજદ ખુશાલ” કેમ થાય છે—“ક્ષનઓષેન મજદામ” તેની સમજણ ૮૯	

નં.	પાનું.
૧૫૨	હા ૩૦-૬ નો આંકડાવાર તરજુમો... ૧૦૦
૧૫૩	જડવાદી માનથી છેતરાયલાઓને “દુઝેવા-ચીના” શા માટે કહ્યા છે? ... ૧૦૧
૧૫૪	“અચિસ્તેમ મનો”વાળી દોષખી હાલતમાં પુનર્જન્મનો ભેદ. ૧૦૪
૧૫૫	“અઝેષમ દેવ”ની લંબાણુ સમજણ; ... ૧૦૪ તમામ ખુરી વીચારશક્તિથી “અઝેષમ”ને મળતો ખોરાક અને તમામ દુઃખોનું મૂળ; અને સ્વાર્થી દેવ-પરસ્તોની ખાસ પુજવાની મુરતી ... ૧૦૫
૧૫૬	સુદકર, વરસ્તમાન્સર તથા બગનરકની મદદ વડે હા ૩૦-૬ ... ૧૦૫-૧૦૯
૧૫૭	સંસારની બેડી તથા દુન્યવી જડવાદમાંથી છુટવાનો ઉપાય—દીન + દીની યસ્નો + દીની માંથ્રો—જેવા “દુઝેવાચીના” કેદમાંથી છુટી શકે... ૧૦૬
૧૫૮	“અઝેષમ”ના ગુબારો તોડવા માટે દીની તલેસમો, દીની ક્રીયાઓ તથા માંથ્રની બંદગીના લલા ગુબારોનો નેક સખાવતી ફાળો આપવાની હમદીનોની ફરજ ... ૧૦૮
૧૫૯	“ મરેતાનો ” (mortals) ના “ અહૂમ ” (consciousness)ને “અઝેષમ” (Evil Thought Propensity) થી “ખાંનયેન ” (Ruin) થતી બચાવવી એ બંદગીની મૂળ નેમ ... ૧૦૯
૧૬૦	હા ૩૦-૭ નો આંકડાવાર તરજુમો તથા પહેલવી સમજણ તથા શબ્દ અર્થ ... ૧૧૦-૧૧૨
૧૬૧	“કેહપ” ઉતયૂષ્ટી ” તથા “તેવીષી ઉતયૂષ્ટી”વાળાની ખાતેન શક્તિ ... ૧૧૨
૧૬૨	“ઉતયૂષ્ટી” (પહેલવી “ અસ્તુખીહ ”) માં સમાયલા દીન, તરીકત, આરમષ્ટી, તમીજ, ખરદાસ્ત, નાકસી, સખરયાત, ઉંચ સેવા, તાબેદારી, પનાહપોશી—વજેર ઉત્તમ ગુણો ... ૧૧૪
૧૬૩	હા ૩૦-૭ માટે સુદકર, વરસ્ત માન્સર, તથા બગ નરકોની સમજ ... ૧૧૫-૧૧૯

(૧૭)

નં.	પાનું.
૧૬૪ સંસારમાંથી દેવ-સ્વાર્થની પુનઃ છોડીને દીન તરફ કેમ જવાય તેની મુશ્કેલી (from the Hearth to the Cloister) ૧૧૬	૧૧૬
૧૬૫ જગત ઉપરની દરેક જાતની આકૃતિ “અભ્યર્ચના”થીજ છે તેને દુર કરવાનો ઉપાય ૧૧૯	૧૧૯
૧૬૬ કનુભની હકીકતના જ્ઞાન વગર દીન-કર્મમાંના નરકોનો ભેદ પામવો મુશ્કેલ કાંઈ છે ? ૧૧૯	૧૧૯
૧૬૭ હા ૩૦-૮ નો આંકડાવાર તરજુમો, પહેલવી સમજ તથા શબ્દાર્થ ૧૨૦	૧૨૦
૧૬૮ હવસ-પરસ્તાર, આપમતલખી, ખુદ-પરસ્ત સંસારી આદમી દુઃખનો ભાર ખમીને, તરીકતથી સચ્ચાઈના એકરારો (મહેર પતેત) કરીને દીન-દસ્તુરો તરફથી ઉપાય મેળવનાર કેવી રીતે... .. ૧૨૩	૧૨૩
૧૬૯ “ પાદ-કુરાહ ” યાને ખમી શકાય તેવી શિક્ષા, અને તોજશન યાને નહીં ટકી શકાય એવી શિક્ષા વચ્ચે ફરક... .. ૧૨૩	૧૨૩
૧૭૦ “દુજ”ને “અપ”ના બેઉ હાથમાં કેવી રીતે સોંપી શકાય... .. ૧૨૪	૧૨૪
૧૭૧ હા ૩૦-૮ માટે ત્રણે નરકોની સમજ ૧૨૫	૧૨૫
૧૭૨ હા ૩૦-૮ નો આંકડાવાર તરજુમો પહેલવી સમજણ તથા શબ્દાર્થ ૧૨૬	૧૨૬
૧૭૩ “મોયસા” (En Rapport) થવું એટલે અરદાહુવપની અનજુમન સાથનો મેળાપ (Holy Communion) ૧૨૯	૧૨૯
૧૭૪ “ફશો-કેરેતી”ના કામમાં મદદ કરવા માટે હદ-માંથી ચક્ષુના સાહેબોના પરગણુ મીથ-ધ-ગરીનમાં ભાગ લેવાની ખાહેશ ૧૩૧	૧૩૧
૧૭૫ (Invisible Helpers of humanity) આદમ જાતની મીનોષ વૃદ્ધિ માટેના ખાતેન મદદગારો “દેવ-તબક્કો” અને “ દેવ-દ્રવ્યોમન ” વાળાં જુલાં પડેલાંઓને “ઉરવીસ” યાને turn કેવી રીતે આપે છે તેનું ખ્યાન ૧૩૧	૧૩૧

નં.	પાનું.
૧૭૬	“ચિસ્તી”ના મીઠામાં રહીનેજ જીંદગી ગુજારવાની જરૂર અને નેમ... ૧૩૨
૧૭૭	હા ૩૦-૬ ની સમજણને ત્રણે નરકમાંથી મળતો ટેકો... ૧૩૩
૧૭૮	હા ૩૦-૧૦ નો આંકડાવાર તરજુમો, પહેલવી સમજ તથા શબ્દાર્થ ... ૧૩૪
૧૭૯	“જજેન્તી વંધહાઉં સવહી” માટે પહેલવી “શપીર નામી-કીહ”માં સમાયેલો પુનઃ-પારખાનીનો ખાસ સરશોક. ૧૩૫-૧૩૭
૧૮૦	આદમે પોતીકી મનીને જળજ્યાથી કુદરતનો નેમને પાર પાડવામાં મળતો ફાળો ... ૧૩૬
૧૮૧	જેમ દરેમહેરોમાં પાવમહેલ, જેમ મીનોઇ ગાસમાં પાવીકતો, તેમ આદમીના તનમાં હવસ રહીત કેહપ’નું પાવમહેલ ... ૧૩૭
૧૮૨	હા ૩૦-૧૦ ને ત્રણે નરકની સમજણથી મળતો ટેકો ૧૩૯-૧૪૨
૧૮૩	“ગાસ” એટલે તલેસમાતીક પાવમહેલોની તલેસમોનો પાવીકતથી થયેલો જમીલો,—અવસ્તા “હુષિતિ” ... ૧૪૧
૧૮૪	હા ૩૦-૧૧ નો આંકડાવાર તરજુમો તથા પહેલવી સમજ અને શબ્દાર્થ ... ૧૪૩
૧૮૫	અવસ્તા “ઉરવાતા”ને પહેલવીમાં=“આફરીન ગાનીહ” અવસ્તા તથા જંદની કરમખજશેશ તરીકે કાંય ઓળખાવે છે ? ... ૧૪૪
૧૮૬	૨૧ નરકના બે વર્ગો—“ફુપો માથ”ને લગતાં તથા “માથ રપેન્ત”ને લગતાં ... ૧૪૫
૧૮૭	રાયનીદારો તરફથી “સ્તોત યસ્ન”ને કાયદે રચાયેલા ૨૧ નરકો “અવસ્તા” તથા ૨૧ નરકો “જંદ”—એમ ખીજ બે મરતખા ... ૧૪૫
૧૮૮	“ખીતિયા એનેષ્ટી” શબ્દોની ઉંડી તાવીજ-જંદ અવસ્તાનો ખાસ સરશોક—પોતાવતપણું અપાવનારા અને આત્મીક નુકશાનમાંથી છોડાવનારાં ... ૧૪૭

નં.	પાનું.
૧૮૯	“અવસ્તા” ભણનાર અને “જંદ” પ્રમાણે જંદગી ગુજરનાર “ખીતે પથો”=પોતીકા ઉરવનની લાખન ઉપર (On Soul's Own Path) આવશેજ ... ૧૪૮
૧૯૦	સુદકર, વરસ્ત—મનસર તથા બગ નરકોનો હા ૩૦— ૧૧ ને ટેકા ... ૧૪૯
૧૯૧	જંદ-અવસ્તા પકડનાર “અષવન”ને “સવ”=ફાયદો તથા તથા “ ઉસ્તા ”=અમરગીનું સુખ; જંદ-અવસ્તાથી ઉલટો જનાર “ દ્રેગવ ”ને “ રષો ”=દુઃખ અને તેથી “દરેગેમ”=લાંબા વખતના જન્મ મરણના ચક્રાવાનું દુઃખ ... ૧૪૯
૧૯૨	“માંથ”ના અમલયાતી આપીશોથીજ ફરો-ગદ થવાનો ઉસુલયાતી કાયદો ... ૧૫૦
૧૯૩	“પાતો-મનાઓ” માંથની ખુશાલી મેળવવા માટે કુદરતના પુનઃહેતનના વિચારોમાં લીન્ન થવાની જરૂર ... ૧૫૨
૧૯૪	અષવનો આઝાદ મરદો, આથવનો, નેકાન, પાકાન, સાહેબદેલાન-સાહેબો પોતપોતાના મીથ-માંથ-યસ્ન કાણુને ખાતર કરીને આપીશો ઉતારતા રહે છે ? ... ૧૫૨
૧૯૫	ગહેસારણાના ભણતરમાં ૩૦ માં હાની ખુખી ... ૧૫૫
૧૯૬	ગહેસારણામાં વ્યવસ્થા કરનાર શનીના આસ્માન સાથે સખંધ ધરાવનાર “ અહુનવદ ” ગાથાજ શા માટે ભણાય છે ? ... ૧૫૫
૧૯૭	હા ૨૮ તથા ૨૯ ના ભણતરોથી શખના મીથ તુટતા જાય છે, અને રવાન પોતીકા “રએ” વધારવા માટે ઉમેદવારી કરે છે તે વિષે... ૧૫૬
૧૯૮	રવાન પોતીકા “હર-બરેજ” ઉપર જખને કેહપનાં ચપ્પે (ગેઉષાઇશ)ને કેવી રીતે ખીલવે છે ? ... ૧૫૭
૧૯૯	દુજ જે વખતે માર ખાય છે તે વખતે દુજની ઉસુલના સ્તોતથી દુજની તરોમખતી ફેરવાઇને શખની થતી વ્યવસ્થા ... ૧૫૮

નં.	પાનું.
૨૦૦ મરણ પછીની સુક્ષ્મ હાલતમાં “રૂપેના” તથા “ધના”ના જન્મ મરણના બેદમાંથી મુક્ત થવા માટે દુજને રાશન ગતીનો કરવાની જરૂર ... ૧૫૬	૧૫૬
૨૦૧ તનની જીવતી હાલતમાં થયેલાં સારાં નરસાં કામે તથા તેઓની શિક્ષા ઉપર મનન કરીને ભવિષ્યમાં સચ્ચાઈનાં કામે માટેની હેદાયત મળે એવી ખુશ ખાહેશ ... ૧૬૦	૧૬૦
૨૦૨ બાંધેલો દુજ ઘેરાઈને વધુ જોશમાં હુમલો કરવા જતાં આ હાના સ્તોતોથી રવાનને ખાસ મદદ મળવાથી થતી ખુશાલી ... ૧૬૧	૧૬૧
૨૦૩ દુજ લોખંડની ઘીઆન તથા મુરદાર તનમાં બંધાતો જઈને અપના કશ મારફતે જમીનની મગનાટીસથી ખેંચાઈ જાય છે તેની રૂડી અસર... ૧૬૩	૧૬૩
૨૦૪ રવાન “ચીસ્તી” યજ્ઞનો હમકાર થવાની ખાહેશ સાથે ફરોહર, બચ્ચોદ, સરોશ અને બગોબખ્ત સાથે રાહ પેવંદમાં રહેવાની ખાહેશ કેવી રીતે કરે છે ? ... ૧૬૫	૧૬૫
૨૦૫ દુજને છીન્ન બીન્ન કરવાના મીથ્ર સાથે દીનની તલેસમની સંસ્થામાં બલી દુઆના અવેજમાં જન્મેલાં ફરજંદની મારફતે તનાસકમાંથી મુક્તી પામવાની ખુશાલી ... ૧૬૬	૧૬૬
૨૦૬ જંદ અવસ્તાના શિક્ષણો મીથ્ર-માંથ્ર-યસ્નની મારફતે દુજને તોડીને છેક ઉસ્તા સુધી પહોંચવાની રવાનની ખુશાલી બરેલી ખાહેશ ... ૧૬૭	૧૬૭
૨૦૭ પોતાના તનને ગેહિશ ઉરવાની ગતીના દહમ યજ્ઞતના ઇલાકામાં આપવાની રવાનની તજવીજ ... ૧૬૮	૧૬૮

દિ બા ચો.

અશે જરથુસ્ત્રનું મીશન જે ગેઉશ ઉરવાને જગતનાં કલ્યાણ માટે હમકાર થવાનું છે તેમાં મદદ આપવા માટેના લાયક હાવીરતો થવા માટેની તૈયારી: તેઓને અપાતું જ્ઞાન-તેના તબક્કાઓ.

આપણે જગતના આત્મા ગેઉશ ઉરવાને મદદ કરવા માટેનું અશે જરથુસ્ત્રનું મીશન જોયું. આ કામને માત્ર ગાસમાંથી પાવમહેલો બાંધીને અને મોટા ચેલાઓ ઉભા કરીને તેમણે ફતેહમંદ કીધું હતું તે જોઈ ગયા છીએ. ગાથા ૬૨ ના ૧૦ મા ફકરામાં અશે જરથુસ્ત્ર અને તેવણના મોટા ચેલાઓને ફતેહ ઇચ્છી હતી તે વાંચી ગયા છીએ. હવે વધુ ચેલાઓ જેઓ આવાં કામને માટે જોઈએ તેવા ઉભા કરવાનો પ્રયોગ શરૂ થાય છે. જેઓ ઇષ્ટેન્તો છે એટલે તેવા કામને માટે ઉમેદવાર છે, તેમ વળી જેઓ લાયક છે એટલે 'વીદુષે' = જ્ઞાની છે છતાં તેવાં મોટાં કામને માટે વધુ જ્ઞાન અને અમલ જોઈએ તે ધરાવતા નથી માટે તેઓને તેવાં જ્ઞાન અને અમલ આપવાનું શરૂ થાય છે. ગાથા ૩૦-૧ માં કહે છે કે તમે ઇષ્ટેન્તો = ઉમેદવારોને જેઓ વીદુષે છે એટલે જ્ઞાની છે તેઓને કુદરતનાં બીતરમાં જવા માટેનો રસ્તો દેખાડીશ. તે રસ્તો સ્તઓતાચા અહુરાષ = અહુરાના ભેદ માપવા માટેનો સ્તઓત યસ્નનો અને તે ઉપર થતી ચેસન્યાચા વંધહેઉશ મનંધહે = બલા ગોસ્પંદી મનથી કીધેલી યજ્ઞોતની યસ્ન માટેનો અને હુ-માંજદ્રા અષા = અશેષ મેળવવા માટેના ખાસ માંથોથી માહિતગાર થવા માટેનો છે. આ બધાને સ્તઓત યસ્નનું જ્ઞાન કહે છે. આ બધું જાણ્યા પછીથી તેમાં લાહેર માહેર થયા પછી ઉપર કહેલાં મીશન માટેની ચેચા = ખીજ જે કંઈખી ચીજ હશે તે માલમ પડી આવશે, કેમકે તે નર રઓચેખીશના ભેદનો થશે એટલે અનથ રઓચનો જે અપુર્વ ચળકાટ છે, રથ રઓક્ષનની પુર્ણ આગાહી છે તે તેના રવાનને જોડાઈ જશે જેથી તેનું રવાન ઉડેને ઉપીમાં આવી તેને પુર્ણ જ્ઞાનનો ચળકાટ આપશે તેમ ઉર્વાજ = અમર શાંતીની ખુશાળી આપશે-પુર્ણ ઉત્સાહ આપશે. આમ તે નર તે મહા મીશનને-જગતના ગેઉશ ઉરવાના હમકાર થવા માટેનાં કામને હિંમતથી હિંમત હાર્યા વગર પુર ઉમંગથી કર્યો જશે અને ગેઉશોની માફક જગતનો ભાર ખમવામાં તેઓને અતી આનંદ માલમ પડશે. આવો નર કેવો હશે-તેની લાયકાત શું હશે-તે શું કરી શકે તેનો ભેદ હવેના ખીજ ફકરામાં છે.

ગાથા હા ૩૦-૨.

જરથુશ્ત્રના હાવીશ્તો ચેલાઓ કેવા હોય-તેઓ સાત કાળનું
 જાણી શકે તેવા સુચામનંધહા=રોશન ઝમીરવાળા-ગેઉશાઇશ
 વહિશ્તા એટલે ઘણા કાનો એટલે કેહર્પની ઉત્તમ ગતીથી
 ઉત્તમતા કુદરતનો ભેદ સમજનારા કુદરતને નરી
 આંખે જોનારા-નરા કાને સાંભળનારા-જેઓ
 આગળના પહેલા ફકરાની ત્રણ મુળ ચીજોથી
 પુર્ણ થયલા હોય-તેઓનો ચિતાર; આ
 ફકરાનો તાત્પર્ય કે તરીકત વગર મુક્તિ
 નથી-આજની એ ફકરા વિષેની
 ખોટી માન્યતા શાને લીધે છે?

આપણે હા ૩૦-૧ માં વાંચી ગયા છીએ કે જ્ઞાની થયલાઓને હું
 ત્રણ મુળ બાજદો શીખવું છું કે જેથી તેઓ રયોમંદ થઇને ઉસ્તાનનું
 સુખ મેળવશે અને જે મહાન કામ કરવા તેઓ બહાર પડેલા છે તે
 આસાનીથી કરી શકશે. આવા ત્રણ મુળ વિષયોને શીખવીને તેઓને રોશન
 ઝમીરના અને કેહર્પનાં ચપ્પો ખીલવેલા એટલે ઘણા કાનોથી સજ થયલા
 અને તેઓ મારફતે વહિશ્તા=મલો અહુનવરનો નાદ સમજતા કીધા તે
 નર કે જે આગલા ફકરામાં રઓચેખીશ દરેસ્તા ઉરવાજવાળો થયેલો
 એટલે રયોમંદ થઇ હમેશગીના સુખવાળો થયેલો તે નર હવે સુચા
 મનંધહા=રોશન ઝમીરવાળો થઇ અહુનવરનો નાદ ખુદ સમજી શકે
 છે અને સાધારણ મંતકી ઇદમતી પેલી મેરના સુક્ષ્મ ઇદમોને પકડી શકે
 અને સાત કાળનો ભેદ જાણી શકે તેવી હાત્તમાં પોતાને આવેલો જોય
 છે. આ રઓચેખીશ એટલે રયોમંદ ગતી જે પહેલા ફકરામાં કહી છે
 તે કેમ થઇ ? તેણે તરીકત ઉપર રહીને પોતામાં અષ ઉભી કીધી તેથી
 રઓચેખીશ=રયના ચળકાટવાળો અપવન તે થયો અને સાત કાળો
 લગીનું તે જોવા લાગ્યો. જે સાહેબો સાદી સમજથી કુદરતના ભેદ જાણવા
 માગે છે તેઓના ભુલાવાને આ ફકરો દુર કરી શકશે. આજે ઘણાઓ
 એમ કહે છે કે આ ફકરામાં પેગામ્બર કહે છે કે દરેક જણે પોતાની
 મરજીમાં આવે તેમ કરવું; કાઇગી રીતના dogma-doctrineથી બંધાવું
 નહિ. આ સાહેબો તેમ માનવામાં ભુલેલા છે. આ ફકરાનો તેવો અર્થ વ્યા-
 કરણી તરજુમાથી થતોજ નથી તેમ સાધારણ મનતકથીજી તે અર્થ સીરફ

ખોટા પડે છે, કેમકે ધણા કાનોથી સમજે એમ લખે છે એ કાનોથી સમજે એમ કહેતા નથી. ધણા કાનોથી સજ થયલા એ કાનોમાં કેહપ'ની સુક્ષ્મતા આવે છે જે ખુદ ઉપરના ફકરામાં કહેલી મુળ ત્રણ બાબદોનાં જ્ઞાનનો નતીજો છે એટલે તરીકતના પાળવાનો નતીજો છે. એમ ધણા કાનોમાં કેહ-પ'ની સુક્ષ્મતા બતાવી છે. વહિશ્તાને સમજે એટલે ઉત્તમતાને સમજે એટલે કુદરતના નાદને સમજે એટલે કુદરતના ભેદમાં જાણે એમ કહે છે. કદી જો વહિશ્તાને ધણા કાનો સાથે લખે એમ તરજુમો કરીએ કે ધણા ઉત્તમ કાનોથી સમજે તો તેમાંથી કુદરતના પડદાના ભેદમાંજ જવાની વાત આવી કેમકે ઉત્તમતા અને ધણા કાનોમાં અશોધના ખીલાવવાનોજ ભેદ આવે કે જેને માટે વરઝેશી દીન અનુસારની વર્તણૂક તરીકતીજ આવે. વળી અહિંયાં સુચા મનંધૂહા એટલે રોશન મનશક્તિથી જુઓ એમ કહે છે. અહિંયાં રોશન ઝમીર એટલે આઝાદ થયેલા અશવનની વાત છે; જેઓ આગાહ નથી જેઓ પુછવા આવેલા છે તેઓની વાત નથી. રોશન ઝમીરનો અર્થ રોશન ખુદ્દી સમજી ગએલી ઝમીર છે તેમાં કંઈ સાધારણ અકકલનો અર્થ આવે નહિ એતો કોઈથી જોઈ શકશે. કુદરતની બાતેનીમાં કંઈ common-sense-સાધારણ અકકલથી ઉતરાય નહિ એતો ખુદ્દી વાત છે. આ ઉપરથી દેખાઈ આવશે કે સુચા મનંધૂહા=રોશન ઝમીર ધણી ઉંચ હાલત છે જે અશોધની છે જેને ખીલાવવી પડે છે માટે જેને માટે પથ તરીકત ઉપર જવું પડે છે. વળી પહેલા ફકરામાં રઝોચેખીશ દરેશ્તા ઉરવાજના વાક્યમાંથી આવેજ અશોધની શક્તિનોજ ભેદ આવેલો છે. રઝોચેખીશવાળામાં રચ હોય જેને હંમેશની ઉશ્તા અનંત સુખ હોય, જે ત્યારે ત્યાં કહેલા ત્રણ વિષયોનો પુર્ણ માહિતગાર પતી થયેલો હોય એટલે તરીકત ઉપર રહેલો હોય. વળી અહિંયાં કહે છે કે તે માણસને બઝોદન્ટો પછતી એટલે બઝોદની સત્ય ગતીવાળાં શરીર મેળવવાનો બદલો મળશે એટલે તનપસીન થવાની તેની સરજત થશે જે ભવિષ્યની વાત આવી, જેમાં ત્યારે common-sense સાધારણ અકકલ કેમ આવે? ઉપર પહેલા ફકરામાં સ્તઓતાચા અહુરાધની વાત છે જેમાં તરીકતનો ભેદ આવે છે. આ તરીકત કોણને મળે? વીદુષેને વિદ્વાનને મળે કે જે વધુ જાણવા માગે છે. ત્યારે પહેલા સ્તઓતાચા અહુરાધની તરીકતો આપી, પછી તેને યસ્નાચા વંધહેઉશ મનંધૂહા ઉપર લખ ગયા એટલે તેની તેવીશી-કેહપ'-ઉશ્તાન બહમનના જેવા થયા. પછી છેલ્લે હુ માંજદ્રા અપા ઉપર લખ ગયા એટલે અશોધની ખીલાવણી થઈ. એટલે તે નર હવે પોતે નસ્કોમાંથી ઝંદ અવસ્તા ઉભી કરે તેવો થયો. આવા શખ્સને રઝોચેખીશ એટલે રયોમંદ ગતીનો

ઉરવાળ=હંમેશના આનંદવાળો કહ્યો. આવો તે ઇનસાન પછી સુચા
 મનંધા=રોશન ઝમીરનો થશે અને ગેઉશાઈશ=ધણા કાનો એટલે કેહપના
 ચપ્પોને ખીલવશે જે સ્વઓતા=કુદરતના નાદને સમજ્યા કરશે-કુદરતની
 અંદરવેરની સાત કાળોની તેહકીક જાણી શકશે. પરા મઝે આઓંધાહો=
 પરાના કાળના જુતના જુતકાળથી તે ભવિષ્ય લગીના મઝે આઓંધાહો=
 મોટા બનાવો-તન પસીનના બનાવની આગળ પાછળના બનાવો જાણી
 શકશે. આ ઉપરથી કોઈમી જોઈ શકશે કે અહિંયા તરીકતના પથ
 ઉપર જઈને ધીમે ધીમે આગળ વધવાની વાત છે, પેગામ્બર સાહેબના
 હાવીશત થઈને ગેઉશા ઉરવાને જગતના ભાર ઉંચકવા માટેની મદદ
 આપવાની લાયકાત મેળવવાની વાત છે; તેમાં કંઈ મનનાં ફાંટામાં
 આવે તેમ કરવા કહ્યું નથી. મન તો અજ્ઞાન છે માટે તો તે પુછવા આવે
 છે. તે મન ત્યારે રોશન ઝમીરનું કેમ કહેવાય? તેને સાત કાળનું જ્ઞાન
 મનના ફાંટા પ્રમાણે ચાલવે કેમ કઈ રીતે આવે? એમ જો જ્ઞાન આવતું
 હોત તો જગતમાં બધાજ તેવા ત્રીકાળ જ્ઞાની ઝટ થતે.

આટલા ઉપરથી કોઈમી જોઈ શકશે કે અહિંયાં સીરફ પથ તરીકત
 ઉપર જવાની વાત છે. નરેમ નરેમ ખપ્યાઇ તનુયે=દરેકે પોતપોતાના
 તનુને માટે વીચીથહુયા=પસંદ કીધેલો-તે તનની એમો મુજબ ગોતી
 કાઢેલો-આખા આપેલા વિસ્તારમાંથી પોતાને બરનો પસંદ કીધેલો આવ-
 રેનાઓ=એતેકાદ ઉપર લીધેલો તરીકતનો જમુઅ લઈને પાળવાનો છે કે
 જેથી તે ગેઉષાઈશ વહિશતાનો થશે એટલે ગેઉષાઈશ ખીલવી કેહ-
 પને ખીલવીને વહિશતા=ઉત્તમતાને કુદરતના નાદને સ્વઓતા=સમજશે
 અને અઓંદનો પછતી બઓંદનો સાહેબ થઈ યજતી અકકલનો સાહેબ થઈ
 અહુમાઇ=હમારેથી પરા મઝે આઓંધાહો=પરાના જુતના જુતકાળનું તેમ
 ભવિષ્યના મોટા બનાવોનું જાણી શકશે. અહિંયા ત્યારે જેઓ પેગામ્બરના
 ચેલા થઈને જગતની સેવા કરવા માંગે છે તેઓની ગતી બતાવી છે
 પહેલા ફકરામાંની ત્રણ મુળ ચીજો જણાયાથી તે નર રઓંચેખીશનાં
 રયની ગતીનો થઈને ઉરવાળ=હંમેશનો આનંદ મેળવશે-તે કેવો થઈ ઉમો
 રહેશે તેનો ચિતાર આ બીજા ફકરામાં છે.

ગાથા હા ૩૦-૩.

જરથુશ્ત્રના હાવિશ્તો જેઓ આ ગેઉશ ઉરવાના હુમકાર થવાના
છે જેઓ સૃષ્ટીનો ભાર ઉંચકવાના છે તેઓનાં મહા જ્ઞાનના
એક કતરાનું ખ્યાન, જે સૃષ્ટી થવા અગાઉની એક
જોડ કીધેલું તેનો ભેદ.

ઉપર કહી મયા છીએ કે જરથુશ્ત્રના હાવિશ્તો થવા લાયકના નરો
જેઓ ગેઉશ ઉરવાન સાથે સૃષ્ટીનો ભાર ઉંચકવા હુમકાર થઈ રહે છે
તેઓને સાત કાળોનું જ્ઞાન છે. હવે તે જ્ઞાનમાંનો ‘પરા’ને લગતા કાળની
નોંધ અહિંયાં આપે છે. કહે છે કે સપ્પર પહેલી વારની એક જોડ
સામસામી ગતી રાખતી નીકળી. સપ્પર પહેલીવાર આવી જોડ નીકળી તો
તેની અગાઉ કંઈ હશેજ એતો સાધારણ અકલ્પથી સમજાય. તેની અગા-
ઉના મોટા નવ બનાવો હતા કે જેમાંથી આ બનાવ એવો નીકળ્યો કે
જેવો પેલા આગલા નવ બનેલા બનાવોમાંજ હતો નહિં. તે બધા નવ
બનાવોમાં અદુષ્ટ હતી-અહુની દબલ ત્રગડીઓ મળેલી હતી. પણ હવેના
આ બનાવમાં તેમ હતું નહિ-તેમાંથી તો જુઝ=સામસામી ગતી નીકળી.
આ નવ બનાવો શું છે તે માટે જુઓ પાને ૫૬-૫૭. આ સામસામી
જોડ હવે સૃષ્ટી થવા માટેનો વિચાર કરે છે. તે એકના વિચારો-એલો-
કરમો સામસામા છે માટે સૃષ્ટી કરવામાં તેઓની સામસામી ગતીઓ
આવી ઉભી રહી છે. આ સામસામી ગતીઓ શું છે તેની ત્યાં બતાવ્યું
છે. એક જે હુદાઓંધહ છે તે એરેશ=સત્યતા માંગે છે જ્યારે પેલો
અક=ઉલટું બુર=દુઝ માંગે છે. આ ફકરામાં ત્યારે સૃષ્ટી થવા માટે જે
સપ્પર પહેલા વિચારો ચાલે છે તે સપ્પર પહેલા વિચારો વિષે અહિંયાં
ખ્યાન કરે છે. સૃષ્ટી કંઈ થઈ નથી પણ સૃષ્ટી થવા માટેના વિચારો
થાય છે. તે વિચારો કાણથી થાય છે? તે કાણ ખુદ ક્યાંથી આવ્યો તે
બધાનો ભેદ અને તે ભેદ વિષેનું મહા જ્ઞાન જે જરથુશ્ત્રના હાવિશ્તોને
રહે છે તે હવે વર્ણવે છે. આ હાની મોતેજરી અને તે મોતેજરીના ખરા
ખ્યાલ માટે ૫૦ થી ૬૫ પાને વાંચો. એમ ત્યારે જરથુશ્ત્રના હાવિશ્તોમાં
રહેલા ‘પરા’ એટલે જુતના જુતકાળનાં મહાજ્ઞાનનો કંઈક ખ્યાલ કે જે
વખતે સૃષ્ટી થવાનો વિચાર ચાલે છે-તેનો ખ્યાલ અહિંયાં આપેલો છે.
સૃષ્ટીની હા-ના ની મારામારીનું દુરનું કારણ કંઈ રીતે જન્મ લઈ વિચાર
કરી સૃષ્ટી કરે છે તેનો ભેદ કંઈક અહિંયાં છે.

ગાથા હા ૩૦-૪.

જરથુશ્ત્રના મોટા હાવીશ્તો જેઓ થયા-થવાના છે તેઓના
સાત કાળના જ્ઞાનમાંના સાતમા અને છઠ્ઠા કાળના
જ્ઞાનની કંઈક તકરીર.

આ ફકરો સૃષ્ટી રચનાનો ત્રીજો ફેઝ Phase બતાવે છે. આગલા ત્રીજા ફકરામાં સૃષ્ટી રચનાના વિચારોની વાત હતી કે જેમાં સાતમાં પરાના કાળનો ભેદ હતો. હવે સૃષ્ટી થઈ હસ્તી થઈ અને નીસ્તી થઈ અને નીસ્તી હસ્તીમાં પછીથી મળશે તેનો ભેદ આવે છે, જે છઠ્ઠા યુનદહેશ્તના કાળનો ભેદ અને પાંચમા અને ચોથા કાળનો ભેદ બતાવે છે. કહે છે કે તે બેઉ મીનો જેઓને આગલા ફકરામાં વહુયો અને અકુ કહ્યા છે તે બેઉ મળી શક્યા તેટલા મળ્યા અને તેઓએ પછી પઓઉરવીમ = સપ્પર પહેલું ઉસુલ દઝદે = કાઢ્યું, એટલે યજ્ઞતો કાઢ્યા જેઓને ૩૩ અહુ+૩૩ રતુ કહે છે જેઓમાં રપેનામીનને મુળ અધીકાર મળ્યો. પછી હસ્તીનું જગત ઉભું કીધું જેમાં સાત આસ્માનો છે. હવે રપેનામીન પોતાના અધિકારથી અંત્રમીનને કાઢે છે. આ રપેનામીન છઠ્ઠા આસમાનમાં છે. આ રપેનામીને પછી પોતાના છઠ્ઠા અસ્મની આકર્ષણમાંના પાંચમાં અસ્મમાંથી અંત્રમીનને કાઢ્યો આમ રપેનામીનના અધીકારથીજ અંત્રમીન થયો. આમ જે કંઈ થયું તેને જગત જે જડ રીતનું થવાનું છે તેના થવા માટેનું સપ્પર પહેલું મુળ કહે છે જેને અહિંયા પઓઉરવીમ તરીકે ઓળખે છે. અહિંયા કહે છે કે તા મધન્યૂ=તે બે મીનો હુમ=સાથે જસએતેમ= જેટલા મળવાના હતા તેટલા મળ્યા; તેઓ ૩૩ અહુ+૩૩ રતુ તરીકે થયા. આ બધામાં રપેનામીનને મુળ અધીકાર મળ્યો, રપેનામીને પછી પઓઉરવીમ=સપ્પર પહેલું ઉસુલ દઝદે=કાઢ્યું એટલે હસ્તીના આસમાનો કાઢ્યા અને અંત્રમીનને કાઢ્યો પછી રપેનામીને તે અંત્રમીનને કામે લીધો. આમ સપ્પર પહેલું ઉસુલ થયું. આ સપ્પર ઉસુલમાં ત્યારે તે બે મીનોની મળેલી ગતી આવી. આવી મળેલી ગતી જે દઝદે=થઈ પેદા=થઈ તે પછી રપેના અને ધના તરીકે છુટી થઈને ઉભી રહી. હવે તેઓ બેઉ હવે દઝદે= પેદા કરી રહે છે. કાણુને ? હાડમંદ જગતને કે જેમાં ગવ=જીવ છે અને અજ્યાધતી=નાશ છે. આમ જગત જડતાનું ચાલી રહીને પછી આખરે અજ્યાધતીના ભેદોની આકેબતના કારણે મોક્ષે પુગશે એટલે મોત પામીને-શીક્ષા ખમીને ભલી ખેરદ ઉભી થવાના કારણે દ્રેગવંતની અચીશ્તો=ખુરી ગતી અષાઉને=અશો નર માટેની વહિશ્તેમ=ઉંચામાં ઉંચી મનો=વિચારશક્તિમાં

બહારો. એમ પછી તે ગએ મ અને અજયાધતી બેઠ એટલે જન્મ મરણનો ભેદ-હયાતી અને મોતના ભેદો મળીને અમરગતી થશે-રહેશે, એટલે આ જગતમાં પછી આખરે ફરી-ગદ' થઈ રહેશે. અહિંયા આ ફકરામાં ત્યારે આખી યુનદહેશન કે જેમાં હસ્તી થઈ-હસ્તીમાંથી નીસ્તી ગેતી થઈ રહે છે અને તે નીસ્તી ગેતી આખરે હસ્તીને મળી જશે તેનો ઉંડો ચીતાર આપેલો છે. જરથુશ્ત્રના હાવીસ્તોને જે કંઈ જ્ઞાન છે તેનો એક ભાગ જે પરાને લગતો છે તે ત્રીજા ફકરામાં કહ્યો છે અને તેનો બીજો ભાગ જે પરાના સાતમા કાળને તેમ જઠા યુનદહેશનના કાળને લગતો છે તે અહિંયા કહ્યો છે. અહિંયાં ત્યારે એમ કહેવા માંગે છે કે જેઓ જરથુશ્ત્રના હાવીસ્તો થવાના છે, જેઓને પહેલા ફકરામાં કહે છે તેમ મુળ ત્રણ બાબદો સ્તઓતાઈ અહુરા-વંધહેઉશ યસ્ન્યાયા મનંધ્રહા અને માંઝદ્રાઅપા શીખવી છે, જેઓ તે બધાના અમલદાર થઈને વીદુષે થયા છે, જેઓ પછી સુચા મનંધ્રહા રોશન ઝમીર થાય છે, જેઓના કેહપના ગેઉશાઈશ ચષ્ટો દાદારને જેઓ દાદારને સાંભળે તેવા થાય છે તેઓને સાત કાળનું આવું ગુહ્યમાં ગુહ્ય જ્ઞાન રહે છે. આ સાત કાળના જ્ઞાનમાંના પરાના સાતમા અને યુનદહેશનના જઠા કાળનો અને પાંચમાં કાળના જ્ઞાનનો ભેદ શો હશે તે આ ત્રીજા અને ચોથા ફકરામાં કહ્યો છે. આમ આ ત્રીજા અને ચોથા ફકરાઓ હાવીસ્તોના જ્ઞાનના ઉંડાણનું કંઈક જ્ઞાન કરાવે છે.

ગાથા હા ૩૦-૫.

હાવીસ્તોનાં જ્ઞાનનો વધુ નમુનો. જગતમાં ચાલતા હા-નાનો ભેદઃતેના/ કર્તાઓ; તેઓનો છેડો-શુભ આકેષત.

ઉપરના ફકરામાં આપણે નીસ્તી ગેતીના જગતની રચના જોઈ. હવે આ જગતનો વધુભવ-પ્રભાવ અને છેડો શું છે તે જતાવે છે. કહે છે કે આ નાશવંત જગતમાં જે સામસામા forces ફેરસીસ છે. આ સામસામા શક્તિને રપેનામીન અને ધનામીન કહે છે. ઉપર ચોથા ફકરામાં કહે છે કે નીસ્તીને ગેતીને ઉભી કરનાર એક જોડ ઉસુલ થઈ, જેને રપેનામીન અને અંઝમીનની જોડ કહી તેઓએ જગત રચ્યું. હવે આ થયેલા જગતમાં ભોગવટાઓ થઈ રહે છે. જગતને રચવા માટે રપેનાએ બ્રહ્માના તત્વને લીધું અને અંઝમીનોએ અંઝ=દુષ્ણ એટલે દેવતા તત્વને લીધું અને તે બેઉને મેળવીને આ જગત કીધું છે કે જેમાં ભોગવટા વખતે ગવની બલાઈ તેમ પેલા અંઝમાંના હવસો નીકળી રહે છે. રપેનામીનના યજ્ઞનો પાશુ ધ્વોરેસ્તાર તરીકે રહીને યુરાઈમાંથી લલાઈને જમાવ્યા કરશે અને

અંત્રમીનમાંથી ધનામીન નીકળીને અંત્રમાંથી હવસોને કાઢ્યા કરશે. આમ આ જગતમાં જે કંઈ વધભવ થઈ રહે છે તેમાં આવી રીતે રપેનાના યજ્ઞતો (પાયુ ધ્વોરેસ્તાર) અને અંત્રમીનનો ધનામીન એક કામ કરી રહે છે. આ એક સામસામી શક્તિઓના કામને આસમાન તરીકે લીધું છે. જેમ માણસ બહુ ખુશ કરીને ગુમાર બાંધે છે જેને તેનું અસ્મ કહે છે કે જેમાંથી તેને સુખ દુખ મળશે, તેમ ધના અને રપેનાના યજ્ઞતો કામ કરે છે ત્યારે તેઓખી પોતપોતાના ગુમારો આસમાનો ઉભા કરે છે કે જેઓમાંથીખી તેઓને લગતી અસરો ઉતરશે. ધનામીન જે કંઈ ચળવળ કરશે તેમાંથી કાળુ કપડું વણાશે એટલે શીઠા આસમાન થશે જેમાંથી શીઠાઈ-નાશજ ઉતરશે. પણ યજ્ઞતો રપેનામીન જે કંઈ ખીશકારી કરશે તેમાંથી પથ્થરનું અસ્મ થશે કે જેમાંથી બલી અશોષ બહાર પડશે. પથ્થરનું અસ્મ ભાર બતાવે છે એટલે પોતાના કર્તાઓની તરફ તાબેદારી બતાવે છે. પણ પથ્થરથી બહાર થાય કે તે અસ્મ તેઓના કર્તાઓથી ઉતરતું છે. અહિંયાં ત્યારે કહે છે કે રપેનામીને-યજ્ઞતોએ પથ્થરનાં અસ્મનો પોશાક પહેરેલો છે-ધનામીને કાળાં કપડાંનો પોશાક પહેરેલો છે. રપેનામીને અશોષ ઇચ્છી; ધનામીને ખુરો નાશ ઇચ્છ્યો. મઝદા ઉપર એતેકાદ રાખીને વરતવા માટે રપેનામીનના થવું જોઈએ કે જેથી બલાં કામો થાય, રપેનામીને ઇચ્છેલી અશોષ મળે અને દાદારની ખુશ્નુદી થાય. નહિં તો ધનામીનનાં કાળાં કપડાંમાં તેનો નાશ થશે. માનવ જે બલાઈ કરશે તો તેને બલાઈ મળશે. માણસ જે ખુરાઈ કરશે તો ધનામીનનાં કાળાં કપડાંમાં તે લુલો પડશે. ધનાનું કાળું કપડું તો વધ્યુંજ જાય છે એટલે તે લુલેલા માણસની લુલ જુલામણી વધતીજ જશે. પણ રપેનામીનનું સખ્ત પથ્થરનું અસ્મ તેની ઉપર જખરો ભાર મુકશે કે જેથી તે છુંદાઈ જશે, કે જે પછીથી તે અશોષની દવાથી આખો થાય. માનવે ખુરાઈ નહિ કરવી કે જેથી ધના પાસે આવીને માનવને પોતાનાં કાળાં કપડાંમાં ગુંગલાવે નહિં અને રપેનામીનનું પથ્થરનું અસ્મ તેને દાખે નહિ. માનવે કીધેલી તે બલાઈથી તેનો એતેકાદ મઝદા ઉપર વધશે અને મઝદાની પાસખાની તેને મળશે. અહિંયાં ત્યારે નીસ્તીને લગતી હકીકત છે. જગત તેની વ્યક્તિઓ દએવીક ગતીમાંથી થયેલી છે માટે તે બધાઓમાંથી દએવીક હવસો તો નીકળવાનાજ. દએવીક હવસોને ઉભરાવવા ધનામીન તેની પાસે આવે. પણ જે દએવીક હવસોને ઉભરાવવા તે દે નહિ તોપછી તે ધનામીન તેમાં દાખલ થઈ શકે નહિ. માનવ જે પોતાની બધી જોઈ શકે નહિ, પોતાને ખોદ

કરતાંથી કાઢ્યો સમજે તો તેની આગળ ધના સહેલાઈથી જામને તેને પોતાનાં કાળાં કપડાંમાં યુગળાવી શકે છે એટલે તેઓમાં હવસોને હિંમતીને પાપો કરાવે છે કે જેથી સ્પેનામીનનું પથ્થરનું અસ્ત્ર તેને ઢાળી નાંખે છે. પહેલે કહે છે કે તે બે મીનોમાંનો જે બુરો અશોષથી દુરનો મીનો છે તે પોતાનાં કામમાં બુરંજ ઇચ્છવાનો એટલે માનવમાં જે કંઈ હવસી તત્વ છે તે બુરાઈથી બુરા વિચારથી વધવાનુંજ પણ ઘટવાનું નહિ. માટે માનવે બુરો વિચાર નહિ કરવો. પછી કહે છે કે બીજો વરધીનો મીનો છે તેણે સખત પથ્થરનો પોશાક પહેરેલો છે—તેણે પથ્થરનું અસ્ત્ર ધારણ કીધેલું છે. આ મીનોએ અશોષ પસંદ કીધી. અહિંયાં કહે છે કે સ્પેનામીનના યજ્ઞતો પાયુ-સ્વોરેસ્તારો આખરે માનવને અશોષ આપશે તો ખરા કેમકે તેમ કરવાનેજ તેઓ બહાર પડેલા છે. પણ બુરાઈના કરનાર ઉપર તેઓ સખત પથ્થરનો બાર મુકીને તેઓની બુરાઈને છુંદીને પછી તેઓમાંથી બલાઈ ઉભી કરશે એટલે પાપો કરનાર ઉપર સ્વોરેસ્તાર યજ્ઞતો સજ્ઞનો બાર મુકશે કે જેથી તેનું પાપ છુંદાઈને તેમાંથી બલી ખેરદ ઉભી થઈને બલા થવાય. આમ સ્પેનામીનની બાજુ માનવ ઉપર સુખ દુખ પાડીને સીધે રસ્તે લાવે છે. આવા સીધે રસ્તે ઉતરેલાઓ પછી નેકીનાં કામો કરીને દાદાર ઉપર બરોસો મુકી દીન પાળીને દાદારને ખુશ કરશે એટલે મુક્તિએ જશે. એમ અહિંયાં જગતમાં જે ભોગવટાઓ થઈ રહે છે તેનો ચિતાર આપેલો છે, જરથુશ્ત્રના હાવીસ્તો જગતને જે બધું શીખાડશે તેનો આવો ચિતાર આપેલો છે. આવી રીતનું જ્ઞાન હવેથી જરથુશ્ત્રના હાવીસ્તો જગતમાં પાંચરી રહે છે, જેની સામે પછી દરવંદોનો મોટો ખળભળાત થઈ રહ્યો હતો, જેઓએ પછી સામા હોમલાઓ કીધા છે જેનું જ્ઞાન હવે પછીના છઠ્ઠા ફકરામાં છે.

ગાથા હા ૩૦-૬.

જરથુશ્ત્રના હાવિસ્તોનાં શીક્ષણો સામે દેવના પુત્રરીઓ-સ્પેના અને ધનાની રસાકસીનો ખ્યાલ.

અહિંયાં કહે છે કે દુએવાચિના=દુએવાના પસંદ કરનારાઓ કે જેઓ ધનામીનની સલાહ પ્રમાણે ચાલે છે તેઓ ધનામીનથી છેતરાયા-ધનામીને તેઓને તે હાવિસ્તો સામે ઉશ્કેર્યો. તેઓને ધનામીન મારફતે ખરું શું છે તે માલમ પડ્યું નહિ-ધનામીને તેઓને ઉંધે રસ્તે મુક્યા માટે તેઓ જરથુશ્ત્રના હાવીસ્તોના ઉપર કહેલા પ્રચારની સામે ઉઠ્યા.

બેઉ પારની વચ્ચે તકરારો થઈ જેમાં તે દુઝેવાચીનાનો પેશ હાર્યો અને
 જરથુશ્ત્રના હાવીસ્તોની તકરાર સામે ટકી શક્યો નહિ. ઇશ આ દુઝેવાચીના
 =તેઓને છેતરામણવાળા હાવીસ્તોએ જાહેર કીધા. તે દુઝેવાચીનાઓએ
 આટલું છતાંજી ધનામીનની સરદારી છોડી નહિ અને તેઓએ વરેનાતા
 અચિરત્તમ મનો=તે જુરા મીનોના મત પ્રમાણેજ ચાલવાનુંજ કબુલ્યું અને
 બીજાઓ પાસે કબુલ્યાવું. એમ રપેનામીનનું ચલણ જરથુશ્ત્રના હાવીસ્તો
 ચલાવતા હતા તેની સામે ધનાનો જુન્ડો ઉભો થયો. આ દુઝેવાચીના
 પછી અએષેમ મહેન્દવારેન્તા=તે અએષેમને મળવા આગળ દોડ્યા એટલે
 તેઓએ અધમ જુઠ્ઠા થઈને અધમ જુઠ્ઠું તેઓ સામે જારી કીધું. જુઠ્ઠાઈ-
 માંથી અએષેમનો દેવ જન્મેલો છે. તે અધમ જુઠ્ઠાથી તે અએષેમને ઓર
 જેમ મળ્યું અને અએષેમ દેવ તેઓમાં આવી બેઠો. એમ દુઝેવાચીના
 જુરાઈમાં ઓર ગીરફતાર થયા. યા બાનયેન અહૂમ મરેતાનો=અને
 આ તનોમંદ હયાતીને આ જગતને ઓર બગાડી, જગતને પાપની
 બીમારીવાળી કરી મુકી એટલે જગતના લોકોને પોતા તરફ લઈ જગતમાં
 પાપો શરૂ કરાવ્યા અને એમ જરથુશ્ત્રના હાવીસ્તોનાં શુભ કામમાં
 ખતરો પાડવાનું શરૂ કીધું જેમાં તેઓ કંઈક દરજ્જે ફાવ્યા. અહિંયાં
 રપેના અને ધનાની રસાકસી જગતમાં કઈ રીતે થયા કરે છે તેનો ચિતાર
 આપેલો છે. આ ચિતારમાં ધનાની વ્યક્તિ કે જેને અચિરત્તમ મનોની
 કહી છે તે માનવ જેઓ રોશન ફેલ કરતા નથી તેઓમાં જઈને તેઓના
 વોહુનની જુરાઈનાં બીયાંઓને ઉગાડીને પાપો કરાવે છે કે જે પછીથી તેઓને
 સજા મળે અને તેઓ સુધરે તે મુળ બાબદ જોવાની છે. અહિંયાં ત્યારે કહે છે કે
 સરળ રરતો જે રોશન ફેલતો છે-સત્યનો છે તે પ્રમાણે ચાલવાની સત્તા હ ધના
 આપતોજ નથી, માટે જે તેને અચિરત્તમ મનો કહેલો છે. ધનામીન ખુદ
 અરેશ=રાદને સમજતો નથી એટલે પાંચમો અને છઠ્ઠો ગાહામ્યાર સમજતો
 નથી કેમકે ધનામાં જો કે શક્તિ છે પણ તેમાં ક્વવિ નથી-આરમછતી
 અને તેથી આવતા રસ્તુ અને યઓનના ભેદો નથી એટલે તે આસ્ન=મહા
 ડહાપણ નથી કે જેથી ભલી ખેરદ થાય એટલે તેમાં જુરી ખેરદ છે.
 આવી જાતના ધનાના પુજારી તે દુઝેવાચીના છે તેઓ અચિરત્તમ મનો
 પ્રમાણે ચાલી પાપો કરી જગતમાં જડવાદને ફેલાવીને મરે છે ત્યારે
 ચીનવત ઉપરથી નીચે પડે છે-તનાસકમાં પડે છે. ધનામીને આ દુઝેવા-
 ચીનામાં રહીને તેઓને ખરફ્ત કરી એટલે તેઓની ખેરદ ગુંચવાવી
 તેઓને ખુદ-પરસ્તીમાં તરોમછતીમાં હોમાવી તેઓને આરમછતીથી દુર
 કરે છે જેથી તેઓ ખુફ કરે છે અને અએષેમ દેવને જોર આપે છે

એટલે પોતાની ઇષ=સુરી ઇચ્છાની 'ઇષ'=પ્રવગતામાં-જ'જરમાં બંધાઈ જાય છે.

આવી રીતે અએષમનો દેવ મુરા વાદળાંઓ બાંધે છે, સુરી જીવતી અહીરીમની કેરદારો ઉભી કરે છે કે જેમાંથી પછી જગતની ઉપર આફતો દરેક રીતે પડી રહે છે. આ અહૂમ મરેતાનો=જન્મ મરણની આ તનોમંદ હયાતીને આનયેન=પાપોની બીમારીથી અપવિત્ર કરે છે. પાપો કરાતી પાપોમાંથી બીમારી અને અપવિત્રાઈ જગતમાં ઉતારી રહે છે. આવી રીતે ધનામીન પોતે અચિશ્તમ મનોના પ્રભાવમાંથી અએષમને જોર આપી જગતને પાપોની બીમારીથી અપવિત્ર કરી નાખે છે. રપેના અને ધનાની આવી રસાકસી છે જેમાં રપેના તરફથી જરથુશ્ત્રના હાવીશ્તો અને ધના તરફથી દએવાચીના=જડવાદીઓ ભાગ લઈ એક બીજા ઉપર સરસાઈ ભોગવ્યા કરે છે.

ગાથા હા ૩૦-૭.

દએવાચીનાઓ જેઓ ધનામીનની ભુલભુલામણીમાં ફસેલા છે તેઓની રોશન આકેખત લાવનાર રપેનામીનનું પથ્થરવાળું વસ્ત્ર.

ઉપર આપણે વાંચી ગયા છીએ કે ધનામીનનું કપડું કાળુ છે અને હરહંમેશ વધતુંજ રહે છે એટલે ધનામીન કાળાં કમેનિ ક્યાંજ કરે છે અને દીન ઉપર દીન તે કાળાં કમેનિ ભુલભુલામણીમાં જે કાંઈ માણસ ફસી જાય છે તે કમે કરીને પોતાની મેળે ખુદની ખુદીથી નીકળી શકતોજ નથી. તે માણસ ઓર મુરો થઈ જાય છે, દએવાચીના=દેવને પસંદ કરનાર થઈ જાય છે અને છતે કાને બહેરો થઈ જાય છે માટે રપેનામીને પથ્થરનું કપડું-પથ્થરનું આસ્માન એવું કીધું છે કે તે પથ્થરનાં આસ્માનનો ભાર તે ભુલામણીમાં પડેલા માણસ ઉપર પડે તે માણસ તે ભુલભુલામણીની ગુંથમાં જતો અટકે છે એટલુંજ નહિ પણ તે ભુલભુલામણીનું કાળું કપડું બીન્ન બીન્ન થઈ જાય છે જેથી પછીથી તે માણસનું છુટકારો મળે છે. જે વખતે તે માણસ ઉપર રપેનાના પથ્થરોના ભાર પડે છે ત્યારે તેની ખરફસ્ત્રી ગતી થેડુંકને માટે નાહસી છુટતી જોર કરીને પછી બેહોશ થઈને પડે છે. આ પછી ચઝતો તે ખરફસ્ત્રીને ભલી ખેરદમાં ફેરવે છે. આમ થવાથી તે માણસમાં નેકીનો ખ્યાલ આવે છે-તરીકત પાળવાનો ખ્યાલ આવવા માંડે છે. પછી તે માણસમાં આર-

મધતીના ગુણો આવવા માંડે છે. તેનામાંથી ખુદ-પરસ્તી જવા માંડે છે જેથી તેનામાં સહનશીલતા અને નાકસી આવશે અને તેને સામાની બરદાસ્ત કરવાની કદર આવશે-તેનામાં પછી તમીઝ-અદબના ખ્યાલો આવશે આમ ધીમે ધીમે તેનામાં બહુ મન થતું જશે અને પછી નેકીના કેરકેના કર્મોથી તેને દાદારનો પેવંદ પકડવાનો ખ્યાલ આવશે. પછી તે યજ્ઞતોના સંબંધમાં આવશે-યજ્ઞતોનો ખાદ્ય થશે-યજ્ઞતો તરફ ઉત્તયુષ્ટી બતાવશે એટલે યજ્ઞતોની શેઠાઈ કબુલ કરશે. આમ થયાથી આરમ્ભતીનો વાસો તેનામાં થશે-તેમાંથી સત્યસંગની વાસ્ના બહાર પડ્યા કરશે અને લોકો તેને માન આપશે. દુન્યામાં તે નેકી કરશે. જેમ સપ્પર પહેલી ગરોદેમાન દુન્યામાં જે નેકી જામેલી હતી તેમ તે પોતે પોતાના રોશન ફેલથી ગરોદેમાનનો બાગ આ ગેતીમાં ઉભો કરશે કે જેમાંથી પાપીઓને રાહત આનંદ મળશે અને તે પાપીઓનેથી પોતાનો તેવો ગરોદેમાનનો બાગ ઉભો કરવાની ઉત્સાહ મરજી થશે-એટલે તે નરના સત્યસંગમાં આવ્યાથી બીજાઓની રાહે રાસ્તી ઉપર આવતા થશે. એમ ત્યારે એક વખતનો તે દુઝેવાચીના =દેવનો પુજારી પછીથી ઉત્તયુષ્ટી-આરમ્ભતીવાળો થશે એટલે યજ્ઞતોના પેવંદવાળો આરમ્ભતીની શક્તિ રાખતો થઈ જશે, જેની તેવીશી ઇચ્છા વાસ્ના દેનચોંદ્ર અહુરહે મજદાઓની થઈ રહેશે એટલે દાદારની મરજી અનુસાર થઈ રહેશે-ગેઉશના હમકાર અશે। જરયુસ્ત્રની હાવીશતી=ચેલાગીરીમાં તે જોડાશે જેથી ક્રૂશો-ગર્દ થવાનાં મહા કામનો તે અનુયાયી બની રહેશે.

ગાથા હા ૩૦-૮.

વધુ ગીરફતાર થતા દુઝેવાચીનાઓ, જેઓ અએનંધહુના તખકકા ઉપર આવતા જાય છે; તેઓના કુટકારાના ચાર મુળ તખકકાનો ખ્યાલ.

ઉપરના ફકરામાં જોયું છે કે ધનામીનથી બમાયલો તે દુઝેવાચીના આખરે બલે રસ્તે ઉતર્યો છે. અહિંયાં તે દુઝેવાચીનામાંના જેઓ પહેલા ઓર પુરા થઈ અએનંધહુવાળા=અંતકરણના ડંખને લાત મારનારા, કાયદાને અપમાન કરનાર ઓર પુરા થઈ રહે છે-પણ પછીથી બલે રસ્તે પડે છે તેની વીગત છે-બલે રસ્તે કેવી રીતે પડે છે-તે કરવા તેને કેટલી મંઝલો કાપવી પડશે તેના ખ્યાલો આપેલા છે. અએનંધહુનો અર્થ કાનો કપટ કરીને કરે છે તે ખરો છે પણ તે અર્થ ધણો સંકોચીત છે. અએનંધહુનો કાનો એટલે તનની પુરાઈઓ જે અંતકરણને ગુંગળાવે

છે તેઓની ખુરી ખુદી નામે અએનંધહુ=કીનાની ખુદિ પોતાના રૂવાન તરફ
 રહે છે. અએનંધહુ ત્યારે અંતકરણને નહીં માનતી ગેરશાદ ગતી છે
 જેને દુકમાં કીનો કહે છે. તે દએવાચીના આગળા ફકરામાં
 કહ્યું છે તેમ જલદીથી જો રપેનામીનના પથ્થરની ધંટીથી દળાઇને
 શુધ્ધ થશે નહિ પણ વધુ અને વધુ ખુરાઇ ઉપર જશે એટલે હાથે
 કરીને કાયદાને તોડશે-અંતકરણના અવાજને લાત મારશે તો પછી તેને
 છુટકારો મેળવતાં વાર લાગશે. એમ ત્યારે અહિંયાં તે દએવાચીના
 અએનંધહુના તબક્કા ઉપર વધુ ખુરો થઇને આવી ઉભેલો છે. એના
 છુટકારાના ચાર તબક્કા કહેલા છે. પહેલા તબક્કામાં તેનો સંસારનો
 ભોગવટો આવે છે કે જેમાંજ રપેના અને ધનાની અસર તેની ઉપર થઇ
 રહે છે. તે દએવાચીના ધનામીનને વધુ અને વધુ માનતો રહે છે; કદી
 તે રપેનામીન તરફની જાય પણ ધણોખરો ધના તરફ તે જઇ રહે છે-
 એમ ધનાને માન આપીને ગુનાહો કર્યા કરે છે અને કર અને જોના
 નીયમ પ્રમાણે કાંધેલી નેકી બદી પ્રમાણે તેને કમતો બદલો મલી રહે
 છે. થોડુંકને માટે તે માણસ ધના અને રપેના બેઉની વચમાં અટવાયા
 કરે છે. કોણને વધુ પસંદ કરવો તેમાં તે ગુંચવાયા કરે છે-પણ પછીથી
 શીક્ષાના મારથી તેને ખરી શુદ્ધ આવે છે. તે દીનના અધીકાર મુજબ
 રપેના તરફ જઇ રહે છે અને બહમનની ગતી પોતાના અંતકરણમાં
 ઉભી કરી પાપ નહિજ કરવાનો તે ઠરાવ કરે છે. એમ બીજો તબક્કો
 પસાર કરે છે-ત્યારે પહેલાથી બીજા તબક્કા ઉપર આવવા તેને શીક્ષા
 મળી પાદેશરાહની ખુશીથી ખમવાની કે ભારરૂપની તોજરને તાવાએ
 દીનની. પછીના બીજા તબક્કા ઉપર તે આવે છે ત્યારે તે દીન ઉપર ચાલવા
 માટે દીન-દસ્તુરો પાસે જાય છે-દીનના અધીકાર મુજબ ચાલી રહે છે-
 તેમ કરવાનો ઠરાવ કરે છે. એમ ત્યારે શીક્ષાના પહેલા તબક્કા ઉપરથી
 બીજા તબક્કા ઉપર જઇ પુગતાં તેને દીન-દસ્તુરોની સલાહ મળે છે.
 દીન-દસ્તુરોની સલાહ મુજબની તરીકતોની ઉજવણીથી બહુ મન કરીને
 પછી અશોષનાં મરકઝો પોતામાં ઉભા કરે છે. એમ ત્રીજો તબક્કો થાય છે
 અને તે ઉભી થતી અપની શક્તિના હાથમાં પોતાના શરીરના દુબને
 સોંપી દે છે જે ચોથો તબક્કો થયો. ત્યારે બીજાથી ત્રીજા તબક્કા
 ઉપર જવા તેને દીન-દસ્તુરોની દોરવણી કામે લાગી અને તેઓની
 સલાહથી થયેલી તરીકતના જોરે તેણે ચોથો તબક્કો કુદાવ્યો. એમ તે
 ખુરો શખ્સ જે કાયદાને અપમાન કરતો હતો તે શીક્ષાથી ઠેકાણે આવે
 છે અને બહુ મન ઉભુ કરી દીન-દસ્તુરોને તાબે થાય છે-કાંધેલાંની

શીક્ષાથી તેને ખરો રસ્તો સુજ પડે છે-તરીકત ઉપર રહીને અષ ઉભી કરી પોતાના દુજને અપના હાથમાં સોંપે છે એટલે દુજને ગવમાં બદલે છે. આમ એક ગુનાહગારનો રસ્તો ખુલતો રહે છે.

ગાથા હા ૩૦-૬.

ઘનામીનની સામે રથેનાની ફતેહનો ચીતાર-તે દઝેવાચીના એટલે
દેવને માનનાર જેઓ અએનંધહુવાળા બલા કાયદાના ભંગ
કરનારા દુઝ પરહેજને તુચ્છકારનારા હતા તેઓ કંઈ રીતે
ગેતીમાં અરદાક્રવશના સીલસીલાની મગવ અનજુમનમાં
જોડાઈને પોતાના અસલ સોબતી નહી સુધરતા
દઝેવાચીનાઓને અએનંધહુનાઓને સુધારવા
દુઆ કરી રહે છે તેનો ચીતાર.

ઉપર કાયદાને અપમાન કરનાર-અંતકરણના અવાજને તરછોડનાર
અએનંધહુવાળો તે માણસ ચાર તબક્કે બલે રસ્તે પુગ્યો છે તે જોઈ
ગયા છીએ, જેણે પોતાના શરીરમાંની દુજ ગતીને અપના હાથમાં સોંપી
છે એટલે દુઝ હવસના ગેર બંદોબસ્તને રક્ષુના બેદમાં બલી વ્યવસ્થામાં
આણી છે. એવા નરો હવે જરથુશ્તના હાવીસ્તો સાથે મળવા ઇતેમરી
કરી રહે છે. ગેતીમાંની જરથુશ્તના હાવીસ્તોની મગવ અનજુમનોમાં
બેસવા લાયક થવા તેઓ ખુદ બલી હમ અનજુમન કરી રહે છે અને
પછી તે મગવોની અનજુમનની પસંદગી મેળવી રહે છે. તેઓ ગેતીમાં
આ મોયસ્ત્રા ખરના અપાચા=અપને જોરે એક હમ મીથની અનજુમન
કરીને બલા વિચારો મીથો કરીને બલા રોશન ગુજારો કરી અએશ્મના
ખુરા ગુજારો સામે એક જખર ફેસ ઉભો કરી રહીને જગત ઉપર
નેકીનો વરસાદ બહુ સત્યસંગ સામટી રીતે પાંથરી રહે છે. જેમ
ચક્રતો જેઓ મઝદાના સરદારો છે-હાથ તીચે કામ કરનારા છે, જેઓ
'હુમેમ મનો'ની અનજુમન કરીને એટલે ફ્રેશો-ગર્દ માટેની છેલ્લી નેમ
બજા લાવવાની અનજુમન કરી-તે મીથેખરીન-તે મોટો પ્રમળ વિચાર-તે
છેલ્લી નેમ-gōshā ધ્યાનમાં રાખીને કામ કરતી અનજુમન કરી રહીને
સૃષ્ટીમાં જુદી જુદી પણ એક એકને મદદ કરતી ખીશકારી કરી રહે છે,
જેમ અરદા ક્રવષનું અનજુમન નીસ્તી ગેતીની પાંચ વર્ણોને એક મુળ
વર્ણ તરફ લઈ જવા જુદી જુદી વર્ણોની દીનને બલે રસ્તે ચલાવવાનું-

પતમાનની તરીકતના રસ્તા ઉપર ચલાવવાનું કામ કરી રહે છે, તેમ ગેતીમાંથી મગવ અનનુમનો થઈ રહે છે જેઓ હમ-મિથનીજ રહે છે એટલે રાદ રીતના એકજ મતથી કામ કરી રહે છે, જેઓમાંથી એવુંજ વૃદ્ધિનું કશો-ગદ માટેનું કામ થઈ રહે છે. આવી મગવ અનનુમનોમાં ચીશ્તી યજ્ઞતનો વાસો થયલો હોય છે જેથી તે અનનુમનમાં ધર્મ અમલના ફેરફાર કહેવોની હાજરીથી રહે છે. આવી તે અનનુમન યવએચના બધા કાળોના બનાવોમાંના કાષ્ઠી બનાવની ફેરીઅત સમજવાની શક્તી ધરાવી શકે છે અને પેગામ્બર સાહેબનો મહાન દરજ્જો અને શક્તિ અને અધીકાર જે ફરવરદીન યશ્ત કરદા ૧૪ ૬૦ ૪૧, માંના બરેપનુસ બીપદશતનયાઓ કહુમાચીત યાઓંઘહાંમ જસો કહુમાચીત આજંઘહામ બીવીવાઓવાળાં વાકયમાં બતાવેલો છે-એટલે બે પગોવાળી થઈ ગયલી નીસ્તીની વ્યક્તિઓમાં હિંચે ટાંચે ગયલા સાત કાળના મોટા બનાવોમાંના કાષ્ઠનેથી પુગી વળનાર અને કાષ્ઠી આકૃત કેબલા કે ધમીના બનાવને બીહડાવનાર પાછળ હઠાડીને નસાડનાર તરીકેનો બતાવેલો છે-તે મહાન દરજ્જા શક્તિ અને અધીકારને બરાબર સમજી શકે છે. આવી અનનુમન ધર્મ અમલની ખરી માદર તરીકે રહે છે જેમાં ચીશ્તી યજ્ઞતની ખુદની અદ્રષ્ય બેઠક રહે છે. આવી ભવ્ય અનનુમનમાં ઉપર કહેલા સુધરેલા નરો જેઓએ મહા કષ્ટી પછી પોતાના દુજને અપના હાથમાં સોંપેલો છે તેઓ દાખલ થવાની લાયકાત મેળવી રહે છે. તે મગવની અનનુમનમાં તેઓ દાખલ થઈને તે અનનુમનનું જેમ વધારી ભલા મીથો-ભલા ગુબારો-આશીશો આપતી જીવતી ફેરફાર શક્તિઓ ઉભી કરીને પોતાની સાથના અસલ દોસ્તો જેઓ હજુર દએવાચીના જેવાજ છે તેઓની ઉપર ભલી હુમ આક્રિતી પાડી રહે છે-એમ ભલા હમમીથનું વૃદ્ધિનું મુંગું કામ કરી રહે છે. આવી રીતે રપેનામીન પોતે જગતમાં કામ કરી રહે છે. પહેલે ધના ફાવતો દેખાય છે, પણ આખરે તો રપેનાનીજ ફતેહ છે તેનો સીલસીલો આમ દેખાડે છે.

ગાથા હા ૩૦-૧૦.

યુનક પાસખાનીના લેહ-ઉપર કહેલા સુધરેલા દુઝેવાચીનામાંથી
 જન્મ લેતાં ઉત્તમ ફરઝંદો-અશો જરથુશ્ત્રના હાવીસ્તોની
 આખરની ફતેહનો ચીતાર-જરથુશ્ત્રના ગેઉશ ઉરવાના
 હમકાર તરીકે થવાનાં કામની ફતેહને ચીતાર. જજૈંતી
 વંધહાઉ સુવહી શખ્દોનો ઉંડો અર્થ, જજૈંતી શખ્દમાં
 ઘડી ઘડીજ જન્મવાનો નહી પણ જન્મવાના
 કામને પુર જોશથી (intensity) થી સફળ
 પાડવાનો અર્થ છે, જે ખીના વંધહાઉ સુવહી
 શખ્દો એટલે ભલી ખંદગીના અવેજમાંથી
 જનમવું એ શખ્દમાં છે તેનું વ્યાકરણના
 નિયમ અનુસારનું ખરાપણું.

આપણે ઉપર રૂપેના અને ધનાની રસાકસી આ જગતમાં થઈ રહે
 છે જેમાં પહેલે જો કે ધના જીતે છે પણ પછીથી તે હારે છે તેનો પ્રભાવ
 જોઈ રહ્યા છીએ. આપણે જરથુશ્ત્રના હાવીસ્તોની લાયકાત જોઈ તેઓનાં
 જ્ઞાનનું ઉંડાણ જોયું-તેઓની જગત સેવાનો ભાશ લીધો, આ તેઓની
 જગત સેવાની સામે ધનામીને દુઝેવાચીના આશમોઘો કીકો કરપો ઉભા
 કીધા તે જોયું. આવાઓ પછી કષ્ટ રીતે મોડે વહેલે સુધરતા આવે છે
 તે જોયું. કોઈ જલદીથી સુધરે છે પણ કોઈ તો અઝેનંધહુના ધુરા
 તબક્કા ઉપર જઈને એટલે અંતકરણને નહી માન આપનાર કાયદાના
 ભંગ કરવાના ધુરા તબક્કા ઉપર જઈને પછીથી રૂપેનાના પથ્થરરૂપ
 અસ્મનો માર ખાઈને સુધરે છે તે જોયું. આપણે મીનોઈની અનજુમન
 જેવી ગેતીમાંની મગવ અનજુમન જોઈ કે જેમાં પેલા એક વખતના
 દુઝેવાચીના પછીથી સુધરીને દુજ વગરના થયલાઓ દાખલ થઈ રહીને
 ખીજ દુઝેવાચીના-અઝેનંધહુના દરવંદો જેઓ સુધરતા નથી તેઓને
 સુધરવાની દુઆ કરી રહે છે. આવાઓને આ દશમા ફકરામાં વંધહાઉ
 સુવહી=ભલી નીશ્કામ વૃત્તિની ખંદગીમાં રહેલા કહ્યા છે. આવાઓની
 વંધહાઉ સુવહીમાંથી એટલે ભલી ખંદગીના અવેજમાંથી યુનક-
 પાસખાની થઈ રહે છે. આવી યુનક-પાસખાનીમાંથી એટલે માંઝોથી
 ભરપુર થયેલા પાઠ યુનોમાંથી જે ફરઝંદો જન્મે છે તેઓ ખાપ કરતાં
 સવાયાં રહે છે. અહિંયાં જનમવાને માટે જજૈંતી શખ્દ આપેલો છે.

ઝન એટલે જનમવું શબ્દનો દબલ આકાર કરીને જજ્ઞંતી શબ્દ થયો છે. ઝન શબ્દનો દબલ આકાર ઝઝન છે અથવા ઝીઝન છે. જેમ ‘જ’=જવવું તેના દબલ આકાર તરીકે જજ્જ છે જેમાં જવવાની મતલબને intense ઘણીજ અર્થ સુચક-ઘણીજ ઘાડી કરવાનો અર્થ છે; આવી ઘાડી મતલબે જવતાઓ પોતે જીવેને જીવને જીવવા દઇને જવવાની મતલબને અર્થ સુચક સવાખકાર બનાવે છે. એવીજ રીતે ઝન જનમવાના ઝઝન શબ્દનો અર્થ સમજવો. ઝન જનમવું અને ઝઝન એટલે જન્મીને જીવ્યોને તેવો બુલન્દ જન્મ આપવાની તોશીક આપવી, જનમવાની તેમ પાર પાડવી-જનમવાનું સારથક કરવું જનમવાનો ફેરો સફળ કરવો. ત્યારે જજ્ઞંતી શબ્દમાં જનમે છે અને જનમવાની મતલબને intense કરે છે-ઘાડી કરે છે એટલે પાર પાડે છે એટલે તે જનમનાર પોતા કરતાંબી વધુ ભલાને જન્મ આપીને જીવ્યોને તેમ જન્મ અપાવવા શીખવે છે. આ જજ્ઞંતી શબ્દના ક્રીયાપદને frequentative or intensive verb ક્રિયાપદ કહે છે કે જેમાં repetition or intensity of the action or condition denoted by the verb એટલે ક્રિયાપદના ધાતુનાં અર્થના કાર્યને અથવા હાલતને એકથી અનેક કરવાનો યા તે અર્થને અર્થસુચક કરાવવાનો મર્મ આવેલો છે. જજ્ઞંતી શબ્દનો અર્થ એ રીતે ઘડી ઘડી જનમવાનો યા જનમીને જનમવાની તેમ પાર પાડવાનો બેઉ રીતનો અર્થ થાય. પણ ઘડી ઘડી જનમવામાં તો તનાસક-ગુનાદનો સમ્મનો અર્થ આવે-માટે જજ્ઞંતી શબ્દની પાસે ગુનાદનો શબ્દ હોય. પણ જો જજ્ઞંતી શબ્દની પાસે સવાખનો શબ્દ હોય કે જેમ અહિંયા છે જેવો કે વંઘહાઉ સ્વહી ભલી બંદગીમાં-તેના અવેજમાં જનમવું-આમ અર્થવાળો શબ્દ હોય તો પછી intensity of action નો અર્થ લેવો એટલે જનમવાના ક્રમનું સારથક કરાવે-જનમવાની તેમને પાર પડાવે તેવો અર્થ લેવો. એમ ત્યારે અહિંયાના જજ્ઞંતી શબ્દમાં જનમીને જનમવાની તેમ પાર પાડવાનો અર્થ છે અને નહિ કે ઘડી ઘડી જનમવાનો અર્થ હોય. કેમકે વંઘહાઉ સ્વહી ભલી બંદગીના અવેજમાંથી જનમનાર જનમીને જનમવાની તેમ પાર પાડે એટલે બાપ કરતાં સવાયો દીકરો પેદા પડે. માટેજ અહિંયાં કહે છે કે વંઘહાઉ સ્વહી=ભલી બંદગીના અવેજમાં-બુનક પાસ-બાનીના નતીજમાં જે જજ્ઞંતી=જંદગીનો ફેરો સફળ કરવા જનમે તે બાપ કરતાં સવાયાંજ હોય. કહે છે કે ચોધ=જેઓ વંઘહાઉ સ્વહી=ભલી નીશકામ વૃત્તિની બંદગીના અવેજમાં એટલે બુનક પાસબાનીથી-બંદગીનું

જોમ અને તેનું ફળ જીનમાં જવે જીન પુખ્ત થાય છે જેને ઇનખત થયલું જીન કહે છે, તેવાં ઇનખત થયલાં જીનોમાંથી જનમે છે-જજ્જંતી=જનમીને જનમવાની નેમને intense ધાડી અર્થ સુચક જીંદગી પાર પડે તેવી કરે છે, તેઓમાં આવા દુખે=દુખ હેઠો પડેલો નપુસક જેવો થયેલો એટલે ધણોજ જીજ્જનજ રહે છે એમ તેઓ નેક નરો રહે છે. આવાઓ પછી મોટા થઈને જ્યારે જરથોસ્તી દીનમાં દાખલ થાય છે ત્યારે જજ્જંતે આહુષિ-તોષશ વંધહેઉશ મનંધહા મઝદાઓ અપાખ્યાયા=જેઓ મઝદાના અશોષવાળા બહુમનની ભલામવાળા નીશકામી તલસમોમાં જોડાય છે એટલે નવજોત કરી નાવર મરાતમ જેવા થઈ રહે છે ત્યારે તેઓનો પેટો ‘અવા-દુજ’ જીજ્જનજ જેવો દુજ તદદનજ સ્કેન્દો=જીન્ન બીન્ન થઈને સ્પયથ્રહયા= દુર ફેંકાય છે. એમ એવા સુધરેલા પેગામ્બરની હાવીશત=ચેલાગીરીમાં જોડાયલા નરોની કુખમાંથી આવા શેર કરતાં સરાશેરના ફરજંદો જન્મી રહે છે જેઓ પછી જરથુશ્ત્રના કામને ટેકા આપે છે એટલે ગેઉશ ઉરવાના હમકાર તરીકે રહીને જરથુશ્ત્ર જગતનો જે ભાર ખમી રહે છે-જગત સેવા કરી રહે છે તેમાં પોતાનો અદના ફાળો આપી રહે છે. એમ ત્યારે સ્પેનામીનનો ઝલ્લો આગળ અને આગળ પહેડી દરપહેડી વધતો રહે છે જ્યારે ધનામીનનો દાવ પહેડી દરપહેડી રદ થતો જાય છે તેનો આવો ચિતાર છે. પેગામ્બર સાહેબના હાવીશ્તોની આવી કરામત છે જે પેગામ્બરની ખુદની ઉપર રોશન અજવાળું પાડે છે.

ગાથા હા ૩૦-૧૧.

સ્પેના અને ધનાની જજીન રસાકસીમાં થતી ધનાની હાર-
તેમાં અપાતો જરથુશ્ત્ર અને તેના મોટા હાવીશ્તોનો મુળ
ફાળો-તેઓના મુળ હથ્થાર તરીકે કામે લાગતા ઉરવાતા
નામે ઝંદ અવસ્તા-તેઓની ખુલ્લી ઉપયોગીતા ક્રશો-
ગર્દ લાવવા માટે-તેઓથી મળતી હુમેશની ખુશાળી;
તે ઉરવાતાને અહુણ કરવાનો આગ્રહ માનવની
આગળ હાવીશ્તો કરી જગતને ક્રશો-ગર્દ તરફ
લઈ જઈ રહે છે તેનો ચીતાર.

ઉપર જરથુશ્ત્રના હાવીશ્તોની ફતેહ વીધે વાંચી ગયા. સ્પેના અને ધનાની રસાકસીમાં આખરે સ્પેનાને ફતેહ મળે છે તેનો ગુહ્ય ચિતાર જોયો. વળી જોયું કે ધના જો કે પહેલે ફાળ્યો પણ આખરે તો હારે છે-પેગામ્બરના

હાવીસ્તો તેને પોતાના હથીઆરથી હરાવે છે. આ હથીઆર શું છે ? આ હથીઆરથીજ પેગામ્બર અને તેવણના હાવીસ્તો આ જગતને આ ચાલુ કરવાને દરેઘો ખદાતમાં ક્રશો-ગદ' તરફ લઇ જઇ રહે છે. તેઓનું ક્રશો-ગદ' તરફ જગતને લઇ જવા માટેનું હથીઆર શું છે-તે હથીઆર અને તે હથીઆરની જાત વીધે હવે કહે છે-તેની અતી ઉપયોગીતા બતાવી છે-તે હથીઆરથી શું છેડો આવશે-માટે તે હથીઆરોને હવે બતાવે છે. આ હથીઆરોને અહિંયાં ઉરવાતા તરીકે કહ્યા છે જેઓને 'તા' જોડરૂપના કહ્યા છે. આ ઉરવાતાનું જોડરૂપનું હથીઆર તે ઝંદ અવસ્તા છે-તેના માંથો છે-તેની વરઝીશી છે. પેગામ્બરના હાવીસ્તો-દીન-દસ્તુરો-રતુઓ-ઉસ્તાદો આ 'ઉરવાતા'ની ઉપયોગીતા વિષે જગતને જાહેર કર્યાજ કરે છે. તેઓ જગતની આગળ આ ઉરવાતા ઝંદ અવસ્તાને ધરે છે અને કહે છે કે અએ બસ્તે-કુસ્તીઆનો, આ ઉરવાતા આ ઝંદ અવસ્તા તમે શીખો તે તમારે શીખવીજ જોઇએ. દાદાર અહુરમજ્દે પોતે જાતે આ ઉરવાતાને જગતનાં લોકોનાં નીરવાળુ માટે આપેલા છે.

જરથુશ્ત્રનાં આ શીક્ષણો જેઓ કશુશો-માંથ અને માંથ-સ્પેન્ત તરીકેના રૂ નરકોના છે તેઓ દરેઘો ખદાતના જુદા જુદા અધ્યામોમાં એક સરખી રીતે ચાલી શકે નહિ, કેમકે દરેક અધ્યામની જરૂર એકસરખી રહેતી નથી. તેઓને જમાનાના રાએનીદારો પોતપોતાના જમાના અનુસાર અને તે જમાનામાંના બસ્તે કુસ્તીઆનની જરૂર અનુસાર થોડા કે ઘણા પ્રમાણમાં જાહેર કરે છે જેને તે તે જમાનાની ઝંદ અવસ્તા કહે છે જે (ઝંદ અવસ્તા) તે તે જમાના માટે અતી ઉપયોગી છે કેમકે તેથી ખએત્વની હાલત દુજ રહીતની હાલત થશે. એમ ઝંદ અવસ્તા આ માંથોનું બહુતર માનવને ખીતિયા ઉપર=ખએત્વની દુજરહિત થવાની હાલત અને શક્તિ ઉપર લઇ જઇને એનેમ્તી=દુખરહિતનો કરે છે એટલે જન્મ મરણના ફેરામાંથી મુક્ત કરે છે. આવા ઝંદ અવસ્તાને ગ્રહણ કરવાની રીતો જરથુશ્ત્રના એલાઓ શીખવી રહે છે એટલે તરીકતનો ભેદ તેઓ શીખવી રહે છે. તેઓને જે કાંઈ લેશે નહિ તેઓને રષો=નુકશાન પુગશે-તેઓને આજુરદેગી મળશે અને જેઓ તે ઝંદ અવસ્તાને સમજી તેની સલાહ પ્રમાણેની તરીકતો પાળશે તેને સવચા અપવખ્યો=અપવન માટેના ફાયદાઓ મળશે. આ સવચા=ફાયદાઓ શું છે ? આ ફાયદા ઉસ્તા મેળવવાના છે, ઉસ્તા શું છે ? જગતનું સુખ કંઈ ઉસ્તા નથી કેમકે તે સુખનો બીજો અરધો ભાગ તે દુખ છે માટે સુખ આવે ત્યાં પછી દુખ આવશેજ

એમ સમજવું. પણ જ્યારે આ સુખ દુખ સામાન્તર ગતીના થઇને ગુણાધ
 જાય છે ત્યારે તેને રામેશ્વરી કહે છે. અને આ રામેશ્વરીમાં જ્યારે બીજાના
 સુખ દુખની રામેશ્વરી ઉમેરાય છે ત્યારે તેને ઉક્તા કહે છે. આવી જાતની
 ઉક્તા આ ઉરવાતા મેળવી અપાવી શકે છે. એમાં ત્યારે ક્રશો-ગદને
 નજદીક લાવવાનો અર્થ છે. જેઓ જંદ અવસ્તા પ્રમાણે તેના શીક્ષણ
 પ્રમાણે વર્તતા નથી તેઓ જગતમાં દુઃખવાચીના=સ્વાર્થી થઇ રહે છે માટે
 તેઓને ર્ષો=શીક્ષા થશે. આવા પાપીઓ જેઓ પેગામ્બરના ઉરવાતાને
 લેતા નથી તેઓ આખરે તો તે જંદ અવસ્તાને લેશેજ. તેઓને સઝા-
 શીક્ષા મળશે ત્યારે તેઓમાં આસ્ત્ર મીનોષ ડહાપણ ઉગશે જેમાંથી
 પછી ભલી ખેરદ ઉભી થશે જેથી તેઓ દીન તરફ તે ઉરવાતા
 તરફ પાછા ફરશે એમ તેઓને આખરે ઉક્તા અનંત ખુશાલી
 મળશેજ. આમ જંદ અવસ્તા શું છે માંથ્રો શું છે તેનો ભેદ બતાવે
 છે. આ માંથ્રોથી આ જંદ અવસ્તાથી-તરીકત અને તેની ઉજવણી કે
 જે બધું આ જંદ અવસ્તાના ઉરવાતામાં આવી જાય છે તેથીજ ધના
 હાર્યો છે અને રૂપેનાની જીત થઇ રહે છે અને દરવંદો દુઃખવાચીનાઓ
 ધીમે ધીમે અશોષ તરફ જઇ રહે છે અને બીજી ચાર વર્ણોની દીનો
 પોતાના જોતીને આ મુજ તરફ દોરવી રહે છે. તે ઉરવાતાની અધર્મિ
 તાઈશ ભલી લેહ સત્યસંગ એવી રીતે ઉક્તા અપાવે છે તેનો છેલ્લો
 ચીતાર આપી રહે છે. કુદરતની કાળી બાજુને મદાત કરીને સફેદ
 બાજુમાં મેળવવાની ગતી આ ઉરવાતામાં છે જંદ અવસ્તામાં છે, તેના
 શીક્ષણોથી આવતા સત્યસંગમાં છે તે છેલ્લે બતાવી રહે છે.

હવે ગાથા હા ઉઠ ના અગીઆર ફકરાઓ માટે પહેલ
દીનકર્દના ૨૧ નસ્કોમાંના ત્રણ નસ્કોમાં આપેલી વીગત શ
થાય છે.

ગાથાનો હા ૩૦ કે જેમાં અગીઆર ફકરાઓ આવે છે
તે બધા માટેની, દીનકર્દમાં આપેલા નરકોમાંના ત્રણ
નરકો નામે સુદકર, વરશત માન્સર અને બગાંન
નરકમાં આપેલી તફસીલવાર સમજ-તાવીલ.

સુદકર નરક (અત્ તા વખ્યા):

ગાથાના હા ૩૦ ના અગીઆર ફકરાઓ માટે

૧. ‘શશુમ ફરગદ્’ ‘અત્ તા વખ્યા’ મદમ પાણ્ણુમીહ-ધ-
પન્જ અવાદીહ’=છઠી પરગદ્ પાંચ જાતની આબાદીહ=કરમ
બક્ષેશોની ઉત્તમતાને માટે છે;

‘ક્રતુમ પવન્ અહ્લાહી’=પહેલી કરમ બક્ષેશ સમ્યાપની છે;

‘દહીગર પવન્ ક્રઝંદ-ધ-નીવગ’=ત્રીજી બક્ષેશ ઉત્તમ ફરજંદની છે;

‘સદીગર પવન્ ઝીમીગ-ધ-રોદીરન્ આઓમંદ’=ચોથી કરમ
બક્ષેશ ફળદ્રુપ જમીનની છે;

‘આહ્મ પવન્ રમગ-ધ-મેશાન્’=ચોથી કરમ બક્ષેશ બકરા-
ઓનાં ટોળાંઓની છે;

‘પન્જમ પવન્ ફરાખ્તીહ-ધ-પવન્ ખેશકારીહ’=પાંચમી
કરમ બક્ષેશ પોતાનાં કામ માટેની કુશળતાની છે.

૨. ‘મદમ બલ્લકુનીરન-ધ-વલ્લ તુખ્શાકાન્ ગદમન્ વલ
અશગેહાનાન્ શકુનાઇહ’=કારીગીરી કરનારાઓ પોતાનું કીમીયુ કરનાર,
તરીકત પાળનારાઓને ‘ગદમન્’=અધપીની સ્વચ્છ થતી હાલત મેળવવાનું
શુભ નસીખ હાંસલ થશે અને આળસુઓને (એટલે પોતાનું કીમીયુ
કરવાની ફરજ ચુકનારાઓને) ગસીબાઇ તંગી (એટલે દુખી હાલત, ખુરી
અધપી) હાંસલ થશે.

૩. ‘યતીબુનાન્’=એસી રહેનારને તે ‘ગદમન્’=અધપીની
સુક્ષ્મતા ‘એવગાનગ’=એકગણી હાંસલ થશે.

‘અગીવનાન્’=આલનારને તે ‘ગદમન્’ બેગણું હાંસલ થશે.

‘તથાન્’=દોડનારને તે ‘ગદ્મન્’ ત્રણગણું હાંસલ થશે.

‘રાતુનાનક્’=ઝડપીને તે ‘ગદ્મન્’ ચારગણું હાંસલ થશે.

‘દેષુનાન્ ઇક્ પવન્ અસ્પૃ’=ધોડા ઉપર જેસનારને પાંચગણું હાંસલ થશે.

‘વાઝાનક્ પવન્ રાઈ’=રથમાં જેસનારને છગણું હાંસલ થશે.

‘દાદીસ્તાન્ રનાખ્તારીહ્ વ વીચારતારીહ્’=કાયદાઓને જાણી શીખીને બીજાને સાર નરસુ પારખવાનું શીખનારને સાતગણું હાંસલ થશે.

‘હુ પાનાગીહ્-ઈ-ખાસ્તગાનક્’=દોલતની શુભ નેક પાપ રહી-તની એટલે રાદી છાયામાં રહેનારને આઠગણું મળશે.

‘રનાસગીહ્ તુખ્શાકીહ્-ઈ-મદમ વરઝીદારીહ્ ઇ ઝીમીગ’=જમીનને ખેડવાની વીદ્યાની કુશળતાવાળી સમજને ‘ગદ્મન્’ નવગણું મળશે.

‘આમુજ્કારીહ્ ઇ માંથ્ર રપેન્ત’=માંથ્ર રપેન્ત શીખવનારને તે ‘ગદ્મન્’=દસગણું મળશે; તે બધાંની ઉપર.

૪. ‘ઝરમાન્ ગખરા’=ઉમરે પુગેલાં માણસની ભારી પશેમાની કે જુવાનીને આળસાધમાં કાઢી, તરીકત વગરની કાઢી તે ઉપર-

૫. માણસે જુવાનીમાં જો ચાર ચીજો મેળવેલી હોય તો ખુદ્દા-પણમાં તેથી તેને ઘણી ખુશાળી રહે છે:

પહેલી ચીજ પાક દીની હદમ, બીજી ચીજ તે કાયદો આપતી દોલત, ત્રીજી ચીજ તે પાક દામાન બેરી અને ચોથી ચીજ તે સુખી ઘર વીષે-

૬. આખા દોલતની પાંચ દોલતો: પહેલી દોલત ખીસ્કારી, કંઈખી કામ ધંધોધાપો, બીજી દોલત મહેનતુ જીંદગી, ત્રીજી દોલત સંતોષ, ચોથી દોલત નીરખતદૂરનહ્=ખરો સાર્યો હોશ-ખરી જોષતી હોશીઆરી, પાંચમી દોલત યુક્તિબાજી resourcefulness વીષે.

૭. મરતુગાન્=છાકટાઓ વચ્ચે ચતીબુનસ્તન્=જેસવાની મનાઈ વિષે.

૮. ‘વળી આ છે કે જે કોઈ યજ્ઞતની મરજી પ્રમાણેનો દારૂ પીતા

નથી તો તેવા તેના દારના પીધાથી તેની મનસ્વી (સેફ્ટી) ખુરી થાય છે અને લોકોને અને કામની વ્યવસ્થા થવામાં ખત્તલરૂપ થઈ રહે છે.

૬. વળી આ છે કે તમે ખોરાક ખાઓ ત્યારે તેને ખરતી જગા ઉપરજ ખાઓ. જ્યારે કંઈજી તું ખાય તે ખોરાક હલકો હોય-ભારી નહિ હોય, કે જેથી ખાધા પછી નેડીનાં કામ થાય અને ગુનાહોથી દુર જવાય. એમ જ્યારે તું કંઈ ખાય, ત્યારે તુંને અનુશેડીની ખુશાળી થાય, માટે દરવીશોને માટે ભાગ કાઢ; તે દરવીશ પછી ભત્રી દુઆ કરશે. દરવીશ પાક આઝાદ અને કાયદાસરનો હોય તેમ તેની દુઆ ઉત્તમ હોય.

આઝાદી-ગુનાહોની પરહેઝી એજ અપોષતું પહેતું પગથ્યું છે.

વરશત માન્સર નસ્ક :

‘અલ તા વખ્ખ્યા’ની સાતમી પરગદ્.

૧. દીન (કે જે ઉપરથી નીચે ઉતરે છે તે) ‘માન્સર’=મીનોષ એટલે અણુદીઠ શક્તિની શુભ માંથો વિષે છે તેઓ ‘આયઝીશને આઓમંદી’=દાદાર સાથનો મેલાપ કરાવી આપનારા અને ‘નીયાચીશને આઓમંદી’=દાદારની ભક્તિ કરવા માટેના ખીનહરીફ છે તેઓને માટે છે. વળી આમ છે કે ‘હુમીનીદાર’=મત્રી મનસ્વીવાળો, ‘આકાસ’=વીહવાન અને દાના તેજ શક્તિનાં માણસથી થયત્રી મીનો ગતીની મીનો કેહપવાળી વજ્જશને (જેતી રાશ્વી સાથે મળીને થતી ફીયા અને તે વખતે ઉભી થતી મીનોષ અણુદીઠ વજ્જત વસેલી કેરદાર જેને મીનો ધ-એ-આયજ્જશને કહે છે, તે) ખુરશેદની પુર ખોરેહવાળી રોશની સાથે મળી જાય છે-હમરાહ થાય છે અને અમશાર્પ દોની ‘કામક અનજમી’=ખુશાળી અપાવનારી મુરાદ અને ‘ઉરવાખમ’=અન્નત આનંદ સાથે મેલાપ કરાવી અપાવે છે.

૨. માણસોની મરજીની ‘વીચીન્’=પસંદગી એટલે મરજી કષ રીતની હોવી જામએ તે વિષે અને ‘પવન્ વીચીન્ ગારીહ્’=તે પસંદગીની સાથે ‘રાસ ધ ઓલ્ મીઝદ્’=મીનોષ મુરાદ મેળવવાનો રસ્તો-મુરાદ મેળવવાની તરીકતો મળતા વીપવની હોવી જોમએ તે ઉપર.

૩. તે ‘ગાસ’=મીનોષ મહેમાર આપતી સંસ્થા કે જેથી ભલી મુરાદ=ખજાઓની સાથે મેલાપમાં લાંગો વખત રહી શકાય તે કષ રીતે

મેળવવી તે વિષેની લોકોને અપાયલી સલાહ વીધે અને વજ્રદાંતની દીનને યાદ કરતા જાંબને-મનમાં લેતા જાંબને ખીજને શીખવવા વિષે.

૪. જરથુસ્ત્રે સમજાવ્યું છે કે લોક અને અદેખાઈની ખુરી શક્તિએ લોકોને આમ કહ્યું કે એકજ શેકમ ગર્ભસ્થાનમાં રહેલા બે ભાઈઓ-એક અનહુમા અને ખીજે અહીરીમન હતા. તેઓમાંના એક 'અમુસપંન્દ' = નુરે ખુરી ગતી પસંદ કીધી. તેને લીધે પછીથી જ્યારે તેણે 'શનાસગાન' = પોતાના ઓળખીતાઓને 'શેદાઆન અયઝ્દને' = ખુરાઈની આરાધના કરવા કહ્યું ત્યારે એટલે આખરે છેલ્લે 'અપાખૂતરીગાન' = રોશનીથી દુર ગયલાઓને લગતા ઉત્તર તરફનાં ધામમાં રહેનારાઓને લગતી 'શેદાઆન' = ખુરી શક્તિઓને માટે એક ગોસ્પંદને (ચઢાવવા) નકકી કરી આપ્યું આ બધાં વિષે.

૫. 'દુજનીહુ ઇ અરેશશેદા' = અરેશ દેવની ઠગ વીદ્યા વીધે અને રોશની અને અંધકારના 'જવેતખુન' = છુટા છુટા ઉસુલ માટે અને 'શપીરીહુ-ઇ-ઝક્-ઇ-રોશન સ્તીહુ પવન વચીન વ વરશત' = રોશન ફેલની પસંદગી અને તે પ્રમાણેની કાર-રવાઈ માટે રોશનીની પેદાયશની બલાઈ (ઉત્તેજન) અને 'સરયાઇહુ-એ ઝક્-એ-તુમ' = ખુરી પેદાયશની ખુરાઈ (દગો) વીધે.

૬. ધનાગીનોતું 'દનૂદીદન' = રૂપેનાગીનને કહેવું કે અએ રૂપેનાગીન, ખુરી મનસ્વીવાળો હું છું. ખુરી ઝપાન અને ખુરી કરખીવાળો હું છું. મારું કપડું 'તમીગતર' = નદદન કાળું છે અને 'કઅદ સતવર' = ચણુંજ સખત જાડું છે અને 'દુશ ખેરતર' = ચણુંજ ખુરું અને ઉદસી-નાસીપાસી ઉપજાવનારું છે, એટલે લગી કે જેમ જેમ તે કપડું વધારે અને વધારે 'વજુલુન્દ' = વધતું જાય છે તેમ તેમ 'તારીકતર' = શીદા અને શીદા થતું રહે છે. 'દુશમત' = ખુરા વીચારો, 'દુશ ઉખ્દ' = ખુરા ખોલ, 'દુશાન વરશત' = ખુરાં કામો મારો. 'ખુરશન' = ખોરાક છે. 'ઝક્ ઇ વલ્મનશાન' = તેઓમાંના જેઓ ખુરાં વીચાર, ખુરાં ખોલ અને ખુરાં કામોમાં રહે છે તેઓને હું 'ઝશમ' = ચાહુ છું.

૭. ધનાગીનને પેલા અનહુમાતું કહેવાતું એમ છે કે મારા વીચારો પાક છે-મારી ખોલી અને કરણી પાક છે. આસ્માન મારું વસ્ત્ર છે જે આસ્માન પહેલાં શરૂઆતમાં 'ગેહાન સ્તીહુ' = જગત થવા માટેના મસાલા પ્લાસ્તરમાંથી 'અરેહીનેદ' = અનાવેલું જે 'ગેહાન સ્તીહુ' નો મસાલો તમાખીઅતમાં પથ્થરમાંથી અનાવેલો હતો; જે પથ્થર ખીજ અધ

પથ્થર કરતાં ઉંચો છે (એટલે દુન્યવી તે પથ્થર હતા નહિ પણ મીનો-
ખના તે પથ્થરો હતા); જેવા બનાવેલા આસ્માનમાં હીરાઓને જડેલા
હોઇને સંગારેલું છે. હુમત-હુખ્ત અને હવરસ્ત મારો ખોરાક છે, તેઓને
હું ચાહું છું કે જેઓ હુમત-હુખ્ત-હવરસ્તને માટેજ છે.

૮. વળી એમ છે કે તેઓ ધુરી વીધ્યાના દેવો છે. તેઓ રાસ્તીને
બીલકુલ ચાહતા નથી અને તે દેવો જેઓના અંદરખાનેના વીચાર-ધ્વજા
અકામનને લગતાં છે તેઓ કદીજી રાસ્તીને ચાહે નહી તે વીધે.

૯. દુન્યાના લોકો દએવના ફરેબથી છેતરાઇને પોતાનાને છેતરી
રહે છે, જેથી તેઓ ઉપર બીમારી ઉતરે છે એટલે દેવોથી બીમારી ઉતરે
છે તે વીધે. દુન્યામાંનાં સંસારી લોકો ધુરી ચત્રણની જાંઘી કરવાની
ઉપર ઉતરી પડે છે તે ઉપર.

૧૦. પેદાએશના છુટકારા માટે અહુરમજ્દ દીનનું શુભ ચત્રણ
અને દાનાઓને-નવા રાએનીદારોને ફરી ફરી મોકલે છે, જેઓ તે દેવોની
ધુરાઇ-આફતને પાછી દેવોની ઉપર ફેંકે છે, અને અહુરમજ્દની ખોદાઇ
મીનોઇ બલી સત્તા પાછી જમાવે છે, અને બહમનનો લાહવો, બત્રી
મુરાદી બક્ષેશ, યજ્ઞતોની મદદ-લાહવો મેળવી રહે છે. માનવી પાદશાહી
દેવોની ઉપર આખરે થઇ રહેશે, પાક લોકોની નાપાકોની ઉપર, અષોઇ-
વાળાની દરવંદોની ઉપર થઇ રહેશે તે બધાંની ઉપર; તે બધાંઓની
ફશો-ગર્હ નઝદીક લાવવાની બત્રી કારદાની કઇ રીતે ચાલી રહેશે તે ઉપર.

૧૧. વળી આમ છે કે સ્પીતમ જરથુશ્ત્ર, તારે લગતાઓ
તેઓ છે કે જેઓ આ દુન્યામાં ફશો-ગર્હ લાવશે. તેઓ દરખ્ત=
તથરત મજબુત રીતે ઉભેલા રહેશે. ‘ઝયન્ હાવંદ પયન્ ખાઇશન્
ઇ અહુલાઇ’=અષોઇ પાકીઝગીની ખાહેશથી સજ થયલા રહેશે અને
‘સ્પુગવાન્ગ વલ્મનશાન્ હોમના (હોમુન્દા)’=તેઓ આઝાદ દીલના
રહેશે; અષોઇના વીચારો-મીથેનાં બળથી તેઓ જે કંઇ ચીજો રાસ્તીની
હશે તેને અષોઇમાં વધારશે આ બધાંની ઉપર.

૧૨. તેઓને માટે ‘સ્તોત ગુબરને’=સ્તોતોની ઝખાનમાં એટલે
ઝંદ અવસ્તામાં ‘સુદ્ યકવીમુનેદ્’=અસારતથી જણાવેલું છે એટલે કે
‘ગાસાન્ ગોફુત યકવીમુનેદ્’=ગાવાની બંદગીઓ જેવી કે ગાથાઓમાં
કહેલું છે કે જેઓ તારી સાથે છે તેઓ સાથે હમો છીએ એટલે કે

તારા પોતાને લગતા હમો છીએ-આ જગતમાં ક્રીશ્ના-ગર્દને લારીશું આ વિષે.

૧૩. અમશાસ્પંદોની અન્નુમન (ગેતીમાં) તન પસીન (ની ગતી) કરવા માટે હમેશાં રહેશે તે વિષે.

૧૪. વળી આમ છે કે દુન્યા સીપાહોને લશ્કરને જમાનાની અંદરના રાએનીદારને જોરે તેઓ તોડી શકે છે.-તેઓ ખુરશેદની રોશનીથી સજ થયલા રહે છે. (આ બધાં વિષે તેમ) તેઓનાં આઝાદ શરીરો 'વર્થ'ની ગતીના એટલે ચલકતા (રહેશે); જેઓ અથોરનાન, રથેસ્તાર, વાસ્ત્રીઓશ અને લોકોના સાહેબ એટલે ખુદા-શાહ હોય છે; જેઓની સાથે અપીશવંધુ અને રાદી ગતીનો મીનો (પારંદી) રાદ યઝન રહે છે. તેઓ બલી મનસ્વીના અને દુખ રહીતની ખુશાળીવાળા હોઈને ભત્રાજ આનંદના રામસ્વીના વીચારમાંજ રહે છે, અને પોતે રામસ્વી સાથના રહીને (દુખ અજ્ઞાનતા વીગેરે વગરના હોવે ગેતીમાં ઇનસાફ પાંથરે છે, કે જેથી) દુન્યામાં અહુરમજ્દનું ચલણુ જામે છે. તેમ અપ (વ્યાપી રહે છે), જેથી ત્યારે અહુરમજ્દને અને દીનને સરદાર તરીકે સત્તા ચત્રાવનાર તરીકે પસંદ કરે છે.

૧૫. ત્યારે આમ છે કે જેની મનસ્વીમાં દુન્યાના દસ્તુરનું માન છે, તે હમેશાં રાસ્તીનોજ વીચાર રાખે છે, તેની સમ્યાઈ (ડહાપણુ) વખ્યા કરે છે.

૧૬. માણુસને ત્રણ ચીજોને માટે સલાહ આપવાની છે કે જેથી ક્રીશ્ના-ગર્દ જલ્દી આવે અને ગેતી વૃદ્ધી તરફ જઈ રહે: પહેલી ચીજ: રાસ્ત દીનની ઇચ્છા પ્રમાણે રહેવું; બીજી ચીજ: પેદાએશના ઇશરાફથી પેદાએશને બગાડવાથી દુર રહેવું; અને ત્રીજી ચીજ: માણુસ જાતનું ભલું કરવા માટે મહેનત કરવી.

આઝાદગી અપોઈ માટેનું પહેલું પગથિયું છે.

બગ નરક.

છટ્ટી પરગર્દ 'અલ તા વખ્યા'ની છે,-જે કાઈ દાનવ માણુસ આશ્રવનની સરદારી અને આખર ટેકવી રાખે તો તેથી દીનનાં ચાલવા માટે યોજેલી એરવદોની શાળા-સંસ્થા ખીલતી રહે છે. એવી રીતે જે કાઈ પોતા પાસે રાખેલી ચીજો સામાનોના રાખનારની આહેશ બીજા ગરજ-

વતોને બક્ષેશ કરવાની હોય તે માણસનો ગુણ બીજી જાનજાતની વીઢ્યા-ઓનું શીક્ષણ અપાવવા માટે આરબુથી મહેનત કરવાનો હોય છેજ.

૨. વળી આમ છે કે જેના દાત=સીધાંતો સાચ્યા પાક હોય છે તે અહુરમજ્દની સેતાએશ કરે છે અને તેમ કરવા શીખવે છે. ત્યારે તો રામીશની=પ્રુશાળી અને કાયદાઓ જે કાઠબી સચ્યાપથી (મલતા હોય) તે દાદારના આપેલા સચ્યાપના કાયદાને લીધેજ છે તેઓ દાદારના સચ્યાપના કાયદાઓને (પાળવે) તે દાદારની સેતાયશન કરે છે, કેમકે તે સચ્યાપના કાયદાઓ પોતેજ દાદારમાંથીજ છે.

૩. વળી એમ છે કે જે કાઠ પાક વાણી એટલે માંથ્રોને બણે છે એટલે સચ્યાપ બોલે છે, તો તેને બહમનની યજ્ઞસ્ને કષ્ટ રીતે કરવી તે શીખવે છે. આ કારણ છે કે નેક પાક મર્દો તેની સચ્યાપનું તોલ તેના બલા ચીહર=ગુણો અને તેની લાયકાતની ઉપરથી કરે છે અને પાક વાણી માંથ્રોનું બણવું સચ્યાપની ઝખાનથીજ છે, જે સચ્યાપની ઝખાન બહમનની યજ્ઞસ્ને છે.

૪. વળી આમ છે કે જેનો રસ્તો સાચ્યો છે એટલે જે કાઠ સંપુણ્ય તરીકત ઉપર છે, તે જે યજ્ઞસ્ને કરે છે તે ઘણીજ વધારે અસરકારક રહે છે. ત્યારે એમ છે કે પાક દીલ અને સાચ્યા રસ્તા=તરીકત-વાળાઓની યજ્ઞસ્ને તરફ યજ્ઞતો 'અવીરતર' =હરહમેશ આવે છે અને કબુલ કરે છે.

૫. જે કાઠ કેરફેહુ=સવાખને ચાલુ કરાવનાર અને નેકીની ફરદાર ઉબી કરાવનાર યા કરનારા હોય છે તેઓજ વખશીનીદાર=દીનનાં શીક્ષણોને ચલાવીને વધારીને પળાવી શકે તેવા હોય છે. ત્યારે એમ છે કે કેરફેહુ=સવાખને ચલાવનારાનાં નેકીનાં કામો કેરફેહુ સવાખોને વધારનાર રહે છે, અને કેરફેહુના વધવાથી યજ્ઞતોની મરજી ચાલુ થાય છે (એટલે ફ્રશો-ગર્દ નઝદીક આવતો જાય છે). યજ્ઞતોની મરજીનું ચલણ ચાલવે 'શપીર દઝેન' =બલી દીનનું વધવું થવે બલી દીનનાં શીક્ષણો ગેતીમાં પંથરાધ રહે છે.

૬. જે કાઠ સચ્યાપને લીધે 'શક્લીતાપ' =સત્તા રાખનાર હોય છે તેણે માણસોને કાયદા પ્રમાણેનાં કામો કરવાની 'વીચીનગરીહુ' =પસંદગી રાખવા શીખવવું જોઈએ. એમ ત્યારે સચ્યાપને લીધે સત્તા રાખનાર માણસ 'વચીદાર ખોદા' =ખરૂં ખોટું પારખનારો ડહાપણવાળો

ધનસાફવાળો ઉપરી થાય છે અને તેવા ઉપરીઓના ‘હિમ’=અંતકરણ મુજબના કાયદાઓ ‘આધનોન્’=તરીકતો-આધનોને લોકો શીખાને તે પ્રમાણે વર્તી રહે છે.

૭. જે કાષ પોતાને લગતા ‘નીયાજગાન્’=તંગીમાં આવેલાઓની જરૂરયાત પુરી પાડે છે તે પોતાનું તન જરથુશ્તને અર્પણ કરે છે. ત્યારે આમ છે કે પોતાના તંગીમાં આવેલાઓની તંગી દુર કરવી તે સમ્યાધ અને ખરી સખાવત છે, અને જરથોશ્તી દીનના ‘હુનગરદીગી’=ખરાં તાત્પર્યની ‘હુધતીગી’=ખરી હાંસેલીઅત છે. અને એવી રીતે જે કાષ ‘વીસપહરગાની હુધત’=ઉંચી પંકતીએ પુગ્યું છે તેની સાથે જરથોશ્તી દીન ‘પત્રમુખત’=જોડાયલી-સાથે રહેલી રાદ પદવંદમાં રહે છે અને તેવા શખ્સનું તન જરથુશ્ત ઉપર કુરબાન રહે છે.

૮. આમ છે કે જે કાષ સરદારી રાખવા લાયક છે તેને સરદારી આપે છે, તો તે સરદાર થયલાની ‘ખેરદ’=અકકલ-ડહાપણ ખીલી નીકળે છે. ત્યારે આમ થયું કે જ્યારે લાયક માણસોની પાસે સરદારી આવી પુગે છે અને તેની ખેરદ-અકકલ તે સરદારીની રૂયે રાએનીનંદ=અલકી રહે છે-પોતાનો પ્રભાવ બતાવી રહે છે-ચાલુ થઈ રહે છે, ત્યારે સાથે સાથે ‘ગદ્દમન્’=તેનો પ્રભાવ બલી અસર તેની સરદારીથી થતાં કામોની સાથે પંથરાઈ રહે છે.

૯. ‘દેનમન્ અધધ અમત’=આમ છે કે દારાસ ઇ શપીર લસરીહુ=અપવનો નેકાન પાકાનાનો અને ગુનાહગારાનોને લગતા રસ્તાઓ એમ બે રસ્તાઓ છે, (એટલે ધનસાફ આપવાની બે મુળ રીતીઓ છે, - એક અપવન માટેની; બીજી ગુનાહગારો માટેની) ‘જક ઇ શપીર ચીનીદન્’=જે કાષ અશવનોનો રસ્તો પસંદ કરે એટલે જે કાષ અપવનને લગતો રસ્તો પસંદ કરે, ‘પવન્ આતશ વ અસીન્ વરુ કરુદન્’=તો તેને આતશ અને ધાતુની તલેસમનો અખતરો (જે ખાકને શુદ્ધ કીધેલાં તનથી થઈ શકે છે તે અખતરો) ‘સુદહોમંદાન્’=ફાયદા કરનારાઓની ‘અધયારીનીદન્ યહુવુનેદ્’=મદદ કરવાથી થાય. ‘હુનાચ્ રાએ મેમન્’=ત્યારે એમ થયું કે જે કાષ ડહાપણની નજર રાખીને પસંદ કરનાર હોય તેનો હુમીનશનીનો રસ્તો જે ફાયદો કરનારાઓનો છે તે આતશ અને ધાતુમાંથી પસાર થવાને લગતો છે. જે ‘વચીન્કર’=ધનસાફ આપનાર ‘પેતાકીનીદાર’=અને જાહેર કરનાર થાય છે કે

‘ઓખતન્’=તે આઝાદ છે કે ‘અર્ધખતન્’=ગુનાહગાર છે, જે એ આતશ અને ધાતુનો અખતરો નેક લોકોને માટે ઇનસાફ આપનાર છે. પણ જો ‘જવીત્ અર્ધનાગ કાર’=પણ જો જુદીજ ભતની તે તપાસ હોય (વર કરદનની નહિ હોય) ‘અદીનચ્’=તોપણ ‘કુલ્દો’=તે એ એટલે આતશ અને ધાતુનો અખતરો ‘પવન્ વચીન્ ગરીહ્ હમખાજ્’=તપાસને માટે સાથે મદદગાર થઈ શકે છે અને ‘અર્ધવાક્ ઓલ્ તનીક્ નીરક્ પદ્વસ્તર હવન્દ’=અને તે જેઉ રીતની તપાસ એક ખાજની સાથે શક્તિના એટલે સચ્ચાઈના-યજ્ઞતી સીક્ષસીલાના ગાંઠથી જોડાયેલી રહે છે.

૧૦. આમ છે કે જે કોઈ ‘યજ્ઞદાન્ સુદ્’=યજ્ઞતોથી મલતો ફાયદો મળે એવી ચીજો કરે તો પછીથી મનસ્વી-ગવસ્વી-કુનસ્વી સાથની ‘હુદાનાક્’=ભલી તોરીક-ભલા ડહાપણવાળો થઈ ખરી રીતનું નીજીય કરવાની શક્તિવાળો થઈ શકે છે. ત્યારે એમ થયું કે જે કોઈ યજ્ઞતોનો ફાયદો મેળવી અપાવે તેનું કામ કરે ‘કામક્ ઓદાઈ યજ્ઞદાન્’=તે યજ્ઞોની રાદી સત્તાવાળી નેમને ગેહાનમાં (ચલાવે). જે કોઈ યજ્ઞતોની રાદી સત્તાવાળી નેમને ગેહાનમાં ચાલુ કરાવે તે ‘હુ ખામી-ઇ-ગેહાન્’=ગેહાનનો શુભ ચલકતો છેડો લાવવા ‘અવાખીમીહ્’=ગ્રીક વગરનો ખીગુમાન થાય અને ગેહાનનો ભલો છેડો લાવવા જે કોઈ બીલક વગરનો ખીગુમાન થાય, ‘ઓલ્ચ્’=તે ખાસ માણસ ‘નીરક્’=શક્તિ (રાખનાર હોય). મનસ્વી-ગવસ્વી-કુનસ્વીમાં તે માણસ ‘હુદાનાગ’=મલાં ડહાપણવાળો (હોવે) ‘પવન્ મનસ્વી-ગવસ્વી-કુનસ્વી’=તેની મનસ્વી-ગવસ્વી-કુનસ્વીમાં સચ્ચાઈનો નીજીય કરવાની ગતી આવે છે.

૧૧. આમ છે કે અહુરામઝદાને લગતી બાબદો ઉપર વીચાર કરવે અનહુમાની ‘હુમાઇગીહ્’=અમર ગતી-હમેશગી (નો ખ્યાલ આવે છે) અનહુમા પોતે ‘હુમાઇગીહ્ મીનીતનચ્’=હમેશગીના વીચારોના દોરો-માંજ ‘મીનીદ્ યહ્વુનેત્’=વીચાર કરી રહે છે. (એટલે મીથ-અરીન કાઢ્યા કરે છે) ‘પવનચ્ દેનમન્ ચીમ્’=એવીજ રીતે ત્યારે ‘મેમન’=કારણ કે ‘મરદુમ્’=આપણા માણસો અનહુમાની હમેશગીની નેકીની ‘અર્ધમીતીહ્ચ્’=ઉમેદ કરીએ છીએ ત્યારે તેની ઉપર મનન કરી તેની પ્રાર્થના કરીએ છીએ. જે કોઈ હમેશગીની નેકી તેની પાસે લેવા ‘મીનીદ્’=મનન કરે છે, ‘એશાન્’=તેઓ ‘ખન્પશમન્’=પોતેજ ‘વલ્મન’=તે ‘હુમાયીગ નેવગીહ્’=હમેશગીની નેકીને તેવી હમેશગી-

વાળા ‘અજશ’=તેને લીધે તેમાંથી થયલી ધારે છે. ‘અધધ ઝડ’=એટલે કે ‘હુમાયીગ’=હમેશગી ‘મીનીદ્ યહ્નુનેદ્’=તેવી અમર ધારવામાં આવેલી છે, કેમકે ‘નપશમન્’=દાદાર પોતે ‘હુમાયીગીહ્ મીનેદ્’=હમેશગીના વીચારમાંજ છે માટે એટલે હમેશગીવાળો છે માટે (તે હમેશગીની નેકી તેવણુમાંથીજ હોય).

૧૨. વળી એમ છે કે જે કોઈ માણસોને દેવોની પરેશ્તેશ કરવાથી દુર લઈ જાય તે શખ્સ દુન્યાની બીમારીને ‘વીઝુન્’=કાપી નાખે છે. ત્યારે તો માણસોને દેવોની પરસ્તશીથી દુર રાખવા, કે જેથી ‘શેદા’=ખુરાઈઓ ગેહાનમાં ‘અપાદખશાયીનીદન્’=ગેરખંદોબસ્તી અને ખુદમ અને ‘વીમારીનીતન્’=દુખ-દરદો લાવતો ‘વીઝુદ્ યહ્નુનેત્’=અટકે.

૧૩. આમ છે કે જે કોઈ રાદ કામને કરે છે-જારી કરે છે તે શખ્સ ખુરશેદને નેકીથી બરપુર કરે છે, ખુરશેદને ખુશહાલ કરે છે, ખુરશેદ સાથે નેકી કરે છે. જે કોઈ માણસ ખુરશેદ સાથે નેકી કરે છે તે માણસ ‘કર્પ આઈનીન્-ધ-મરદુમ્’=માણસની શારીરીક કાયાના સ્વભાવોને ‘નેવગીહ્’=નેકીવાળા, ગુનાહ વીસારે તેવા કરે છે. એમ ત્યારે તો ‘રાદાન્’=રાદી કામોના કરવાવાળાઓ ‘પવન્’=તે લીધે ખુરશેદ ‘રાઈ’=પોતાની રયોમંદ ગતી અને ‘ગદ્મન્’=પોતાનો પ્રકાશ આશીશરૂપ પ્રભાવ ‘સજીતન્ત્’=વધારી દે છે અને ‘કર્પ આઈનીનગ’=માણસના શારીરીક કાયાના સ્વભાવો ખુરશેદ યજતને લીધે રહીને ટકી શકે છે-જીવની પોતાની મનોવૃત્તી બતાવી શકે છે.

૧૪. જે કોઈની ખાહેશ બલી નીજેને ટેકવવાની હોય તે સમ્યાઈને માટેજ સત્તા જમાવે છે. તેની સાથે લોકો તેની સમ્યાઈમાં રહેવાની ગતીને લીધે અને બલો (યજતી) બદલો મળવાની આશાને લીધે જોડાય છે. ત્યારે એમ થયું કે જે કોઈની ખાહેશ રારતીની હોય તે બધાંને માટે નેકી બલાઈ મેળવી આપે છે. લોકોને માટે બલાઈ ઉભી કરવી તે તેની મોટામાં મોટી ખાહેસ રહે છે. સમ્યાઈવાળી ખાહેશથી લોકોની હસ્તીની હાલત થાય છે એટલે ઉંચાઈવાળી હાલત થાય છે. જે કોઈ પુરી બલી ખાહેશ પ્રમાણે જેટલું અને તેટલું કરી બળવે તે જેટલું અને તેટલું સમ્યાઈમાં રહેવાને માટે અને મીનો બદલો મેલવવા માટે ઉશ્તવારજ હોય. જે કોઈ સમ્યાઈની રીતે સત્તા ચલાવે છે તેથી માણસો જેઓ તેની આણુ સત્તા હેઠળ રહે છે તેઓ સમ્યાઈવાળા થઈને રહે છે, સમ્યાઈ શીખે છે-શીખવે છે, અને નેકીમાં જોડાય છે અને બલો બદલો મેલવી શકે છે.

પાને બારથી આજની રૂઢીએ સમજતા શબ્દ અર્થની સમજ આપી છે. આ હાના દરેક ફકરા માટેના શબ્દ અર્થના તરજુમાઓની સાથે સાથે તે દરેક ફકરાને લગતો પહેલવી તરજુમો-ઉપરની દીનકર્દની પહેલવી સમજથી જુદો-આપેલો છે. તેમ તેમ દરેક ફકરાના શબ્દ અર્થો આપીને પછી તે ફકરાને લગતી તાવીલ આપેલી છે. પછી તે દરેક ફકરાને ઉપર કહેલી દીનકર્દના નરકની સમજ કનુમના મધ્યખીંદુને જોરે લાગુ પડી શકે છે તે બતાવેલું છે.

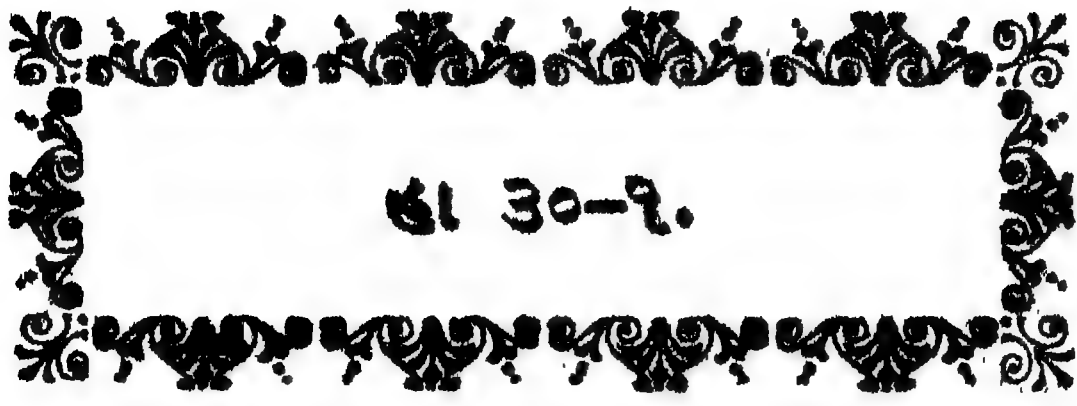
છેલ્લે ૧૫૫ મે પાનેથી આ હા ૩૦ ના ૧૧ ફકરાઓની અંદરનાં ટુંક સાર અને ગાહેસારણામાં એ હાનું લાજુતર કઈ રીતે લાગુ પડે છે તે બતાવેલું છે.

૧૫. જે કોષ યજ્ઞતોની ખેશીથી એટલે યજ્ઞતોની સાથે સીદ્ધા સંખં-
ધમાં આવીને નેકી બજાઇ રાખે છે-ટેકવે છે, તેની સાથે લોકો મીતોષ
તરફનો બલો બદલો મેળવવા માટે જોડાઇ રહે છે. ત્યારે એમ થયું કે
નેક અને અપવનોની મદદ અને મહેરબાની સ્તુતીપાત્ર મદેનઝર જે કોષ
રાખે છે તેથી યજ્ઞતો સાથના પેવંદથી આવતી નેકી તેને પ્રાપ્ત થઇ શકે
છે. તેને લોકો એક નકલ કરવા જેવો દાખલો ગણે છે. બલો બદલો
મળવે યજ્ઞતોની સાથે જોડાઇ તેઓની આણુમાં રહે છે-યજ્ઞતોના ફરમાન-
બરદાર થાય છે, જે તેઓનું નેકીનું કાર થયલું કહેવાય.

૧૬. જે કોષ શ્વસ મોટા ગણુત્રીખાજ એટલે અમલદાર અને
દુર-ખીન ખરાં ખોટાંને માપનાર કુદરતના ભેદના આગાહ અપો દસ્તો-
બર રાહબરની આફીન ગાય અને નેક અપવનોની તરફ બકતીભાવ બતાવે
તેને અપો લોકોના ફાયદાકારક બોધો લીધેલા હોય છે. ત્યારે એમ થયું
કે દુન્યા માટે ફાયદો ટુંકમાં બે છે; એક કાયદાથી થતો ફાયદો થાય છે
અને બીજો આઝાદગી-હવસોથી મુક્તિ મેળવીને પાક દીલ થવાનો ફાયદો
હિમો થાય છે. દસ્તોબરની એટલે દસ્તુર ન્યાયાધીશની આફીન જે કંઈ
થઇ રહે છે તે તે ન્યાયાધીશની ઇનસાફી કાયદાસરની વર્તણૂકથી થતા
ફાયદાને લીધે છે અને અપો લોકો તરફનો બકતીભાવ હિમો થાય છે તે
દુન્યામાંની તેઓની આઝાદગી-હવસ રહીતની હાલત જે વધી જઇને જાહેર
થઇ રહે છે તેમાંથી થયેલા ફાયદાને લીધે છે. અપો લોકો એવા ફાયદા
મેળવવાનું શીખવી રહે છે.

૧૭. અપોષ પહેલા નંબરની આઝાદગી છે.

અત્તા^૧ તા^૨ વખ્યા^૩ ઇવંતો,^૪ યા^૫ મજ્જાથા^૬ દત્તચીત્ત^૭
વીદુષે^૮

સ્તઓતાયા^૯ અહુરાધ^{૧૦} ચેસન્યાયા^{૧૧} વંધહેઉશ^{૧૨} મન-
ધહે^{૧૩}

હુમાંજદ્રા^{૧૪} અપા^{૧૫} ચેચા,^{૧૬} યા^{૧૭} રઓચેખીશ^{૧૮} દરેસતા^{૧૯}
ઉર્વાજી.^{૨૦}

અને^૨ ॥ ખરેખર^૧ ॥ *ખાહેશમંદોને^૪ ॥ જે^૫ (ખધું) ॥ †મોટાઈ
બુલન્દી પામીને આપનાર^૧ (છે તે) ॥ ‡ખહેર કરીશ,^૩ ॥ કારણ કે તે
ખધું^૭ ॥ †જ્ઞાની થયલાઓ માટે^૮ (છે જેમકે) ॥ અહુરાને પુત્રવા માટે
જોષતા^{૧૦} ॥ સ્તોતોવાલી બંદગીઓ,^૬ ॥ લલાઈ પરદુખભંજની નીશકામ
વૃત્તીની^{૧૨} (એટલે બહુમનની) ॥ મનશક્તિવાળી, ગોરખંદી તેરીશીની
એટલે યજ્ઞોની^{૧૩} ॥ યસ્નો^{૧૧} (અને) ॥ ¶અપોષ લાવવા જોષતા અથ
માટેના^{૧૫} ॥ ખોરેહ, સફાઈ કાઢતા ખાસ માંથો^{૧૪} ॥ (ખીજ) જેઓ એટલે ખીજ
ચીજો^{૧૬} (શીખવીશ) ॥ જેથી કરીને^{૧૭} ॥ §‘અનથ રઓચ’ સાથના પોતાના
સ્તરના ચલકાટને મલેલી રયોમંદ ગતીનો ચલકાટ જે રવાનમાં પ્રદરશીત

* રવાન દરોસ્તી કરવા માટેના ખાહેશમંદો જેઓ ઇલમ-અમલ માંગે
છે તે બધાંને દીન ચાશીદારોને.

† બુલન્દીએ લઈ જનાર મજ્જાના આપેલા રૂ નરકો અને જન્મ
અવસ્થા.

‡ વચ્ચ = સાચા વચનો તે બાળે કહી સંભલાવીશ-તે સત્યતા બહેર
કરીશ.

† આઠ મરતબાના આગ્રવનો માટે છે.

¶ અથ વહીશતને મળવા માટેના.

§ રવાનની રચ અંતર જ્ઞાન અનથ રઓચ ઉપરના તે રવાનને લગતા
સ્તરની રચ સાથે જોડાવે જે રઓખશ અંતરનો ચલકાટ બહાર કાઢે છે, જે
પોતામાંથી બહાર બ્યાપીને ખરકસ્તરનેખી ગોરખંદ કરવાની મનહ આપે છે
તેવી અંતર મનહ રાખતા ચલકાટથી.

થાય છે તેવા રયોમંદ ગતીના આત્મીક ચલકાટથી^{૧૬} ॥ અમર શાંતીની ખુશાળી^{૧૭} ॥ જાહેર થાય છે-દેખાવ દે છે પ્રાપ્ત થાય છે.^{૧૮} ॥

હા ૩૦-૧ નો પહેલવી તરજુમે (મીલસના પોથામાંનો)
અત્રે જોઇશું.

પહેલી લીટીમાં કહે છે કે:-

અધતૂનો ઝક્ ઇ કોલા દુ ગોખિરનો ખવહિરનો ઇ અઉહુર-
મજદ દાદ (અવસ્તાક વ ઝન્દ) મૂનિક આકાસ (અધધ દાનાક
અશ અએરપતિસ્તાનો ફૂનિરનો) : અધતૂનો=આ પ્રમાણે ત્યારે
ઝક્ ઇ કોલા દુ અઉહુરમજદ દાદ=અહુરમજદે આપેલી જે સચ્ચા-
ઇઓ (નામે અવસ્તા અને ઝન્દ) (તમે ઇન્તેજર રહેલા માટે) કહેવાની
છે, જેને ગ્રહણ કરવી, જે આગાહ થયેલાઓ (એટલે જાણકાર દાનાવ
એરવદો અથ ફૂનિરનો=અપોષના પાળનારાઓ માટે છે).

બીજી લીટીમાં કહે છે કે:

મૂન સ્તાયિરનો ઇ અઉહુરમજદ વ યઝિરનો ઇ વોહુમન
(અફશ પેદાક ઝક્ ઇ અવસ્તાક વ ઝન્દ) આ જાણવાની ચીજ
(૧) 'સ્તાયિરનો-ઇ-અઉહુરમજદ' = અહુરમજદની સ્તુતીના ભેદ વીધે
અને (૨) 'યઝિરનો-ઇ-વોહુમન' = મહમનની ભલાં મનની યસ્ત વીધે
(જેથી અવસ્તા અને ઝન્દનો ભેદ જાહેર થઈ શકે છે).

ત્રીજી લીટીમાં કહે છે કે :-

મૂન દૂ-મીનીદાર પવન અહુલાયીહુ ઝકિક મૂન (મીનદવમ
ઇ કારનો મીનેદ અશ કિરકદ યઝિરનો ઇ મસ ચેહેવૂનેદ) મૂન-
શાન દેન રોશનીહુ પવન વેનિરનીહુ દૂરવાખમનીહુ (અધધ-
શાન અમત મિનવદ યઝિરનો ખદીતૂનેદ અશાન રામિરન
ચેહેવૂનેદ) : 'મૂન હુમીનીદાર' = જે કોઇ સત્ય પ્રમાણેજ હુમત હુખત
હવરસ્ત પ્રમાણેનોજ વીચાર કરનાર છે જે અહુલાઇ અથ સાચનો છે
તેવા તે 'હુમીનીદાર પવન અહુલાઇ' વીધે (આટલી ચીજો જાણવાની
છે). પછી કહે છે કે:

'ઝકીચ મૂન' = તે કે જે (એટલે 'મીનદવમ ઇ કારનો મીનેદ'
= જે કોઇ ભલી ચીજ વિષે વિચાર કરે છે : 'અશ કીરકદ યઝિરનો

-ધ-મસ યહ્નૂનેદ્=તેનાં બલાં કર્મો યજ્ઞસ્ને કીધેલાં જેવાં મોટાં હોય છે) 'મૂન શાન દેન રોશનીહ પવન વેનિશનીહ હુરવાખૂમનીહ'=તેઓની આ રોશની (એટલે તેઓની આ રોશન કેરદારીહ) અમર ખુશાળી નીહાલવા માટેની (એટલે તેવી ખુશાળીના ભોગવટા સાથની રહે છે) (અર્ધ શાન અમત મિનવદ્ યજિશ્નો ખદીતુન્દ અશાન રામિશન યહ્નૂનેદ્=એટલે જ્યારે એવાઓ યજ્ઞસ્ને થતી જોય છે ત્યારે તેઓમાં રામસ્નીની અમર ખુશાળી થાય છે).

અહિંયા કહેવા માંગે છે કે 'રઘ્ઘોએખીશ'-ધર્મ'ગાન જે ચલકાટ-વાળું સામાને સત્યસંગમાં લાવે તેવું છે, તે બલાપ્રવાળા અને યસ્નમાં રોકાઈ રહેલાઓમાં ઉજુ થાય છે, જેઓ તેમાં ખુશાળી જોય છે. 'રઘ્ઘો-એખીશ'નો ભેદ જે આગળ શબ્દ અર્થમાં કહ્યો છે તેવી રીતનો રામ-સ્નીની અમર ખુશાલી અહિંયા છે.

હા ૩૦-૧ ના શબ્દ અર્થ :

વખ્યા='વચ' ઉપરથી છે; 'કુદરતનો ભેદ કહીશ,' વચ સાર નીચે જુઓ. સૃષ્ટી રચના જે આતશથી થએલા માંથની 'હુમાંજદ્ર' શક્તિથી થઈ તે માંથનો ગોખીનો એટલે બેલાતો આકાર તે વચ છે જેમાં આખી સૃષ્ટીનું ખ્યાન છે તે કહીશ, ખુનદહેશનનું ખ્યાન છે તે કહીશ. 'વચ'=ત્યારે સત્યના વેણોને માટે વપરાય છે.

અત્ત=ખરેખર; તા=ત=અને,

ધર્ષન્તો=રવાન-દરોસ્તીમાં વધવાની ખાહેશ રાખનારાઓ. આ શબ્દને vocative માં કે accusative માં બેઉ લઈ શકાય, જેમકે, અએ ધર્ષા રાખનારાઓ હું તમને કહીશ; અથવા ધર્ષા રાખનારાઓને કહીશ; બેઉમાં બાવાર્થ એકજ છે.

'મજ્ઞદાથા'માં 'મજ્ઞ' અને 'દાથ' શબ્દો છે. 'મજ્ઞ' એટલે મોટાઈ અને 'દાથ' પેદા કીધેલું અને આપનારું, મેળવીને આપનારું.

આ ચીજો તે ૨૧ નરકો અને જંદ અવસ્થા જે દરેક જમાનામાં રાએનીદારો તે ૨૧ નરકોમાંથી કાઢે છે તેઓ છે. આ ચીજોને તે રાએનીદાર મજ્ઞદાના હોકમ પ્રમાણે કાઢે છે. મજ્ઞદાનો હોકમ સ્તોત યસ્નમાં છે. એમ સ્તોત યસ્નનાં શીક્ષણો પ્રમાણે કાઢેલી તે ચીજો. પહેલવીમાં એને માટે અહિહુરમજ્ઞદ્=મજ્ઞદાની આપેલી ચીજ જંદ અવસ્થા તરીકેનો અર્થ આપે છે, જેનું કારણ ઉપર કહ્યું છે.

‘હ્યતચીત’=અહીંયાં ‘હ્યત’નો અવ્યય તરીકેનો અર્થ છે એટલે ‘કારણ કે’ તરીકેનો અર્થ છે. એ શબ્દ નાન્યતર સર્વનામ તરીકેની વપરાય છે. અવ્યય તરીકે જેમકે જ્યારે, એથી કરીને, કારણ કે તેટલા માટે વીગેરે વીગેરે તરીકેની આવે છે; વળી નામ અને વીશેષણની વચ્ચેનાં જોડાણ તરીકેની તેને લે છે.

‘ચિત’માં જે કંઈ છે તે બધું એવો અર્થ છે.

‘વીદુષે’=past participle તરીકે ૪/૧ માં લખ શકાય. એટલે જ્ઞાની થયલાઓ માટે એટલે ઇદમદારો જાણકારો માટે; પહેલવીમાં તે ઇદમદારોને અપોધવાલા પરહેઝગાર આશ્રવનો તરીકેના ગણેલા છે અને દીનકર્દના ‘બગ નસ્ક’માંથી તેઓને એવીજ રીતના ચીતારેલા છે.

સ્તઓતાયા અહુરાઈ=અહુરાને પુગવા માટે જોષતા સ્તોતોની બંદગીઓ: અહુરાને પુગવા માટે જે બંદગી જોષએ તે કામેલમાં કામેલ સ્તોતોની બનેલી હોવી જોષએ, કે જેઓ લાયક નરોથી જાણાવે મીનેષ કાયદો આપી શકે.

ચેસ્ન્યાયા વંધહેઉશ મનંધહે=વોહુમનની યસ્ન. ‘વોહુમન’ જેમ ખાસ બહુમન અમશારપંદનું નામ છે તેમ કુદ્યાતી યજ્ઞતો વીષેની તે શબ્દ આવે છે. એવીજ રીતે અપ અને સરોશ અને રશ્નુ અને મહુર વીગેરે શબ્દોની આવે છે કેમકે તે તે ગુણના કેહપ તે દરેક યજ્ઞતમાં રહે છે. દરેક યજ્ઞતમાં વોહુમન વસેલો છે માટે વોહુમનમાં યજ્ઞતોની મુરાદ છે. તેમ અશ્વન તરીકે જેના મનમાંની બહુમન વસેલો છે તે નરથી થયલી યસ્નનેથી વોહુમનની એટલે નીશકામ વૃત્તીના નરથી થયલી યસ્ન તરીકે કહે છે—આવી વોહુમનની યસ્ન થતી વખતે સૃષ્ટી રચનામાં થયલા મોટા મોટા બનાવો જેઓને મજે યાઓંધહે અને મઝદઆપ કહે છે તેઓ સાક્ષાત્ દેખાઈ શકે છે, જેથી અવસ્તામાં આવેલી ગુહ્ય બાબદો સમજાઈ શકે છે.

હુમાંજદ્ર-માંથ રપેન્ત-ઉરવર-વચચ-હિજવ હંધહંધહ વીગેરેના ભેદોની ઉકેલામણ.

‘હુમાંજદ્રા અપા’: ‘અપા’ એટલે અપ માટેના; અપ લાવવા જોષતા; અપ વહિશ્તને મલવા જોષતા; ‘અપવહિશ્ત’ની ગતી દરેક દરેક યજ્ઞતોમાં છે માટે અપમાં બધા યજ્ઞતોનો ભેદ આવે છે, માટે અપા શબ્દમાં બધા યજ્ઞતોને મલવા માટેનો અર્થ આવે; આપણુ સાધારણ માનવો.

જ્યારે લાયક થઇને અપની શક્તિ મેળવવા માંગ્યે ત્યારે આપણા મધ્ય-
ખીંદુથી અપાનો અર્થ તેવી અશોષ લાવવા માટે જોઇતા એમ થાય.

‘હુમાંજૂદા’ : હુ=બલી ગતી, બહું ખોરેહ રાખીને બહાર પાંથરીને
સફાઇ આપતા માંથ્રો; હુંકમાં યજ્ઞતોને અષોષને મેળવવા માટે જોઇતા માંથ્રો.

‘માંથ્રચ, વચચ, હિજવો દંધાહંધાહ’ આ ત્રણે શબ્દોને સાધા-
રણુ રીતે મંત્રો પાક કલામો તરીકે ઓળખી શકાય. પણ તે ત્રણેમાં
મરતખાનો ફરક રહેલો છે.

‘માંથ્ર’ : આ બોલ ‘સ્પેન્ત’ શબ્દની સાથે તેમ ‘હુ’ શબ્દની
સાથે જોડાયેલો આવે છે.

‘માંથ્ર સ્પેન્ત’નો અર્થ બે રીતનો થઇ શકે છે: આશીશો કે જેથી
અહૂએ કુલ સૃષ્ટી ચલાવી તે આશીશોને માંથ્ર-સ્પેન્ત તરીકે ઓળખે
છે. સૃષ્ટીની શરૂઆત સુન્યમાંથી બેદાર થવાથી થાય છે. બેદાર થતી
વખતે જ્ઞાન જેને હુદાઓંધાહ કહે છે તે ગુંચવાય છે. આ વખતે
સુન્યનો અહૂ તેની ઉપર માંથ્ર-સ્પેન્ત વરસાવે છે જ્યારે તે જ્ઞાન બેદાર
સચેત થાય છે જેને ‘હુદાસ્તેમા’ કહે છે. આ હુદાસ્તેમા પછી દાદા-
રના હોકમ વધ્યને સાંભળીને એટલે અહૂનવધ્ય પ્રમાણે ચાલીને જે
બધું ઉભું કરે છે તેને “ઉરવર” કહે છે. ત્યારે ઉરવરમાં દાદારના
આશીશો માંથ્ર-સ્પેન્તથી થયેલું ઝાડ-અમલો એમ અર્થ છે. ગેતીમાંના
ઝાડખી તેવી કંઈક મતલબ પુરી પાડે છે માટે ગેતીનાં ઝાડનેખી ઉરવર
કહે છે. આવાં ઉરવરો જે કંઈ શબ્દરૂપના થયા હોય, જેઓ કુલ સૃષ્ટીનાં
ખ્યાનો કરી રહેતા હોય, જેઓ નરકરૂપમાં હોય, તેઓનેખી માંથ્ર-સ્પેન્ત કહે
છે. એમ ત્યારે પત્રોની ઉપર તલેસમની રીઠીએ લખાયેલા માંથ્રો એટલે પત્રોની
ઉપર રોપાયેલા ઉરવરનેખી માંથ્ર-સ્પેન્ત કહે છે; આવા ૨૧ નરકોમાંના
ઝાડમાંની એક ડાંખળા હોય એટલે તે નરકોમાંનો નાનામાં નાનો ભાગ હોય
તેને ‘હુમાંજૂદા’ કહે છે, કેમકે તે ‘માંથ્ર’ને જે કાંઈ ચોપડીમાંથી જખાનમાં
રોપશે ત્યારે ‘હુ’ની ગતી અહૂને મલવાનું નસીખ, બહું ખોરેહ-યજ્ઞતોને
મલવાનું નસીખ ઉભું કરશે. ત્યારે ઇસમો, નીરંગો, બાજો, તાવીઓ તેમ
જામે જમશેદ જેવી રચના વીગેરેને હુમાંજૂદા કહે છે; જે માંથ્ર-સ્પેન્ત
તે જામમાં તે પત્રમાં તે કાગળમાં રહીને બલી અસર આપી શકે, ખોરેહ
સફાઇ આપી શકે.

“વચચ” : આવા માંથ્ર-સ્પેન્ત અને ‘હુમાંજૂદા’ને માનવ પોતાની

સાચી ગોખીથી અમલ કરીને પછી માંગે તેવી મુરદ ફળે તેવી શક્તિ મેળવે ત્યારે તેવી શક્તિવાલી વાણીને “વચચ” કહે છે. તેમ જે માણસ અવસ્થાના ‘હુમાંજૂદા’ બણીને પોતાની બણતી તે જ્યાનથી ધ્વની-સ્તોતો મિથો ઉભા કરીને પોતે જોઈને બીજાને બતાવે, તે માણસની તેવી સત્ય વાણી કાઢતી જ્યાનનેથી વચચ કહે છે. ત્યારે ‘માંથ-સ્પેન્ત’ તે છે જે કંઈ ચોપડીમાં ચીતારાયલું છે; તે ઝાડ જે ગોખીના શબ્દોના આકારનું થયલું-તલેસમથી ઘેરાયલું તે ચોપડીમાં છે તે છે; નીરંગો, બાજો, ઇસમો, જામે જમ, જામે કેયપ્રુશક, જામે જરથુસ્ત્ર, તાવીઝો વીજેરે સ્તોત યસ્તાની હિકમતો જે લખાય છે-પત્ર ઉપર કે ત્રાંબા, સુન્ના, રૂપાની ઉપર કે હોમોગોન જાનવરના ચરમ પત્ર ઉપર નીગાર થાય છે તેને ‘હુમાંજૂદા’ કહે છે. રસ્તમનુ બખરે જ્યાન, આખેદોની બેઠક બધુ હુમાં-જૂદ છે. પણ જ્યારે ચોપડીમાંના તે ઉરવરને એટલે તે બણતરને માનવ પોતાની જ્યાનથી બણે છે ત્યારે તે બણતરને “વચચ” કહે તેમ “હિજવો દંધહુંધહું”ની કહે. માનવની જ્યાનમાં અપ અને બહમનનો પાવર આવેલો હોય અને પછી તે જે હુમાંજૂદો બણે ત્યારે તેવા તે બણતરને વચચ કહે છે, જે વખતે પ્રુબસુરત સ્તોતો-મિથો દેખાઈ શકાય અને તે માણસનું ઉસ્તાન જે યજ્ઞતને માંગે તેને મળી શકે. પણ સાધારણ માનવ કે જેની જ્યાન જો કે સાચી છે પણ તે કબી ફરેબ ખાઈને જુહુની બોલે-દુંકમાં જેની જ્યાનમાં ખાક છે, જેની જ્યાનમાં યજ્ઞની ગતી બહમન અને અપ નથી તેવો માણસ અવસ્થાને પાકીઝગીથી કાયદા પ્રમાણે બણે-પછી તે ‘મર’ની રીતે યા ‘દ્રેજન્ય’ની રીતે યા ‘ગાથવ્ય વચ’થી બણે ત્યારે તે બણતરને ‘હિજવ દંધહુંધહું’ કહે છે, જેમાં ‘સ્તોતો’ જરા ઉતરતા થાય-મિથોની ગતી વધુ ઉતરતી હોય, જેમાં ઉસ્તાનની ગતી વધુ ઉતરતી હોય. ત્યારે માંથ-સ્પેન્ત કે જેમાં ૨૧ લખાયલાં નસ્કો આવે કે તે ૨૧ નસ્કોના ત્રણ ભાગોમાંના કોઈ ભાગ આવે તે માંથ-સ્પેન્ત પોતે તે પત્ર કાગળ ચરમ કે ધાતુ ઉપર રહીને આતશે-વરેહરાન માફક કે ૩૩ આલાતોની માફક બહુ ખોરેહ જગતમાં ફેલાવી શકે છે, માટેજ બણવાની ચોપડીને ગમે તેમ-ગમે ત્યાં મુકાય નહિ.

‘હુમાંજૂદા’ની નાના પ્રકારનો માંથ-સ્પેન્ત છે, જામે જમ કે ઇસમ-નીરંગની બાંધણી કે તાવીઝ વીજેરેમાંથીથી તેવીજ ખોરેહના આશીશોની ગતી નીકળે છે જે આવતી બહાને રોકી શકે.

‘વચચ’ તે છે કે જે જ્યાનમાંથી ખોરેહ કાઢીને પોતાના કેહપીંક શરીરમાંથી અજ્ઞતીને કહેતા રમેજ જે રવાનેને લાગે છે તેને બાબી શકે.

‘હિઝવ હંધહંધહ’ તે છે કે જે સાધારણ માનવમાંના હવસી શરીરની અખતી કહેતાં હવસોને બાળી શકે.

ત્યારે માંથોની શક્તિ આતશથી છે અને તે કેહપરિપમાં છે. હા ૨૯-૭ માં તેમ ૨૯-૧૦ માં માંથોની શક્તિને અથાક ગણેલી છે.

‘વક્ત્યા’ શબ્દ વચ્ચે ઉપરથી છે. ‘વચ્ચ’માં ઉપર કહ્યું છે તેમ ગોખી જે સત્યનો બહાર જમાવે એટલે સત્યને એવું શીખવે કે સામા સત્યવાનો જેઓને અહિંયાં ‘વિદુષે’ કહ્યા છે તેઓમાંના અંતરમાં જઈ બેસે. આપણે બાણીએ ત્યારે આપણને હિજવો હંધહંધહનો ફાયદો મળે.

‘ચેચા’=‘ચ’ નર જતી જેવો અર્થ બતાવે છે. ‘ચ’નું પહેલી એક વચન ચે અથવા ચો છે. પહેલી બહુવચન ચોઇ, ચએચ અથવા ચએચા અથવા ચેચીત છે.

‘ચા’ અહિંયાં adverbially લીધો છે; ‘જેથી કરીને’ એમ અર્થ દેખાડે છે.

‘રઘ્ઘાચેખીશ’=ચલકાટથી એટલે ધર્મ જ્ઞાનના ચલકાટથી. સાધારણ દુન્યાનું જ્ઞાન કંઈ ચલકતું નથી એટલે અંધકારમાં જેમ રોશની નજર કરી આપે છે-સામાને દેખાડી શકે છે, તેવી ખાત્રી કરાવી આપનાઈ નથી. પણ રઘ્ઘાચેખીશનું ચલકાટનું ધર્મજ્ઞાન તો નાસ્તીકતાના અંધકારમાંથી આસ્થાનો દીવો સલગાવી શકે. ત્યારે આવું જ્ઞાન જે જડ શરીરમાંથી પ્રગટે તેની ઉસુલ તેનાં રૂવાનની રચ નામની ચલકતાં જ્ઞાનની શક્તિમાં છે. ‘રચ’ નામનાં ચલકતાં જ્ઞાનની શક્તિ પોતાનો પ્રકાશ જેને રઘ્ઘાખશ કહે છે તે રઘ્ઘાખશને તે માનવનાં શરીરમાં પાડે છે, જેથી તે માનવની જડ બુધ્ધી પ્રકાશીત થઈને સામાના અંધકારને દીવો પુરો પાડી શકે છે. ‘રઘ્ઘાચેખીશ’માં ત્યારે આવી જાતનાં ચલકતાં સામાની મુશ્કેલીને દૂર કરતાં ધર્મજ્ઞાનનો અર્થ છે. પણ માનવના રૂવાનની રચ-રઘ્ઘાખશ સાધારણ રીતે એમ પ્રકાશ કાઢી શકે નહિ. જ્યારે માનવનું રૂવાન પોતાના અંશેને પોતામાં લઈ, પોતાની ખચેત્વોદયની નારીને મલીને પોતાના ધર્મના બાપો જેઓ દખુલ-સખુટ રૂવાનો તરીકે હસ્તીના અસ્મોમાં છે તેઓની સાથે સીધા સંબંધમાં રહીને પોતાનો સ્તર જે અન્ય રઘ્ઘાચનાં અસ્મમાં છે તેને મલી તે સ્તરનો પ્રકાશ કહેતાં રઘ્ઘાચના પ્રકાશને પોતા ઉપર લાવે, ત્યારે તે સ્તરનો રઘ્ઘાચ, તે ધર્મ-બાપ રૂપ રૂવાનોનો રઘ્ઘાચ અને તે માનવના રૂવાનનો રઘ્ઘાચ ત્રણે મલીને

જે પ્રકાશ પાડે તેને ધર્મજ્ઞાનનો ચત્કાટ કહે છે જેથી ગમે તેવો આશ્વમેધ તેની આગળ દાદારને કબુલતો થઈ જાય. આવા રઘ્વોઅયમાં હમેશાં ગીતું સુખ રહે છે. સામારણ માણસમાં મન ચાલુ છે-સ્વાન મંદ છે માટે તે સ્વાનની રચ મંદજ રહે છે. વળી એક માનવનાં સ્વાનમાં 'રચ' તો રહેશેજ. પણ તે સ્વાનના અંશે થવે એટલે તેનું સ્વાન નર-માદા તરીકે તેમ હુકળી જનવરી-ઝાડપાનની અને ખનીજની વ્યક્તિઓ તરીકે થવે તે 'રચ' વહેંચાઈ જાય છે. જ્યારે માનવ તરીકે તથા ચાલી પોતાના અંશેને ભોગવતાં મારફતે પોતાના સ્વાનમાં 'પસ' કરે છે-ઉમેરે છે, ત્યારે તે અંશેનાં સ્વાનની રચથી તેનાં સ્વાનમાં ઉમેરાય છે. પણ માનવ આવા પોતાના અંશેને પોતામાં જોડે તેની અગાઉથી તે માનવને શક્તિ મેળવવી પડે છે, જે શક્તિથી પોતાના મંદ સ્વાનને એટલે બંદ દરોશની બેડીમાં મુકાયલા પોતાના સ્વાનને પોતાની જીવતી જડ તનની હાલતમાંજ જગૃત કરી શકે છે, જેથી સ્વાનની રચ તે જડ તનમાં ખીલે છે. સ્વાનની તેવી શક્તિ વગર તે માનવ પોતાને લગતાં રહોના અંશેને પોતા તરફ ખેંચી શકે નહીં. માનવનું સ્વાન જ્યાં લગી શરીરમાં ઉપર કહ્યું છે તેમ જગતું થઈ 'ઉરને ઉપિ'ની હાલતમાં આવી 'હૃદયોએ ઝાઘરી' મારફતે 'અનમ્ રઘ્વોઅય'નાં અસ્ત્રમાં જે તેને લગતાં સ્તર છે તેને પુગે નહિ ત્યાં લગી તેનામાં તેવી શક્તિ આવે નહીં. ત્યારે સ્તરનાં અસ્ત્રને 'રઘ્વોઅયખીશ'નું અસ્ત્ર કહે છે. આ 'રઘ્વોઅયખીશ'માંનો સ્તર જ્યારે તેનાં સ્વાનમાં જોડાય ત્યારે તે રઘ્વોઅયખીશ જેવું જ્ઞાન તેનામાં પડે એટલે તેના સ્વાનની રચ વધે અને તે રચનો પરતવ રઘ્વોઅય તેનાં શરીરમાં પડે જે જાહેરમાં જ્ઞાન તરીકે પ્રદર્શીત થાય, જેનાં નતીજમાં તેને અનંત પુશાળી ઉભી થાય. આવો ભેદ અહિંયાં કહ્યો છે.

ઉર્વાજ્જરામેશ્ની ઉરની હાલત એટલે ઉક્તા

દર્શતા=દેખાય છે, જાહેર થાય છે.

હા ૩૦-૧ નો છુટો સરળ તરજુમો.

સ્વાન-દરોશ્તીની તલખ રાખતા અય દીનચાશીદારો, તમને આ મોકકા ઉપર હું આખી સૃષ્ટી રચનાના ભેદનું જ્ઞાન કહીશ જે જ્ઞાન મઝદાએ ૨૧ નસ્કોમાં આપેલું છે, જે બધું જ્ઞાન અમલદાર આશ્રવનો માટે છે તે જ્ઞાન હું તમો દીનદાર ઇશ્વરદાર આશ્રવનોને કહી સંભળાવું શીખવું. તે જ્ઞાનમાં પહેલે અહુરાને પુગવા માટેની ખુલ્લું સ્તોતીક ગતીવાળી બંદગીઓ આવે છે. આવી બંદગીઓમાં અહુના હોકમોની વીગતો

રહે છે, તેમ કામેલમાં કામેલ સ્તોતો રહે છે. બીજું તે જ્ઞાનમાં બહમ-
નની એટલે યજ્ઞતોની યસ્ન, તેમ જ્ઞાતા બહમન વસેલા અંતઃકરણવામા-
ઓથી થતી બધી યસ્નો અને તેથી થતાં કેહપો જે સૃષ્ટીનો રાજ ખોલે છે
તે બધાનો ભેદ આવે છે. ત્રીજું તે જ્ઞાનમાં અપને માટે એટલે યજ્ઞતી
ગતીને પુગવા માટે જોષ્ઠતા માંથોની વીગત આવે છે. આ માંથો બધું
ખોરેહ કાઢીને તન-મન-સ્વાનની ત્વએશને સફાઈ આપે તેવા રહે છે.
એ ઉપરાંત બીજું ઘણું આવે છે. આ બધું હું તમને કહીશ.
આવું બધું જ્ઞાન જાણ્યાથી ખરેખરજ તે જાણનારમાં 'અનગ્ન રઘોઘ'
માંથી પુણ્ય પ્રતાપની મીનો જ્ઞાનની રોશની ઉતરે છે. આવી ઉતરતી
રોશનીથી તેનાં સ્વાનની રચની રોશની એટલે મીનોષ જ્ઞાનની રોશની
અને તે જ્ઞાનનું જોર તે જોરનો અલકાટ રઘોઘ ખીલીને ઉભો થઈ શકે
છે, જે અલકાટ તેનાં જડ શરીરમાં પડવે તે શરીરને આશ્રવંત કરે છે,
જેથી તે માનવ પુણ્ય જ્ઞાની અને પુણ્ય અમલદાર થાય છે, જેથી ખરી
ઉશ્ત્તા=રામેશની જાહેર થાય છે-પ્રાપ્ત થાય છે, એટલે ૨૧ નરકનું
જ્ઞાન પ્રાપ્ત થઈ રહે છે જેના જ્ઞાનમાંજ ઉશ્ત્તા છે.

શરેહ :

ત્યારે આ ફકરામાં અશો જરથુસ્ત્ર અમલદાર ઇનસાનોને સૃષ્ટી-
રચનાનો ભેદ જે સ્તોતોની જાણનામાં છે તેને વચ્ચેમાં કહેવા માંગે છે
એટલે સાચી હકીકત કહેવા માંગે છે. હસ્તી-નીસ્તી કેમ થઈ તે બધું
કહેવા માંગે છે. ચોકકસ જ્ઞાન જે જાણનાની શક્તિથી ખોલી અને
સમજાવી શકાય છે તેને ખોલાતી ખોલી 'હિવ્વે દંધુદંધુ'થી સમ-
જાવે છે, પણ બીજું ઘણું એવું છે કે જે જાણનાથી ખોલીને સમજાવી
શકાતું નથી. તેને સમજાવવા એક જાતનો cinematograph ઉભો
કરવો પડે છે. માટે એવણુ કહે છે કે સૃષ્ટીનો ભેદ જાણવા તમને હું
પહેલાં ત્રણ ચીજો શીખવીશ. પહેલે સ્તોતો શું છે જે અહુરાએ ઉભા
કાઢેલા છે, જેમાં તેની વખાણ-તેની બંદગીનો પરતવ છે, તે સ્તોતોની
રચના, સ્તોતોનું જ્ઞાન શીખવીશ. અહુરાએ સૃષ્ટીનો મન્તા પ્લાન સ્તો-
તોની ઇમારતમાં એટલે સ્તોત-યસ્નમાં કાઢ્યો. માટે તે સ્તોતો જાણવાની
જરૂર છે, જેને અહિંયા અહુરા માટેના સ્તોતો કહ્યા છે. આવું હું શીખવીશ
પછી બહમન જે અહુરાની તેવીષી છે-ઇન્જાનો રાખનાર છે, તેવણુ તે
સ્તોતના પ્રયોગોથી-યસ્નથી એટલે સ્તોતોની યસ્નથી રચના કરે છે માટે
તે બધી યસ્ન-પ્રયોગો જાણવાની જરૂર છે. આવી યસ્ન જે બહમનથી છે

તે શીખરીશ, એટલે તે સ્તોતોનો પ્રભાવ જોવા જે પ્રયોગો જોઈએ તેનું ખ્યાન કહીશ, જે પ્રયોગો કાઢાથી કહ્યો થશે, જેથી સેઝદો દેખાશે, જે સૂટી-રચના કેમ થઈ તેનો સીનેમેટોગ્રાફ દેખાડશે.

ત્યારે આ ફકરામાં અશો જરથુસ્ત્ર દીનચાશીદારો જેઓ બહાં મનના અને સમજદાર બણેલા છે પણ પુણું માહીતગાર નથી, તેઓને પુણું માહીતગાર કરવા શીક્ષણ આપે છે, તેઓને સૂટી-રચનાનો ભેદ સમજાવવા માગે છે. સૂટી-રચનાનો કારોબાર માંથમાં એટલે સ્તોતની જખાનમાં સ્તોત યસ્નમાં ચાલ્યો જાય છે. આ બધું ચોકકસ મીનો ચક્ષમના આગળ વધેલા લોકો પોતાની ત્રીજી ખીલવેલી આંખથી જોઈ શકે છે, પણ સાધારણ ધનસાનમાં તે શક્તિ નથી, માટે અશો જરથુસ્ત્ર તે બધાઓને ત્રીજી આંખ ખીલવી આપવા માગે છે. તેને માટે તેઓને ઇલમ-અમલ આપવો જોઈએ માટે એવણુ જખાનમાં સમજાવે છે. કુદરતનો ઇલમ તેવણુ પહેલે જખાનથી સમજાવે છે, પણ જખાનની મકદુર કાંઈ એવી નથી કે આખી સૂટીને સમજાવી શકે. જખાન જેને વચ્ચે કહે છે તેમાં રાઝેન્ગ=ભેદો રહે છે, જે ભેદોનેખી ઉઠેલવા જોઈએ. આ ભેદોને ઉઠેલવા સરળ ભાષા જોઈએ જેને ‘હિજ્જવ’ કહે છે. ત્યારે અશો જરથુસ્ત્ર કહે છે કે સૂટીનો રાઝ જે વચ્ચે ભેદની જખાનમાં છે તેને સમજાવવા મારે તમને ત્રણ મુળ બાબદો સરળ ભાષામાં સમજાવવી જોઈએ જે હું સરળ ભાષા હિજ્જવથી સમજાઉં. એમ છે માટેજ એવણુ કહે છે કે હું વચ્ચેનો ભેદ સમજાવીશ, જેને સારૂ ‘વક્ષ્યા’ શબ્દ વપરાયો છે. આવું સમજાવવા ત્રણ બાબદો તમારે જાણવી, જે ત્રણ ચીજો જાણવાથી તમારામાં ત્રીજી આંખ ખીલશે અને તમે ખુદ બ ખુદ કુદરતને સ્તોત યસ્નમાં જોઈ શકશો. આ ત્રણ ચીજોને એવણુ ચુંટી કાઢે છે અને તેઓને શીખવે છે કે પછી ખીજું બધું ભેદો તોરનું આપોઆપ સમજી શકાય. — આપોઆપ એટલે મીનોઈ ચક્ષમની શક્તિથી સમજી શકાય. આ ત્રણ બાબદો છે;—

૧—સ્તવ્યોતાચા અહુરાધ

૨—ચેસન્યાચા વંધહેઉશ મનંધહે.

૩—હુમાંજદા અપા.

આ ત્રણ બાબદો “વીદુષે”=જણીતા થયલા માટે એટલે વીદવાન આશ્રવન માટે છે માટે તેઓને તે બધું બતાવે છે, એટલે તદ્દન ગાવડી માણસને

આ શીખવી શકાય નહિ, તે શીખેલો હોવો જોઈએ કે પછી તે કુદરતના બેદમાં આગળ વધે. આવા શીખેલા યસ્તે-કુસ્તીઆન દીન ચાશીદારને તેવણુ “સ્તઓતાચા અહુરાધ”=અહુરા માટેના સ્તોત્રનો વિષય શીખવે છે. યથા અહુ વધર્યોમાં અહુની વધર્ય છે તેમાં સૃષ્ટી એમ એમ થઈને પાર પડશેજ તે બધું છે. આ પ્રમાણે અહુરાએ સૃષ્ટી-રચનાનો મન્તા=પ્લાન દોર્યો, તે આખા પ્લાનને સ્તોત્રોની જગ્યાનમાં લખ્યો. અહુનવધર્યમાં તે મન્તા હતો જે સ્તોત્રોમાં લખાયો હતો, માટે સ્તોત્રોનો વિષય જાણવો જોઈએ. સ્તોત્રોના વિષયમાં આતશ્વ-ખાથ-ઝરવાન-ઉરના વિષયો બધું આવે. એ બધું શીખવીને પછી તેવણુ યસ્ન પ્રયોગો જેથી સૃષ્ટી રચાઈ તે શીખવશે, એટલે સ્તોત્રો કદ રીતે મલીને સૃષ્ટી કરે છે તે શીખવશે. અહુરમજ્દે સ્તોત્રોની અંદર પ્લાન દોર્યો પછી અહુરમજ્દની તેવીષી ઇચ્છાનો રાખનાર હોકમનો માનનાર વોહુમને તે સ્તોત્રોની ઉપર પ્રયોગો-યસ્ન કરીને સૃષ્ટી ચણવા માંડી, માટે યસ્નની સાથે ઇચ્છાના સાહેબ વોહુમન આવે છે. એ બધું બતાવીને પછી એવણુ યસ્ન શીખવશે.

આ યસ્નના પ્રયોગથી વોહુમન સૃષ્ટીને ઉભી કરે છે. સૃષ્ટીને ઉભી કરવા પાયો જોઈએ અને પાયાની ઉપર અમલો ચણવા માલમસાલો જોઈએ, કે જેઓને તે પ્રયોગોમાં વાપરે. સૃષ્ટીનો પાયો અપનો છે એટલે હમેશગી આપવાની શક્તિનો છે. ઉસુલથીજ આ અપ હતી જેમાં ‘અમેશી’=અમગી છે. આ અપના પાયાની ઉપર યસ્ન ચાલશે. આ અપની શક્તિનો રાખનાર અપવહિસ્ત છે જે વોહુમનનો જોડ્યો છે. અપવહિસ્ત અપમાંથી માંથ્રનો સામાન કરીને માંથ્રનો સામાન વોહુમનને આપે છે. પછી તેઓ અપના પાયાની ઉપર તે માંથ્રના સામાનને યસ્નની તોરે ચણીને સૃષ્ટી કરે છે માટે અપ અને અપને લગતા માંથ્રો જે અપ વહિસ્તને ઇલાકે છે તે બધું પછીથી શીખવશે.

ચોકસ તરીકતથી બઓદની અકકલ મેળવી તે બઓદ મારફતે આવા બધા સ્તોત્રોનો ઇદમ ગ્રહણ કરી દુન્યાની ચીજોની માહેતી મેલવશે જે પછીથી અહુરમજ્દની સૃષ્ટી-રચના કરવાની મકસુદ સમજ પડશે અને પોતે બલી મનસ્વીનો પરદુખબંજની અને નમાનો આરમ્ભતી જેવો થશે. યસ્નના ઇદમથી તે સૃષ્ટીના બેદમાં વધુ ઉંડા જવાશે એટલે સૃષ્ટી બલાઈ માટે થઈ છે તેની સમજ પડશે, માટે તે શીખવનાર પોતે વધુ બલી તેવીષીવાળો થઈને બલી નેમ રાખશે. પછી અપ-માંથ્રનો ઇદમ જાણશે જ્યારે પોતામાંની ધુરાઈને જાણીને તેને તોડીને પછી માંથ્રનો સામાન

પોતે વાપરીને પોતામાં અષ ઉભી કરશે, ટુંકમાં પુણ્ય તરીકતો પાળશે. ચોકકસ રીતે તરીકતો પાલી કુદરતનું જ્ઞાન લેશે. પછી બલા મીથ્ર બલી ઇચ્છાનો પ્રયોગ કરીને પછી ખાસ તરીકત ઉપર જશે અને માંથ્રને લઈને પોતાની યુરાઈ તોડીને પોતામાં અપનો પાયો મુકશે. પછીથી તે ઇનસાન રોશન થશે, રઝાંચેખીશ=રમવાલો થઈને ઉર્વાંજ=ઉશ્તા પ્રાપ્ત કરશે, એમ રોશન ઝમીરનો થશે. એટલા માટે કહે છે કે પહેલે સ્તરઝાંતાચા અહુરાઈ, પછી ચેસન્યાચા વંધ્રહુઈશ મનંધ્રહુઈ, અને છેલ્લે હુમાંજદ્રા અપાના વિષય શીખવીને તેમાં તમુંને લાહેર કરીને અમલદાર કરીશ, કે પછી વચ્ચનો ભેદ-કુદરતનો ભેદ તમે જાણશો. માટે કહે છે કે વક્ષ્યા=પુણ્ય ભેદ હું શીખવીશ. એમ છે માટે તમે આ ત્રણ વિષયો સમજો. આમ માંથ્ર સમજી અમલ કરી અપનો પોતામાં પાયો કીધા પછી એટલે અપવન થયા પછી આ દાના બીજા ફકરામાં કહે કે અએ ઇર્ષંતો=દીન ચાશીદારો, તમે હવે અપવન થયા છો, ગેઉ-પાઇશ વહિરતા ધણા કાનો રાખનારા થયા છો, એટલે અહીં એકલા દેખીતા બે કાનની વાત નથી પણ કેહપના ધણા કાનોની હકીકત છે દેખીતા બે કાનથી કેહપના ધણા કાનો ખોલવાની હકીકત છે; કેહપની સુક્ષ્મતા કે જેને કાનોની ઉપમા આપી છે જેથી કુદરતનો ભેદ-કુદરતની રતોત યરનનો વહેવાર સમજી શકાય છે તેની હકીકત અહિંયાં કહેવા ધારેલી છે. એટલે કહે છે તમે તેવા ધણા કાનોવાલા થયા છો, અપની શક્તિવાલા થયા છો, આવા ધણા ખુલેલા કાનોને વહિરતાના ભેદના કહ્યા છે. વહિરતા=બલા=ખહમનની ગતીના કુદરતનો ભેદ જાણનારા માટે બલા શક્તિવાલા ગેઉશાઇશ=ધણા કાનોવાલા તમે થયા છો એટલે હવે તમારામાં સુચા મનંધ્રહુઈ છે ચલકતી મનશક્તિ છે એટલે બધું જાણકાર મનશક્તિ છે યજ્ઞત જેવી મનશક્તિ છે એટલે ધણા રોશન કાનોથી તમારી અંદર કુદરતની બચોદ વસે છે; અપની શક્તિ આવી માટે તમારી મનશક્તિ એટલે બચોદાંગની ગતી સુચા=ચલકતી થઈ છે, જેથી તમુંને કુદરતનો વહેવાર સમજી પડશે. આમ બીજા ફકરામાં પહેલા ફકરાનો સંબંધ છે એટલે બીજા ફકરામાં ગેઉપાઇશ વહિરતા સુચા મનંધ્રહુઈના ભેદો છે, જેઓ પહેલા ફકરાના ત્રણ વિષયોના જાણકાર માહિતગાર થવાનો નતીજો દેખાડે છે, એટલે પહેલા ફકરામાં કહેલા ત્રણ વિષયો જાણીને લાહેર થયાથી તેઓમાં ધણા કાનો=કેહપની ખોલવણી અને સુચા મનંધ્રહુઈ=કુદરતની બચોદની ગતીની શુદ્ધિનો વસવાટ થયા છે.

ગેહસારણા વખતે થતી ગુજરનાર રૂવાન ઉપર અસર:-

આ ફકરાના બણાતા સ્તોતોથી રૂવાનની રચ જે ગુજરતી વખતના થયલા ગેરબંદોબસ્તથી ગુંચવાતી હોય છે તે ખુલી જાય છે એટલે તેની બંદરોશ ઉંચકાતી જાય છે જેથી તેની રચની જેટ જોર પકડે છે અને અનુશેષી થું છે તે હવે મલશે-મોડી કે વહેલી મલશેજ-એમ પુણ્ય એતેકાદ ઉપર તે રૂવાન તુરતજ સાબેત કદમ થાય છે. ગુજરનાર રૂવાનનાં તનની આસપાસ તેના મરતી વખતના છેલ્લા દુન્યવી વીચારોનું કોટલું જે હવે ધીમે ધીમે પીગલતું જાય છે, તે કોટલાનાં બંધનથી હવે તે રૂવાન ધણુંજ મુક્ત થતું જાય છે, અને પોતાનાં બાંગી ગયલાં ધરની ઉપર ધ્યાન નહિ આપતાં તેના કોટનો બંદોબસ્ત કરીને આગળ વધવાનાં ખરાં જ્ઞાનની પ્રાપ્તિ કરતું જાય છે. આ ફકરામાંની તાવીલની અંદર જીરમે ઉભી થઈને સૃષ્ટી પાર પડશે અને છેલ્લે પાર પડવા આવા ત્રણ વિષયોને હાસલ કરવાજ પડશે, તે બધી જીરમની તહેદરયાતનો ભરમ છે, એટલે જીરમની દાદરની તચ્ચે જે સનીની અસરના પ્રભાવથી થાય છે તે પ્રભાવને કદ રીતે ટેકવવો તેનો બેદ છે.

ગાથા હા ૩૦-૧ ને માટે સુદકર નરકની સમજ:-

(વાંચો સુદકર નરક પાને ૧ થી ૩).

અહિંયાં પહેલી લીટીમાં કહે છે કે ‘ધ્યેન્તો’=જ્ઞાની થયલા ખાહે-જ્ઞમં દોને માટે આ હું કહી રહું છું. તેઓ જ્ઞાની થયલા છે અને પછી આગળ વધવાની ખાહેશ રાખે છે માટે તેઓને હું હવે ત્રણ મુળ ચીજો શીખવીશ: નામે ‘સ્તઓતાયા અહુરાધ’=અહુરાને પુગવા માટેની સ્તોતોની બંદગી, ‘યેસન્યાયા વંધહેઉશ મનંધહો’=બહમન વસેલાં બલાં મનથી કાપેલી યજ્ઞતોની યસ્ન, અને ‘હુમાંજદ્ર અષા’=અષોર્ધ માટેના માંથો. એ સીવાયની બીજી ચીજોની છે કે જેથી ઉરવાન છેક અનન્ન રઓવ્ય લગી સંબંધ કરી રહે છે એટલે ઉરવાન ખુપ થાય છે-ખુપે રવાનવાળું થાય છે, ઉરને ઉપીની હાલતનું થઈને તેને હમેશની ઉશ્ત મળી રહે છે.

ત્યારે અહિંયાં સુદકર નરકમાં જ્ઞાની થયેલો નર કેવો હોય કે જે નર પછી ઉપર કહેલી ત્રણ મુળ ચીજો અને બીજી ચીજોને શીખવાની બાધકાતવાળો મણ્ય-તેવા નરનો ચીતાર આપે છે:

કહે છે કે તે માણસે (૧) ‘પાણ્ણુમીણ્ણ પન્જ આવાહીણ્ણ’=

પાંચ જાતની ઉત્તમ બક્ષેશો મેળવેલી હોવી જોઈએ. તેણે સમ્યાધ અને સમ્યાધથી આવતી આઝાદગી-હવસને બાંધવાની હાલતને અષોષ ઉપર જવાની હાલત મેળવેલી હોવી જોઈએ. ઉત્તમ ફરજંદો, બાપ કરતાં સવાયા ફરજંદો મેળવેલા હોવા જોઈએ. (૩) તેણે ફળદ્રુપ જમીન મેળવેલી હોવી જોઈએ. (૪) ‘રમગ-ધ-મેશાન’=ગોરપંદોનાં ટોળાઓનો ધણી હોવો જોઈએ-પોતે ગોરપંદ હોઈ ગોરપંદી વરતી રાખતો હોવો જોઈએ. (૫) ‘ફરાખ્તીહુ પવન ખેશકારીહુ’=પોતાના કામમાં તે નર કુશળ હોવો જોઈએ. આવી પાંચ જાતની ઉત્તમ બક્ષેશ મેળવેલા માણસમાં આટલું જ્ઞાન અને તેના વિચારો તેનાં હૃદયમાં રમતા હોવા જોઈએ અને તે પ્રમાણે તે ચાલતો હોવો જોઈએ. તે જ્ઞાનનાં મરકળે-મુળ મુદ્દા આ છે : કે ‘મદમ બલ્ કુનીશન ઇ વલ્ તુખ્શાકાન્ ગઢ વલ્ અશગેહાનાન્ શકુનાધલ્’=કારીગીરી કરનારાઓને (એટલે પોતાનું કામીયું કરનારા તરીકત પાળનારાઓ) ‘ગઢ’ એટલે અધપિની સ્વચ્છ હાલત મળે અને આળસુઓ-તેમ નહીં કરનારાઓને ગરીબાઈ મળે એટલે ‘અધપિ’ની અંદર કંઈગી નેઆમત નહીં હોય-અધપિમાં ગરીબ હોય. એમ ત્યારે તે માણસ તરીકત કરનારો અને ઉપર કહેલા મિથોમાં લીન્ન હોય અને તે મિથ પ્રમાણેજ ચાલી કામ કરનારો હોય. તેને જ્ઞાન હોય કે ‘યતીબુનાન્’=એસી રહેનારને ‘ગઢ’=અધપિની સુક્ષ્મતા એવગાનગ=એકગણી મળે; ‘સગીતુનાન્’=ચાલનારને બેગણી મળે; તકાન્=દોડનારને ત્રણગણી મળે; ‘રાતૂનાનિક્’=ઝડપીને તે ગવ ચારગણ મળે; ઘોડા ઉપર બેસનારને પાંચગણ મળે; રથમાં બેસનારને છગણ મળે; કાયદાઓ જાણીને શીખીને બીજને શીખવનારને સાતગણ મળે; હાલતની શુભ નેક રાદી છાયામાં રહેનારને આઠગણ મળે; જમીનને ખેડવામાં કુશળ થયલાને નવગણ મળે; માંધ-રપેન્ત શીખવનારને દસગણ મળે. અહિંયાં બેસી રહેનાર, ચાલનાર, દોડનાર, ઝડપી એમ ચાર વર્ગો આપેલા છે કે જેઓને અહડ ઉતર લલાઈ મળે એમ કહે છે. આ ચાર વર્ગો તરીકતને પાલનારની હાલત બતાવે છે, જે કોઈ ખાલી તરીકત ઉપરજ ધ્યાન આપે અને દુન્યાની ફરજો તરફ બેદરકાર રહે તેને એસી રહેનાર કહેયો છે, તેને ઉતરતો ફરજો આપેલો છે. પણ બીજ ત્રણ કે જેઓ તરીકતને ચીવટાઈથી પાળતા રહીનેબી દુન્યાની ફરજો તરફ ચીવટાઈ રાખે છે તેઓને ચઢી-આતા ગણેલા છે. આવા ત્રણ વર્ગોમાંના ‘રાતુનાન્’=ઝડપી ચાલવાળાને ઉત્તમ ગણેલો છે. ઝડપી ચાલમાં તે શખ્સ આવે, કે જે પોતાનો દુન્યાનો કેશાશ ઝડપીથી પુરો કરવા પહેલે પરણે અને મા-બાપ તેમ બાઈ

બાંકુઓ-શહેર-દેશની બધાની સેવા કરે-ફરજ કરે, તેમ પોતાની તરીકત ઉપર સખુત હોય. પછીનો દરજ્જો 'તકાન્'નો છે. આવો શખ્સખી બધરી છોકરાં કુટુંબ કખીલાનો હોય પણ તે સમાજનાં કામ તરફ બેદરકાર હોય. પોતે કરી શકે તેવી હાલતમાં છતાંખી તે કામ નહીં કરે-પણ તરીકત ઉપર ઉશ્તવાર તો હોય છે; આવો શખ્સ જરા ઉતરતો હોય. પણ 'સગીતુન્'—ચાલનાર માણસ પોતે પરણેલી જીંદગીનો નહીં હોય જો કે કામ ધંધો કરે-આવો માણસ અનાસરની જીખ જો પરણેતરની જીંદગીથી પુરી થાય છે તે પુરી નહીં કરવે હવસની જીખમાં રહે છે જેથી તેની તરીકત ઉશ્તવાર રહી શકતી નથી. તે જેમ બચ્ચું ચાલતાં શીખે તેમ તરીકતના રસ્તા ઉપર ચાલવા જાય છે પણ પડ્યા કરે છે. આવી રીતના આ બધા વર્ગો છે.

જો માણસ તરીકત ઉપર હોય અને ઘોડેસ્વારી કરે તેની અધપિ વધુ સ્વચ્છ થાય છે. ખાલી ઘોડેસ્વાર થયો તેમાં કંઈ વળે નહીં, પણ સાથે તરીકત ઉપર તે પાખંદ હોવો જોઈએ. તરીકતમાં મહેર પતેતની જુદત હોવીજ જોઈએ.

જો કાષ્ઠ રથમાં બેસનાર હોય એટલે કાષ્ઠ સંસ્થાનો વડો હોય જેની આણ નીચે ધણાઓ રહે અને તે તરીકત ઉપર હોવે ધનસારી અને હાથ નીચેનાની દાદનો લેનારો હોય, તો તેની અધપિ વધુ સુક્ષ્મ હોય, કેમકે તેના મીજનમાં અમીરી હોય. તેના રવાનમાં વધુ અંશે ખેંચા-યલા હોવે તેને આવો ઉંચ દરજ્જો મળેલો છે.

પણ જો કાષ્ઠ દોલતની શુભ ખાયામાં હોય, મોટો જરદાર હોવે તરીકત ઉપર પાખંદ હોવે રાદી ગતીવાળો હોય, તે હજારોને સંકટમાંથી બચાવવાનું કામજ કરે, જો રાદની ગતીને જગતમાં કામમાં દેશમાં ચલાવી શકે-ધણાઓના આશીશો મેળવી શકે માટે તેની અધપિ વધુ સુક્ષ્મ હોય છે.

પણ જો કાષ્ઠ જમીનની શુભ ખેતી કરે તેમ તરીકત ઉપર હોવે પોતાના તનની જમીનની તેવી શુભ ખેતી કરે એમ વાસ્તીઓશ હોય, જેથી જમીનમાંની આરમઘતી ખુશ હોય, આરમઘતી સાથના ખીજ મીનો ખુશ હોય, તેમ પોતાનાં તનની ગતીનેખી સુક્ષ્મ કરે, તે માણસ વધુ ઉત્તમ છે કેમકે તે કુદરતનો હમકાર થઈ રહે છે. ખાકની અંદરની કુદરતનો તે હમકાર થઈ રહે છે.

પણ તેના કરતાં જો કાષ્ઠ આખ=આવ-આતશમાંની કુદરતનો હમકાર થાય એટલે પોતે તરીકત ઉપર પાખંદ હોઈને નેક હોય અને પોતાના

તનના કેહપની ખાકને, આખને બાદને આતશી કરે અને પછી જગત-
માંની તેરી હાલતની કુદરતનો હમકાર બને, તે ઉપર કરતાં વધુ નેક
હોય. માથિ-સ્પેન્તનો બેદ જાણી વર્તીને બીજને શીખવનાર આ બે નર
હોય છે. આવો નર આશવનની ગતી લગી જઇ શકેલો રહે તે અતી
ઉત્તમ હોય. આવું બધું જ્ઞાન તેને હોય અને તે પ્રમાણે તે ચાલવા
આવુર હોય.

વળી તેમાં એવી જ્ઞાની હોય કે તે અધુરોજ છે તેણે જુવાની ખર-
બાદ કીધી છે અને તેના બુઢાપણમાં તે નેકી કરે તેટલો વખત મેળવી
શકશે નહીં એમ અપ્રચુરતાનો ખ્યાલ તેને હોય.

ત્યારે ગાથાના આ ફકરામાં કહે છે કે જ્ઞાની થયલા જેઓ આગળ
વધવા માંગે તેઓને હું આ મુળ ત્રણ ચીજો બતાવું છું-તે જ્ઞાની થયેલો
કેવો હોય તેનો આવો સુંદર ચિતાર સુદકર નરક આપે છે. પછી તેવા
માણસોની આગળ મુળ ત્રણ ચીજોનો બેદ બોલશે જેઓને (૧) અકુરને
પુગવાને માટેની બંદગીઓ (૨) યજ્ઞો સાથે વહેવાર રાખવાની યત્ન અને
(૩) અષોષ ઉભી કરવાના માથો કે જેથી બીજાઓની તેમ કુદરતની
સેવા કરી શકાય-આમ ત્રણ બાબતો કહી છે. અહિંયાં સુદકર નરકમાં
કહે છે કે ઉપર કહેલી વીગતના વીદવાનો જેઓ જુવાનીમાં તેરી વીદવ-
તાએ પુગ્યા હોય તેઓને ચાર ચીજો મળે છે, જેથી તેઓનો બુઢાપો
સુખી જશે. ચાર ચીજોમાં પહેલી ચીજ દીની ઇદમ કહયો છે. ત્યારે
દીની ઇદમમાં ગાથાના ફકરામાં ઉપર કહેલી ત્રણ બાબતો આવી જાય.
પણ તે ગાથાના ફકરામાં કહે છે કે આવી ત્રણ બાબતો જાણનાર
રઝાએબીશવાળો થઈ એટલે પોતાના રવાનને દાદારના વર સાથે મેળ-
વનાર થઈને તેને ઉસ્તા મળશે-હમેશગી મળશે. આ રઝાએબીશવાળો
કઇ રીતે થાય તેને માટે સુદકર નરક કહે છે કે જુવાનીમાં ઇદમ
લીધેલાને ગાથાની કહેલી ત્રણ બાબતો શીખવશે તેમ બીજી બાબતો
શીખવશે એટલે દીની ઇદમ શીખવશે. જેવો તે દીની ઇદમ તેને મળ્યો
કે તે ઇદમની સાથે તેને તે બીજી ત્રણ જે તેની સાથેજ જોડાયેલી છે તે
ચીજો મળશે,-નામે ફાયદો આપતી રવાન-દરોસ્તીને માટે કરવાની સખત
તરીકતો માટે જોઈતી પુંજ-દોલત, પાક દામનબારી, અને ધરબારનું
સુખ અને અમરગીનું સુખ. આમ દીની ઇદમની સાથે આ ચીજો હોવીજ
જોઈએ. જો એ ચીજો હોય નહિ તો તેને દીની ઇદમ પુર બહારમાં મલી
શકેજ નહિ.

ત્યારે દીની ઇશ્મને લખને ઉસ્તાનું સુખ મેળવવાને મારે વચ્ચાં પાકદામન બધરી, પુસ્તી દોલત સગવડ અને સુખી સંસાર ધરખાર આવવાંજ નોંધએ, કે જે પછીથી નર શાંત થઈને પોતે દાદારના હર વરોને મળીને રચ્ચોચેખીશવાળો થાય. જ્યારે તે માણસને દીની ઇશ્મ સાથે બધરી, નોંધતી પુંજ અને સુખી સંસારનું ધર મળેલું હોય ત્યારે તેને તેવી આખાદ દોલતમાં પાંચ જાતનાં સુખો, પાંચ જાતની દોલતો મળી આવે. પહેલું સુખ દોલત તે 'ખીશકાર'ના બેદનું છે એટલે તે નર પોતે મીનોઇનું તેમ દુન્યાને લગતું કામ બરાબર કરીને પાર ઉતારે તેવી શક્તિ જે દોલત-સુખ સમાન છે તે રાખતો હોય; બીજું સુખ 'તૂજશાગીજી'ના બેદનું છે એટલે તે નર દુન્યાના હુન્નરમાંના કાંઈમાંથી કામગાર હોય. એવી તેની શક્તિ એક જાતનાં સુખ અને દોલત સમાન છે ત્રીજું સુખ ખુરસન્દીહના બેદનું છે એટલે તે નરને સંતોષ અને શાદી હોય; તે દરેક જાતના ગમને ખાધને ખુશદાલ કુશાદે દીલ, દીલ આઝાદ રહેતો હોય, જે એક મોટી શક્તિ છે જે ત્યારે દોલત અને સુખ સમાન છે. ચોથું સુખ 'નીરખત હુશીજી'ના બેદનું છે એટલે તે નર સાચો હોશ-દુરગીની Clear understanding of matters વાળો હોય એટલે દીન-દુન્યા-ઓકખા ત્રણેને પુગનારો હોશ હોય, જે એક મોટી સુખી દોલતજ છે. પાંચમું સુખ 'ચારગ ગારીજી'ના બેદનું છે એટલે તે નરને દરેક જાતના ચારા-દરમાનની બખર હોય resourcefulness હોય-દરેક આફતની રાસ્ત ઉકેલ કરવાની શક્તિ રાખે. આવો નર કખીખી છાકટ દોલત ઉપર આવોજ નહીં અને છાકટ લોઢો વચ્ચે તે ખેસેખી નહિ. માનવની હોશ જ્યારે પતમાન ઉપર હોય ત્યારે તેનું મન છાકટ નહીં હોય, તેમ તેનું ચરાખનું પીણુંખી પતમાન ઉપર હોય, તેનો કાંઈ દુશ્મન કે દોસ્ત હોય નહિ. તે બધાનો બાર બરદાર ધમખાર હોય-બધાનો બાર બરદાર હોય. જેમ યજતો વધારાનો બાર ખમે તેવો તે હોય એટલે તે માણસ યજતોની મરજી મુજબજ દારૂ પીએ જેથી તેની મનસ્વી પતમાન ઉપર શાદમાન રહે અને બીજાઓને મદદગાર થાય. વળી તેનો ખોરાક તેમ ખાવાની રીત બધું તરીકત મુજબનુંજ હોય. તે ગમે ત્યાંખી ઢોરની માફક ચગર ચગર કરે નહીં. તે એકજ જગા ઉપર રીતસર ખેસીને ખાય. તેનો ખોરાક વોહુત-દરોસ્ત હોય તેમ ગવથી છલાછલ હોય જેથી તેની મનસ્વી કે તખીયત બગડેજ નહીં, પણ તે ખુશદાલ રહે અને અનુશેહીની દોલત ભોગવે. પોતે એકલો ખાયજ નહિ. પહેલે દરવીશોને ખવડાવે, તેઓની આંતરડીને ઠર પાડે કે જેથી તેઓની દુઆ તેને મળે. આવો

ચીતાર એક જાની થયલા અને વધુ જાણવા આતુર મદનો તેમ તે વધુ જ્ઞાન જે ત્રણ મુળ રીતનું છે તે મેળવનારનો છે, જેને હમેશની ઉશ્તાજ મળી રહે છે, જેનો સ્તર ઉપર આરમાન ઉપર જાહેર થઇને ચલકી રહીને તેને નુરમંદ ખોરહમંદ બતાવી રહે છે, જેથી તે માનવ જેતીના અંધકારમાં ફશો-મદ થવાનું ઝઝકળું પાડી રહે છે. ત્યારે સુદકર નરકની આવી ઉકેલ હા ૩૦-૧ માટે કેવી અર્થસુચક છે તેનો ખ્યાલ આવશે. સુદકર નરકમાં કંઈ અવસ્તાનાં અવડા શબ્દોના અર્થો કહ્યા નથી, પણ તેમાં તો તે અવસ્તાની અંદરના બેદોની ઉકેલ છે.

ગાથા હા ૩૦-૧ માટે વરશત માન્સર નરકની સમજ.

(વાંચો વરશત માન્સર નરક પાને ૩ થી ૬).

ઉપર જોઇ ગયા કે હા ૩૦-૧ માં જરથુસ્ત્ર કહે છે કે જેઓ વીદવાન હોઇને વધુ જ્ઞાનની તલબ કરશે તેવાને હું અહુરાને પુગવાના સ્તોતો, યજ્ઞોતને મળવાની યસ્ન અને અષોધને મેળવી અપાવનાર માંથ્રો શીખવીશ. એ વતરોગે બીજી ચીજો શીખવીશ, કે જેથી તેનું જ્ઞાન તેનાં તનમાં જગૃત થઇ દાદારના વરોને મળી રહ્યોએખીશ અમર ગતીના ચલકાટે પુગેલું થઇને અમર સુખ નામે ઉશ્તાને મેળવીને જગતમાં ફશો-મદ કુદ્યાતી મુકિત લાવવા યજ્ઞોતને મદદ કરશે. ઉપરની મુળ ત્રણ ચીજોને અહિંયાં દ્યોન તરીકે ઓળખે છે અને કહે છે કે દ્યોનમાં 'માંથ્રો' હોય, દાદારના આશીશો આપતા મંત્રો હોય, તેમ દ્યોનમાં 'આયઝીશન આઓમંદી' = દાદાર સાથે યજ્ઞોત સાથે મેલાપ કરવાના સાધનો અને નીયાયીશન-આઓમંદ = ન્યાયેશ કરવા માટેના માંથ્રો હોય. અહિંયાં હા ૩૦-૧ ના સ્તઓતાયા અહુરાધને માટે માંસર મધનોગઃ ગુપ્ત માંથ્રો બતાવેલા છે; ચેસ-યાયા વંધહેઉશ માટે આયઝીશને આઓમંદી બતાવેલી છે અને 'હુમાંજદ્રા અપા'ને માટે 'નીયાયીશન આઓમંદી' કહી છે, જે બધાને દ્યોન તરીકે કહી છે. આ બધું શીખનાર નરની યજ્ઞને કેવી હોય તે વીધે કહે છે કે તેની મુળ ત્રણ ચીજો શીખેલો નર યજ્ઞનેનું કેહપં એવું ઉશું કરે છે કે પુરશેદનાં અમર કેહપંને મળીને તે પુરશેદનાં આ જગતને જેતીને ટેકવવાનાં કામમાં ઉપયોગી થઈ શકે છે જેથી યજ્ઞોત અમશારપંદોની ખુશાળી જે ફશો-મદ થવા માટેની છે તે વધે છે. અહિંયાં ત્યારે સુદકર નરકમાં કહેલી વીગતોનો શીખેલો માણસ જ્યારે ખાહેશમંદ થઇને મુળ ત્રણ

૩૦ ગાથા હા ૩૦-૧ (દીનકર્દ વરશત માન્સર નસ્ક).

બાજદો શીખે છે, ત્યારે તે શીખેલાને બ્રાહ્મમાં વાપરે છે-કુદરતને મદદ કરતા થાય છે તેનો ચીતાર આપે છે. હા ૩૦-૧ માં કહે છે કે શીખેલા અને વધુ બળવાને મોટે આતુર બનેલાને હું 'મઝદાથા' = ડંચાધએ પુગ-નારી મોટાઈ પામીને બીજાને આપનારી તે ત્રણ ચીજો કહીશ 'મઝદાથા' વાળી તે ત્રણ ચીજોને જે માણસ ગ્રહણ કરે છે તેથી તેનામાં તે 'મઝ' = મોટાઈ કષ્ટ રીતની પ્રદર્શિત થઈ રહે છે તેનો ખ્યાલ તે વરશત માન્સર નસ્કના બીજ, ત્રીજ, અગીઆર, બાર, તેર, તેમ ચૌદ, પંદર અને સોળમાં ફરકાઓમાં આપેલો છે. વાંચો તેઓને (૩-૫-૬ મે). ટુંકમાં તે મોટાઈ માણસોની મરજી-રોશન ફેલમાં પ્રદર્શિત થાય છે, હવસોને બાંધવામાં નેકી કરવામાં તે બહેર થાય છે; તેમ 'ગાસ' મીનોઈ મેહમારની સંસ્થાઓના, દએનની પાવીકતના ટેકાવ કરવામાં પ્રદર્શિત થઈ રહે છે પોતાનો ક્રશો-ગદ્ કરીને પછી ગેતીમાં ક્રશો-ગદ્ લાવવાની ખીશ્કારીમાં પ્રદર્શિત થઈ રહે છે; સ્તોતોની બંદગીઓથી પોતા ઉપર અને જગત ઉપર આશીશો ઉતરવામાં પ્રદર્શિત થઈ રહે છે; તન પસીન કરાવવાની યજ્ઞોતોની ખીશ્કારીમાં મદદ અપાવવામાં તે પ્રદર્શિત થઈ રહે છે. તે મોટાઈથી તેઓ પોતાના જમાનના રાએનીદારો સાથે પેવંદમાં આવીને તે જમાનને આગળ ચલાવવાનું તે જમાનની તીરેહગીને તોડવાનું કામ કરવા લાયક થઈ રહેશે એટલે તેઓ આઝાદ શરીરના ખોરેહમંદ થઈ રહીને અથેર-નાન, રથેસ્તાર વાસ્ત્રીઓશના મદદગાર થઈ રહેશે. એમ તે મોટાઈ તેઓ પ્રદર્શિત કરશે. તેઓ પોતાના જમાનના રાસ્ત દાવરો દસ્તુરોના હુતોખ થઈ રહેવામાં દીનની તે ત્રણ ચીજોની મોટાઈ બહેર કરશે. તેઓ દીનની ત્રણ ચીજો બળીને તે દીનની મોટાઈને ત્રણ મુળ સિદ્ધાંતોથી બહેર કરશે; તે મુળ ત્રણ સિદ્ધાંતો આ છે (૧) દીનની ઇચ્છા પ્રમાણેજ ચાલવું-તરીકત ઉપર મહેર પતેત અને પરમાર્થ ઉપરજ ઉક્તવાર રહેવું (૨) પેદાએશનો ઇશ્વરાદ્ધ કરવો નહી, દુજ પરહેઝ કરીને દુજના અભડાટથી પેદાએશને બચાવવું-મારફાડ બુદ્ધમથી દુર રહેવું (૩) કુલ માનવ જાતના ક્રશો-ગદ્ થવા માટેજ મથ્યા રહેવું અને તેને માટે દરેક ભોગ આપવા.

આમ ત્યારે 'અલ તા વખ્યા ઇર્ષેન્તો ચા મઝદાથા' = તે શીખેલા વધુ ઇન્તેજર થયલાને મોટાઈ આપનાર તે જ્ઞાન જે 'સ્તઆ-તાઆ અહુરાઈ'નું 'યેસન્યાઆ વંધહેઉશ મનહો'નું 'હુમાંવદ્રા અષા'નું છે તે શીખવીશ, એમ ગાથા હા ૩૦-૧ માં કહે છે તે મોટા-

ધનો કંઈક ભાશ વરશત માન્સર નસ્કમાં આપેલો છે તે જોયો. એમ વરશત માન્સર નસ્ક હા ૩૦-૧ ની ઉકેલ કરે છે.

ગાથા હા ૩૦-૧ માટે ખગ નસ્કની સમજ.

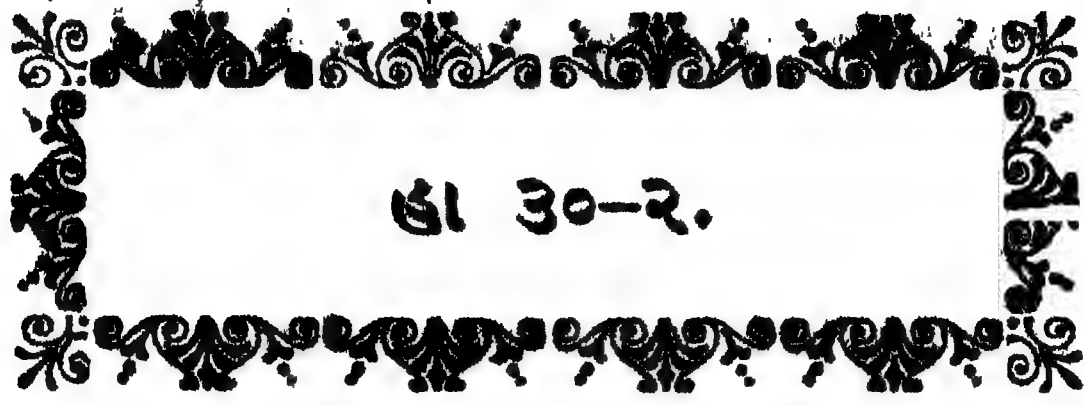
(વાંચો ખગ નસ્ક પાને ૬ થી ૧૧ મે).

અહિંયાં ગાથા હા ૩૦-૧ માં કહે છે કે જ્ઞાની થયલા અને વધુ જ્ઞાન લેવા ઇન્તેજાર થયલાને હું દીન શીખવીશ એટલે દીનની ત્રણ મુળ બાબદો શીખવીશ અને ‘ચેચા’=જેઓ કંઈખી, એટલે ખીજી રૂવાન દરોસ્તી માટે અને ક્રશો-ગર્દ માટે જોઈતી ચીજ શીખવીશ. ત્યારે આ ‘ચેચા’=ખીજી જોઈતી ચીજ જે પોતાના રૂવાનની બહેતરી માટે ક્રશો-ગર્દ જીજવાવી તેમ કુલ્યાતી માટે કેવી હોઈ શકે તેનો ભાશ ખગ નસ્કના પહેલા ફકરામાં આપે છે, તેમ પાંચમા, છઠ્ઠા, સાતમા, આઠમા, નવમા વીગેરેમાં આપે છે, જેઓને માટે વાંચો (પાને ૬-૭-૮) આ ખીજી ચીજોનું ટુંકમાં ખ્યાન એમ છે કે માણસે દીનની સંસ્થાઓને ટેકવવી માટે આશ્રવનોનો ટેકાવ તેમ તેઓની મકતબોનો ટેકાવ કરવો અને વળી તેવી ખીજી વીધ્યાઓનો ટેકાવ કરવો અને તેઓને માટે ભોગો આપવા. પોતે ફરફેવાળો નેકાનો કરનારો હોવે ગેતીના લોકો આગળ પોતાનું વરતન ધરીને સુખ દાખલો બેસાડી બતાવે છે અને પોતે બલાઈ રાખનાર ઇનસાફી તોરનો આકા સાહેબ થઈ રહે છે અને તંગીમાં આવેલાઓનો બચાવ થઈ રહે છે કે જેથી અહુરમઝ્દ અને જરથુસ્ત્રની ખુશાળી થઈ રહે છે. પોતે જે કંઈ સંસ્થાનો વડો થાય તો પોતામાં ઇનસાફ પેદા કરી શકે છે અને કબી જે ખોટું બોલતાન પોતા ઉપર આવે તો ‘નીરંગવર કરદન’ના બેઠથી એટલે આતશ જેવામાંથી પસાર થઈને પોતાનું નીરદોશપણું જાહેર કરી શકે.

વળી ગાથા હા ૩૦-૧ માં દીનના મુળ ત્રણ સીધાંતો જ્ઞાની ઉમેદવારોને શીખવીશ એમ કહ્યું છે તે મુળ ત્રણ સીધાંતોની બલીહારી કેવી છે તેનો ખ્યાલ આ ખગ નસ્કના ખીજી, ત્રીજી, ચોથા, સાતમા, હસમાં, વતરોગેમાં બતાવી છે જે માટે વાંચો તે ફકરાઓ (૭-૮-૯) તે બલીહારીનો ટુંક સાર આમ છે કે તે શીખેલા માણસના સિધાંતો રસમો, આઈનો પાક માટે રામીસ્તીવાળા હોય છે જે એક જાતની ‘સ્તર્આતાઆ અહુરાધ’ની ગતી થઈ. વળી ‘સ્તર્આતાઆ અહુરાધ’ અહુરાને મળવાની સ્તુતી કરવી તેમાં જખ્યાનની સમ્યાઈ, માંથોનું બહુતર

બીજેરે આવે, જેથી તેનું દીલ બહુમન વસેલું હોવે તે 'યેસુન્યાચા વોહુ મનંધાહો' = બહુમનની યજ્ઞસ્ને કરી રહે છે. એવાઓ જ્યારે ખરેખરની યજ્ઞતોની યજ્ઞસ્ને કરે ત્યારે યજ્ઞતો તેને આવી મળે છે. તે નીચાઝગાન તંગીમાં આવેલાની જરૂર પુરી કરે છે. તંગી જતજતની હોય. કાંઈને મનની વ્યાધીઓ હોય તો તેઓને તે નર પોતાના 'હુમાંજદ્રા અષા'ના પાવરથી અપોષથી ઉભી કાંધેલી માંથ્રોનો અમલ આપવાની શક્તિથી તેઓને 'માંથ્રો' ઇસમો નીરંગો આપીને તેઓની તે તંગી દુર કરી શકે છે. આવા તે નરની ઉપર જરથુશ્ત્રનું રૂવાન દુઆ ઉતારે છે જાણે તેણે જરથુશ્ત્રની તંગી દુર કાંધી હોય. આવાઓને 'યજ્ઞદાન સુદ' એટલે યજ્ઞતોનો ફાયદો મળે છે, તે 'હુદાનાક' = આખેરીની બાબદોનો દાનાવ જ્ઞાનવાળો થઈ રહે છે અને યજ્ઞતોની મરજી જે ક્રશો-ગર્દ કરવાની છે તે ચલાવી રહે છે. આમ યગ નરકમાં દીનના તે મુળ ત્રણ સિધાંતોની બલીહારી પ્રભાવ વર્ણવે છે કે જેથી આમ લોકો તે બધાથી માહીતગાર થઈને પોતેબી તેવી નકલ કરે. આમ ત્યારે યગ નરકમાં હા ૩૦-૧ ના ઉંડા બેદોની ઉકેલ આપી છે. દીની ઇશ્વર માર્ગ માનવ કેવો પરમાર્થ કરી શકે તેની કંઈક સમજ આપી છે; જરથુશ્ત્રના શીક્ષણોની કેવી ઉંડી અસર છે એટલે 'અત્ર તા વખ્યા' = હું તમને તે શીખવું છું તેની કેવી બલીહારી છે તેનો ખ્યાલ આપેલો છે.

હા ૩૦-૨.

સચ્ચાતા^{૨૧} ગેઉપાધશ^{૨૨} વહિરતા,^{૨૩} અવચેનતા^{૨૪} સૂચા^{૨૫}
 મનંધ્રહા,^{૨૬}
 આવરેનાઓ^{૨૭} વીચિથહા^{૨૮} નરેમ નરેમ^{૨૯} ખપયાધ^{૩૦}
 તનુયે,^{૩૧}
 પરા^{૩૨} મજે^{૩૩} યાઓંધહો^{૩૪} અદ્યાધ^{૩૫} ને^{૩૬} સજદયાધ^{૩૭}
 બચ્ચાદન્તો^{૩૮} પધતી.^{૩૯}

ધણા કાનેની સાથે જોડાયલા બે કાનોથી^{૨૨} (કેહપનાં શુદ્ધ થયેલાં ચષ્ટ્રોની હકીકતથી સાંભળતા બે કાનોથી) ॥ ઉત્તમના^{૨૩} (અહમનનો નાદ જે ઉત્તમમાં ઉત્તમ છે તે) ॥ સાંભળો.^{૨૧} ॥ ચળકતાં-પુણું રોશની પામેલા^{૨૫} ॥ મનથી^{૨૬} (રોશન ઝમીર જે કુદરતના બેદી પરદામાંથી જોષ શકે છે તેથી) ॥ જોષ લેઓ^{૨૪} (ત્રીજી લઢીઆનની આંખ જે શુદ્ધ ચષ્ટ્રોની આંખ છે તેથી જુઓ, કે જે ખરું ખોટું જોષ આપે છે તેથી જુઓ). ॥ દરેક નરને^{૨૯} ॥ પોતપોતાના^{૩૦} ॥ તનુને માટે^{૩૧} (તનનો ભુલાવો-હવસો સુધારવા માટે) ॥ પસંદગીનો-પોતપોતાના નીર્ણયથી અખત્યાર કીધેલો-પસંદ કરી આપેલો^{૨૮} ॥ એતેકાદ-તરીકતનો જમીલો^{૨૯} ॥ (તે દરેકને રચતો પસંદ કરી આપેલો છે તેવો તે) ॥ પસંદ કીધેલા અખત્યાર કીધેલા^{૨૮} ॥ એતેકાદને^{૨૭} (તેના અર્થસુચકપણાને ખરાંપણાને રોશન ઝમીરથી જોષ લેઓ). ॥ ભુતના ભુતકાળથી તે ભવિષ્યના ભવિષ્યથીજી દુરના ગાયબાનના કાળ લગીના^{૩૨} ॥ મોટા^{૩૩} ॥ બનાવો^{૩૪} (જેમાં તન પસીનનો બનાવ મુળ મધ્ય છે તે) ॥ હમારેથી^{૩૫} ॥ જાણવા માટે^{૩૭} ॥ તેને^{૩૬} ॥ બચ્ચોદવાળા થવાનો-યજ્ઞત જેવા અંતર જ્ઞાન ખીલવવાનો^{૩૮} ॥ બદલો-પાદકરાહ^{૩૯} ॥ (પ્રાપ્ત થશે અથવા) ॥ બચ્ચોદ પામેલાં ઇશ્વરી જ્ઞાન પામેલો જાણીતો થયેલો^{૩૯} ॥ (તે જ્ઞાનનો) સાહેબ ખાં^{૩૯} expert ॥ (તે થશે-ઇશ્વરી જ્ઞાનનો તે સાહેબ થશે). ॥ (તેવા) તેને માટે^{૩૫} (તે સાહેબ થયેલાને માટે) ॥ ભુતના ભુતકાળથી તે ભવિષ્યના ભવિષ્યથીજી દુરના ગાયબાનના કાળ લગીના^{૩૨} ॥ મોટા^{૩૩} ॥ બનાવો^{૩૪} (જેમાં તન પસીનનો બનાવ છે તે બધું) ॥ હમારેથી^{૩૫} ॥ જાણવાને માટે^{૩૭} ॥ (તે જ્ઞાનશાળી થશે, હકદાર થશે).

૩૪ ગાથા હા ૩૦-૨ (મીલસમાંની પહેલવીનો તરજુમે).

હવે આપણે મીલસના ગાથાના પાંચામાંથી પહેલવી તરજુમે
જોઈએ.

સચ્ચાતા ગેઉશાધ્ય વહિશતા=ઉત્તમ ધણા કાનોથી ઉત્તમ ચીજ
સમજો-એને માટે પહેલવીમાં આમ લખે છે કે:-

‘ગોશાનો મૂદ્’=કાનોથી સાંભળેલું તેને ‘નીચોખ્શીશાનીહુ’=ખરાખર
રીતે સાંભળવાનું કરો (અધધશ ગોશ ખરા વશમૂન્દ’ એટલે એવી રીતે
કાનોએ તેને સાંભળ્યું ‘શાદ વજૂલૂન્દ’=તેથી શાદ ખુશ રીતના થયા ‘ખરા
કરીતુન્દ’=અને દુઆ કરવા લાગ્યા) ‘વહિશતા’=ઉત્તમમાં ઉત્તમ
(‘વખ્શીનિશનીહુ’=ટક્કી થાય તેવું ‘અધધશ અધરપતિસ્તાનો કૂનિ-
શનો’ એટલે એરવદ માટેનું બધું શીખીને પાળવાનું); એટલે અહિંયાં કહે છે કે
કાનોથી સાંભળો તેને ખરાખર સાંભળવું, એવી રીતે કે જે સાંભળ્યું તે ખરાખર
સમજવે ખુશાળી ઉત્પન્ન થઈ અને તે પ્રમાણે પછી ચાલીને પરસ્તશ કરી
દુઆ કરવાનું જોમ આવ્યું-એમ ઉત્તમમાં ઉત્તમ સમજવું કે જેથી વૃધ્ધી
થાય એટલે એવું સમજવાનું કે તે એરવદને લગતું એટલે દીની જ્ઞાન હોય.
આવાં લખાણ ઉપરથી કોઈની જોઈ શકશે કે અહિંયાંની કહે છે કે
તમે જે કંઈ જે કાનથી સમજો તેને ખરાખર સમજવું એટલે તરીકત
પાલી કેહપને દરોસ્ત કરી-બહુ કરીને બલી ચીજ સમજીને તેમ ચાલવું.
ત્યારે અહિંયાંની સીરફ જે કાન એકલા નહીં પણ કેહપના કાનોથી
સમજવું અને તેને માટે કોશેશ કરવી એટલે તરીકતો પાળવી એવો
બાવાર્થ છે.

‘અવએનતા સુચા મન’ધહા’=રોશન બળતાં મનથી જોઈ લેવો.
એને માટે પહેલવીમાં કહે છે કે:-‘મૂનશ એવીના પદાક ઝક ધ
રોશનો પવન મીનિશનો’: ‘મૂનશ’=જે કંઈ ‘એવીના પદાક’=
આંખો આગળ પેદા થાય ‘ઝક ધ રોશનો પવન મીનિશનો’=તે મનમાં
રોશન થાય. પછી કાઉંસમાં કહે છે કે ‘અધધ ઝક ધ અધરપતાનો રોશનો
અવો તારીક’=હેરખદાની રોશની અંધકારમાં થાય એટલે જે
કંઈ સાધારણ માણસને અંધકાર હોય તે તો હેરખદા સમજે.
આવાં લખાણમાંથી હમોએ જે સમજ આપી છે તે વગર બીજી કંઈ
નીકળે એમ દેખાતું નથી. અહિંયાં કહે છે કે જે કંઈ આંખ આગળ
પેદા થાય તે મનમાં રોશન થાય-એટલે કાઉંસમાં કહે છે કે આંખ
આગળનું જોયલું બીજાને અંધકાર જેવું હોય જે પેલા જોનાર હેરખદાની
આગળ રોશનીજ હોય; અહિંયાં સેઝદાની વાત છે. જે કંઈ ચીજ સચ્ચા-

ગાથા હા ૩૦-૨ (મીલસમાંની પહેલવીનો તરજુમો). ૩૫

રણુ અકલ્પથી નહિ સમજાય તે 'સુચા મનંધહા'થી એટલે રોશન
ઝમીરથી દેખાય એટલે કુદરતનો સેઝદો તે પોતાની ત્રીજી મનની આંખે
જોઈ શકે.

હવે ગાથાની બીજી લીટી લઈએ. 'નરેમ્ નરેમ્' = દરેક માણસ
માટે 'ખખ્યાધ તનુયે' = તેનાં પોતાનાં તન પ્રમાણેની-તનમાંની હવસી
ગતીઓ પ્રમાણેની, 'વિચિથહુયા' = નેમેલી, નેમી આપેલી, કરી આપેલી
'આવેરેનાઓ' = ફરમાનો-તરીકતો જેઓને એતેકાદ ઉપર લેવાના છે તે-
તે દરેક માટેનો ખાસ રસ્તો-ખાસ તરીકત (આપેલી છે તે પાળવે ઉપર
કહેલી ગેઉપાધશ વહિશતા અને સુચા મનંધહા થશે).

આને માટે પહેલવીમાં કહે છે કે: 'કામક્ લનમન ખરા વીચી-
નિરનો, મૂન ગખરા વ નેશમન હોમનેમ અવો ઝક્ ધ નફશમન
તનો' = આપણ મદ' કે બાધઓ છીએ તેઓએ પોતાનાં તન માટે, પોત-
પોતેજ કામક = જરૂરી ઇચ્છા એટલે જરૂરી રસ્તો (તરીકત) શોધી લેવાના-
પસંદ કરવાના છે.

પછી કાઉંસમાં કહે છે કે અધધમાન મિનદવમ ઇ ક્રાડનો
મિન ઝક્ ધ અવાડનો ખરા વિચીરનો, અફમાનો ઝક્ ધ ક્રાડનો
ધક્ કૂનિરનો એટલે કે પોતપોતા માટે પોતે સારો રસ્તો ખુરા રસ્તામાંથી
શોધી કાઢીને તે પ્રમાણેની પસંદગી કરવાની, પોતા માટે પોતે જે કંઈ
સાચું હોય-દરોખસ્ત હોય-દરોખસ્ત રીતે પેશ આવે તે કરવાનું.

અહિંયાં આવા તરજુમા ઉપરથી કોઈની જોઈ શકશે કે ઉપર જે
હોમોએ તરીકતોની પસંદગી શરીરના હવસો પ્રમાણેની હોય તેમ કરવું
એટલે દરેક માટેની તરીકતો દરેકના શરીરના હવસો અને
સંજોગો પ્રમાણેની હોય તેમ કરવું, એમ જે કહ્યું છે તેવોજ
અર્થ નીકળે છે.

ત્રીજી લીટી માટે કહે છે કે:

ખઓદન્તો = ખઓદવાળો થઈ એટલે ઉપરથી દાદાર તરફથી બોદ
મેળવી પોતે અંતરનો જાણીતો થઈ-ખઓદ એટલે યજ્ઞતી ખખરદારી
મેળવી 'પર્તી' એમ પુર્ણતાવાળો થઈ 'અહુમાધ' = નેને માટે તેણે કે જેણે
'વિચિથહુયા આવેરેનાઓ' = પસંદગીની તરીકતો માની લીધી છે અને
પાળી છે તે 'પરા મઝે યાઓંધહો' = સાત કાળના મોટા બતાવો

‘ને સજ્જાધ’=હમારેથી બચવાની કાયદાત મેળવી શકશે. એટલે તેવાઓ મારેથી કુદરતનો સેઝદો બેઠને સાત કાળની માહેતી મેળવશે.

આને માટે પહેલવીમાં કહે છે કે:-‘અધધ્ બરા પવન ઝડ મસ કાર’=એ પ્રમાણે (થવાથી) તે મોટા કામ માટે (તે કામ કયું છે માટે કાઢિંસમાં કહે છે કે ‘પવન પસાખ્તો ધ પવત્ તનુયે પસીનો’=તન પસીનની હાલત ઊભી કરીને મેળવવાનાં કામ માટે) ‘આવો ઝડ ધ આમૂખિતરનો ધ લનમન નીકેએન્દ પાદ્દહિરનો’=તે માટેનાં બધાં શીક્ષણો હમારી તરફથી પ્રાપ્ત કરવાથી તે મોટો બદલો જે તન પસીનનો છે તે બ્યાનમાં રાખવામાં આવશે એટલે કાઢિંસમાં સમજાવે છે કે ‘અધધ્ માનો મિનુદવમ ધ કારનો આમૂખતનો રાધ પાદ્દહિરનો વાદૂનાન્દ’=તેવી સાચી દીની ચીજો શીખવવાને માટેનો બદલો હમને (ખેડને શીખનાર તેમ શીખવનારને મળશે) એટલે તન પસીનનો બદલો મળશે. આવાં લખાણનો આ અર્થ છે કે જે કાંઈ વિચીથલુયા આવરેનાઓ=પોતાને માટે તેમણી તરીકેતો કે જે જે નરેમ નરેમ ખખ્યાઈ તનુયે=તે દરેકનાં તનની ગતી પ્રમાણે હોય છે તેઓને ‘ગેઉપાધશ વહિરતા’ના બેદથી પાળીને કાયદો મેળવે, તો ‘સુચા મનંધહા’ થઈ રોશન ઝમીર થઈને તેને જે બધા કાયદાઓ સાત કાળનાં જ્ઞાનના તે મળશેજ, અને તેમાંનો ‘તનપસીન’નો કાયદો જે બંધિયનો છે તેથી મળશે, અને તેને માટેનાં શીક્ષણો જે પણ મહે યાઓંધાહે’મ’=મોટા બનાવોનાં શીક્ષણોમાં આવી જાય તેથી મળશે, અને આવો મોટો કાયદો પાદ્દહેરનો મળવે તે મુકિતએ પુગશે. આવાં પહેલવીનાં લખાણોનો તાત્પર્ય હમોએ આપેલી તાલીલથીજ સમજાય એમ કાંઈથી નેમ શકશે.

શબ્દ અર્થો.

‘ગેઉપાધશ’=ધણા કાનોથી; અહિંયાં સાધારણ સમજવાના કાનો માટેનો દવી વચન નથી પણ બહુવચન છે જેથી એમ કહેવા માંગે છે કે જે સાંભળવાના કાનો તેમ કેહપંના ચપ્પેની સંભળાવવાની શક્તિ એટલે કાનો તે બધા સમટા મળેલા છે તે કાનોથી સમજો. સાધારણ રીતે જે કાનોથી સમજે છે ત્યારે કેહપંનાં ચપ્પેની શક્તિઓ તે સાંભળવામાં સામેલ થતી નથી. પણ જો કેહપંનાં ચપ્પે ખીલેલાં હોય, તે ઇંદ્રીઓનો ભાગવટો તે ખીલેલાં ચપ્પેની હકીકતે થાય એમ સાંભળનાર જે કાનોથી કેહપંની સંભળાવનારી શક્તિથી દોરવાય. આવી કેહપંની સંભળાવનારી શક્તિથી કાનજ છે. એમ ધણા કાનોથી જ્યારે સમજાય ત્યારે તે સમ-

જેણું ઉત્તમજ હોય એટલે જે ચીજ સાધારણ બે કાન નહિ સાંભળે તેની તેઓ સાંભળે.

‘વહિશતા’=ઉત્તમતા એટલે બહુમન જે દાદારનું અંતકરણ છે તેનું એટલે અહુનવરના નાદનું.

‘ગેઉપાધશ’ની સાથે ‘વહિશતા’ લખએ કે ‘વહિશતા’ને છુટું લખએ તે બધું એકનું એકજ છે, કેમકે બહુવચનના કાનો હમેશાં કેહપની સુક્ષ્મ શક્તિવાળા હોય. ‘વહિશતા’જ હોય જે તેવું ઉત્તમ અને ઉંકુજ સમજે. ‘ગેઉપાધશ વહિશતા’નો ભેદ ત્યારે અપવનોને લાગે; સાધારણ દુન્યવી માણસ ગમે તેવો હોશીઆર હોય તેને લાગે નહિ.

‘સુચા મનંધહા’ : ‘સુચા’ એટલે પ્રકાશનું. આવું મન રોશન ઝમીરીનું હોય જે કુદરતના ભેદના પરદામાંથી જોઈ શકે, માટે ‘સુચા મનંધહા’ની સાથે ‘અવએનતા’=જોવાનો ક્રીયાપદ આપેલો છે. કેહપનાં ચપ્પા ઉત્તમ સુક્ષ્મ થાય, ત્યારે જેમ ઇંદ્રીઓની ઉપર તેઓનો કાણુ આવે તેમ મન ઉપરથી તેઓનો કાણુ આવે અને મનને જોવાની આંખ મળે જેને ત્રીજી હરખરેઝની આંખ કહે છે. મન સાધારણ માણસના કેસમાં વિચાર કરે પણ ‘મન’ સુક્ષ્મ કેહપવાલાના બાબમાં તો ત્રીજી ખીલવેલી આંખથી જોઈ શકે, -કુદરતનો સેઝદો સીનોમેટોગ્રાફને જોઈ શકે, -કુદરતના ભેદી પરદાને તે જોઈ શકે.

આમ ત્યારે ‘સુચા મનંધહા’ તે રોશન ઝમીર છે અને તે ઝમીર વિચારની પુર્વેની શક્તિ જે જોવાની છે તે શક્તિથી જોઈ શકે છે માટે અહિંયાં ‘અવએનતા’ એટલે જોવાનો શબ્દ ક્રીયાપદ આપેલો છે.

આ ‘સુચા મનંધહા’ અપવનોને હોય. સાધારણ માણસ ગમે તેવો હોશીઆર હોય પણ જો તેનાં કેહપનાં ચપ્પા ખાડી હોય-સુક્ષ્મ નહિ હોય તો તેને ‘સુચા મનંધહા’ હોય નહિ એટલે તેને ત્રીજી આંખ હરખરેઝ ઉપર ખુલેલી હોય નહિ. અહિંયાં ત્યારે તરીકતના નતીજની વાત છે.

આવરેનાઓ=એતેકાદ એટલે તરીકનો જેઓને એતેકાદથી માનીને પાલવાની છે તેવી તરીકતો. જે કંઈ કહેવામાં આવે તેને એતેકાદથી લેવું તે.

‘વિચિથહયા’ : ‘વિચીથ’=પસંદગીનું-જે કંઈ મળે તેને પસંદ કરીને અખત્યાર કીધેલું. જે કંઈ મળે તેને પાળવાનો નીચું પામેલું.

આવરેનાઓ વિચિથહયા=નેમી આપેલી અને તેણે પસંદ કરીને પાળવાનો નિર્ણય કીધેલી તરીકત. સાધારણ રીતે creed of discrimination એટલે ખરાં ખોટાંનો તફાવત જાણવાનો ચુકાદા સાથનો એતેકાદ એમ અર્થ કરે છે. પણ એતેકાદ તો માની લીધેલો હોય જેની ઉપર ખરાં ખોટાંનો ચુકાદો થું હોય! તે તો અંતકરણની પસંદગીની વાત હોય. માટે એવો અર્થ ખરાખર નથી. પણ અંતકરણની પસંદગીનો અર્થ વિચિથહયામાં છે. પણ કહે છે કે જે કંઈ માની લીધેલું છે તેનું ખરાંપણું જે સાધારણ અકકલથી મપાય નહિ તેવું ખરાંપણું જાણવાની અકકલખી સુચા મનંધહયાથી આવશે માટે 'વિચિથહયા' એટલે અંતકરણ પસંદનું, જે ત્યારે 'આવરેનાઓ'=એતેકાદને માટેજ હોય.

ખખ્યાધ=પોતાનાં.

તનુચે=તનને માટે-તનમાં હવસો હોય તે હવસોને સુધારવા માટે; તનનો ઇલાકો કેહપના સુક્ષ્મ કીધેલા ચબ્રોને આપવા માટે-ઉપર જે ગેઉષાઈશ વહિશતા અને સુચા મનંધહયાનો ભેદ કહ્યો છે, કે જેથી વહિશતા=જહમન જેમ સાંભળે તેમ સંભળાય અને જહમન જેમ જોય તેમ જોવાય, તેવી હાલતને પુગવા માટે જે નડતર છે તે 'તનુચે'=તન માટેની છે, જેને દુર કરવાની છે; માટે કહે છે દરેકનાં તનને માટે જે નડતર છે તે એકસરખી નથી, જેને દુર કરવી, કે જેથી ગેઉષાઈશ વહિશતા અને સુચા મનંધહયાએ પુગાય એમ દરેકની આવરેનાઓ=તરીકત જે વિચિથહયા=પસંદ કરી અપાય છે તે જુદી રહે છે.

પરા મઝે યાઓંધહો : આ લોઘતીક શબ્દ છે. આખી સૃષ્ટી તે અહૂમાંથી નીકળીને અહૂમાં પાછી મળે છે તેને તેમ થવા જે કાળ જોધએ છે તેને 'યવએચ યવએતાએતે' કહે છે. આ 'યવએચ'માં સાત ઝરવાને અકરનેના સાત કાળ હોય છે: જુતના જુતકાળને 'પરા' કહે છે અને જાવિખ્યના જાવિખ્યનીખી પેલી મેરના ગાયખાનના કાળને 'અપરેતેમે' કહે છે. આ સાત કાળોની વીગત માટે જુઓ પાને ૬૩-૮ થી ૬૩-૬ ગાથા સીરીઝ પહેલી હા ૨૮ ની. મઝે=મોટા યાઓંધહો=ખનાવો. મોટા ખનાવો દરેક કાળમાં ખને છે. પણ પરાના જુતના જુતકાળ જે ગાયખાનને આખરે મળશે તેવા તે કાળમાં જે ખનાવો ખને છે તેઓમાં અહૂ પોતે વસીને તેઓને તે અહૂ પોતાનો સ્વાવ ખનાવે છે, જેથી તે અહૂને અહૂરા મઝદા કહે છે-માટે પરાના કાળના ખનાવો અપુર્વમાં અપુર્વ છે જેઓને જે જાણે તે બીજા બધા છ કાળોને સહેજાઈથી જાણે. પરાના

કાળમાંનો પહેલો ખનાવ તે અહૂના સુન્યના દરવાવમાંથી ‘હુદાઓંધહ’= મહા કહાપણનાં જ્ઞાનનો ખેટ જાહેર થાય છે, જેના વિસ્તારને ‘ખાઓ અક્રબ્યમ્ન’ કહે છે, જેમાં યવએચનો કાળ એટલે સાત ઝરવાને અકરનેનો કાળ-તેમ આતશે શેદાનનો આથ એટલે મુળ ગતી અને નીરૂ ખદાતની કુદરત બધાં મળેલાં છે. એમ મળેલા વખત અને વીસ્તારનો આતશી કુદરતનો વિસ્તારનો ખનાવ બને છે જેને સુન્યમાંથી થતી બેદારીનો ખનાવ કહે છે, જેને અવસ્તામાં હુદાઓંધહ કહે છે. આ મહા કહાપણ ગુંચવાય છે ત્યારે તે અહૂ આ સુન્યમાંથી માંથ્ર-સ્પેન્તના આશીશો નાખે છે જેથી તેની ગુચવણ દુર થઇને તેને જ્ઞાન પ્રાપ્ત થાય છે, જેને ઉક્ષ્યખામીકનો ખનાવ કહે છે, જેને હુદાસ્તેમા કહે છે. આવા ખાઓ અક્રબ્યમ્નના અખુટ વિસ્તાર કે જેમાં સાત ઝરવાને અકરનેનો વિસ્તાર છે તેમાં આ સુન્યની ગતી અહૂ તરીકે ઉતરીને પોતાનો હોકમ વધર્ જાહેર કરે છે જેથી ત્યાં અહુનવધર્ ક્રવણિ સ્તઓત યસ્ન થઇ રહે છે. ત્યારે ખાઓ અક્રબ્યમ્ન કે જેમાં ત્રગડી વણાયલી મળેલી છે એટલે જેમાં યવએચ+આથ્ર+નીરૂ છે તે પોતે વણાયલી હાલત અહૂનો સ્થાવ થાય છે. અને આ વણાયલી ત્રગડી ઉપર પછી ખીખ ક્રવણિ+અહુનવધર્-સ્તોત યસ્નના ખનાવો થાય છે જેઓ ત્રણે તે વણાયલાની ઉપર આવી મલીને અહૂનું બહારનું વસ્ત્ર ખનાવે છે. આમ બે મુળ જાતની ત્રગડીના મહાન ખનાવો બને છે જેઓને ટુંકમાં અહૂનું વસ્ત્ર કહે છે જેમાં યવએચ, નીરૂ ખદાત અને આથ્ર કુદરત તરીકે અને ક્રવણિ-અહુનવર-સ્તોત યસ્ન નવ, ૨૭, ૭૨૬ વર તરીકે ટુંકમાં અમશારપંદો મીનો-દય-યઝત વીગેરે વીગેરે તરીકે થઇ રહે છે-જેઓની ઉપર અગણીત સ્તરો થઇ રહે છે જેઓ હસ્તી નીસ્તીની અગણીત વ્યઠતીઓનું મુળ છે. એમ ખાઓ અક્રબ્યમ્નનો ખનાવ અને તેની ઉપર ચતા ક્રવણિ-અહુનવર-સ્તોત યસ્નના ખનાવો જે બધાને મીનોઘ આસ્માનના ખનાવો કહે છે. આવા મીનોઘના ખનાવોની બરાબરના જ્યારે તે ગાયખાનના ખનાવો થઇ રહે છે ત્યારે તે સાત ઝરવાને અકરનેમાંનો ૧ લો અને છેલ્લો કાળ મળીને તે અહૂમાં મળી જાય છે. આ બે કાળોની વચમાંની હાલત તે તન પસીનની હાલત છે. આમ પરા મઝે યાઓંધહમાં સાતે સાત કાળના ખનાવો એટલે સૃષ્ટીના લેદનો અર્થ છે, જેને જાણવા માટે ‘તન પસીન’ની હાલત જોઇએ છે માટે ‘પરા મઝે’ને માટે પહેલવી સાહેબો ‘તન પસીન’નો ઇશારો કરે છે.

‘અહુમાધ’=તેને માટે, તે કે જેણે ‘ગેઉશાધશિ વહિરતા’ સુઆ મનંધહા કીધો છે, જેણે આવરેનાઓ વિચિથહયા=તેમેલી તરીકતો પાળી છે તેને માટે.

‘અઓદન્તો’ : ‘બુદ’=ધાતુ ઉપરથી વર્તમાન કૃદંત છે. બઓદની અકકલ તે યજતની અકકલ છે. માનવની અકકલને બઓદ કહે નહિ. ત્યારે બઓદન્તો એટલે યજતી અકકલ મેળવેલો અને ‘બઓદ’ એટલે યજતી પ્રતાપ પામતો રહેલો.

‘પદતી’નો અર્થ અહિંયાં બદલો-પાદેરાહનો છે. એમ બદલો મેળવીને પતી master સાહેબ દીલ થવાનોગી અર્થ બતાવે છે.

સરળ તરજુઓ અને સાર.

જહર કાનો જેઓ કેહપનાં રોશન થયલાં અપ્રાની ખુખીથી તેજ થયલા છે તેઓથી ઉત્તમતા જે બહુમન અમશારપદનો નાદ બતાવે છે તેને સાંભળો. આ નાદ સાધારણ કાનોથી સંભળાય નહિ, માટે કેહપની ક્ષુદ્રમતાની અસર હેઠળના કાનો થવા જોઈએ. વળી એવીજ રીતે રોશન ઝમીરનાં મનની એટલે હવસોને બાધીને ખાઇ જાય-હદ અને ઇનસાફના કાનુનોને નહિ ચુકે-કુદરતના બેદી પરદામાં જઇ શકે તેવાં રોશન થયલાં-મનની ખીલેલી ત્રીજી આંખ કે જેને હુરખરેઝની આંખ કહે છે તેથી કુદરતનો ભરમ જે કંઇ હું તમને સેઝદામાં કુદરતના સીનેમેટોગ્રાફમાં દેખાડું તેને જોઈ લેઓ. કુદરતનો બધોજ ભેદ જાણથી કહી શકાતો નથી; કેટલોક ભેદ ઉપર કહેલા કાનથી સાંભળીને સમજી શકાય છે. કેટલોક ભેદ ઉપર કહેલી આંખથી જોઈને જાણી શકાય છે. પણ તેમ સાંભળવા અને જોવાના કાનો અને મન અને તેની આંખ ખાસ રીતનાં થવાં જોઈએ. આવું ખાસ રીતનું થવાની વચમાં માનવનાં તનની હવસી મતીનો અંધકાર વચમાં આવે છે માટે હું દરેક જણ કે જેઓ ‘વિદુષ’=વીદવાન છે તેઓને તેઓનાં તનના હવસોને પેશ પડે તેવી ‘આવરેનાઓ’=અકલાલ ઉપર માની લઇને વાપરવાની તરીકતો આપું છું. આવી તરીકતો કે જેઓને એતેકાદ ઉપર પસંદ કરવાની છે તેઓ પ્રમાણે ચાલવે ઉપર કહેલા કાનો-આંખો અને મન થઇ શકશે.

જો સાધારણ માનવનું મન તેવું હોય તોપણી દુન્યામાં પેગામ્બરોની જરૂર પડેજ નહિ પણ દરેકે દરેકમાં તેવી મતી નથી માટે તે તરીકતો આપું છું જેને પસંદ કરવાની છે. જ્યારે ઉપર કહેલા કાનો, આંખ

અને મન થશે ત્યારે તે તરીકતો કાંય તેવી આપી તેની સમજ આપોઆપ થઈ શકશે.

આવા રોશન ઝમીર અને રોશન કાન અને રોશન આંખવાળો માનવ પછી બચ્ચોદની યજ્ઞતી ગતી પામી બચ્ચોદનો બદલો લઈ તે બચ્ચોદના ધણી થઈને ‘પરા’ના (જુતના જુતના) કાળથી છેક ‘અપરોતેમો’ ના (ગાયબાનના) કાળ લગીમાં જે જે બનાવો બનશે, કે જેમાંનો તન પસીનનો બનાવ મુજ છે તે બધું હમારેથી જાણી શકશે. હમો તેને તે જણાવવા બંધાયલા છીએ.

અહિંયાં ત્યારે ‘ગેઉશાધશ’ કહ્યા છે કે જે વહિશતાને-બહમ-નના નાદને પકડે; અને સુચા મનંધહા કહ્યું છે કે જે કુદરતને નરી આંખે જોય. તે બાબદ કંઈ આપણા ગુનાહગાર અપુણ્ય માણસનાં મન આંખ જ્ઞાનને લાગે નહિ. કેમકે એમ જો હોય તોપછી દુન્યામાં દરેક પોતાને દોરવી શકે અને પછી પેગામ્બરોની જરૂર પડે નહિ અને તેઓ સાત કાળોનું જાણી શકે. પણ આપણે જાણીએ છીએ કે ગમે તેટલો વીચાર કરીએ છીએ તોખી હાલી હાલના બનાવોનો છેડો શું આવશે તેની સમજ પડતી નથી, તોપછી સાત કાળની માહેતી તેથી આવેજ કેમ? એમ ત્યારે અહિંયાં તરીકતથી આગળ વધવાની તેહકીક છે. આવો ‘સુચા મનંધહા’ અને ગેઉશાધશ વહિશતા’વાળો નરજ ખરો આવ-રેનાઓ=એતેકાદ કાંય મુકવો તેની ‘વીચીથ’=પસંદગીને અકકલથી સમજી શકે. આવી અકકલ બચ્ચોદનીજ હોઈ શકે.

શરેહ.

ત્યારે પહેલા ફકરામાં જોયું હતું કે જરથુસ્ત્રે ત્રણ વિષયો શીખવીને તેને રોશન ઝમીરનો અને સુક્ષ્મ કેહપના ધણા કાનો રાખતો અને વહિશતા=બલો અહુનવરનો નાદ સમજતો કીધો હતો, એટલે તે નર રચ્ચોચેખીશ દર્સતા ઉર્વાજાવાલો થયલો, તે નર હવે રોશન ઝમીરથી અને સુક્ષ્મ ગતીનાં કેહપથી અહુનવરનો નાદ સમજી શકે છે અને સાધારણ ઇશ્મની બહારની સુક્ષ્મ બાબદોખી જાણી શકે છે અને બવિખ્યમાં શું થશે તેમ જુતના જુતમાં શું હતું તે બધું તે જાણી શકે છે.

ત્યારે તરીકત ઉપર રહી પોતામાં અશોષ ઉભી કરી પોતે રચ્ચોચેખીશ=રચનાં જ્ઞાનના ચલકાટનો અષવન થઈને પછી તે આખા ઇશ્મને છેક અત્યંત ગાયબાન બવિખ્યનાં બવિખ્ય અપરોતેમો લગી જોઈ શકે છે.

જે સાહેબો સાદી સમજથી બધું સમજવા માગે છે તેઓના બુ-
લાવાને આ ફકરામાંથી રાહનુમાઇ મલશે. આજે કેટલાકો એમ કહે છે
કે-આ ફકરામાં જરથુસ્ત્ર કહે છે કે, દરેક જણે પોતાની મરજીમાં આવે
તેમ કરવું અને દરેક જણે dogma કે doctrine થી બંધાવું નહિ, માટે
જરથુસ્ત્રી ધર્મના dogma doctrine કંઈ જરથુસ્ત્રના નથી. આ સાહેબો
તદનજ ભુલેલા છે. તેઓનો તરજુમે ખાલી વ્યાકરણ નહી પણ સાદી અક્કલ-
મન્તકથીબી ખોટો છે; કેમકે 'ધણા કાનો' એમ લખે છે જેમાં બે કાનની એકલી
મુરાદ નથી. પણ બે કાનોની સાથે કેહપના સુક્ષ્મ ચપ્પોની શક્તિની એટલે
કેહપની સુક્ષ્મતાનો અર્થ છે. વળી વહિશ્તાને સમજવું એટલે કુદરતી
નાદને સમજવાનો અર્થ રાખે છે, જે અશોષની ગતી દેખાડે છે. વળી
સુચા મનંધહામાં રોશન ઝમીર એટલે આગાહ થતી મનશક્તિ જે
અપવનોની છે તે કહી છે; એટલે આપણ કે જેઓ આગાહ નથી
તેવાઓની અહીંયાં વાત નથી. રોશન ઝમીરનો અર્થ common sense
કરવાનો નથી એતો કોઈબી કહી શકશે. વળી કહે છે કે રોશન ઝમીરથી
તમે જોઈ લેઓ, એટલે કુદરતને જોઈ લેઓ. કુદરતની ખાતેનીમાં ઉતરે
તેવી સમજશક્તિ કંઈ common sense સાદી અક્કલની નથી. આ ઉપરથી
ત્યારે સાફ માલમ પડશે કે સુચા મનંધહા=ધણી ઉંચી હાલત છે જે
અષોષની છે જે ખીલવવી પડે છે, જેને માટે પહેલા ફકરામાંબી ઇશારો
છે. ત્યાં રચ્ચોએબીશ દર્સતા ઉર્વાંજાનુ વાક્ય છે એટલે રચ=ઇજતી
ગતીના ચલકાતનું જ્ઞાન ઇજત જેવું જ્ઞાન થશે જે ત્રણ વિષયોના માહિતગાર
થયાથી તે ત્રણના master પતી થયાથી થશે એમ કહ્યું છે અને પછી
બીજા ફકરામાં કહે છે કે એવા રોશન ઝમીર થયલાઓ કુદરતને ખાતેનીમાં
જોઈ શકે છે.

વળી અહિંયાં બવિખ્યના બવિખ્ય લગીનાં જ્ઞાનની બાબદ આપી છે
એટલે છેક બઓદન્તો પધતી=બઓદની સત્ય ગતીવાળા શરીર થવાનો બદલો
મલશે ત્યાં લગીની વાત છે, જે તને-પસીનથીબી દુરની-બવિખ્યની વાત છે;
આ બધાંની સમજ common sense સાદી અક્કલમાં કેમ આવે? ઉપર
સ્તઓતાચા અહુરાધમાં તરીકતોની વાત છે. ત્યાં કહે છે કે આ તરીકતો
કાણને મલે? વીદવાન જે દુન્યાના ઇદમનો જાણકાર છે તેને મલે. એમ ત્યારે
પહેલેથી જે વીદવાન છે પણ મીનોઇનું જાણતો નથી તેને પહેલે સ્તઓતાચા
અહુરાધની તરીકતો આપી, પછી તેને ચસ્નાચા વંધહેઉશ મનંધહા
ઉપર લઇ જઇ એટલે બલી તેવીથી થરન થઇ શકે તેવી હાલત ઉપર
લઇ જઇ, છેલ્લે હુમાંજદા અપા ઉપર લઇ જાય છે એટલે અપની

ખીલવણીથી માંથને પોતે અસલ નરકમાંથી હિભા કરીને ખીજને તેઓના તન-મન-રવાનને ફાયદાઓ પુગાડવા માટે કાઢી આપે એવી અતી મીનોષ વીદવ-તાની શક્તિની ઉપર લઇ જાય છે, જ્યારે તે રચ્ચોએખીશ=ચલકતાં યજ્ઞતી રચનાં જ્ઞાનથી ચલકાતવાલો થઇ તેવા ચલકાટથી ઉર્વાજન=અનંત ખુશાલીને પ્રાપ્ત કરશે. આવો તે ઇનસાન સુચ્યા મનંઘહાનો થશે, અને ગેઉશા-ધશ=કેહપનાં ખીલેલાં અપ્પોનો થશે, જે સ્સઓતા=કુદરતના નાદને સમજ્યા કરે છે, તે કુદરતને બીજા બીજા રીતે અંદર વેરથી અવચ્ચેનતા=આંખે ત્રીજી ખીલેલી આંખે જોઇ શકે છે. આવો ઇનસાન પોતાનાં તનની દુજને ગવમાં ફેરવી તન-પસીનનો થઇને પછી છેક બવિષ્યના બવિષ્યમાં બઓદની હાત્તે પુગશે-આ બધું જ્ઞાન તે સુચ્યા મનંઘહાનાં ઇનસાનને થશે.

ત્યારે આવા તરજુમા ઉપરથી સાફ માલમ પડશે કે અહીંયાં મનની ગતીમાં જેમ આવે તેમ કરવાનો હોકમ નથી. દરેક જણનાં ભેજમાં જે વાત આવે તે તેનો ધર્મ છે એમ અહીંયાં સુચવ્યું નથી. અહીંયાં તો તરીકત-મારેફત-હકીકત અને મીથ્રે-ખરીન=છેડાની વાત છે અને દુજને તોડવાની તાખે કરવાની માટે કવાએદ=તરીકા પ્રમાણે ચાલવાની વાત છે. ગમે તેવા છુટા વીચારો કે જેમાં વજુદી જેવું હોય નહિ તેને તો તોડવાની અહીંયાં સલાહ છે. જો દરેકને દરેકના ફાંટા પ્રમાણે ચાલવાની સલાહ અશેા જરથુશ્ત્ર આપતા હોય તોપછી તેવજુનાં જાહેર થવામાં અર્થજ શું છે, અને તેવજુની વાચ્ચે-જીની જરજ શું છે? જો દરેક માણસમાં કુદરતના રાજ સમજવાની ગતી હોય તો પેગામ્બરને ઉતરવાનું કારણજ શું છે. તેઓ જો પેગામ્બરનાં શીક્ષણની ઉપર ન્યાયાધીશ થવાના હોય અને ગમે તો માને એવા હોય, તો પછી તેઓ પેગામ્બર કરતાંખી વધુ સમજદાર હોઇ શકે અને પેગામ્બર કરતાં વધુ સમજદાર તેઓ હોય તો પછી પેગામ્બરની પેગામ્બરીમાં અર્થ શું રહ્યો. આવા આવા તકલીદી ખામ વીચારોની જગા અહીંયાં નથી. અહીં તો સુચ્યા મનંઘહા થવાની અને તેમ થવા તરીકત મુજબ ચાલીને ખરું જોઇ લેવાની સલાહ છે.

ગાથા હા ૩૦-૨ માટે સુદકર નરકની સમજ.

વાંચો સુદકર નરક પાને ૧ થી ૩.

ગાથા હા ૩૦-૧ ના પહેલા ફકરામાં વાંચી ગયા છીએ કે જેઓ જ્ઞાની છે અને વધુ જ્ઞાનના તલખગાર છે તેઓને માટે હું આ મુજ તણ બાબદો અને તેની સાથની ખીજ કેટલીક કહું છું કે જેથી રવાન

૪૪ ગાથા હા ૩૦-૨ (દીનકર્દ વરશત માન્સર નરક).

પુરુષુદ થઇને રયોમંદ થઇને ઉક્તિ અનંત સુખ મેળવશે. પછી હા ૩૦ ના આ ખીજ ફકરામાં તેવા તે વીદવાને તેઓનાં શરીરની ખામી અનુસારની ચોક્કસ ‘આવરેનાઓ વીચિથલુયા’ એટલે તે ખામી અનુસારની તરીકતો પસંદ કરીને પાળવા કહે છે, કે જેથી તેઓમાં ઉત્તમતા આવશે. તેઓના સાંભળવાના બે કાનો-ધણા કાનો સાથે એટલે કુદરતનો બેદ રાખતા કેહપ’ સાથે જોડાઇને કુદરતની અંદરની વાતો તે હકીકતો જોઇ શકશે, તેમ તેઓનું ભેજું-મનશક્તિ કુદરતને નરી આંખે જુએ તેવા થશે. પછી તેઓ બચોદ=ચઝતી અકકલવાલા થઇને સાત ઝરવાને અકરને કે જેમાં જગત પેદા પડી અને લય થશે તે બધુંજ જાણી શકશે. ત્યારે મુજ મુદ્દો શું કહ્યો? કે શરીરની ખામીઓ અનુસારની ‘આવરેનાઓ’=માની લેવાની તરીકતો વીચિથલુયા=તેઓએ પોતપોતાની ખામી અનુસારની પસંદ કરવાની છે. ત્યારે સંપર પહેલાં દરેક જાતજાતનાં તનની ખામી શું હોય અને તે ખામીને દુર કરવાની તરીકતો શું હોય તે જતાવ્યું છે, કે જેમાંથી દરેક પોતપોતાનો તરીકતનો ફાળો પસંદ કરવાનો છે. ત્યારે તે બધું તનની ખામી વીષે અને તરીકતો વીષેનું ગુમ થયલું કંઇક ખ્યાન અહિંયાં આ ‘સુદકર નરક’માં જતાવેલું છે. મુજ પાંચ જાતની આખાદીહ-કરમ બક્ષેશો કંઇ છે તે જતાવ્યું છે અને ‘તુજશકાન’=તરીકત પાળનારનો બદલો શું-નહિ પાળનારનો બદલો શું તે જતાવ્યું છે અને તરીકતો પુણ્ય-અપુણ્ય દસ રીતે પાળી શકાય તેની નોંધ આપી છે અને તરીકતને વહેલી મોડી શરૂ કરવે મનની હાલત બુઢાપણામાં શું થશે તે કંઇક કહે છે અને જેણે જીવાનીમાં પોતાની ખામી મુજબની તરીકતોથી તનની શુભ ખેતી કરી તેને શું મળે છે કે જેથી તેનો બુઢાપો સુખી જાય છે તેની કંઇક નોંધ છે. પછી આખાદ હાલત કે જેમાં તન-મન-સ્વાન બધુંજ આખાદ થાય એટલે ઉક્તિ મળે તેવું થાય તે શું છે અને તેમાં ભોગવવાની રીત-કાયદા શું છે તેનો કંઇક ઇશારો આપેલો છે, જે બધાને માટે વાંચો સુદકર નરક પાને ૧ થી ૩.

ગાથા હા ૩૦-૨ માટે વરશત માન્સર નરકની સમજ.

(વાંચો વરશત માન્સર નરક પાને ૩ થી ૬ ઠે).

ગાથા હા ૩૦-૨ માં કહે છે કે ધણા કાનો સાથે જોડાયલા એટલે કેહપ’ કે જેમાં કુદરતનો વાસો છે તેના અગ્રો સાથે જોડાયલા બે કાનોથી કુદરતની વાતચીત સમજાય છે. તેવા કાનથી કુદરતના બેદની

ધણી ઉંડી તેહકાકાતો જ્યાં ચાલી રહેતી હોય તે હું તમુને સંભળાવું. અને એવીજ રીતે રોશન થયલાં મનશક્તિવાલાં બેળાંની આંખથી કુદરતની ચળવળોને દેખાડું. પણ આવા કાનો અને બેળું પેદા કરવા દરેક પોતપોતાનાં શરીરોની 'નસ'ની હાલત કે જેને જીવતા શરીરનો નસો કહે છે તેવી હાલતમાંથી ઉભી થતી નબળાઇઓને દુર કરવા જોઇએ માટે તે તનની નબળાઇઓ અને તેને દુર કરવાની તરીકોના સંગ્રહ જે બતાવેલો છે તે બધામાંથી દરેક પોતપોતાની અત્યાર અગાઉથી જાણી લીધેલી નબળાઇઓ પ્રમાણેની તરીકો પસંદ કરીને પાળવી કે જેથી ઉપર કહેલા કાનો અને બેળું ઉભા થાય. અહિંયાં ત્યારે ઇષ્ટેનો એટલે ખાહેશમંદો કહ્યા છે તેઓ આત્માશાનીઓ છે જેઓ પોતપોતાની નબળાઇઓથી માહિતગાર છે. આવાઓનેજ માટે આ બીજો ફકરો બોલી રહે છે. ત્યારે આવો નર જ્યારે વીચીથણ્યા ખામીઅનુસાર પસંદ કીધેલી આવરેનાઓ=એતેકાદ ઉપર લીધેલી તરીકો પાળશે ત્યારેજ ધણા કાનો સાથે જોડાયલા બે કાનો અને ચલકતી મનશક્તિને પેદા કરશે કે જેઓની મદદથી તે નર કુદરતને જોઇ લેશે કે જેથી પછી તેનાં દીલમાં કંઇની વસવસો રહેશે નહિ. ત્યારે આવો નર જે ઉત્તમતાને સમજે-કુદરતના બેદને અહુનવરના નાદને સમજે તેવા કાનો ધરાવે અને આવો નર જે કુદરતની રચનાને નરી આંખે જોઇ શકે તેવી ઉત્તમ ગતીની ત્રીજી આંખ જે સુચા મનઘડાની છે-અને જે ત્રીજી આંખ ઉત્તમતાવાલાં બેળાંમાં રહે છે, જેને જોવાની આંખ સાથે સંબંધ થાય છે તેવી આંખ ધરાવે, તે નર કેવો હોય, તે દરરોજ શું કરતો હોય તેનો કંઇક ઝાંખો ખ્યાલ આ વરશત માન્સર નસ્કના પહેલા ફકરામાં છે (વાંચો પાને ૩ જે) જેમાં કહે છે કે તે માનવ દીનની બધી ગુહ્ય બાબદો સમજી શકે છે અને યજ્ઞોની યજ્ઞ બરાબર કરીને યજ્ઞો સાથે સંબંધ કરી શકે છે. એવી બધી વીગતો આ નસ્કમાંના પહેલા ફકરામાં આપી છે. આવો કુદરતને પુગેલો માણસ કુદરતને ક્યાં આગળથી મળેલો છે તેનો ઇશારો ત્રીજા ફકરામાં આપેલો છે. ત્યાં ગાસ એટલે અદ્રવ્ય ભુવન ઉપરની કુદરતનું મકાન અને તેવી તે ગાસના સંબંધની ગેતી ઉપરની ગાસ એટલે પાવ મહેલનો ઇશારો આપેલો છે, કે જે ગાસ મારફતેજ તે કુદરતને પામી શકાય છે એમ સુચવેલું છે. આવા રોશન કીધેલા ધણા કાનો અને રોશન કીધેલાં બેળાંથી કુદરતને પુગેલાં માણસના વિચારો-મીથો કઇ રીતે ચાલે તેની કંઇક નોંધ આ નસ્કના બીજા ફકરામાં આપે છે. આવા રોશન કીધેલા કાનોવાળો એટલે કુદરતના કાનો સાથે જોડેલા કાનોવાળો અને

કુદરતનાં ભેળાં સાથે જોડેલા ભેળાંવાળો માનવી યજ્ઞતોની અકકલ મેળવીને સાત કાળનું જાણી શકે છે તે માણસ પોતાના વખતની જુરાઈને તોડવા જે મોટા રાએનીદારો આવે તેને કષ્ટ રીતે મદદ કરી શકે છે અને એમ કુલ જગતનો મોક્ષ કરીશો-ગર્હ લાવવા પોતાનો ફાળો આપે છે તેનો ખ્યાલ આ નરકના દસમાં ફકરામાં આપેલો છે. તેઓ પોતાની જાંદગીમાં શું શું મહાન કામો કરી શકે અને કેવા ભલા સબકો સાધારણ માનવીને આપી શકે તેનો ખ્યાલ ૧૧, ૧૨, ૧૩, ૧૪, ૧૫, ૧૬ માં ફકરાઓમાં આપેલો છે. ત્યારે વરરત માન્સર નરકમાં તરીકત ઉપર ઉક્તવાર થયેલા માનવની ગતી જે હા ૩૦-૨ ના ભેદમાં હોય તે ખોલી બતાવે છે.

ગાથા હા ૩૦-૨ માટે બગ નરકની સમજ.

(વાંચો બગ નરક પાને ૬ થી ૧૧ મે.)

ગાથા હા ૩૦ ના ફકરા બેમાં કુદરતે પુગેલા નર કષ્ટ રીતે થઈ શકે છે અને જ્યારે થાય ત્યારે તેની મકદુર શું શું? સાત કાળને જાણવાની તેની મકદુર છે તે બધું જોયું. તેવો તે નર, તેવા ઈસમની તે વ્યક્તિ ખુદ નાનો ખોદા હોય, ખુદ નાનો 'બગ' હોય એમ થાય છે. તેનું રવાન દાદારના અખંડ રવાનના નાના ભાગ તરીકે થઈ શકે, જેને માટે હા ૩૦-૧ માં રઘ્ઘાએખીશ શબ્દ વાપરેલો છે. અનંત રોશની-અનમ્ રઘ્ઘાએ કે જે દાદારના રવાનનો ચલકાટ છે તેમાંના ચલકાટના કીરણ જેવો તે રવાન થાય. આમ બગ નાનો ભાગ પણ તે અનંત દરવાવને મળેલો ભાગ થાય. આવા 'બગ'ની 'કમ'—કેક—ઈઝાફેહ શું હોય એટલે આવા બગની જાત, ફરીઅત અને કામ કરવાની મકદુર શું હોય તેનું ખ્યાન આ આખા બગ નરકમાંનાં ૧ થી ૮ ફકરાઓમાં છે. નવમા ફકરામાં તે માણસ જે બગ થયો છે જેનું રવાન રઘ્ઘાએખીશના ભેદનું છે તેની આઈન-વજે-મીદક શું છે એટલે તેના તનનું બંધારણ અને સરશોક અને ગતી શું છે તે બતાવે છે. તે માણસ વર કરદનના ભેદનો છે એટલે કુદરતના કશમાં જઈ કુદરતનો અનુયાયી થઈ જઈ કુદરત જેવી શક્તિ બતાવી શકે તેવો રહે છે; જે નર પોતાની ઉપરનું આળ ખોડું છે તે આતશની અંદરથી ચાલી જઈને યા ખીજ કાઢ એવી અદ્ભુત રીતે સીદ કરી શકે છે.

આવા બગ થવાના ભેદે પુગેલા નરનો, એટલે પોતાના ખોદાને મલેલા નરનો નતીજે શું હોય, તેની આકેબત શું હોય, તેનો ફેલ—

ધનકાલ, ઓકાદ, નેઝાદ શું હોય ? એટલે તેનું પરાક્રમ-તે પરાક્રમનો શુભ નતીજો-તેનું કરવા માટેની તેના બાપદાદાની બુન્યાદ-તેવી બુન્યાદમાંથી ઉભી થતી તેની આલે જાત શું હોય ? યજ્ઞોતની બરાબરીનું અને જગતનાં દુષ્ઠ દરદોને તોડવાનું-જગતને સફાઈ આપવાનું અને ક્રશો-ગદ્ નજદીક લાવવાની ગણતરીને છાજતુંજ તે બધું હોય તે બધું ૧૦ મા ફકરાથી છેક ૧૭ મા ફકરા લગીમાં ઉપર ઉપરથી બતાવેલું છે. આમ 'ગેઉશાધશ વહિ-શતા'ના બેદનો અને સુચા મનંધહુના બેદનો અને પરા મઝે યાઓંધહુના કાળ લગીના 'બઓદન્તો પધતી' = પુરો વીદવાન યજ્ઞતી ગતીએ પુગેલો નર ખુદ 'બગ' છે, -રઓંચેબીશના બેદે પુગેલો છે, દાદારનાં રવાનની અનન્ન રઓંચની અનંત રોશનીનું એક કીરણ છે, માટે 'દેરેસ્તા ઉરવાજી' = અનંત સુખ ઉસ્તા જોઈ રહે છે, તેની વીગત માટે બગ નરકના બધા ફકરાઓ થયા છે, જેઓને ધીમેથી વાંચવા કે જેથી એવા તે નરની 'કમ, કેફ, ઇજાફ, અધન, વજે, મીલક, મતા, ફેલ, ધનકાલ ગોહર, ઓકાદ, નેઝાદ' શું હોય તે માલમ પડી આવશે. કમ-કેફ-ઇજાફેને માકુલાતે તેહસે અને માકુલાતે અસરાદ તરીકે ઓળખે છે જેઓ મઝદયસ્ની જમાનની મંનતક છે જે પાછળથી વટલેલ પારસી-ઓએ અરબ સાહિત્યમાં કંઈક આણી છે, જે વિષેનું કંઈક બ્યાન નીચીઝામાં છે.

‘કમ’માં તે વ્યક્તિની હકીકત આવે.

‘કેફ’માં તે વ્યક્તિની ફરીઅત-અંદરની મતી-બાતેન મીથ આવે;

ઇજાફેમાં તેનું કમ ગેતી માટે-પોતા માટે-પોતાનાને માટે કુલ માનવ નહિ પણ ત્રણે હેઠળી દુન્યામાં શું હોય, તેના ભોગો શું હોય તેનું બ્યાન આવે.

‘અધન’માં તે વ્યક્તિના ઉંચ આદર્શ પોતાનો મુળ ટેકા વીગેરે આવે.

વજેમાં તે વ્યક્તિની જાતની સુદમતા મનસ્વી ગવસ્વી કુનસ્વી વીર હોશ ખેરફની ખીશ્કારીનો બેદ આવે.

મીલકમાં તેનો સરશોક-પ્રભાવ, તેનામાં થયેલા બધી શક્તિઓના રાદ પદવંદોનું બાન આવે.

‘મતા’માં તેનો વખત, તેની જમીન એટલે તેની ઉપરની શુભ અસરો-આશીશો, તેનાં ભલાં મનનું ધારેલું થવાની કેરીઅત આવે.

ફેલમાં તેના પુરુષાર્થ ભોગો આવે.

ઈનફાલમાં ક્રશો-ગર્દની વીગત, પારકાનાં દુખના ભાગવાની વીગત વીગેરે સમાય.

ઓકાદ-નેઝાદ-ગોહુર વીગેરેમાં તેની ભલી નસલ કયાંથી છે અને તે નસલ વધુ ભલી ઉંચી કંઈ રીતે થઈ બહાર પડશે તે વીષેના ભેદો આવે. ત્યારે હા. ૩૦-૧ અને ૩૦-૨ માં પેગામ્બર સાહેબનાં શીક્ષણોના શુભ નતીજાઓનો ખ્યાલ છે, જેની વીગત દીનકર્દના આ ‘બગ’ નરકમાંથી કંઈક દેખાડી શકાશે.

હા ૩૦-૩.

અતઃ^{૪૦} તા^{૪૧} મધુન્યૂ^{૪૨} પચ્ચાઉરુચે^{૪૩} યા^{૪૪} ચેમા^{૪૫} ખફેના^{૪૬}
અસ્રવાત્તમઃ^{૪૭}

મનહિયા^{૪૮} વચહિયા^{૪૯} વ્યઅથનોધ^{૫૦} હી^{૫૧} વહો^{૫૨}
અકુમ્યાઃ^{૫૩}

આઓસ્યા^{૫૪} હુદાઓંધ્રહો^{૫૫} અરશ^{૫૬} વીખ્યાતા,^{૫૭} નોધત^{૫૮}
દુશ્શદાઓંધ્રહો.^{૫૯}

હવે ત્યારે^{૪૦} ॥ તે જે^{૪૧} ॥ સપ્પર પહેલી વારની^{૪૩} ॥ મીનોઓ-
અશુદ્ધીક શક્તિઓ^{૪૨} (હતી) ॥ જેઓ^{૪૪} ॥ નહી જુદા થઇ શકે તેવી
જોડ^{૪૫} (હતી તેઓએ) ॥ પોતપોતાનો પ્રભાવ-જાતી સ્વભાવ^{૪૬} ॥
વિચારમાં^{૪૮} ॥ જોલમાં^{૪૯} ॥ કામ માટે^{૫૦} (શું શું છે તે બધું) ॥ એક
ખીજને સંભળાવ્યું.^{૫૧} ॥ તેઓ જેઉ^{૫૨} (માનો એક) ॥ [પોતાના માવ-
તર કરતાં અનહુમા કરતાં] વધારે ભલો^{૫૩} ॥ (ખીજો) જુરો^{૫૪} (હતો), ॥
જે જેકેમાંના^{૫૫} ॥ ભલા ડહાપણવાળા પોતાની નાકસીનું જ્ઞાન રાખ-
નારે^{૫૬} ॥ સત્ય પ્રમાણેનો^{૫૭} (અહ સાથે રાદ પેવંદ રાખવાનો માટે
અહની તાબેદારી કરવાનો, પોતાને નાકસ ગણી તેને સાહેબ ગણવાનો) ॥
નીશ્ચય અખત્યાર કીધો.^{૫૮} ॥ જુરા ઉલટા વિચારવાળાએ^{૫૯} ॥ તેમ કીધું
નહી.^{૬૦} ॥

હવે મીલસના પોથામાંની પહેલવી સમજ આપણે જોઇએ :

હા ૩૦-૩ ની પહેલી લીટી માટે કહે છે કે:-

‘અધતૂનો ઝક ઈ કેલા દુ મીનાવદ્ (અહિહુરમજદ્ વ
ગનાક) અશાનો ક્રતૂમ ઝક ઈ ચોમાધ બનફશમન સુદ્’ =
એમ ત્યારે જે મીનો શક્તિઓ (અહુરમજદ્=અહનું જ્ઞાન રાખનાર
અને ‘ગનાક’=દુખ-વીયોગ-અહની નાતાબેદારી કરનાર) પોતે પહેલી
જોડ તરીકે જાહેર થઇ પોતપોતાને સંભળાવ્યા એટલે કાઢિંસમાં કહે છે
કે ‘અધધશાનો વીનાસ્ વ કિરફક બેનફશમન બરા યમલેલૂન્દ’
તેઓએ પોતાને પુરી રીતે ગુનાહ અને ફરફ તરીકે જાહેર કીધા.

૫૦ ગાથા હા ૩૦-૩ (મીલસમાંની પહેલવીનો તરબુમો).

હા ૩૦-૩ ની વચલી બીજી લીટી માટે કહે છે કે:-

‘મીનિશનો વ ગોબીશનો વ કુનિશનો ઝક્ ઈ કોલા દા મૂનશપીર વ મૂનિય સરીતર’ : તે બેની મનશની-ગવશની-કુનશનીમાં એક બલો બીજો હલકો ઉતરતો છે. પછી કાઠિંસમાં કહે છે કે ‘ખદૂક્ ઝક્ ઇ શપીર મીનીદ વ ગોફત વ કરદો ખદૂક્ ઝક્ ઇ સરીતર’=એક જે છે તેણે બલો વિચાર-બોલી-કરણી જાહેર કીધી; બીજો છે તેણે ખુરો વિચાર-બોલ-કરણી જાહેર કીધી.

હા ૩૦-૩ ની પછીની છેલ્લી ત્રીજી લીટી માટે કહે છે કે:-

‘મિન્ વલ્મનશાન્ વલ્મન ઈ હૂદાનાક્ (અહિહુરમજદ) રાસ્તો ખરાવિચીદ, લા ઝક્ ઇ દૂશ દાનાક્ (ગનરાક્ મીનવદ) =આ બેમાંનો જે બલો ડહાપણનો (અહિહુરમજદ) છે તેણે રાસ્તી પસંદ કીધી; જે બીજો ખુરી દાનાઈનો (ગનામીન) છે તેણે નહિ.

અહિંયાં સૃષ્ટી થવાની અગાઉના સામસામી શક્તિઓ અને તેઓના વીચારોનેબી તેજ નામે ઓળખેલા છે કે જે નામે તે વિચારો પ્રમાણેની થયલી સૃષ્ટીમાંની અને તેમાં કામ કરતી સામસામી શક્તિઓને આપેલા હોય, જે વીષે નીચે સમજ આપી છે.

હા ૩૦-૩ ના શબ્દ અર્થ :

‘પર્ઓઉર્યે’=સપ્પર પહેલી વારની

‘પર્ઓઉર્વ’ શબ્દ ‘પર,’ ‘પરા’ ભુતકાળ ઉપરથી છે. એનો અર્થ પ્રથમ તરીકે ક્રીયાવિશેષણ અવ્યયનો છે. એ શબ્દ વિભક્તિરૂપમાં આવીને નામ તરીકે થઈ જાય છે.

‘પર્ઓઉર્યેહયા’ શબ્દ જે છઠ્ઠી એકવચનનો છે તેનાં ટુંકાં કાઠેલાં રૂપ તરીકે આ ‘પર્ઓઉર્યે’ શબ્દને હમો ગણીએ છીએ, જેનો અર્થ સપ્પર પહેલી વારનો એમ થાય. આ શબ્દ હકીકતી બાબદને સમજાવનાર છે. સપ્પર પહેલી વારની આવી સામસામી પણ એકએકથી છુટી નહિ પડે તેવી જોડ થઈ એમ કહે છે તેમાં એ અર્થ છે કે આ જોડ જે દુધની જુઝની છે તેની અગાઉ જુફતની દુધ હતી-નામે ‘રતઓત યસ્ન,’ કે જેમાં જ્યારે ‘જુઝ’ તરી આબ્યું ત્યારે તે ‘અનહુમા’ તરીકે થઈ. ત્યારે કહે છે કે આ જોડ થઈ તેની અગાઉ

કમીળી જુઝ થયતીજ નહિ; બધું જુઝતમાં હતું. સપ્પર પહેલાં ખાઓ. અદ્રજયમેન જે યવએચના વખત લગીનો વિસ્તાર રાખે છે, જેમાં સાત કરવાને અકરને લગી ચાલે તેવા આથ અને કુદરત નીરૂ ખદાત છે, જે હુદાઓંઘહુ=પુરભાન સાચનો છે, જે જુઝતીમાં છે, તે હમગીમાં એટલે યવએચનો વખત, આતશ અને નીરૂની કુદરતની એક એક સાથે હામે થયલી મળેલી હાલતમાં અહૂના અસુનાના સુન્યના દરવાવથી થયો. પછી અહૂએ તે હમગીવાલા ખાઓની ઉપર પોતાનો વધર્ય કાઢીને પઓઉર્વ ક્રવપિ અને બગ અહુનવધર્ય કીધા જે બેઠેના મનનથી સ્તોત યસ્ન થયું. આ બધું જુઝતીમાંજ હતું. પણ આવા જુઝતીમાંથી જે જુઝતી જોડ થઈ તે પોઉરૂયે પહેલવહેલીજ હતી તેની અગાઉ થયતીજ નહિ. આમ અર્થ લેવાનો છે.

મધન્યૂ=મીનો શક્તિઓ, અદ્રખ્ય રીતે રહેતી ગતીઓ.

ચેમા=નહિ છુટી પડે તેવી જોડ-હમેશ સાથેજ પેદા પડે તેવી જોડ (સંસ્કૃત 'યમ'=સાથે રહેવું, જોડાઈ રહેવું ઉપરથી) (કાવસજી કાંગા).

'ખંદેના'=પોતપોતાનો પ્રભાવ-પહેલવીમાં 'ખનકશમન' એટલે પોતે, પોતાને એટલે પોતાવતપણાને. જાતને, જાતે એવા અર્થ છે જે પોતાવતપણું જતાવે છે એટલે આ પહેલવી અર્થમાંથીજી પોતાનો પ્રભાવ તરીકેનોજ અર્થ થાય છે. એ શબ્દ 'હુવ'=પોતે એક લંબાયેલો આકાર છે (પુનેગર).

'અસ્રવાર્તમ': 'સ્રુ'=સંભળાવું ઉપરથી (અનીયમીત કાળ (root aorist) પરસમૈ ૩ જે પુરૂષ દ્વીવચન) એકજીજનું સંભળાવવું.

'બ્યઝાથનોઘ': સાતમીમાં તેમ ચોથીમાં બેઠેમાં આવે. અહિંયાં ચોથી લીધી છે. ('બ્યઝાથન શબ્દને 'અ' base નો લઈ તેની ઉપર સાતમીનો 'ઘ' લગાડે, તો 'અઘ' થાય, જે 'અએ'માં બદલાય, જે પછી 'ઓઘ'માં બદલાય એમ સાતમીજી આવે).

'હી': ('ત'=ઉપરથી તૃતીય પુરૂષ સર્વનામ દ્વીવચન પહેલી યા બીજી વિભક્તિ,) 'તેઓ બેઠે.'

વહુયો=વધારે બલો (એટલે પોતાનાં માવતર કરતાંજી બલો-તાલીલ જુઓ).

અકુમ્યા=શુરો.

'આઓસ્થા': 'તાઓસ્થા' 'યાઓસ્થા'=એ શબ્દોને મળતો.

એ આકાર છે પણ કંઈક ફરક રાખે છે. એ શબ્દ સંબંધી સર્વનામ (relative pronoun) તરીકેનો દ્વીવચનનો છે. એ શબ્દ બીજી દ્વી વચન તેમ છઠ્ઠી દ્વીવચન બેઉ રીતે લાગુ પાડી શકાય છે.

‘એરેશ’=રાદ પેવંદવાળો. નામ તરીકે લેવાય યા adverb ક્રિયા-વિશેષણ અવ્યય તરીકેબી લેવાય.

વીખ્યાંતા : અપુણ્ય ભુત આત્માને ૩/૧ ‘વી+સો’ : ‘સો’ એટલે કાપવું એમાં નીશુર્ય કરવો એવો અર્થ છે.

હુદાઓંધહો : ‘હુ’ અને ‘દા’ બે આકારો છે. ‘હુ’ ઉત્તમતા જે અહૂનો બેદ બતાવે છે તે; ‘દા’ શબ્દ જાણવું-વિચારવું એટલે તે જ્ઞાન કે જે વિચારે છે કે હું કંઈજ નથી. એમ ત્યારે ‘હુદાઓંધહો’ મહા કહાપણ કે જે દાદારની ગતી બતાવે છે તે. આ શબ્દ લોધતીક છે. અસુનાની હાજતમાંથી સંપર પહેલું જ્ઞાન જે જન્મે છે તે; તે કે જે પોતાને તે અહૂની આગળ તુચ્છ ગણવાનું જ્ઞાન રાખે છે તે.

ગાથા હા ૩૦-૩ ની શરેહ :

અહિંયાં પહેલે ‘પૌંડિર્યે’ શબ્દ વાપરે છે જે સંપર પહેલી વારની બનેલી બાબદ છે એમ બેદ બોલે છે. કહે છે કે એક જોડ એક એકથી કદીબી નહિ છુટે તેવી અને વળી સામસામે હોય તેવી સંપર પહેલી વારજ જાહેર થય. કહે છે કે એવા મામલાની અગાઉ ધણું જાહેર થયલું. આખો ‘પરા’નો કાળ જાહેર થયલો પણ તેમાં આવી જુઓ સામસામેની શક્તિ થયલીજ નહિ. આ સામસામેની શક્તિઓ પોતપોતાની જાત શું કેવી છે તેથી જાહેર કરે છે. મનમાં બોલમાં અને કર્મમાં તે બે એકએકની સામે છે. તે બેમાંની એકતો ‘વહુયો’ છે એટલે જેમાંથી તે નીકલી તેના કરતાંબી સરસ છે; જ્યારે તે બેમાંની બીજી નરસ છે. અહિંયાં ત્યારે જેમ પૌંડિર્યે શબ્દ બેદ બોલે છે તેમ ‘વહુયો’ શબ્દબી બેદ બોલે છે.

પૌંડિર્યે શબ્દ પહેલવહેલી વારનોજ તે બનાવ છે એમ કહે છે, જેથી માલમ પડે છે કે અગાઉ તેથી જુદાજ બનાવો બનેલા હોવાજ જોઈએ. વળી ‘વહુયો’ શબ્દ જે અધિકાર્યક બનાવ બતાવે છે તેથી માલમ પડે છે કે તે ચીજ તેનાં પેદા કરનાર કરતાંબી બલી હશે. જે અક છે તેના કરતાં તે સારી હોય તો ત્યાં Comparative sense

અધીકાર્ય'ક અર્થ' મુકવાની જરૂર હતી નહિ. ત્યારે ચીજ જે વહુયો છે તેનું માવતર છે એમ થયું, તો પછી તે માવતરના બનાવને બનવાનો સમય અને મોકા હોવાજ જોઇએ એમ સહેજે જાહેર થઇ શકે.

સપ્પર પહેલાં તો અહૂ હતો-છે અને રહેશેજ. આ અહૂને અના-માંશ્વાઓ=સમજની પેલી મેરનો અને અદ્રજ્યન્ત=નહિ માપી શકાએ તેવો 'અસુના' =સુન્યની ગતીનો કહ્યો છે. આ અહૂમાં યવએચનાએતેનો મુળ અખંડ કાળ જે સાત ઝરવાને અકરનેતો બનેલો છે તેના અગણીતના અગણીત યવએચો સુન્યની હાલતમાં-ગતી વગરની હાલતમાં રહ્યા છે. આ યવએચના કાળ સાથે આશ્રી અને નીરૂની ગતીઓ રહેલી છે જેઓખી સુન્યમાંજ છે. આવા અહૂને માટે કંઇખી નામ નીશાન હોયજ નહિ. તે કાઇ છે એમ બનાવનારો 'અહુ' શબ્દજ તેને માટે લાગે. અહૂ શબ્દ તેવો છે. બીજો શબ્દ શેદાનશેદ છે. શેદમાં અંધકારનો અર્થ છે. તે અંધકારનો અંધકાર છે. અહિંયાં અંધકારનો અર્થ સમજ શક્તિની અજ્ઞાનતા-માપવાની અકૃણતા બતાવે છે. દુન્યાનો અંધકાર જે અહિરીમનને લાગે છે તે અંધકાર તેને માટે લાગતો નથી. આવા અહૂના અસુનાના દરયાવમાંના બીશુમાર અનંત યવએચોના મંદ મજ' કાળોમાંથી એક યવએચનો કાળ તે મંદ મજ' હાલતમાંથી જાગૃત થઇને એટલે ગતીવાળો થઇને ગોચા એક બેટ તરીકે તરી આવ્યો કે જેને ખાઓ અદ્રજ્યન્ત કહે છે. આ 'ખાઓ'નો વીસ્તાર જણાવવા વખતનું માપ આપેલું છે. કહે છે કે યવએચના વખત લગીનો તે ખાઓનો વિસ્તાર છે. તે ખાઓમાં આતશનો ચેરાધ છે તેખી યવએચ લગી સલગી રહે તેટલો છે અને તે ખાઓમાં તે આતશને યવએચ લગી બળતો રાખનાર તેલ-ગતી છે-નીરૂ ખદાત છે તેખી યવએચ લગી ચાલે તેટલું છે. આ 'ખાઓ' આવો છે તે 'હુદાઓંધહુ'વાળો છે એટલે 'હુ' =અલો ઉત્તમ છે અને પોતાની નાકસીનો ખ્યાલ રાખીને તે અસુનાના અખંડ દરયાવ આગળ કંઇજ નથી એમ એકરાર કરે છે. પણ મને જ્ઞાન વગરની હાલતમાંથી જ્ઞાનવાળી હાલતમાં કાંય કાઢ્યો હશે તે વીધે તે ગુંચવાય છે. જ્ઞાનવાળી તેને મળેલી હાલત જ્ઞાન વગરની મજ'ની હાલત કરતાં તેને ઉતરતી લાગે છે. માટે માંધ-રપેન્તના આશીશો તેને મળે છે જેથી તેની 'હુદા-ઓંધહુ'ને વીચાર કરવાનું જોમ મળે છે. તે ઉતયુષ્ઠતી બતાવે છે. પોતાનો સાહેબ તે અહૂ છે જેની તરફ તે ખાઓ ઝઝ'દાઇતી બતાવે છે એટલે પછી કાંય તેને કાઢ્યો તે ઉપર સવાલજ હોયજ નહિ. એમ તે ખાઓ શીદાગીરી બતાવે છે અને કહે છે કે કંઇક કામ અર્થેજ મને કાઢેલો છે

જે જાણવાને આ મોકા નથી માટે હું તે જાણવા માંગતો નથી. તેની મરજી થાઓ એમ 'અહૂન'નો નાદ કાઢે છે; આ વખતે તેને 'હુદા-સ્તેમા' કહે છે.

પછીના બીજા બનાવો આ 'ખાઓ'ને લગતા છે જે જ્ઞાનરૂપના છે. સુન્યમાંથી જ્ઞાન નીકળવું એમ બનાવ બન્યો. આ બનાવની સાથેસાથજ બીજો એક બનાવ બને છે. તે એ છે કે તે સુન્યના મજ્જા ગતીના અનંત દર્યાવમાંથી એક ટીપું બંધાય છે. આ ટીપું તે દર્યાવથી ગતીમાં જુદું પડે છે છતાં તે દર્યાવને સમજે તેવું રહે છે. આ ટીપાંમાં શીદનો અંધકાર નથી પડતો ગતીને લગતી સમજશક્તિને લાગતો અંધકાર-તેને સમજવાની અશક્તિ નથી પણ ત્યાં ક્ષએત સમજશક્તિને લાશતો ચલકાટ છે. એટલે તે ટીપાંમાં મિથની ગતી ઝરવાન ચલીત થઇને રોશનીને જન્મ આપે છે. આવાં તે ટીપાંમાંથી માંથ્ર-સ્પેન્તના આશીશો અને અહૂનવધ્યનો નાદ હોકમ મન્તા બહાર પડીને તે ખાઓ હુદા-સ્તેમા ઉપર પડ્યાજ કરે છે. આ ટીપું જે કે ક્ષએતવાળું છે ગતીવાળું છે છતાં તે અનંત દર્યાવને સમજી શકે છે. આખરે વખતે રોશન રોઝના વખત પછીથી જ્યારે બધા રવાનો દાદારમાં એક થઇ જશે ત્યારે તે ટીપાંનો કંઇક ખ્યાલ આવી શકશે. આવા બીજા છતાં પહેલાની સાથે-સાથના થયલા બનાવ પછી બીજું એમ બને છે કે તે સુન્યના દર્યાવનું ઉપર કહેલું ટીપું તે ખાઓમાં કરાર પકડવા છુટું થાય છે. પણ તે છુટાં થયલાં ટીપાંના તેજને તે ખાઓ ખમી શકતો નથી. પછી તે ટીપાંનો ૧/૧૦ ભાગ છુટો થાય છે તેનોખી તેજ તે ખાઓ સમજી શકતો નથી. તેજ એટલે ગોયા તેના મિથ્ર-તેનું કેહવું. પછી તે ૧/૧૦ નો ૧/૧૦ ભાગ એટલે તે અસલનાં એક ટીપાંનો ૧/૧૦૦ ભાગ નોખો થઇને તેમાં આવવા માંગે છે છતાંખી તે ૧/૧૦૦ નો તેજ તે ખાઓ (હુદાસ્તેમા) ખમી શકતો નથી. એમ આઠ મરતબેના ૧/૧૦ ભાગનાં તે ટીપાંનેખી તે ખાઓ સમજે એમ નથી. પણ જ્યારે નવમી વખતનો ૧/૧૦ થાય છે ત્યારે તે ખાઓ તે ટીપાંને-તે અહૂને સમજી શકે એમ થાય છે.

અહના સુન્યના બેદના તે બિકયાસ અનંત દરયાવના એક દીપાંતે તે ખાઓ દ્વાસ્તેમા સમજી શકયો નહિ=૧ મુળ ભાગ

તે એક દીપાંતો દસમે ભાગ એટલે તે એકના ૧/૧૦ ભાગને તે ખાઓ દ્વાસ્તેમા સમજી શકયો નહિ=દસમે ભાગ

તે બીજાનો દસમે એટલે તે અસલ એક દીપાંતો ૧/૧૦૦ ભાગને " " =સેમે ભાગ

તે ત્રીજાનો દસમે એટલે તે અસલ એક દીપાંતો ૧/૧૦૦૦ ભાગને " " =હજારમે ભાગ

તે ચોથાનો દસમે એટલે તે અસલ એક દીપાંતો ૧/૧૦૦૦૦ ભાગને " " =દસ હજારમે ભાગ

તે પાંચમાનો દસમે એટલે તે અસલ એક દીપાંતો ૧/૧૦૦૦૦૦ ભાગને " " =સેા હજારમે લાખમે ભાગ

તે છઠ્ઠાનો દસમે એટલે તે અસલ એક દીપાંતો ૧/૧૦૦૦૦૦૦ ભાગને " " =દસ લાખમે ભાગ

તે સાતમાનો દસમે એટલે તે અસલ એક દીપાંતો ૧/૧૦૦૦૦૦૦૦ ભાગને " " =સેા લાખ કરોડમે ભાગ

તે આઠમાનો દસમે એટલે તે અસલ એક દીપાંતો ૧/૧૦૦૦૦૦૦૦૦ ભાગને " " =દસ કરોડમે ભાગ

તે નવમાનો દસમે એટલે તે અસલ એક દીપાંતો ૧/૧૦૦૦૦૦૦૦૦૦ ભાગને " " =સેા કરોડ યાને અબજમે ભાગ

ગાથા હા ૭૦-૩ (શરેહ).

એમ ત્યારે તે અખુટ દરયાવનાં દીપાંના અખજ ભાગનો તેજ તે ખાઓ સમજીને સમાવી શક્યો. તેજનો અર્થ મીથ વીચાર ગતી તરીકે લીધો છે. આપણે જોયું કે તે બીકયાસ અસુનાના દરયાવમાં સુન્ય છે એટલે ત્યાં ગતી જેવું કંઈજ નથી, ત્યાં ભાન મિથ રહે-ટકે તેવું કંઈજ નથી. પણ જ્યારે તે દરયાવમાં ગતી-ભાન શરૂ થાય છે ત્યારે તે ભાન-તે ગતી તે દરયાવના દીપાં જેટલામાં થયેલી કહે છે. પણ તે દરયાવ અના માંધવાઓનો છે-સમજ શક્તિની બહારનો છે-દાત કાયદાની પુર્વનો છે માટે દીપુ અને દરયાવ બેઉનો સંબંધ મેકદાર quantity ઉપરથી લેવાનો નથી. બેઉ એક એકમાં સમાઈ શકે એમ સીરફ માની લેવાનું છે. દીપાંની ગતી કંઈ તે દરયાવથી અંજળી નથી પણ તેમાં તે સામેલ નથી એમ અર્થ સમજાવે છે. આવાં દીપાંને ગતી એટલે ઝરવાન એટલે મીથવાળું તેજ કહ્યું છે એટલે ગતીવાળું તે દીપુ થયું છે. તે દરયાવ તો ગતી વગરનો, ભાન મિથ વગરનો માટે તે દરયાવને મહણ કરવાની શક્તિ હતી નહિ માટે તેને શીદ= અંધકારનો કહ્યો. હવે તેનાં દીપાંમાં ગતી તેજ આવ્યું એટલે ત્યાં રોશની પ્રગટી. પણ તે રોશની તે ખાઓને આંધળા કરી નાંખે તેવી છે માટે જ્યારે તેનો અખજમો ભાગ થયો ત્યારે તે ખાઓ તે અહૂના તેજને એટલે મીથને એટલે વધાર્યને સમજે તેવો થયો. ત્યારે અહૂનું એમ એક અખજમો ભાગ થઈને ત્યાં ખાઓમાં આવ્યું એ એક બનાવ થયો.

આ ત્યારે ત્રીજો બનાવ છે. આ અહૂ ત્યાં વધાર્ય કાઢે છે જે ચોથો બનાવ છે. આ વધાર્ય ત્યાં બગ અહૂનવધાર્ય થાય છે તે પાંચમો બનાવ છે. આ બગ અહૂનવધાર્યની સાથે પચોડિવ ફૂવણિ થાય છે તે છઠ્ઠો બનાવ છે. આ બેઉ બગો પેલા ખાઓના અનંત ગતીના તે યવએચના મુળ કાળના આતશે શેદાનના ચેરાધને અને તેની શક્તિ કુદરત નામે નીરૂ બદાતને મળીને તે એક યવએચના ચેરાધના રાખનાર થયા તે સાતમો બનાવ છે. આ બેઉ બગો લે ચેરાધની સાથે રહે છે એટલે ખાઓમાંનો યવએચનો કાળ અને તે કાળ સાથેનો આતરે શેદાન અને તેની કુદરત નીરૂ બદાત પેલા બગ અહૂનવધાર્ય અને પચોડિવ ફૂવણિની સાથે રહીને તે અહૂના મિથ-હોકમ તે અહૂનવધાર્યનું મનન કરે છે તે આઠમો બનાવ છે. તેઓનાં મનનનો ગર્ભ થાય છે તે નવમો બનાવ છે, આ ગર્ભને સ્તઓત યસ્ન કહે છે. આ સ્તઓત યસ્ન પછી પોતે પોતાના માવતર રૂપના પેલા બગાનો નામે બગ અહૂનવધાર્ય અને પચોડિવ ફૂવણિ અને તે બેઉ બગોની સાથે મળેલા યવએચના મુળ કાળ અને તે યવએચની ગતીના ચેરાધ અને તે ચેરાધની મુળ કુદરત શક્તિ નીરૂ બદાતને મળીને તેઓ બધા એક થઈને અહૂનું વસ્ત્ર બને છે તે દસમો બનાવ છે.

આમ અહ અને તેનું વસ્ત્ર થયું. હવે અહ પોતે સૃષ્ટી થવા માટેનો વધ્ય હોકમ કાઢે છે. પેલા સ્ત્રોત યસ્નને સૃષ્ટી થવા માટેનો ગર્ભ રાખવાનો હોકમ કરે છે. સૃષ્ટીમાં દુષ સામસામી ગતી હોય કે જે અહની સાથે મલે નહિ. આવો ગર્ભ રાખનાર સ્ત્રોત યસ્ન ત્યારે તે અસલ વસ્ત્ર થયલાં સ્ત્રોત યસ્નથી ઉતરતોજ હોય. આવા સૃષ્ટી કાઢવા માટે જરા ઉતરતી ગતીના થઇ રહેતા સ્ત્રોત યસ્નને અનહુમા કહે છે. આ અનહુમામાંથી હવે જે જોડ નીકળે છે તે ત્યારે સામસામીની છે. આવો બનાવ આ પહેલવહેલોજ બન્યો માટે ત્યાં લખે છે કે પોઉર્યે=સપ્પર પહેલીવાર ‘અત’=હવેથી ‘તા’=તે જોડના ‘મર્ન્યુ’=જે મીનો ‘યેમા’=એકએક સાથના-નહિ છુટા પડે તેવા થયા છે.

‘યેમા’માં સાથે રહેલી એકએકથી જુદી થાય પણ છુટી નહિ પડે તેવી જોડનો અર્થ છે. આવી જોડ ‘યેમા’ પોઉર્યે=પહેલી વારજ-થઇ. અગાઉ તેવી કબીબી થયલીજ નહિ, અહિંયાં ‘અત’ શબ્દ આગળના બધા બનાવો પછી થયું એમ અર્થ બતાવે છે. અગાઉ જે બધું જોયું તે જોડે દુષ્ટનું હવું પણ તે દુષ્ટ એક એકનાજ મળતા સ્વભાવની હોવે એકયતાવાળી હતી-‘અદુષ્ટ’ની હતી,-અદવનેમ=એકજ રસ્તા ઉપરની હતી. પણ હવે જે યેમાની જોડ ઉભી થઇને બહાર પડી તેઓમાં ત્યારે જુદો જુદો રંગ હતો, જે જુદા જુદા રંગ-સરશોકને સાર ખેંચના=જુદી જુદી જાત એવો શબ્દ વપરાયો છે. આ બેઉ જે બહાર પડ્યા તેઓને “વહુયો” અને “અક” એવે નામે ઓળખેલા છે. વહુયો એટલે વધુ બહો. ત્યારે અહિંયાં અધીવારથક ભેદ comparison બતાવે છે કે કાંઈ એક કરતાં બીજો વધુ બહો. ખરેખર પેલા “અક”ની સાથે સરખામણી કરી શકાય નહિ કેમકે તેને તો ‘વહુ’ નહિ પણ ‘અક’ ઉત્તરો કહ્યો છે માટે ઉલટાની સાથે સરખામણી નહિ હોય. ત્યારે આ “વહુયો”=વધુ ભણે જનભણે કાંઈના કરતાં વધુ બહો છે. તે કાંઈ એક કાણુ હશે? અનહુમામાંથી જેમ તે વહુયો નીકળ્યો તેમ અકથી નીકળ્યો, માટે અક જેટલી કચાસ અનહુમામાં હતી માટે તે અનહુમા બાપ ઉતરતો થયો કેમકે તે વહુયોના જોડનું ફરજંદ પોતે પોતામાંથી જે કંઈ કાઢે છે તે ઍર્શ=પોતા જેવુંજ સાચું બહુ કાઢે છે, તે ફરજંદ કંઈ વહુયો અને અક કાઢતું નથી. માટે કહે છે કે તે બેમાંનો એક જે વહુયો છે તેની ગતીમાંથી “હુદાઓંધહુદા”=મલી ગતીની બલાઇ આપતી બીજી ચીજ નીકળે છે જે ઍર્શ=સાચી તેમાં મળે તેવી માટે વહુનીજ છે. આમ ત્યારે આ “વહુયો”નું ચીથ જે

“હુ” એટલે “અહુ”=તું જ છે-તે અહીં છે એમ ડહાપણનો મીથ રાખે છે, તેવો “મત” વીચાર ખેલ રાખે છે, કે જેને “હુમત”ની કહે છે તે વહુયોનું ચીથ ઔરેશ સચ્ચાઇ રાહનો સીલસીલો પદવ-દ રાખે છે-જ્યારે પેલી અક તો દુઝદા=ઉલટી પેદા કાઢેલી ચીજ છે જેમાં બધું ઉલટું છે.

ત્યારે કહે છે કે સૃષ્ટીની શરૂઆતના વખતથી જે ઉસુત્ર ચીથ થયું તેમાંજ આમ બે ઉલટી સામસામેની ચીજો હતી, જે વહુયો=મત્રી એવી ભલી કે તે અહીંનેજ મલતી માટે પોતામાંથી ખુરં કાઢતીજ નહિ તેવી અને બીજી અક તદનજ ઉલટી હતી. આમ ત્યારે મુસ્તસલાએ-અવલ=ખુનદહેશનનું બ્યાન આ ફકરામાં શરૂ થાય છે.

આ બાબદ ઘણી ઉસુત્રની છે એટલે સૃષ્ટીની શરૂઆતની અગાઉની છે. સૃષ્ટી તો હજુર થઇ નથી પણ સૃષ્ટી થતી જોઇએ એમ વીચાર ચાલે છે. એવા વીચારોની આવી સામગ્રી જુદા પહેલવહેલા “ચીથ અનહુમા”ના પેટમાં જાહેર થાય છે, કેમકે કહે છે કે તે વીચારોની જુદા એક “વહુયો=“હુમત,” બીજો “અક”=“હુવીઅત” (અહીં તેજ છે એમ “વી”=નહિ વીચારી ખેલનાર) મનહિયા=વીચાર કરે છે અને વચહિયા=વીચારને જાહેર કરે છે, અસૂચત કરે છે, કે બ્યઅથનોઇ=કામ જે થવાનું છે, સૃષ્ટી જે થવાની છે, તે માટે આ હમારો જુદો જુદો વીચાર છે તે જાહેર કરીએ છીએ એટલે તેઓ સામસામા વીચાર જાહેર કરે છે. એક જાહેર કરે છે કે સૃષ્ટીનું કામ જે થશે તેને માટે હું ઔરેશ=રાહ વાપરીશ, જ્યારે બીજો અક વીચાર જાહેર કરે છે કે હું તે કામને માટે એવા મતનો નથી એટલે સૃષ્ટી જે થવાની છે તેને જુદી રીતે કાઢવા માંગું છું. આ ઉપરથી સાફ દેખાઇ આવે છે કે અહિંયાં સૃષ્ટીની શરૂઆત કે રચનાનું કામ થયું નથી પણ તેનો વીચાર ચાલે છે, તે વખતે રપેનામીન અને ઘનામીન કે જેઓ સૃષ્ટીની જાહેરાતના વખત પછીથી કામ કરતા થયલા તેઓ હતા નહિ માટે તેઓને આ ‘વહુયો’ અને ‘અક’ લાગુ પડે નહિ. તેઓની ઉસુત્રમાં આ વહુયો અને અક છે એ વાત ખરી છે. વહુયોની ગતીમાં અકની ગતીને સુધ્ધ કરીને જ્યારે જેટલી જોડી શકાય તેટલી એટલે જેટલી શુધ્ધ થઇ હોય તેટલી જોડે છે-વણે છે (માટે સૃષ્ટીના પેદા કરનારને વણકર “વકુશ બ્યાનયા” હા ૨૬-૬ માં કહયા છે) ત્યારે અમર્ગ શક્તિ ઉભી થાય છે એટલે અમશારપંદો, મીનો, દએ, ફરોખ, યઝતો, ગાથાઓ અને નબાનજદીસ્ત રવાનો ઉભા થાય છે. ત્યારે આ બધું વકુશ વણકર વણીને કરે છે એટલે બ્યઅથન કરે છે એટલે તે સૃષ્ટી થઇ એમ થયું. આ અમર્ગ અમેશી શક્તિઓનો

સરદાર રૂપેનામીન છે અને આ રૂપેનામીન પછી પોતામાંથી બીજી મીનો શક્તિ ઉભી કરે છે, જે પેલી ‘અક’ જ્યાં હોય ત્યાં જઈ અકને પોતામાં રાખીને અકને સુધારશે. અકમાં ‘અન્ન’ છે, દુખ વિનાય છે, ‘દુઃખદા’ છે, ત્યારે તે અન્નને ચલાવીને સુધારનાર મીનોને અન્નમીન કહે છે. આમ ત્યારે આ જે મીનો રૂપેના અને અન્નમીનો તો સૃષ્ટી થઈ તે બતાવે છે જે તો હવે પછીના ચોથા ફકરાની વીગત છે, પણ અહિંયાં ત્રીજા ફકરામાં તો સૃષ્ટી થવાના વીચારોનાં ચીથ્રોની વાત છે. પહેલવી તરબુમાંમાં અકને માટે વીનાસ ગુનાહ તરીકે લખે છે જેને પછી ગનરાક મીનવદ તરીકે ગણે છે, અને વહુયોને કીરફે સવાળ તરીકે ગણે છે જેને પછી અહુરમજ્દ તરીકે ગણે છે. અહિંયાં ત્યારે સૃષ્ટી શરૂઆતમાં થતા વિચારોને માટે તેમ તે વિચાર પ્રમાણે સૃષ્ટી થઈ તે બલકત માટેની સામસાગી ગતીઓને માટે એકસરખાં નામે આપેલાં છે એટલે પહેલવીમાં સૃષ્ટી થવા અગાઉ જે જે મીનોના વિચારો ચાલે છે જેઓ સવાળ અને ગુનાહના છે તે એક મીનોના વિચારોને માટે તેમ તે એક મીનોને માટેથી તેજ શબ્દો આપે છે કે જે શબ્દો તે વિચારો પ્રમાણે સવાળ અને ગુનાહની દુન્યાઓ થઈ તે માટે અપાયા હોય. અહિંયાં મુળ મુદ્દો તે એકસરખા નામનો નથી પણ મુળ મુદ્દો સૃષ્ટી થવાના વિચારો અને પછી તે પ્રમાણેની થયેલી સૃષ્ટીનો એમ બેનો ફરકનો છે. અહિંયાં જે તેહકીક છે તે સૃષ્ટી થવાના વિચાર માટેની છે જેને સૃષ્ટી જે પછીથી થઈ તે માંહેલી શક્તિઓ સાથે બેગવી નહિ.

ઉપર જોયું કે વકુશ=વણકર પોતે અક જે વહુયોમાં વણી શકાય એવી હતી તેટલીને તેમ વણી અને તેમાં પોતે ‘વ્યાના’ પસરી જાય છે, એમ વકુશ પોતે પોતાની યજ્ઞતી ગતીમાં વી છે-‘વ્યાના’ છે-પસરે છે જેને માટે દુકમાં કહે છે કે તે યજ્ઞતી શક્તિઓની ક્રવણી સાથે છે જેને ‘અષાઉનાંમ ક્રવણી’ કહે છે. ત્યારે રૂપેનામીનમાં વકુશ=તે વણકર વ્યાના=મલેલો છે. તે વણકર અહુનવધર્યની મુનાદી જે કંઈ કાઢે છે તેને પછી તે યજ્ઞતોમાં પાંચરી ચલાવી રહે છે કે જે પ્રમાણે તેઓ કામ કરી શકે. અંધની ગતી જે અકની છે તેને કાઢવાની ઉભાવવાની મુનાદી જે મીનોમાં તે સાહેજ મુકે છે તે યજ્ઞતને અંધમીન કહે છે. આ અંધમીન પછી ધનામીનને પોતામાંથી કાઢીને તે કામ કરાવશે. આ વીગત સૃષ્ટી રચનાની છે જે હવે પછીના ચોથા ફકરાની છે.

આમ ત્યારે આ ફકરો ક્ષુમની મુસ્તસલાની ચીથ્રની શરૂઆતી હકીકતનો ભેદ ખોલી રહ્યો છે. હવે પછીનો ફકરો ‘બ્યર્મોથનાઈ’=કામ

કરવા માટેનો છે એટલે વહુઓની અંદર અકુ જેટલી મત્તી શકે તેટલી મેળવવા હામો કરાવીને સપ્પર પહેલી સૃષ્ટી-અમેષી-યજ્ઞતી ગતી કાઢે છે, જે અમેષીઓ પછી હસ્તી કરી-તે હસ્તીમાંથી નીસ્તી કરીને તે નીસ્તીને પાછી હસ્ત કરીને ખચેત્વ=એહઝાદી-નીરવાણુ લાવશે તે હવે પછીના ફકરામાં બતાવેલું છે. ત્યારે હવે પછીનો ફકરો રપેનામીન અને અંમ-મીનની યજ્ઞતી શક્તિઓ અને તેઓ હસ્તી-નીસ્તી કરીને આખરે ક્રશો-કેરેતી કરશે તે બાબદ ઉપર છે એટલે યજ્ઞતી ગતી જે સપ્પર પહેલી સૃષ્ટી છે તેઓની ઉસુલ તેઓને ઉભા કરવા માટેની મેલવણી અને તેઓની ખીશ્કારી અને તેઓની તે ખીશ્કારીની મતલબ સાફ છે.

ગાથા હા ૩૦-૩ માટે સુદકર નરકની વીગત.

(વાંચો સુદકર નરક પાને ૧ થી ૩).

અહિંયા ત્રીજા ફકરામાં સૃષ્ટી જે અમર હસ્તીની કે નીસ્તીની છે તેનું મુળ કારણ શું હતું તેનો બેદ કહ્યો છે. હસ્તી-નીસ્તીની સૃષ્ટી કે જેમાં ગુણો છે યા અવગુણો હોય, કે જેનાં નામો હોય-વિશેષણો હોય તેઓના પેદા કરનાર હોય. પણ આવી સૃષ્ટી કયા ગર્ભમાંથી થઈ, કયા મુળમાંથી-ઈંડાંમાંથી થઈ અને તે ગર્ભ-ઈંડાંમાં શું વળે હતી તેનું ખ્યાન અહિંયાં છે.

પણ તે ઈંડાંનું મુર્ધ કાણ હતું, તે મુર્ધનો નર કાણ હતો, તે જેઉ નર માદા મુર્ધનો પેદા કરનાર કાણ હતો, તે બધાને માટે ધણા બેદમાં આ હાના ત્રીજા ફકરાની છેલ્લી લીટીમાં 'અર્શ' શબ્દ આપેલો છે, જે સત્યતાનું મુળ અહીં ઉપર લઈ જાય છે. ત્યારે મર્ધન્યુ પોઉર્યે=સપ્પર પહેલીવારના મીનો શક્તિની જોડના નર માદાના મુળ પેદા કરનાર અર્શ=સત્યવાન અહીં છે તે બધા બેદને તદ્દન ગુહ્યતામાં આ ફકરામાં રાખેલો છે. અહિંયાં સીરફ તે જોડ બતાવી છે તે જોડનાં મુળ ઈંડાંનેથી ગુપ્ત રાખેલું છે તેમ તે ઈંડાંના નર માદાને તેમ તે નર માદાના પેદા કરનારનેથી ગુપ્ત રાખેલો છે. અહિંયાં તો તે મુળ ઈંડાંમાંની સામસામી નહિ છુટે તેવી જોડ કહી છે, સૃષ્ટી થવાની ઉસુલ કહી છે. હજુર તો સૃષ્ટી થઈ નથી, પણ તે સૃષ્ટી ઉભી કરનાર જોડ હતી, જોડ તે મુળ ઈંડાંમાં હતી-તે જોડની શી જાત હતી તેનું ખ્યાન કરે છે અને કહે છે કે તેમાં સામસામી જાત હતી. આમ સપ્પર પહેલાં ઉસુલ ઈંડાં નામે અનહુમાને માટે 'પોઉર્યે' શબ્દ વાપરેલો છે, કે સપ્પર પહેલીવાર આ અનહુમા દેખાયો, કે જેની અગાઉ તેજ 'અનહુમા' પોતે રહેતો

યરન તરીકે હતો કે જેમાં આવી સામસામી ગતી હતી નહિ. આનું કંઈક બ્યાન ઉપર લેખમાં આપેલું છે. આવી સામસામી ગતીઓ જે તે મુળ ઇંડામાંથી નીકળી, અનહુમામાંથી નીકળી, તેઓની વણાતમાંથી હસ્તીનું જગત તેમ નીસ્તીનું જગત થયું. હસ્તી તો ક્રશો-ગર્દે પુગી ગઈ પણ નીસ્તીમાં હજુર ક્રશો-ગર્દે થયો નથી માટે સામસામેપણું છે, માટે કહે છે કે તે નહિ છુટી પડે તેવી અને સાથે જન્મેલી જોડમાંનો દરેક વીચારમાં-ખોત્રમાં-કામમાં સામસામેનો હતો. તે મુળમાંની જોડમાંની એક તો તે મુળ ઇંડાં અનહુમા કરતાંની વધુ જલ્દી હતી-ખીજે સીરફ જુરો હતો. જાત્રાઈએ દાદારનો પેવંદ રાખવાનું અખત્યાર કરવાનો વીચાર કીધો-ખુરાઈએ તેથી ઉલટો વીચાર કીધો. આવી જોડને વણીને તે વકુશે યાને અહુરાએ જગત રચ્યું જેના બે પ્રકારો થયા જેઓને હસ્તી-નીસ્તી તરીકે ઓળખે છે હસ્તીની જગતના પ્રકારમાં બેઉ વણાઈને તારોપુદ થયા. પણ નીસ્તીમાંની વણાત તેવી થઈ નથી-થતી નથી. નીસ્તીમાંની દરેક વ્યક્તિમાં તે વાણાતાણાનાં એકજ કપડામાં બેઉ સામસામા જુરસાઓ તરીકે દેખાય છે. આ સામસામા જુરસાઓની કેશીઅત અને તેઓને એકયતામાં લાવવાની દવા સુદકર નરક રજુ કરે છે. સામસામા જુરસાઓથી આખાદી-ખરખાદી થઈ રહે છે તરીકત પાળવાનો ઉમંગ કે આળસાઈ થઈ રહે છે; ઉમંગમાં દસ રીતે વધાય તેમ આળસાઈમાં વધુ જુરા અને જુરા થવાય અને જુવાની ખરખાદ જાય ખુદાપો તુટેલો ભાંગેલો દુખી સરગરદાન થાય. એમ તેવી તે વ્યક્તિની જુવાની-ખુદાં-પણાનાં ભેદો ઉભા થાય છે, સુખ દુખની હાંસલ અને તે બધાના નતીજા ઉભા થાય છે. આવો કંઈક ભેદ આ ફકરામાંની વીગતોમાંની એક વીગત માટેનો છે. આ ત્રીજા ફકરાની છેલ્લી લીટી તે રજુ કરે છે:

‘આઓસયા હુદાઓંધહો અરેશ વીખ્યાતા, નોઇત દુશ્સદા-ઓંધહો’=જે ખેમાંના જલા ડહાપણુવાત્રાએ-પોતાની નાકસીનું લાન રાખનારે સત્ય પ્રમાણે દાદારની મરજી પ્રમાણે ચાલવાનો નીશ્ચય કર્યો,- ખીજા જુરા ઉલટાએ તેમ નહિ કીધું. આ ભેદવાળાં લખાણુની સમજ માટે સુદકર નરક ઉપર કહેલી વીગત રજુ કરે છે.

ગાથા હા ૩૦-૩ માટે વરશ માન્સર નરકની સમજ.

(વાંચો વરશ માન્સર નરક પાને ૩ થી ૬).

આ ફકરામાં ઉપર કહ્યું છે તેમ સ્પષ્ટ થવાનાં મુળ ઇંડાંની કેશી-અત બતાવી છે. તે મુળમાંજ બે સામસામી ગતી હતી, જે વિષે ઉપરના

૬૨ ગાથા હા ૩૦-૩ (હીનકેદ૯ વરશ્ત માન્સર નરક).

લેખમાં ખ્યાન છે. આ સામસામી ગતીઓને માટે આ વરશ્ત માન્સર નરકના ચોથા અને પાંચમા ફકરામાં કંઈક તાવીલ છે જે તાવીલ ખુદ પોતેની ઉખ્યાના રૂપમાંજ લખેલી છે. કહે છે કે એકજ શેકમમાં ઇંડાંમાં બે લાખઓ 'અમુરપંદ' હતા. તેઓને અમુરપંદ કહે છે કેમકે તેઓ સ્તોત યસ્નના અમર પણ બદલાયલારૂપ અનહુમામાંથી જન્મેલા, જે અનહુમા પોતે અમર છે. તે બેઉ જોડાયલા સાથે જન્મેલા પણ સામસામા છે માટેની તેઓ બેઉને અમુરપંદ કહ્યા છે. એટલે અહુન-વધર્યના 'મન્તા' = જ્ઞાનમાં તેમ થવાનો મોકો હતો. અહુનવધર્યનું થવું અમુરપંદનું અમર ગતીનું છે. માટે તે બેઉને માટે અમુરપંદ શબ્દ છે જે બતાવે છે કે સામેની ગતી એક રૂઝ અમર જેવી ખોદાપરસ્ત થશે. આમ તે એક શબ્દ અમુરપંદમાં મોટો મઅની છે. તે શેદાન = મુરાએ-અહ્મથી દુર જનાર હુવીઅતે ખુર કરવાનો વિચાર કાઢ્યો; દાદારની મરજી પ્રમાણે નહિ ચાલવાનો વિચાર જાહેર કીધો. દાદારનો હોકમ એવો હતો કે દરેકે પોતે સુધરીને બીજને સુધારવા ભોગ આપવો, પોતાની ગવની ગતી તેઓએ બીજ તંગીવાલાઓને આપવી-પણ 'અપાખતરીગાન' = તે ખુરાઈને લગતાઓએ તે ગવની ગતી બીજઓને આપવા ના કહ્યું, પણ ગવની ગતીના ગોરપંદને પોતાને માટેજ કાપી ખાધું. એમ 'અપાખતરીગાન' એટલે રોશનીથી દુર જનારાઓ હવસી-સ્વાર્થીઓ દાદારનો પેવંદ નહિ રાખનારાઓ-દાદારના હોકમ કે બીજને ગોરપંદ આપવું-પોતાની ગવની ગતી બીજને માટે વાપરવી-પરોપકાર કરવો-નીશકામી થવું તેથી ઉલટા જનારાઓ-તે ગોરપંદને પોતાને માટેજ રાખ્યું એટલે સ્વાર્થ શીખવ્યો, ક્રશો-ગર્દથી ઉલટી વાત કીધી. આવો ભેદ 'વીખ્યાતા નોઈત દુશ્સદાઓંધાહો' (ખુરા ઉલટાઓએ ઉલટુંજ કરવાનું-દાદારના હોકમથી દુર જવાનું એટલે પરોપકારી નહિ થવાનું જાહેર કીધું), તેમાં આવે છે. આ નરકના પાંચમા ફકરામાં સામસામી સિદ્ધિતોને ટુંકમાં બતાવી છે તે વિગત ગાથાના આ ત્રીજા ફકરાની છેલ્લી લીટી માટે છે. અને ગાથાના તે ત્રીજા ફકરાની પહેલી લીટીનો ભેદ આ નરકના ચોથા ફકરામાં શરૂઆતથી આપેલો છે. અહિંયાં નોંધવું કે આ નરકના ચોથા અને પાંચમાં ફકરાઓજ ગાથાના આ ત્રીજા ફકરાને માટે છે, ગાથાના ત્રીજા ફકરામાં મઈન્યુ પોઉરૂયે = સપ્તર પહેલીવારની મીનો શક્તિઓ કહી છે, કે જેને માટે આ વરશ્ત માન્સર નરકના ચોથા ફકરામાં 'અનહુમા' અને 'અહુરમન' એમ શબ્દો વાપરેલા છે; અને તેઓને દો અખ = બે લાખઓ કહ્યા છે અને તેઓને 'અધવગ્ અશકેમ' =

એકજ ગભ'માં પોકેલા કહયા છે. આ એક ગભ'ને સ્તોત યસ્નતું ઉતરતું
૩૫ નામે અનહુમા તરીકે ઇદમીઅતમાં ઓળખે છે; અને તે અનહુ-
મામાંની જુઝની શક્તિઓ કે જેઓમાંની એકને ઇદમયતમાં તેની શુભ
વિચાર શક્તિને લીધે 'હુમત' તરીકે અને તેની ઉંચી અકકલને લીધે
અઓઠંધહ તરીકે અને તેની ખુદ શનાશીને લીધે તાકુલે-ખુદી તરીકે
ઓળખે છે એટલે ખુદ કાઇજ નથી એમ જ્ઞાન રાખનાર તરીકે
ઓળખે છે તેને અહિયાં અનહુમા તરીકે લખે છે, જેને આજે
'અહિહુરમજ્જ' તરીકે વાંચે છે. બીજાને ઇદમ્યતમાં 'હુવીઅત'
તરીકે કહે છે એટલે 'હુ' = તે મોટા સાહેબથી 'વી' = દુર જનાર
દરવંદ કહે છે જેને માટે અહિયાં અહુરમન એટલે 'અહી' નો
ઉલટો જતો દુર જતાં મનનો કહયો છે. આ અહુરમજ્જ અને અહીરી-
મનને દાદાર અહુરમજ્જની સાથે પાછળથી દનૂમનાં જ્ઞાનની ગેરહાજરીમાં
બેલી નાંખવે દીન સામે ગમે તેવા આરોપો આજે મુકાય છે. પણ ખરો
-ખુલાસો ઉપર પાને ૫૬ થી ૬૦ ઉપર આપેલો છે જેમાંથી માલમ પડશે કે
અહ અસુનામાંથી સુન્ય-જ્ઞાન વગરની મજ'ની હાલત જે અનામાંશ્વાઓ
છે સમજની પેલી મેરની છે તેમાંથી એટલે નાચીજમાંથી પહેલી ચીજ
જે નીકળી તેને હુદાઓઠંધહો = જ્ઞાન કહે છે કે જેની ઉપર તે અહુના
આશીશ માંત્ર-સ્પેન્ત પડવે તે 'હુદાસ્તેમા' = મહા જ્ઞાની થઈ, જેમાં
ત્રગડીઓ છે જે બધું અદ્વનની હાલતમાં મળેલી દુધ તરીકે છે, જેનો
છેલ્લો આકાર સ્તોત યસ્ન છે, જેના માવતરો ક્રવષિ માદર અને અહુન-
વધય' પેદર છે. આ બધું અહુને મળેલું છે માટે તેને માટે અહિહુરમજ્જનો
અનહુમાનો આકાર લખે છે. તેમાં 'અન' = મેશુમાર ગતીઓ છે, જે
'હુ' = તે દાદાર સાહેબની છે, જે પછી 'મા' = થશે-બહાર પડશે. પણ બહાર
પડવા લાગી ત્યારે દાદારના હોકમથી તેઓ તે શોકમમાં સામસામી ગતીની
થઈને બહાર પડી છે. આવી ઉંડી શીલસુરીનો ભેદ આ નરકના ચોથા ફક-
રામાં છે, જે ગાથાના આ ત્રીજા ફકરાના મધન્યુ પોઉરૂયે માટે છે.

પછીથી આ નરકના છઠ્ઠા ફકરામાં ધના-સ્પેનાની વાત છે તે ગાથાના
આ ત્રીજા ફકરાને ભગતી નથી પણ ગાથાના ચોથા ફકરાને માટે છે તે નોંધવું.
આમ ત્યારે સૂળી થવાનાં મુળ ઇંડાં-મુળ શોકમની જુઝવાળી વીગત-
મધન્યુ પોઉરૂયેની વીગત-કમ-કેફ-ઇઝાફે જે ગાથાના ત્રીજા ફકરામાં છે

તેની બેદી સમજ દીનકર્દના વરણ માનસર નરકના ચોથા અને પાંચમાં ફરમામાં છે.

ગાથા હા ૩૦-૩ માટે બગ નરકની સમજ.

(વાંચો બગ નરક પાને ૬ થી ૧૧ મે).

ગાથાના આ ત્રીજા ફરમામાં ઉપર જોયું તેમ ‘મધન્યુ’=એ મીનો ‘પોઉર્યે’=સપ્પર પહેલીવારના ‘ચેમા’=જોડમાં નહિ છુટે તેવા સામસામેના જાહેર થયા. તેઓ તે એક મુળમાંથી જાહેર થયા, કે જે મુળ ખુદ તે પરમ સત્ય અહની તરફજ વિચારમાં હતું. આવો તે મુળ અનહુમા બગ એટલે તે પરમ સત્યનો પણ તેનાથી દુર ગયલો એક ભાગ હતો કે જેમાંથી તે સામસામી જોડ સપ્પર પહેલી જાહેર થઇ હતી. આવા તે મુળ બગ ભાગની બેદી વીગત બગ નરકના અગીઆરમાં ફરમામાં આપેલી છે. આ વીગત ખુદ બેદમાં છે. ત્યાં ‘મેન દવમ-ઇ અઝીહુરમજદ અથવા અનહુમા’ કહેલી છે તેમાં મોટાં ખ્યાનો આવી જાય છે, જેમાંનું એક ખ્યાન આવી રીતે સામસામી જોડ કાઢીને સૃષ્ટી ઉભી કરવાનું છે; કે જેને માટે ગાથાનો આ ત્રીજો ફરમા થયો છે. ત્યાં હુમાયીગીહુ ઇ અઝીહુરમજદ અથવા અનહુમા કહી છે તેમાં સ્તોત યસ્ન, બગ અહુનવધ્ય, પઓઉર્વ ક્રવષિ, ખાઓ અક્રજયમ્ન વીગેરે કે જેમાંથી આવી સામસામી ગતી નીકળે છે તે બધાનો બેદ સમાવે છે. આવા બધા ઉંડા બેદોની ઉપર વિચાર કરીને તે એક અત્યંત સત્યતાના ઝરા ઉપર ખીગુમાન થયા કરીએ તો ધણી ઉંડી સેતાયસ્ન થઇ શકે છે અને આ ત્રીજા ફરમાના બેદમાં કંઇક જઇ શકીએ છીએ.

બગ નરક બીજા, પાંચમા, છઠ્ઠા, દસમા, બારમા, તેરમા, ચૌદમા પંદરમા ફરમાઓ ગાથાના આ ત્રીજા હાની છેલ્લી લીટીના, પહેલા અરધા ભાગની વીગત બતાવે છે. આ પહેલો અરધો ભાગ તે ‘આઓસ્યા હુદાઓંધહો એરેશ’નો છે, જેમાં કહે છે કે તે જોડમાંના તે બધા ભાગને ‘હુદાઓંધહો’વાળો છે, -પોતાને તે પરમ સત્યતાના અહૂ આગળ કુચ ખીસાદનો ગણે છે તેણે તે પરમ સત્યતા=એરેશના હોકમસર ચાલવાનો નીશ્ચય કર્યો. આવા નીશ્ચયવાલા ચલણની શું શું વિગતો આવે તે બધાનો કંઇક ખ્યાલ ઉપરના બગ નરકના આ

ફકરાઓમાંથી મલી શકે, કે જેમાંના ખારમા ફકરામાં ગાથા હા ૩૦-૩ ની છેલ્લી લીટીના છેલ્લા અરધા ભાગવાળા દુશ્સદાઓંઘડોને=સામી ખુરી દાદારને નહિ માનનાર શક્તિનાં પરીણામેને 'શેદા' = ખુરાધઓ તરીકે કહીને તે ખુરાધઓની 'અપાદખશાયીનીદન' = ગેરખંદે ખસ્તીને, ઝુલ્મને અને તેઓથી થતા 'ખીમારીનીતન' = દુખદરદોને કાપી નાખવા કહી છે. ગાથાના આ ત્રીજા ફકરાની છેલ્લી લીટીના પહેલા ભાગના 'હુદાઓંઘડો'વાલાની મખલુકાત કે જે ખુરશેદથી ચાલી રહે છે તે મખલુકાતને પેલી ખુરી જોડથી થયેલી ખીમારીઓ વળગે છે હેરાન કરે છે આજુરદે કરે છે માટે ખુરશેદ તે ખીમારીઓને તોડ્યા કરે છે. અને જે કાંઈ માણસખી તે ખીમારીને પોતાની મકદુર મુજબ તોડે તે માણસ ખુદ તે ખુરશેદને ખુશહાલ કરે છે-ના, તે ખુરની રૌશનીને બરપુર કરે છે એમ કહેલું છે. આમ તે જેઉ મીનોમાંના બલા મીનો અને ખુરા મીનોના વિચારો જે થયલા તેઓનો વિસ્તીર્ણ ખ્યાલ જગ નસ્કમાં આપેલો છે.

હા ૩૦-૪.

અત્રયા^{૧૦} દાત્ર^{૧૧} તા^{૧૨} હેમ^{૧૩} મધન્યૂ^{૧૪} જસએત્તમ^{૧૫} પચ્ચા-
ઉરવીમ,^{૧૬} દશદે^{૧૭}

ગએમયા^{૧૮} અજયાધતીમયા^{૧૯} યથયા^{૨૦} અંધહુત્ર^{૨૧} અપેમમ^{૨૨}
અંધહુશ;^{૨૩}

અચિશ્તો^{૨૪} દ્રગવતાંમ^{૨૫} અત્ર^{૨૬} અષાઉતે^{૨૭} વહિશ્તમ^{૨૮}
મનો.^{૨૯}

જ્યારે^{૧૧} ॥ તે પ્રમાણે^{૧૦} (અહુનવધર્મની ધારણા પ્રમાણે) ॥ તે
જે^{૧૨} ॥ મીનોએ^{૧૩} (વહુયો અને અક) ॥ સાથે^{૧૪} ॥ મત્રી શકાય તેટલા
મદ્યા,^{૧૫} ॥ (ત્યારે) ॥ સપ્તર પહેલી ઉસુલ^{૧૬} (જેપણાંની સૃષ્ટીનું મુગ
થયું; હાડમંદ સૃષ્ટીનું મુગ જે જેપણાં ઉપર છે તે મુગ થયું). ॥ (તેઓ
તે જે માનો જેઓ મહેલા છે અને ૩૩ અહુ અને રતુ થયા છે તે જે મીનો
રપેનામીન અને અગ્રમીનના બેદમાં રજુ થયા. રપેનાએ યજ્ઞોને ભલી
શક્તિ તરીકે ચલાવ્યા; અન્નગ્રાને ધનામીનને જુરી શક્તિ તરીકે કાઢ્યો;
જે જે રપેના અને ધનાએ). ॥ જીવતી હાલત^{૧૭} (તનોમંદ દેખીતી હાલત
જેમાં જીવ છે તે અને) ॥ જીવ વગરની માટે મૃત્યુ પછીની હાલત જે તે
નાશથી મૃત્યુથી આવે છે તે^{૧૮} (જે મોક્ષે લઈ જશે તે) ॥ કીધી.^{૧૯} ॥
એવી રીતે^{૨૦} ॥ આખરી લગી^{૨૧} (હાલીહાલના ચોથા કાળના છેડા અને
પાંચમાં ભવિષ્યના કાળની શરૂઆત લગી) ॥ નાશવંત જગત, તે માંહેલી
તનોમંદ જીવગી^{૨૨} ॥ રહેશે.^{૨૩} ॥ અશોધ સચ્ચાઈથી દુર જનાર જુરા-
ઓની^{૨૪} ॥ સઉથી જુરી-અતીવ્ય જુરી^{૨૫} ॥ (મનસ્વી છે, જે) ॥
ખરેખર તો આખરે^{૨૬} ॥ અપવનો માટેની^{૨૭} ॥ ઉત્તમમાં ઉત્તમ ઉત્તમતા
લાવે તેમ કામ કરે તેવા^{૨૮} ॥ (જે) મનસ્વી^{૨૯} (છે તેમાં બદલાશેજ).

હવે મીદસના પાંચામાંની પહેલવી સમજ જોઈએ.

ગાથા હા ૩૦-૪ ની પહેલી લીટી માટે કહે છે કે:

‘અધતૂનોક ઝક ધ કુલા હુ મીનવદ્ અવો હુમ મહાહોમંદ
અવો ઝક ધ ક્રતૂમ હહિશ્નો’=આમ ત્યારે તે જે માનો છુટા છુટા

સપ્પર પહેલી જગત થવા માટે સાથે ચાલી રહ્યા છે અથવા એમની અર્થ થાય કે તે બે મીનો છુટા છુટા સપ્પર પહેલાજ જગત થવા માટે સાથે ચાલી રહ્યા છે. આ જગત નાશવંત છે માટે ગયોમર્દનું છે એમ નીચે કહે છે તે જોઈએ.

પછી કાઉંસમાં સમજાવે છે કે (‘અધધ કોલા દા મીનવદ્ અવો ગયોમર્દા મદ્હોમદ્’ એટલે તે બે મીનો દરેક ગયોમર્દ માટે સાથે ચાલ્યા. અહિંયાં ગયોમર્દમાં ‘ગાએ’=જીંદગીને આપીને જન્મ મરણ થાય તેવી જગત ઉભો કરવાનો બેદી અર્થ છે. તે બે મીનો ‘કોલા’=દરેકે નીસ્તી ઉભી કરવામાં ભાગ આપ્યો છે એમ કહે છે, જેની સમજ ઉપર શરેહમાં છે અને વધુ નીચે આપી છે.)

હવે બીજી દીરીનો અર્થ આમ આપે છે. અહિંયાં જે કાઉંસો છે તેઓ જેમ મીલસમાં છે તેમજ છે. કાઉંસમાંનું લખાયું તેજ લખનારનું હોય या બીજા કોઈનું હોય કે જેને તેણે સાથે મુક્યું હોય જેમાં વધુ સમજ આપવાનો અર્થ છે: કહે છે કે:—(અમતિક્) પવન એનકીહ (અઉહુરમજદ પવન હુનાકાર અધધ વદશ એનકીહ યખસનુનેન્દ) વ મૂનીક પવન અએનકીહ (ગનરાક્ મીનવદ્ પવન અધકાર અધધ વદશ બરા ચેક્તેલુનેન્દ=(જ્યારે કે) જીંદગી સાથે જીંદગીથી ભરેલો (અહુરમજદે કાધો કે બનતાં લગી જીંદગીને તેનામાં ટેકવે), (જ્યારે કે) નહિ જીંદગી સાથે, જીંદગીથી ખાલી (ચનામાને કાધો કે બનતાં લગી તેને મોતવાળો કરે મારી નાખે) ‘મૂનીક અધતૂનો ઝક્ અધત વદવલ્ ઝક્ ઇ અફૂદૂન દેન અહુવાન (અધધ અનશૂતાક્ ઇ અવારીક્ મદમ ધલ્ યામતૂનેન્દ)=જ્યાં લગી એકબી છેલ્લે હયાતીમાં રહેશે ત્યાં લગી એમ થયા કરશે, (એટલે કે એ હકીકત આખર લગીના માનવને માટેની લાય પડે છે).

પછીની ત્રીજી દીરી માટે કહે છે કે:

‘વદ્તૂમીહ ઇ દરવંદાન (આહુરમનો દરવંદાન રાધ અવસિ-હીનિરનીહ બરા ખદીતૂન્દ) વ અધતૂનો ઝક્ ઇ અહુરબો પાહુલૂમ મીનિરનીહ (અઉહુરમજદ હામીત હમાધકીહા’) એટલે ધુરી ફરહાર દરવંદોની (છે, અહીરીમને દ્રવંદોની ખરાબી જોઈ છે) અને એવી રીતે અપવોની ઉત્તમ વીચાર શક્તિ, (અહુરમજદ એવી રીતે દરેક ઠેકાણે જોયા કરે છે).

૬૮ ગાથા હા ૩૦-૪ (મીલસનો પહેલવી તરબુમે).

હવે આ ફકરાની ઉંડી ફીલસુફીના ચિતાર જે ઉપર શરૂ-
હમાં આપેલો છે તેજ અવસ્તાના “હુમ જસએતેમ” શબ્દ અને
‘દજૂદે’ શબ્દ અને બીજામાં છે તેમ પહેલવી સમજમાં છે તે જોઈએ.
પહેલવી સમજમાં પહેલાં ‘દહિરનો’ શબ્દની ઉકેલ માટે ખાસ
ચેતવણી લીધી છે. દહિરનો શબ્દ જગત માટે છે. જગત હસ્તીનું
નહિ પણ નીસ્તીનું છે માટે ગયોમર્દ શબ્દ કાઢિંસમાં વાપરેલો છે,
જે ગવ = જીવ ધારણ કરીને મેરેત = મરે તેવું છે તે દેખાડે છે. પછી સપ્પર
પહેલાં તે બે સામસામી શક્તિ ચાલી એમ અર્થ લેતા દેખાડે છે કે
અગાઉ તેઓ સાથે ચાલેલી નહિ, પણ ગયોમર્દના જગત માટેજ ચાલી.
અથવા એમ લખ્યે કે સપ્પર પહેલી જગતની રચના જે ગયોમરેથનની
છે તેને માટે ચાલી એટલે એમ અર્થ થયો કે ગયોમરેથનના વજેથી
બુદ્ધી જગત રચના જે હસ્તીની હમેશગીની છે તેમાં તેઓ સામેસામી
થઈને ચાલેલી નહિ. અને એજ અર્થ હુમ જસએતેમથી આવે છે—તે
બે સામસામી શક્તિઓ જે મલી શકી તે મળીને જગત કીધું તેમાં
સામસામી ગતી હતી નહિ. સામસામી ગતીનો અન્ન = આઝંગ તેમાં એટલે
બલાષના નાદમાં હતો. આગળ જોઈશું કે તે આઝંગના નાદને બલાષનાં
બેંચાણમાંથી બેંચવા જે મીનો થયો તેને અન્નમીન કહ્યો છે.
નીસ્તીમાં તે મીનોને ઘનામીન કહે છે.

ત્યારે આવી સમજ કહે છે કે તે બે સામસામી શક્તિઓ જે
ત્રીજા ફકરામાં છે તેઓ કંઈક મલીજ હતી, જેઓએ સાથે મલીને હસ્તીનું
જગત કીધુંજ હતું. છતાં તેઓ સાથે બીજો એવો ભાગબી હતો, કે જે
સાથે નહિ મલીને છુટો નોખો હતો, જેને ‘અન્ન’ = દુખવાળો કહે છે.
પણ હસ્તીના નાદમાં તે હતો માટે ત્યાં તે શાંત ઉંઘમાં હતો. આ
‘અન્ન’ કે જે હસ્તીના બે મળેલા મીનોમાં નથી તેને નોખો કરનાર
યજ્ઞતને અન્નમીન કહે છે. આવી હકીકત છે માટે તો ત્યાં ‘હુમ
જસએતેમ’ ક્રીયાપદ શક્યાર્થમાં અને પરસમૈપદમાં છે અને ‘દજૂદે’
શબ્દ પુણ્ય ભુત તેમ વર્તમાનમાં અને આત્માનેપદમાંજ છે. અને
તેઓની ગુંચને ઉકેલવા પહેલવી સાહેબો માંગે છે, માટેજ તેઓએ લખ્યું
છે કે બે સામસામી મીનો હોઈને સપ્પર પહેલાં સાથે ચાલીને ગયોમર્દનું
જગત એવું કીધું કે જેમાં જીવ અને નાશ છે, જેમાં સત્યનીજ ફોહ
થશે. ત્યારે ગાથાના આ ‘હુમ જસએતેમ’ અને દજૂદે શબ્દના ઉંડા
અર્થો છે. ‘હુમ જસએતેમ’ = ક્રીયાપદ જે શક્યાર્થ અને પરસમૈપદનો છે
તેમ ‘દજૂદે’ શબ્દ જે પુણ્ય ભુત કે વર્તમાન આત્માનેપદનો છે તે

ક્રીયાપદોની ગુચવણ પહેલવી સમજની ‘ક્રૂતૂમ્ દહિસ્નો-૪-ગધયોમરે-થન્’ ઉકેલી આપે છે. પહેલવીમાં કહે છે કે દુ મીનોવદ્=મે મીનો જે સામસામા છે, જેને અગાઉ કહ્યા છે તેઓ ‘કુલા’=છુટા છુટા ગયોમર્દની દહિસ્નો માટે સાથે મધ્યા. એટલે અગાઉ તેઓ છુટા હતા, સામસામે હતા અને સાથે ચાલેલાજ નહિ. પછી ‘હુમ્ જસએતેમ્’નાં શક્યાર્થ ક્રીયાપદ પ્રમાણે તે બે મીનોમાંની ગતીઓ સાથે જઘ શકી તે ગધ. અને તે કધ રીતે ગધ તે પરસમેપદથી બતાવે છે કે પોતાના ગુણોથી નહિ પણ દાદારના એટલે પોતાથી જે દુર હતો તેના આશીશોથી તેઓ મધ્યા. તેઓએ મઝીને હસ્તી કીધી જે ‘દજ્જહે’ના પુણું ભુતથી માલમ પડે છે. તે હસ્તી તેઓએ પોતાનાં મેળવેલાં બળથી-જે બળ દાદારે તેઓને આપેલું છે તેથી કીધી-તે બળને પોતામાંના જેઓ અકુના છે-સુધરતા નથી તેઓને સુધારવા માટેના પરમાર્થના અર્થે વાપરીનેજ હસ્તી કીધી. આમ ત્યારે ‘દજ્જહે’ પુણું ભુત અને આત્માનેપદનો ભેદ ખુલ્લો થાય છે. પણ ‘દજ્જહે’ શબ્દ તો વર્તમાન આત્માનેપદથી બતાવે છે. અહિંયાં હવે પહેલવી સમજ મદદે આવે છે. કહે છે કે બે સામસામા મીનો સંપર પહેલાંજ સાથે ચાલીને ગધયોમરેથનની નીસ્તી કર્યા કરે છે-કીધી અને કરી રહે છે, અહિંયાં પહેલવીમાં ક્રીયાપદનું સામાન્યરૂપ આપેલું છે. આ સમજ ‘દજ્જહે’ની ભુતકાળ તેમ વર્તમાનકાળ આત્માનેપદની બે રૂપની ગુચ્છ ઉકેલે છે; તે બે મીનો છુટા છુટા સંપર પહેલા જાહેર થઇને સાથે ચાલીને ગયોમરેથનીની દહિસ્નો કીધી અને કરે છે. એટલે હસ્તીમાં બે મીનો સાથે મળેલાજ નહિ, ‘હુમ્ જસએતેમ્’ના ભેદમાં આવ્યા નહિ-તેઓ એટલે અકુ જે કંઈ હસ્તીમાં સુધરે નહિ તેને સુધારવા હવે ગધયોમરેથની દહિસ્નો કીધી એટલે ગએ=જાંદગી અને અજયાર્થ=નહિ જાંદગીનું મોત કીધું. આ મોત ઉભા કરનારને ગનરાક મીનો કહ્યો જે હસ્તીમાં હતો નહિ. હસ્તીમાં તો સાથે મળેલો પણ નીસ્તીને માટેજ તે જાહેર થયો. હસ્તીનાં પાંચમાં હારોમના અસ્મમાં અન્નનું મુળ હતું જે અહુરમઝદની અંદર આકર્ષાયલું હતું. આ અન્ન માટે ઉપર વાંચી ગયા કે હસ્તીમાં બે મીનો હુમ્ જસએતેમ્ થયા-જેટલા મલી શક્યા તેટલા મધ્યા. બાકીના નહિ મધ્યા અને ત્યાં ભુરી ગતી રહી જેમાં શાંતી હતી નહિ માટે તેમાં દુખનું મુળ હતું-અન્ન હતો પણ હસ્તીની લીલામાં તે અન્ન હોવે ત્યાં તે શાંતીની જરાવારની ઉંઘમાં હતો. આવી અંત્રને અકુને ત્યાં હસ્તીના પાંચમાં અસ્મમાં રાખેલી હતી. આ અકુને અંત્રને ત્યારે રવંગ્ગ=હમેશની શાંતી આપવી

રહી. આ અંત્રને હસ્તીમાંથી કાઢીને નીસ્તીમાં સુધારવા માટે લખ જવા માટે જે મીનો થયો તેને અંત્રમીનો કહ્યો છે. આ અંત્રમીનો તે અંકને નીસ્તીમાં લખ ગયો એમ પહેલવી સમજમાં કહે છે. આ અંત્રને ઉભો કરનાર મીનો તો દાદારનો ખાદમ નોકર છે. તે અંત્રમીન પોતે હવે એક દુતને એવો ઉભો કરશે પોતામાંથી કાઢશે કે જે દુત અંત્રને નીસ્તીમાં દોરવીને કામ પુર્ણ કરે. ત્યારે હસ્તીમાં રહેલા તે અંકને સદમતીએ પુગાડવા તે મીનો કે જેને અંત્રમીન કહે છે તેને એ કામ કરવાના છે: એક તો એ કે તે અંકને હસ્તીની ઉપરથી બેદાર કરીને નીસ્તીમાં મોકલવી; બીજી એ કે પોતામાંથી એક દુતને ઉભો કરવો કે જે તે 'અંક'ની ઉપર પોતાની તલેસમ નોખી રીતે વાપરે-યજનો વાપરે તેથી જુદી રીતે વાપરે. એવા ઉભા કીધેલા દુતને માટે અવસ્થામાં 'અંકહે મધન્યેઉશ' શબ્દ એટલે અંત્રમીનોની શક્તિમાંનો મીનો એટલે ધનામીન કહ્યો છે. ધનામીનને માટે અંત્રમીનાનું છઠ્ઠીનું રૂપ આવે છે. નીસ્તીની જગત જે ગયોમર્દની છે તેને માટે ત્યારે તે એ મીનો સાથે ચાલ્યા, તે જગતને તેઓ સાથે રહીને ચલાવે છે. ત્યારે તે નીસ્તીનું જગત જે થયું અને થઈ રહે છે તેને જીંદગીનું થવા માટે યજનો છે અને મરણનું કરવા માટે ધનામીન છે. આમ તેઓ હમ-મદોહોમંદ સાથે ચાલી રહે છે-સાથે ચાલીને કરી રહે છે-ભુતથી હાલ લગીમાં કરી રહે છે-વર્તમાનમાં કરી રહે છે અને કરે છે. અહિંયાં 'દજ્જે'નો વર્તમાનરૂપ લાગુ પડે છે. વળી યજનો તેમ ધના બેઉ પોતાનો ભોગ આપીનેજ નીસ્તી કરે છે એમ આત્માનેપદ બતાવે છે. યજનો તો પોતાની શક્તિ જે પોતાની વધુ વૃદ્ધિ માટે વાપરવી હતી તેને તેમ નહિ વાપરતાં નીસ્તીને અર્પણ કરે છે. આમ 'આત્માનેપદ'નો પુરૂષાર્થ પરમાર્થ બતાવે છે. ધનાનો પરમાર્થ કઈ રીતનો આવે? આપણે જોયું છે કે અંત્રનું મુળ તો હસ્તીના પાંચમાં અસ્ત્રમાં હતું. તે અંત્રના મુળ તે હસ્તીના પાંચમાં અસ્ત્રમાં દાદારની આજુ હેઠળ હોઈને શાંતી મેળવે તેવું તાત્કાલીક થયલું, દાદારની હાજરીવાળા ખોરહની તે લીલા હતી. પણ હદ+ધનસાક્ષી તે અંત્રને= દુખને જેને પહેલવીમાં આંઝગ કહે છે તેને રવંધાહમાં લાવે તોજ ઉક્તાએ પુગી દાદારના હુવયઓનમાં તે જાય. હસ્તીનાં તે પાંચમાં અસ્ત્રના હમીશ્ત ગેહાનના ભાગમાં તે અંત્ર છે છતાંબી હસ્તીમાં દાદારની રઓખશ છે માટે તે રઓખશને લીધે તે શાંત છે. હવે ત્યારે કાંઈ મીનો એવો થવો જોઈએ કે જે પોતે તે અંત્રને ત્યાંથી કાઢીને તેની સાથે પોતે અલગાઈને તેના જેવો થઈ તેને ઉભરાવી તેની ધુરાઈને બહાર કઢાવી

ખપાવીને પછી છેલ્લે શીક્ષાનેપાત્ર કરીને તેને ઠેકાણે લાવે. ત્યારે પાંચમાં અસ્મમાં એવો મીનો દાદારે કાઢેલોજ છે જેને 'અંઝમીન' કહે છે. હવે 'અંઝમીન' કે જે હસ્તીમાં એમ કામ કરવા નેમાયે તે મીનો ખુદ પોતે દાદારની મરજીને આધીનજ થયો, પોતે બદીનાં રણક્ષેત્રનો ભાર લેવા રાજી ખુશીથી થયો, જેને પાંચમાં અસ્મની લીલા કહે છે. અંઝમીનનું થવું ત્યારે પરમાર્થ છે. પણ આ અંઝમીનનો પરમાર્થ દાદારની શક્તિની લીલાથીજ છે માટે તે પાંચમું અસ્મ હસ્તીની વારના સત્યસંગમાંજ છે. પણ હવે નીસ્તી માટે તે અંઝમીન એવો થવો જોઈએ કે તે બદીનો સાથી ચોર ડાકુઓનો ડાકુ થઈ બદીને ફાસલાવીને ઇનસાફને તામે કરાવી ખુદ પોતાને તેમ બદી જેઠને કઝાએ બલાઈએ પુગાડે.

આવી અંઝમીનની ગતી ક્યારે થાય કે જ્યારે અંઝમીન હસ્તીના orb=આકર્ષણમાંથી છુટો થાય ત્યારે. માટે કહે છે કે અંઝમીને પોતે એક શક્તિ નામે ધનામીન કાઢી, જેની સાથે સત્યતાનું મુળ ક્રવણ નથી. માટે તે ધનામીન અકનો સરદાર થઈને હસ્તીથી છુટો થઈને યજ્ઞનોની સામે ચાલ્યો, યજ્ઞનો જે કરે તેને બરહમ મારવા ચાલ્યો. યજ્ઞનો ગએ=જીંદગી બનાવે ત્યારે ધના અજ્યાઈ કરે=જીંદગીને તોડે. યજ્ઞનો માનવને જીંદગીવાળા કરે, માનવના પથરોમાં કચરામાં ગવનો જીવવાળો પોતાને દમ પુકાને તેઓને ચલાવે; ધના તેઓમાંની પથરની ગતી જે જીવથી તે ચાલે છે તેમાંથી હવસો કરાવે-ઉભરાવે અને ઇનસાફને થોકરે મરાવી અસત્ય કરાવે. કુદરતનો ઇનસાફ પછી તે માનવોને તેમ ધનાને જેઠને શીક્ષા કરે. આમ ત્યારે ધના ખુદ પોતે પોતાના અંઝમીનના સત્યસંગમાંથી સત્યસંગ વગર ક્રવણ વગર બહાર પડે અને ગેતીમાં ભુરાઈ ચલાવીને પોતે માર ખાય-એમાંથી એક જાતનો પરમાર્થજ છે. ધના તો અંઝમીનમાં હતો, અંઝમીન તો રપેનામીનમાં હતો. પણ ધનાનું છુટું થવું-તેજ મહેનત માટે કામ માટે બહાર પડવું દેખાડે છે કે આખરે તે સુન્યમાં જશે એટલે પોતાનું કામ કરી રપેનામાં મળશે. આ બધું ધનાનો પ્રભાવ થયો. ત્યારે ગયોમર્દને માટે જેઠ મીનો સરપર પહેલાં છુટા થઈને ચાલીને તે દહિરનો=જગતને એવી કાઢી, કે જેમાં ગવ=જીંદગી છે તેમ અજ્યાઈ=નહિ જીંદગી છે. ગવને બલી શક્તિએ કાઢી-બાજી ભુરીએ કાઢી. આખરેબી અચિસ્તો દ્રેગવત કહેતાં ભુરો પોતે અપવનમાં જશે. આ બધાનો બેદ પહેલવીના આ તરજુમા છે તે હવે જોઈ શકાશે, વધુ શીલસુરી ક્રિયુ આપી છે.

હા ૩૦-૪ ના શબ્દ અર્થ :

તા=તે બેઉ (દવીવચનમાં)

હુમ=સાથે

જસએતેમ્: 'જસ'=જણુ-મળણુ-ઉપરથી એ ક્રીયાપદ શક્યાર્થ પરસમૈ ૩ નો દવીવચનમાં છે એટલે જેટલો મળી શક્યો તેટલો મળ્યો એમ અર્થ બતાવે છે. 'વણુયો' અને 'અક' એક બીજા સાથે તમામીઅતમાં મળતા નથી પણ પ્રમાણમાં મળે છે એમ કહેવા માંગે છે. અમશાસ્પંદો યજ્ઞતો દુકમાં ૩૩ અહુ અને ૩૩ રતુ અથવા ૩૩ અમશાસ્પંદીઓ આવી રીતે થઇ છે તેનો ભેદ અહિંયાં છે-બીજો બાકીનો અકનો ભાગ જે 'વણુયો'માં-બજોદમાં મળતો નથી-મલી શકતો નથી તે ભાગને બજોદના જેવો કરવા હવે આ હુમ જસએતેમ્વાળો ભાગ એટલે ૩૩ અમશાસ્પંદીઓ 'ગએમ્' અને 'અજૂયાઈ'નો ભેદ શરૂ કરે છે એટલે હાડમંદ સૃષ્ટી શરૂ કરે છે જેની મતલબ ત્યારે તે અકના ભાગને વણુયો કરવાની છે. ત્યારે જસએતેમ્ ક્રીયાપદનો શક્યાર્થ આકાર કાંય આવ્યો તેનો ભેદ હવે સમજ પડશે. વળી એ ક્રીયાપદ પરસમૈ-પદનું છે તે બતાવે છે કે 'હુમ જસએતેમ્'ની ક્રીયા થઇ તે તે અક કે વણુયોની ખુદીથી થઇ નથી પણ તે મોટા સાહેબ અદ્ભુત માંત્ર-સ્પેન્તના આશીશો ઉતારીને કાઢી. જે 'અક'નો ભાગ તે માંત્ર-સ્પેન્તનો સત્કાર કરી શક્યો તે વણુયોમાં મળ્યો. આમ ત્યારે આ પરસમૈપદ શક્યાર્થ દવીવચનના ક્રીયાપદનો ભેદ કનૂમ વગર સમજાય એમ નથી.

'દજ્જદે'=પુણું ભુત-આત્માને-ત્રીજો-દવીવચન તેમ આત્માને પદ-વર્તમાન ૩ નો એકવચન બેઉમાં આવે.

'દજ્જદે'નો કર્તા 'હુમ જસએતેમ્' સાથે મળેલાઓનો નતીજો જે યજ્ઞતમાં આવે છે તે છે. ભુતકાળમાં તેઓ બેઉ મલી યજ્ઞત થઇને તેઓએ 'દજ્જદે' કાઢ્યું-બજોવ્યું-શું બજોવ્યું? હસ્તી કાઢી. પોતે 'અક'ને સુધારીને બીજાની અકનેબી સુધારીને હસ્તી કાઢી. એમ દજ્જદે પુણું ભુત આત્માને ત્રીજા દવીવચનમાં આવે. હવે દજ્જદે વર્તમાન ત્રીજો દવીવચનમાં કઇ રીતે આવે તેની વીગત આ છે કે આવા યજ્ઞતો હસ્તી કરીને તેમાં 'અક'ને સુધારી રહ્યા પછી બીજો 'અક' જે હજી સુધર્યો નથી તે અકને વણુમાં મેળવીને ગાંધ્યામરેથીની નીસ્તી-ગેતી કરી રહે છે. એમ દજ્જદે માટે ક્રીયાપદની બેઉ રૂઠી અર્થસુચક છે; આત્માનેપદ કાંય વપરાયો તેની સમજ પહેલવી તરણુમાં છે.

ગએમ=જીવતી હાલત કરનાર; ગવ જીવ પ્રાણ આત્મા જેને અન્ય ટેકાણે બચાવવાં કરીનેખી કહે છે જીવો હુદોખત નરક કે જ્યાં મરવા માટેના શબ્દમાં એનો ઇશારો છે.

અજ્યાધતી : ‘અ’ નહિ અને ‘જ્યાતી’ ‘જી’=જીવવું ઉપરથી છે એટલે નહિ જીવવું એટલે મૃત્યુ પછીની હાલત. જીવવું એટલે દેખીતી જીવતી હાલત અને પછી જ્યારે તે દેખીતી હાલત નહિ રહે તેને ‘અજ્યાધતી’ કહે છે. આ અજ્યાધતાની હાલત લાંબે કાળે તનપસી-નતી મોક્ષની હાલત લાવવાનો સામાન ઉભો કરશે. ત્યારે ‘અજ્યાતી’ તે હાલત છે જે જડતાને મારીને લલાઇમાં બદલશે-મોક્ષ લાવશે. ત્યારે ગએમ એટલે જીવ અને અજ્યાધતી એટલે નાશ એમ સાદા અર્થ થાય પણ દુનુમીક ફિલસુફી વગર તેઓની અંદરનો ભેદી અર્ક સમજતો નથી.

આ શબ્દો ગએ અને અજ્યાધતીની સમજ માટે થોડી મુળ હકીકતની બાબદો જાણવી જોઈએ, કે જે પછી તેઓની ખરી સમજ આવી શકે. ઉપર જોયું કે ‘વહ્યો’ અને ‘અક’ની જોડ ‘હમ જસએત’ થઇ એટલે બની શકે તેટલી મળી. બની શકવામાં હદ+ઇનસાફનો કાયદો આવે છે. ઇનસાફની મદદ નજરથી ‘વહ્યો’ જેને બચાવ કહે છે તેમાં ‘અક’ જેને હુવીઅત સાથના રવાનો કહે છે તેઓ મદ્યા જેથી ૩૩ અહુ+૩૩ રતુઓ થયા. આ બધાને ટુંકમાં યજ્ઞત કહે છે. આ બધાઓના રવાનને અહ્યે જેર આપ્યું જેથી તેઓ પરમાર્થી-બન્યા-જ્ઞાની બન્યા. તેઓએ જાણ્યું કે બીજી અક કહેતાં હુવીઅતના બીજાં રવાનોને હમારી કાની પાર પાડવાનાં છે. તેઓએ દાદારના હોકમથી પોતાનાં રવાનની શક્તિથી પરમાર્થ કહેતાં અપને જેરે ‘દજ્જે’ કીધું=રચ્યું. શું ‘રચ્યું’? બીજાઓને માટે હસ્તીની હયાતી રચી કે જેમાં તે બીજાઓ પાર પડે. પછી તે બીજાઓ કે જેઓ હુવીઅતનાં રવાનો હતાં, જેઓને ‘દએવ વીદાતુ’ સાથનાં રવાનો કહે છે તેઓને તે યજ્ઞ-તોએ ‘દસેમે’ને કાયદે ‘ચલાવ્યા.’ એટલે દરેક રવાનના દસ ભાગો કીધા જેમાંના ‘નવ’ અક વગરના થઇ ગયા અને છેલ્લા દસમા ભાગમાં અકનો કચરો રચેથ્વ આવી ચઢ્યો. આ સુધરેલા નવ ભાગોને જોડીને ગવ-ચિથ્ર નામનું શુદ્ધ પરમાર્થી રવાન કીધું. એમ ગવ-ચિથ્રના પહેલે નમ્મરનાં રવાનો થયાં. પછી પેલા ૧/૧૦ ના ભાગને ફરીથી દસ ભાગે વહેંચીને તેમાંના નવ ભાગને વધુ શુદ્ધ કરીને એક કરીને બીજો નમ્મરના ગવ-ચિથ્રનાં રવાનો કીધાં. પણ છેલ્લો ૧/૧૦ ભાગ એટલે અસન્નનો ૧/૧૦૦ ભાગ તો પછી દસેમેને કાયદે હસ્તીમાં તાબે આવ્યો નહિ કેમકે તે

૧/૧૦૦ ભાગે યજ્ઞતોની ગતી જેને આદર યજ્ઞ કહે છે તેનો અંગીકાર કાઢે. પણ પોતાના અકના કચરાની એમોવાળી અઝીની ગતી જેને ત્રણ મોઢાંનો અઝી દેહાક કહે છે તેનું જ માન્યું. ઉપરનાં રવાનો જેઓ એ મરતએ ૧/૧૦ ને કાયદે વહેંચાયાં તેઓ તો યજ્ઞતોમાંના આદર યજ્ઞતથી પ્રેરાયા હતા. પહેલે જ્યારે એક રવાનના દસ ભાગો થયા ત્યારે તે રવાન યજ્ઞતોમાંના આદર યજ્ઞતથી પ્રેરાઈને દસ ભાગે છુટું થયું. નવ ભાગમાં આદર યજ્ઞતની આણ રહી. પણ દસમા ભાગમાં તે અક આવી ચઢી. અઝીની ગતી જે તે અકમાં હતી તેણે આદર યજ્ઞતનું નહિ માન્યું. પણ પછીથી આદર યજ્ઞતે તે ૧/૧૦ ના અઝીને દબારાવ્યો જેથી તે ૧/૧૦ માં તે અઝી દબ્યો અને ૧/૧૦ ને આદર યજ્ઞતે પોતાની આણમાં લઈને તેના દસ ભાગ કરીને નવ ભાગોને ઉપર કહ્યું તેમ સુધાર્યો— પછી તે જે દસમો ભાગ રહ્યો કે જે અસલનો ૧/૧૦૦ થયો તેમાં અઝીનું જોર પાછું ઉભર્યું, જે અઝીએ આદર યજ્ઞતની ગતીને તરછોડી. આદર યજ્ઞત એટલે યજ્ઞતોની શક્તિ તે ૧/૧૦૦ ને દસેમેને કાયદે સુધારી શકી નહિ. આવી ૧/૧૦૦ ની અકનાં રવાનો હવે હસ્તીમાં ત્રણ મોઢાંના અઝીની આણમાંજ રહ્યા જેઓ આદર યજ્ઞતને પાસે આવવા દેતા નહિ. આવા રવાનોની સદગતી કરવા એટલે તે રવાનોને સમજાવી મનાવવા અહુનવધર્મમાં જુદોજ મન્તા = પ્લાન હતો. હસ્તીનાં સાત અસ્મે છે જેઓમાં હુવયઓન અને હુમીશત ગેહુન નામના ભાગો સામાન્ય રીતે છે. પણ છઠ્ઠાં ગરોન્માનનાં અસ્મને કુલ્યાતી રીતે હુવયઓન કહે છે અને છઠ્ઠાંની orb માં કાણુમાંજ રહેલાં પાંચમાં અસ્મને કુલ્યાતી રીતે હુમીશત ગેહુન કહે છે. છટું હસ્તીનું અસ્મ અહુરમજ્દનું એટલે વૃદ્ધી કરનાર મીનો સરદાર રપેનામીનનું છે. આ રપેનામીને પોતાની orb માં પોતાના દબારમાં તે પાંચમાં અસ્મને લીધું; પછી પોતે પોતામાંથી એક શક્તિ મીનોરપની કાઢી. આવી પોતાની આણ હેઠળની યજ્ઞતી શક્તિને તેવણે પછી તે પાંચમાં અસ્મમાં મુકી અને તેને ‘અક’ પુરાઈની ગતી જે કંઈ ઘણીજ જથ્થુન હોય તેને ખેંચવાનું, આકર્ષવાનું જોમ આપ્યું. આવા મીનોને અંત્રમીન કહે છે એટલે અંત્ર=દુખને ઉભાવીને ચલાવનાર મીનો કહે છે. આમ રપેનામીન અને અંત્રમીનની શક્તિ તે અસલ ‘હુમ જસએત’ના મળેલા-ઓમાંથી મુકરર થઈ. હવે આ જોડ પેલી ૧/૧૦૦ ના અઝીના તાબાના રવાનોને દસેમેના સીદ્ધાંતથી ચલાવીને આઝાદ કરશે. રપેનામીને હવે પોતાના યજ્ઞતોને પાયુ-થેવોરેસ્તારના વર્ગમાં લાવીને નીસ્તીની રચના શરૂ કરાવી.

અંત્રમીને હવે પેલા ૧/૧૦૦ ના રૂવાનો જેઓ હસ્તીમાં ત્રણ મોઢાના અઝીના કહ્યાસરના છે તેઓને તામે કરીને દસેમેની હીકમતમાં ચલાવવાનું સોંપ્યું. આ અંત્રમીને તેઓની અઝી સુદ્ધા તેઓને પોતાની સમજાવટમાં લીધા. તેઓને મીનો કરકોની તરફ મોકલ્યા. અંત્રમીને આ બધા રૂવાનોને ગીનો કરકો તરફ પેલા પાચુ શ્વેરેશ્તાર યજ્ઞોની મારફતે મોકલ્યા, જ્યાં આગળના ઝરેહોમાં તેઓએ પોતાની અકની ખાસીઅત જોઈ, જ્યાં આગળના ઝરેહ વોહિર કષમાં તેઓની તે 'અકુ' બહાર પડી. પછી તે રૂવાનો રપેનાનીનને તામે થયાં. આમ અંત્રમીને પોતાનો એક પાઠ ભજવ્યો. રપેનામીને હવે પોતાનો પાઠ ભજવીને તેઓને ઉપર કહ્યું છે તેમ દસેમેને કાયદે વહેંચ્યાં અને તેઓને માટે દહિશ્નો=નીસ્તીનું જગત કીધું. રપેનામીને તે બધું કામ 'ગએમ'ના ઉમેરાથી કીધું. ગએમરેથનની દહિશ્નોનેથી ગએમના ઉમેરાથી કીધી અને તે રૂવાનની અકના કચરામાં ગએમ ઉમેરીને તે રૂવાનનું તન કરીને તે દહિશ્નોમાં તે તનોમંદ રૂવાનને મોકલ્યું. આમ જેઉ શક્તિ-ઓએ-રપેનામીન અને અંત્રમીને પોતાને મળેલા દાદારે આપેલા માથ-રપેનથી કીધું, જેઓને એટલા માટે નીસ્તીના જગતની ઉસુદ્ધ કહે છે. પોતાને જે કંઈ પોતાની વૃદ્ધિમાટે મળેલું તે બધું તેઓએ આ ખીજઓની વૃદ્ધિમાં વાપર્યું એમ પોતાનો આત્મભોગ આપ્યો. માટે 'દક્ષદે' શબ્દ આત્માનેપદનો વાપરેલો છે. દક્ષદે એટલે તેઓએ પોતાના આત્મજળ આત્મભોગથી રચ્યું. એવી રીતે નીસ્તીની સૃષ્ટી થઈ અને તે સૃષ્ટી માટે તનોમંદ રૂવાનોની વ્યક્તિ ઉભી થતી આવી. આ બધામાં તે જેઉ રપેના તેમ અંત્રનો ભાગ આવ્યો. અંત્રમીને તો સીરફ તેઓને કે જેઓ ૧/૧૦૦ ના હતા-ત્રણ મોઢાના અઝીને તામેના હતા, તેઓને પોતાની સમજાવટથી તામે કરીને નીસ્તીમાં મોકલ્યા કે જ્યાંથી તેઓએ પોતાની એજ જોઈ. પણ એવી નીસ્તીની રચનાનો ભેદ કરનાર દેખાડનાર રપેનામીનની ગએમ હતી. ત્યારે રપેનામીને ગએમ આપીને રૂવાનોને સૃષ્ટીમાં ચલાવ્યા. તેઓની અક જે પથરાઈ પ હતી તેમાં ગએમને ઉમેરી. ત્યારે તે તન જે કે જીવતું છે પણ તેમાં અકના પથરની સખતાઈ કહેતાં જુરાઈ-હવસોના ખીયાં ગુપ્ત છે. જ્યાં લગી આવી બદી તે તનમાં છે ત્યાં લગી તે તનની મુક્તિ થાય નહિ. હવે ત્યારે આ તનના તે પથરની જમીનને-તેનાં હવસી મુળને ઉભરાવીને-ખપાવીને નરમ કરવાનું રહ્યું, કે-જે નરમ કીધેલી ગતી પછી વહુઓની થાય. આ કામને બજાવવાનો બોજો હવે અંત્રમીન ઉપર આવી પડ્યો, અંત્રમીનજ તેને પુરો પડે એમ હતું. અંત્રમીનોએ

પોતામાંથી એક શક્તિ કાઢી કે જેમાં શક્તિ અપાર હતી. ચાર ગાહામ્યારો લગીના ભેદને પુગવાની શક્તિ હતી, પણ સત્ય તેમાં હતું નહિ એટલે પાંચમા ગાહામ્યારની ખખર-ખરૂં આપ લે કરવાની ખખર તેને હતી નહિ. હુંકમાં ક્વપિનો ભેદ તેમાં હતો નહિ. આવી શક્તિને ધનામીન કહે છે. આ ધનામીન ત્યારે ખુરી શક્તિ થઇ જે પેલા ‘હુમ જસએત’નાં યજ્ઞતો પાયુ-શ્વેરેશ્તારો જેઓ રપેનામીનની આજ્ઞામાં છે તેઓની એટલે ભલી શક્તિઓની સામેની છતાંખી તેઓના બનાવેલા તનોમંદ કાયામાં કામ કરે અને તેઓનાં કામને કાઢખી રીતે પાર ઉતારે તેવી વજેની છે, માટે તે ખુરી શક્તિને તેઓની સાથે ચાલતી ચીતારી છે. ત્યારે ધનામીનની ખુરી શક્તિએ યજ્ઞતોની માનવને બનાવવાની કારી-ગરીનું સારથક કરવામાં અમુક રીતે પોતાનો ભાવ આપ્યો. આ ભાવ જે ધનામીન બજવે છે તેને અહિંયાં ‘અજ્યાધ’ તરીકે કહેલો છે. યજ્ઞ-તોએ જે ભાવ બજવ્યો તેને ‘ગએમ’ તરીકે કહ્યો છે. યજ્ઞતોએ અકુના પથ્થરમાં ગએમ મુક્યો, તેને જીવતાં તનરૂપનો એવો કીધો કે તે તનમાં પથ્થરની ખાસીઅતોનાં ખીયાંઓ ખરાખર થઇ રહ્યાં. જ્યાં લગી આ પથ્થરનાં ખીયાં છે ત્યાં લગી તે વ્યક્તિની મુક્તિ નથી. માટે હવે ધનાની હીકમતની જરૂર થઇ. ધનાએ તે તનમાં જઇ તે પથ્થરની જતમાંના તનમાંના ખીયાંને ખીલવીને હવસનું ઝાડ કીધું. એમ હવસી તનની હવસી જતને ઉભરાવીને ગુનાહો કરાવીને ગુનાહોમાં પુણું કીધું. ધનસાફે પછી તેને શીક્ષા કીધી. ધનસાફે તે તનનું મૃત્યુ કીધું. એમ ધનાએ મૃત્યુ કરાવ્યું. ત્યારે અહિંયાં ગએમ=જીવને યજ્ઞતોએ ભલી શક્તિએ આપ્યો, અને ખુરી શક્તિ જે ધનામીનની છે તેણે તે ગએમને તનમાંથી બહાર ખેંચીને ‘અજ્યાધ’=જીવ વગરનું તે તન કીધું. આમ બે શક્તિઓ સામસામેની હોઇને એક એકનું કામ રદ કરે છે, જેમાં તે ‘અકુ’નું સારથક છે. યજ્ઞતો જીવ આપે છે, ધના જીવને લઇ લે છે. પછી તેજ જીવને લઇને વધુ હિંચ ભાવે કરીને યજ્ઞતો તેમાંથી પાછું તન કરે છે-ધના તેના પથ્થરની ખુરાઇ જે કંઇ રહી હોય તેને ઉભરાવી પાપો કરાવી પાછો તે જીવને બહાર કઢાવે એમ મામલો ઉભો કરે છે. જેમ જેમ તે પથ્થરની ગતીનાં તનમાંથી ગુનાહો ઉભરાઇ રહે છે તેમ તેમ તે પથ્થરની ખુરાઇ ઓછી થતી રહે છે, અને આખરે તે પથ્થર મોમ જેવો બલો થઇને તન પસીને પુગશે. ત્યારે યજ્ઞત ગએમ આપે, ખુરી શક્તિ ધના ગએમને બહાર કાઢે એટલે પથ્થરને અજ્યાધનો જીવ વગરનો કરે. પથ્થર ઉપર અજ્યાધનું પાણી પડવે પથ્થર મોમ જેવો થાય-બલાઇમાં

બદલાય. ત્યારે ગએમ=જીવ તે પથરને જીવતો કરે છે-દવસોને ઉભાવે તેવો કરે છે, પણ 'અજ્યાધ'=તે પથરનો દમરો કાઢીને તેને મોમ કરી મોક્ષે લઇ જાય છે, જેથી તે પથર ઉપર ઇનસાફ કામ કરે છે તેમ તે પથરની કાયાને ઉભરાવનાર ધનાના ઉપરથી ઇનસાફ કામ કરે છે. તે ઇનસાફ તે ધનાનેથી પીગલાવે છે. ઇનસાફની ગતી દએનમાં છે. દએનનો સાહેબ જરથુસ્ત્ર છે. માટે ઇનસાફનો સાહેબ જરથુસ્ત્ર થયો. માટેજ અપી યસ્તમાં ધનામીન કહે છે કે મને યજ્ઞતો મારી શકતા નથી પણ મને જરથુસ્ત્ર મારે છે. જેમ જેમ તે અકનો પથર મરતો જઇ તન પસીને પુગીને ક્રશો-ગર્દ કરશે એટલે ક્રશો-ગર્દ વખતે તે પથર સુધરી રહેશે. એમ 'અજ્યાધ'=આખરે ક્રશો-ગર્દ લાવશે તેમ સાથેસાથ અજ્યાધનો કર્તા ધનામીનથી તદદન પીગત્રી જઇને નશ્ત થઇને અંત્ર-મીનમાં જઇને પછી રૂપેનામીનમાં જશે. એમ ત્યારે ગએમ=જીવગી અને અજ્યાધતી=નહિ જીવગી જે મોક્ષ લાવશે તેનો ઉંડો અર્થ છે.

યથયા=એવી રીતે.

અંધહુત=થશે આવશે.

અપેમેમ=છેડો (અકનો છેડો જે વહુયોમાં બદલાશે તે, એટલે અક પોતે વહુયો થશે એટલે કુદ્યાતી ક્રશો-ગર્દનો જમાનો). યજ્ઞતોએ તો યવએચના સાત કાળના પહેલા પરા=ભુતના ભુતકાળમાંજ ક્રશો-ગર્દ કીધો. પણ જેઓ તે પરાના કાળમાં ઉપર ક્રશો-ગર્દ કરી શક્યા તેઓ તરોના બીજા કાળમાં ભુતકાળમાં બુનદહેશનના બીજા કાળમાં બીજા જેઓ ક્રશો-ગર્દ પુગ્યા નથી તેઓનો ક્રશો-ગર્દ કરાવવા માંડ્યો. આ તરોના કાળવાળાએ પછી પરાના કાળવાળા સાથે જોડાઇને બીજા અકવાળાનો ક્રશો-ગર્દ કરવાનું શરૂ કીધું, જેઓ આઓંધહુધર્ના ત્રીજા કાળમાં એટલે હાલના કાળમાં ક્રશો-ગર્દ તરફ જઇ રહે છે, જેઓને અરદાક્રવપમાં જતાં રવાનો કહે છે. આવાઓમાંના જે રૂહોમાં અક હતો, તેઓને માટે ઉપરના બધાઓએ આ ફકરામાં કહે છે તેમ ગએમ અને અજ્યાધતી કીધી છે, જેઓ એથા હાલી હાલના દએદોઇશ્ત કાળમાં સુધરી રહીને જ્યારે એ કાળનો છેડો આવશે-અપેમે આવશે, ત્યારે પછીથી પાંચમો ભવિષ્યનો કાળ નામે અપેમેમનો કાળ થશે, જેમાં આ બધા રૂહોનો ક્રશો-ગર્દ થશે. ત્યારે 'અપેમેમ' એટલે છેડા લગી એટલે હાલીહાલના કાળના છેડા લગી કે જે પછીથી ક્રશો-ગર્દ કુદ્યાતી થશે ત્યાં લગી બધો અક

પોતે વહુયોમાં મળશે. ત્યારે ‘અપેમેમ’માં આવો કાળનો ઉંડો અર્થ છે. અપેમેનો અર્થ આખરે કહે છે તે ખરો છે. આ આખર હાલી હાલના કાળ માટે છે. સૃષ્ટિ યવએચના સાત ઝરવાને અકરનેના કાળ-માંથી થઇને આખરે જ્યારે સાતમો ગએઆનનો કાળ નામે ‘અપરેતેમો’ નો કાળ આવશે ત્યારે ક્રવવિરૂપ થઇને અહૂમાં મળશે. એમ તે અહૂમાંથી યવએચો નીકળ્યાજ કરે છે. અગણીત યવએચો નીકળી ગયા અને અગણીત નીકળશે. અપેમેનો આવો ભેદી અર્થ છે.

‘અંધહુશ’=નીસ્તી ગેતીનું જગત જેને પહેલવીમાં ગયોમરેથન દહિશનો કહે છે તે, જે ગવ=જીવ પામીને મરેથન નશ્ત પામીને વધુ ભલાઇમાં ઉગશે તે, જેને રપેનામીને પાયુ-થ્વોરેશતાર મારફતે પોતાના આત્મભોગે અંધાવ્યું છે તે, અને તે મહિલી તનોમંદ વસ્તી.

અચિરતો=ખુરામાં ખુરો ‘અક’ : ‘અક’નું અતીખ્યારથીક રૂપ છે.

‘દ્રગવતાંમ’ એટલે ખુરાઓ-અષોષથી દુર જતાઓના.

અષાઉને=અષવનને માટે એટલે અશો તન-કેહપ ક જેમાં ‘અક’ લગભગ ‘વહુ’ થયો છે અને હવે તદનજ ‘વહુ’ થશે તેવી હાલત થવાને માટે (સરજ્યો છે).

વહિશ્તમ મનો=મન જે બહુમન જેવી વતણુક પુણું રીતે સર-સમાં સરસ રીતે બળવશે-મુસ્તસલાએ સેવુમ ક્રશો-ગદને છેડે જશે તે

‘પઓઉરવીમ’=સપ્પર પહેલું મુળ source. આ શબ્દ ‘પઓ-ઉરવ્ય’નો પહેલી એકવચન તરીકે લેવા હમોએ દર્શત ધાયું છે. એ શબ્દને સામાન્ય નામ નાન્યતર જાતી તરીકે કાંગાજીએ પોતાની દીક્ષ-નરીમાં આપ્યું છે (જુઓ પાને ૩૧૨; પઓઉરવ્ય શબ્દ માટેનો ખ; નો અર્થ) આ શબ્દ ‘પર,’ પરા=ભુતકાળ ઉપરથી એટલે ભુતકાળના બનાવ ઉપરથી થયલો કહેવાય. ‘પઓધરય’ શબ્દખી આવે છે જે મોટે ભાગે એમનો એમ યા વિભક્તિ રૂપમાં આવીને ક્રીયાવિશેષણ અવ્યય તરીકે ‘પહેલીવાર’ એમ અર્થ કરતો દેખાય છે. તેમ વળી વીશેષણ તરીકેખી દેખાય છે જેમકે ‘પઓધર્યેહેચ મયજદહે’=સપ્પર પહેલી મ્યઝદનો. ‘પઓઉરવીમનો અર્થ પહેલી ઉસુલ જોડ જે રપેના અંત્રની છે તેમ લેવાની સમજ હમુને પહેલવી વ્યાખ્યા ઉપરથી અને દનૂમની હકીકતની ઉપરથી આવી છે. આ સમજને વ્યાકરણને કાયદેખી ટેકો મળે છે તે જોઇએ, આ ફકરામાં ‘જસએતેમ’ અને ‘દજ્જે’ એવા બે ક્રીયાપદો વપરાયા છે. આ બેઉના કરતા તરીકે આજે બધાજ વીદવાનો ‘મધન્યૂ’

શબ્દને લે છે. પણ નોંધવું કે જસએતેમ શબ્દ પરસમૈપદનો છે જ્યારે દજ્જદે શબ્દ આત્માને પદનો છે. ‘મધન્યૂ’ એટલે જે મીનો દવીવચનમાં છે અને ઉપરના જસએતેમ અને દજ્જદે ક્રીયાપદોળી દવીવચનનાજ છે. પણ મુળ વીચાર કરવાનું એ છે કે તે બેઉ ક્રીયાપદોના પદ જુદા કાંય આવ્યા હશે. માટે ‘મધન્યૂ’ શબ્દ જે બેઉ ક્રીયાપદ માટે આપેલો છે તેનામાં કંઈ ભેદ હોવો જોઈએ. ‘હુમ જસએતેમ’ સાથે જ્યારે ‘મધન્યૂ’ આવે ત્યારે ‘મધન્યૂ’ પરસમૈપદનો ભેદ બતાવે અને ‘દજ્જદે’ની સાથે મધન્યુ આવે ત્યારે આત્માને પદનો ભેદ બતાવે. આ ભેદને સમજવા અંદરની હકીકતી બાબદ જાણવી જોઈએ. આ હકીકતી બાબદની રૂપરેખા પહેલવી સમજ પુરી પાડે છે. પહેલવી સમજ કહે છે કે ‘કુલા દુ મીનવદ્ અવો હુમ મદાહોમંદ્’=તે જે મીનો કુલા છુટા છુટા દરેક સાથે કામ કરવા ચાલ્યા. હકીકતી જ્ઞાન કહે છે કે નીસ્તીની રચનામાંજ જે સામસામી મીનો નામે રપેના અને ધના સાથે જાય; હસ્તીની રચનામાં તેમ હોય નહિ. અને પહેલવી સમજળી એમજ કહે છે કે ‘દહિરનો ગધયોમરેથન’ માટે તે જે મીનો છુટા ચાલીને તેનો વ્યવહાર કરે છે. ત્યારે એમ થયું કે ‘જે મીનો’ને દાદારે પોતાની ગીરોથી આશીશ આપીને મેળવ્યા ત્યારેજ તેઓ મળી શક્યા છે. માટેજ ‘હુમ-જસએતેમ’નો શક્યાર્થ અને પરસમૈ આકાર આપ્યો છે. પારકુ બીજું જે દાદાર છે તેના આશીશથીજ તેઓ મલી શક્યા અને તેઓ એમ શક્તિવાન આશીશવાળા થયા. પછી નોખા થઇને તે જે મીનો ચાલ્યા અને પોતાના આત્મીક બળથી આત્મભોગથી રવાનીક બગ અને ભોગથી નાશવંત જગતને રચીને ચલાવી. આમ કરનાર રપેનાગીન અને અંગ્ર-મીનની જોડ હતી એમ હકીકત કહે છે જે ત્યારે ઉસુલ જોડ જે નીસ્તી થયા માટે ધારી છે તે છે, જે પોતાની ગીરોથી સૃષ્ટીને કરે છે. ત્યારે પઓઉરવીમ’ શબ્દ ઉસુલ જોડને માટેનો અર્થ રાખે છે અને પોતાની ગીરોથીજ તે નીસ્તી કરે છે જે ‘દજ્જદે’નો આત્માને પદ બતાવે છે. એમ ત્યારે પઓઉરવીમ શબ્દનો અર્થ તે મધન્યુની થયલી નીસ્તી માટેની ઉસુલ જોડ તરીકે લેવામાં અર્થ છે એમ કોઇની જોઇ શકશે.

વળી આ ઉપરથી બીજી હકીકતી જ્ઞાનનું બીંદુ જાહેર થાય છે. ક્ષુભનું મુખ્યારક હકીકતી જ્ઞાન કહે છે કે અહૂએ ખાઓ અક્રજ્યમ્ન જે હુદાઓંઘહ છે બાનવાળો છે તેને પોતાના અસુનાના સુન્ય ગતીના દરયાવ-માંથી એવો કાઢ્યો કે તેનો વિસ્તાર યવએચ લગીનો થાય-સાત ઝરવાને અકરનેનો થાય, જેમાં આતશનું તેજ સાત ઝરવાન લગી પુગે તેવું હોય,

જે આતશને આતશે-શેદાન કહે, જેના તેજને કાઢવાની કુદરતને નીરૂ કહે. આમ ખાઓ અક્રજ્યમ્નનો વિસ્તાર એવો કાઢ્યો કે જેથીજ યવએચનો વખત હતો, જેમાંજ કામ કરનાર કુદરતનો ચેરાધ આતશ છેક સાત ઝરવાન લગી બળે તેવો હતો. આવા વિસ્તાર ઉપર અહૂએ આવીને પોતાનો વધ્ય હોકમ કાઢીને બગાનો કીધા જેથી ક્રવણિ અહુનવધ્ય થયા. આ ક્રવણિ અને અહુનવધ્યના બગો તે ખાઓ અક્રજ્યમ્ન ઉપર જન્મીને તે ખાઓના આતશની કુદરતનો ચેરાધ રાખનાર થઈને અહુનવધ્યની ઉપર મનન કરીને પોતે બેઉ નરનારી તરીકે રહીને 'સ્તઓત યસ્ન'નો ગર્ભ પોતે એવો કીધો કે જે ગર્ભ તેઓ કરતાંબી સવાયો હોય. આ સ્તઓત યસ્ન ત્યારે તે ક્રવણિ અને બગ અહુનવધ્યને અને પેલા કુદરતના ચેરાધને અને પેલી ખાઓ અક્રજ્યમ્નને કે જે યવએચ જેટલો છે તેને મલી ગયો. આ બધા મળેલાઓને અહુનું વસ્ત્ર રચાવ કહે છે. પછી અહૂએ હોકમ કીધો કે આ સ્તોત યસ્ન દુધની જગત થવા માટેનું ઇંડુ થાય એટલે આ સ્તોત યસ્નમાં એવી રચના અને ફેરફાર થાય કે તેમાંથી સૃષ્ટી થવા માટેની સામસામી જોડ નીકલે. ત્યારે આ સ્તોત યસ્ન જે સૃષ્ટીના ઇંડાં તરીકે છે તે ઉપર કહેલી ઉસુલ સ્તોત યસ્નનો ઉતરતો ભાગ થયો, જેને અનહુમા કહે છે જેમાંથી જે જોડ નીકલી તેનું બ્યાન ત્રીજા ફકરામાં છે. આ જોડને હુમત અને હુવીઅત કહે છે. એક આ જોડનો એક આ હુમત તો 'વહુયો' થયો-પોતાના માવતર અનહુમા કરતાંબી ચઢ્યો એટલે ઉસુલ સ્તોત યસ્ન જે તે ઉસુલ કુદરત નામે નીરૂ બદાતના ચેરાધ આતશે શેદાનને અને ક્રવણિને અને બગ અહુનવરને મળેલો છે જે અહુનું વસ્ત્ર છે તેવો થયો. આ જોડમાંનો બીજો 'અકુ' હતો. આ જોડ સપ્પર પહેલી થઈ. આ જોડ ત્યારે ત્રીજા ફકરાની છે. પછી ચોથા ફકરામાં કહે છે આ જોડ જે એમની એમ મલી નહિ તેની ઉપર જ્યારે અહૂએ પોતે માંથ્ર-રપેન્તના આશીશો નાંખ્યા ત્યારેજ તેઓ 'હુમ-જસએતેમ' જેટલા બને તેટલા મળી શક્યા. એટલે તે જોડમાંની અકુનો જેટલો ભાગ માંથ્ર રપેન્તના આશીશો લઈ શક્યો તેટલો ભાગ તે વહુયોને મલી શક્યો. પણ અકુનો બીજો ભાગ જેણે માંથ્ર-રપેન્ત લીધો નહિ તે અકુ વહુયોને મલી શક્યો નહિ. ત્યારે તે બીજા નહિ મળેલા અકને સુધારવા એટલે તે વહુયોમાં મેળવવા માટે પછી બીજા જોડ પેલા હુમ-જસએતેમવાળા મળેલાઓમાંથી એટલે રપેનામીનમાંથી થઈ. હુમ-જસએતેમના યજ્ઞતો રપેનામીન તરીકે થયા એટલે અક જે સુધરતી નથી તેના સુધારનાર તરીકેના થયા. આ 'અક'ને સુધારવા એમ ત્યારે

પછીથી તે સાહેબે તે રપેનામીનમાંથી એક ભાગને-એક મીનોને-એક શક્તિને કાઢી. ત્યારે મુળ ભાગ તો રપેનામીનજ રહ્યો પણ તેમાંથી ખીજો એક ભાગ એક શક્તિ નીકળી જે ભાગને-જે શક્તિને-જે મીનોને તે અકની ખુરાઈ અન્તરે ખીલવી કાઢવાનું કામ સોંપ્યું. અકની અન્તરે એટલે ખુરાઈનાં દુખને ખીલવી કાઢનાર આ મીનોને અન્તમીન કહે છે. આમ ત્યારે રપેનામીનમાંથી એક ભાગ અન્તમીન તરીકે થયો. અને બાકીનો રપેનામીનનો ભાગ પછી અન્તમીનનાં કામથી જે કંઈ સુધરતું આવે તેને આબેત કરીને છેક વહ્યો. લગી લઈ જનાર તરીકે થયો. ત્યારે રપેનામીન અને અન્તમીનની જોડ તો જે ‘અક’ પોતે હુમ-જસ-એતેમના બેદમાં નહિ આવી-અહના આશીશોને નહિ લઈ શકી તેને દુઝદેના શબ્દમાંના આત્મીક ગતીનાં બળથી સુધારવા માટે થઈ છે. આ જોડ ખીજી છે જેને ત્યારે રપેનામીન અને અન્તમીન કહે છે. આ ખીજી જોડ પરાના કાળમાં થઈ છે માટે તેને પચ્ચોડિવની કહી છે જે બ્યાન ત્યારે ચોથા ફકરામાં છે.

શરેહ:

આ ફકરો જગત રચનાની બેદ માટે ઘણોજ અગત્યનો છે. આ ફકરાની અગાઉનો ફકરો સપ્પર પહેલી વીગત જણાવે છે અને આ ફકરો સૃષ્ટિ રચનાની ત્યાર પછીની વીગત જણાવે છે. ત્રીજા ફકરામાં કહે છે કે ‘પચ્ચોડિયે’=સપ્પર પહેલીવાર એક જોડ સાથે જોડાયેલી એક એકથી નહિ છુટી પડે તેવી એવી નીકળી કે જે બેઉ વિચાર-બોલ-કર્મમાં એક એકની સામેની હતી. આવી જોડ સપ્પર પહેલીવારજ થઈ. આ થઈ તેની અગાઉ શું હતું? જુદાની શક્તિઓ હતી. જુદાની શક્તિઓની અગાઉ અહૂ હતા. અહૂને અસૂનાના કહ્યા. તેવણનું નામ નહિ-નીશાન નહિ-કંઈજ નહિ. તેવણ વિષે કંઈ સમજ પડેજ નહિ. તેવણમાં તો અગણીત યવએચ મજની હાલતમાં છે. આવા અહૂ-માંથી એક ‘યવએચ’ નીકળ્યો એટલે સાત ઝરવાને અકરનેનો વખત નીકળ્યો, જેના વિસ્તારને ખાઓ અફજયમ્ન કહે છે. આવો ખાઓ હુદાઓંધાહુ હતો-બાન સાચનો હતો. તેને બાન હતું કે હું કંઈજ નથી. આવા ખાઓમાં સાત ઝરવાન લગી ચાલે તેવો આતશ અને શક્તિ નીરૂ ખદાત હતા. આમ બધું હતું જે અહૂના અસૂનાની દરયાવમાંથી થયું. આવા બાન સાચના વિસ્તાર ખાઓમાં અસૂતા અહૂના દરયાવના ટીપાંનો એક અબજમો ભાગ આવ્યો. આવા અહૂએ પોતાનો વધર્ય કાઢ્યો. આવા વધર્ય=હોકમથી ત્યાં ફવણ અને બગ અહૂનવધર્ય થયા.

આ બેઉ બગો તે ખાઓના આતશની તેજીનો રાખનાર સમાવનાર થઇને અહનું મનન કરવા લાગ્યા તે બેઉના મનનથી સ્તોત યસ્નનો ગર્ભ થયો જેની માવતરથી સવાયો હતો. આમ બધું અગાઉ હતું. આ સ્તોત યસ્ન ત્યારે તે બગોનો અને તે યવએચના ખાઓને મલેલો હતો. પછી અહુએ હોકમ કાઢ્યો કે આવો સ્તોત યસ્ન જગતના થવાનું ઇંકું થાય; જગતમાં તો સામસામી ગતી હોય માટે સામસામી ગતી થવાનું તે ઇંકું થાય જેને અનહૂમા કહે છે. આવામાંથી જે જોડ નીકલી તે સપ્પર પહેલીવારજ તેવી સામસામી થયલી. આમ ત્રીજા ફકરામાં સમજાવીને પછી આ ચોથા ફકરામાં કહે છે કે આ જોડમાંથી હવે સૃષ્ટી થશે. ત્યારે આ ચોથા ફકરામાં સૃષ્ટી હસ્તી તેમ નીસ્તીની થઇને પાર પડશે-સાત કાળ લગી જશે તેનો ઉડો ચિતાર છે. ત્યારે પહેલાં કહે છે કે તે બે મીનો જે સપ્પર પહેલી વારજ નીકળેલા તેઓ મલી શક્યા નહિ ત્યારે અહુએ આશીશો જેને માંત્ર-રપેન્ત કહે છે જેને પહેલવીમાં ગાસાનીકીહ કહે છે તેથી તેઓને મેળગ્યા. તે જોડ કે જેમાંની એક તો વહુયો પોતાના માવતર અનહૂમા કરતાંબી સરસ હતી તેમાં બીજો અકનો ભાગ કે જે તે આશીશ લઇ શક્યો તે મળીને વહુયો થયો. આમ ‘હૂમ-જસએતેમ’ના ભેદમાં કહે છે. પછી ‘દ્વદ્વ’ના ભેદમાં કહે છે કે આવો અક જે વહુયોમાં ભળી જઇને અહનું વસ્ત્ર થયું તેણે બીજા બાકીના અકને પોતા જેવો કરવા ધાયું જેને માટે તેણે યા તેઓએ ભોગ આપ્યો. આવો ભોગ આપવાનો આત્માનેપદ ‘દ્વદ્વ’ આવી હકીકત કહે છે. જે ‘અક’ આવા આપેલા ભોગથી સુધરી તે પછી પાછી પોતે ભોગ આપવા તૈયાર થઇને બીજો જે નથી સુધરતો તેને સુધારવા આગળ ચાલી. આ વખતે ‘અક’નો ભાગ ત્રણોજ જડ હતો. માટે ઘણો મોટો ભોગ આપવાનું થયું, યજ્ઞતોના સરદાર રપેનામીને તે ભોગ આપ્યો. પોતે પોતામાંથી શક્તિ કાઢી, કે જેને તે અકના દુખને આગળ વૃદ્ધિ તરફ ચલાવવાનું હતું. આવી શક્તિને અંત્રમીન કહે છે. આ અંત્રમીન રપેનામીન સાથે રહીને પછી પોતે એવી શક્તિ કાઢી કે જેમાં જોમ હોય, જે ચોર જેવો થાય અને ચોરને પકડીને ઇનસાફને સોંપે. આવા મીનેને ત્યારે સત્યથી વેગળો કાઢ્યો જેથી તેમાં ક્રવણ હતી નહિ જેને ઘનામીન કહે છે. આ ઘના ત્યારે નીસ્તીમાં ખુરી ગતી તરીકે કામ કરીને ખુરાઇની તેમ પોતાની હદ લાવે છે. વધુ ખુલાસો પહેલવીના તરજુમામાં છે.

ગાથા હા ૩૦-૪ માટે સુદકર નરકની સમજ.

વાંચો સુદકર નરક પાને ૧ થી ૩.

ગાથા હા ૩૦-૪ ના આ ચોથા ફકરામાં હાડમંદ નીસ્તીનાં જગતનું મુળ કારણ શું છે-કેમ થયું છે તે વિષે કહે છે. ત્યાં કહે છે કે 'તા' = તે બે માંનો જેઓને ત્રીજા ફકરામાં બતાવ્યા છે તેઓ જેટલા મળવા લાયકના હતા તેઓએ મલી જઈને જગતને ઉભુ કરીધું છે. તેઓના મેળાપથી 'પર્યોઊર્વીમ' એટલે જગત થવાની ઉસુલ ઉભી થઈ. તે બે માંનો માંનો જે ભાગ મળીને એક રસ થયો-યજ્ઞમધદેનો ભેદ જેવો થયો તેમાંથી હસ્તીની અમર આલમ થઈ. પણ તે બે માંનો બીજો બાકીનો ભાગ જે સાથે મળીને એકરસ નહિ થઈ શક્યો, તેને માટે પછી રપેના-મીનની હસ્તીના જગતમાં એક માંનો તૈયાર હતો, કે જે તે નહિ મળતા ભાગની અંત્ર દુખી માટે જીલાવાની હાલતને શોધીને સુધારી શકે. આવા માંનોને અંત્ર માટેનો માંનો અંત્રમીન કહે છે. આ અંત્રમીન ખુદ રપેના-મીનનો દાસ છે, માટે રપેનામીનની સામે જઈ શકે નહિ. પણ થોડકને માટે રપેનામીનની સામે જાય, તેવી એક પ્રજાળ શક્તિને અંત્રમીન પોતામાંથી કાઢે છે. જેમ ચોરને પકડનાર જસુસને ચોરના જેવા થવું પડે છે તેમ દેવેલીક ગતીને પકડીને તેની કળએ પુગાડવા તે દેવેલીક ગતીના જેવા તે નીકળતી શક્તિ ધનાને થવું પડે છે. દેવેવમાં અજ્ઞાનમાં જ્ઞાન નથી માટે ઇનસાફ નથી માટે સત્ય નથી માટે કયાં અટકવું તેની હદ તેને ખબર નથી. ટુંકામાં તેને ક્રવણી દિદાયત નથી. એમ ત્યારે તે દેવેવને સુધારવા માટે તેને પકડવો જોઈએ. તે દેવેવને પકડવા તે દેવના સાથી થવું પડે છે. માટે અંત્રમીન પોતામાંથી એવી એક શક્તિ કાઢે છે કે જે ચોરની સાથે દેવેવની સાથે જઈ શકે, જે શક્તિ ત્યારે ક્રવણી રહીતની થઈ રહે. આવી શક્તિને ધનામીન કહે છે. આમ ત્યારે અંત્રમીનોએ પોતે પોતામાંથી એવી એક શક્તિ કાઢી કે જે દુખ વીલાપનું કારણ જે અસત્યતા છે-દેવેલીક છેતરામણ છે તેને મળીને તેની કઝા લાવી શકે. આ નીકળેલા માંનોને ધનામીન કહે છે. જ્યારે રપેનામીનના યજ્ઞતોએ તે નહિ મળેલા ભાગને જીવ આપીને જીવતો કરીધો ત્યારે આ ધનામીને તેની દેવેલીક ગતી જે જીવથી રંગાયલી હતી તેનો ઉભરો કઢાવ્યો, જેથી પાપો થવા લાગ્યા. ધનામીનમાં શક્તિ છે પણ તેમાં હદ+ઇનસાફ પ્રમાણે ચાલવાની સત્ય ઝમીર નથી જે ઝમીર તેને ઉપર બતાવેલા મહાન કારણસરજ અપાઈ નથી. આવી હદને જાણવાની કાતાહીને લીધે તે ધનામીન પાપોને હદની બહાર કઢાવવા માગે છે જે વખતે અહુરદાતનો સાહેબ જરથુશ્ત્ર તેને રોકે છે.

૮૪ ગાથા હા ૩૦-૪ (દીનકર્દ વરશત માન્સર નસ્ક).

ધનામીન એક તોપના ગોળા જેવો છે જે છુટીને સારી નરસી બેડતો નાશ કરે છે પણ તે ગોળાને અટકાવનાર હવાનું દબાણ છે. ધના ત્યારે નરસાને દબેલી ગતીને તેમ સારાને જીવતી ગતી બેડતે મારે છે માટે હવાના દબાણ માફક કામ કરતા અદુરદાતના વરથુસ્ત્રની જરૂર તેની ઉપર તકેદારી માટેની છે. ત્યારે રૂપેના જીવ આપે છે, ધના જીવન બરબાદ કરે છે એમ કહ્યું છે તે મુળ હકીકતની બાબદ થઈ. પણ તે મુળ બાબદને ચલાવનાર એટલે જીવ કઈ રીતે બરબાદ થાય છે તેની વીગતો તરીકત મારેફત શું શું છે કેવી કેવી છે તેની સમજ સુદકર નસ્ક આપે છે. તરીકતની જાહેરી રૂપેનાએ આપેલા જીવનો સદઉપયોગ થઈ શકે છે અને ધનાની ફન જે હદ ઉપરાંત જવાની છે તે રદ બધ છે— ધનાનું કામ એવું થાય છે અને ગાથાના એ એથા હામાં કહ્યું છે તેમ ‘દ્રેગવતાંમ’=શરીરમાંની દબેલી ગતી ‘વહિશ્તેમ મનો’ ઉત્તમ રીતે કામ કરવું—નીશકામ રીતે કામ કરવું તે બહુ મન જે અપવનોનું છે તેમાં જલદીથી બદલાય છે. ત્યારે ‘અચિશ્તો દ્રેગવતાંમ અત્ અપા- ઉને વહિશ્તેમ મનો’=સઉથી ખુરી મનસ્વી જે છે તે અપવનોની ઉત્તમમાં ઉત્તમ રીતની મનસ્વીમાં બદલાય—એવું કેવી રીતે થઈ શકે માટે સુદકર નસ્કે સલાહો આપી છે. એમ ત્યારે ગાથાના આ એથા ફકરાની છેલ્લી લીટીની મુરાદ બર લાવવાની હીકમત—યોજના સુદકર નસ્કે આપી છે કે જેમાં આબાદીઓ કઈ રીતે માનવોને મળી શકે તરીકતોથી દસ રીતે કેમ બધી શકાય અને આખરે લલાઈએ કઈ રીતે પુગી શકાય તે બધાના નીચમે આપ્યા છે.

ગાથા હા ૩૦-૪ માટે વરશત માન્સર નસ્કની સમજ.

(વાંચો વરશત માન્સર નસ્ક પાને ૩ થી ૬ ઠે).

આપણે ઉપર જોઈ ગયા છીએ કે ગાથાના આ એથા ફકરામાં કહે છે તે બે મીનો જેટલા મળવાને કામીલ હતા તેઓ મળી ગયા. આ મળેલાઓ હસ્તીવાળા થયા જેઓએ સામસામી બાબતો ઉભી કરીને જે ભાગ નથી મળતો તેને માટે જીવ ઉભો કીધો તેમ જીવને પછી લઈ લેવાનું બી કીધું. જેઓ એમ જીવ અને તેનાં મરણથી પાર પડે છે તેઓ પાછા હસ્તીની સફમાં જઈને જીવ આપવાના યજ્ઞોનાં કામમાં જોડાય છે. ગાથાના આ એથા ફકરાની પહેલી અને બીજી લીટીનો આવો ભાવાર્થ છે, જેની સમજ વરશત માન્સર નસ્કના પહેલા ફકરામાં તેમ ૧૧-૧૨ -૧૩-૧૪-૧૬ મા ફકરામાં છે. વાંચો તે ફકરા પાને ૫ અને ૬). ત્યાં કહે

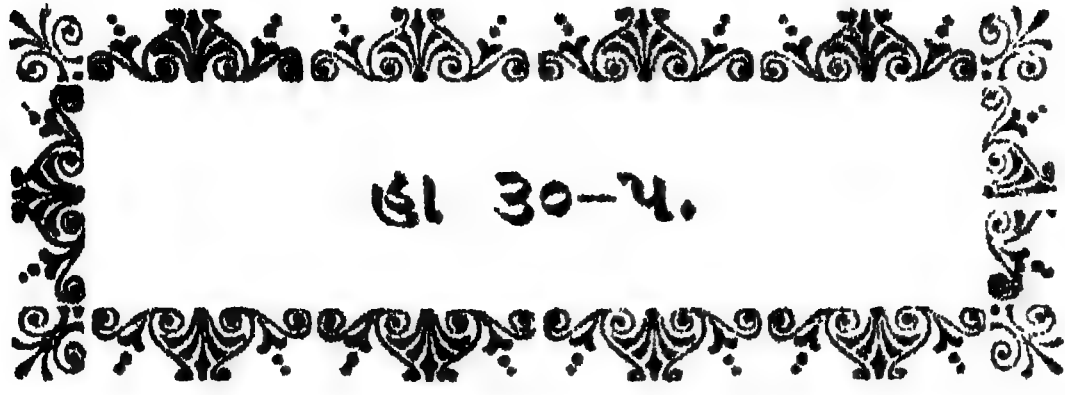
છે કે 'દુઝેન'માં મીનોષ બાબદ એટલે દાદારને પુગવાની બાબદો એટલે માંથ્રોની યજ્ઞસ્તેની બાબદો છે, કે જેથી બલાધએ હસ્તીએ પુગાય, ક્રશો-ગર્દ નજદીક આવે. ગાથાના આ ચોથા હાની છેલ્લી લીટી કહે છે કે તે દુઝેવીક ગતી જે જીવથી તનોમંદ હાલતમાં દ્રવંદની હાલતમાં આવી છે, 'દ્રેગવતાંમ' થઇ છે, તેની અચિશ્તો=ખુરં કરવાની પુણું ગતી આખરે અપાઉને=અપવનોની 'વહિશ્તેમ મનો' જેવી એટલે ઉત્તમતાનું કામ કરવા જેવી થતી આવશે. આવી થતી આવતી વ્યક્તિઓના વિચારો મિથ્રો વર્તણુકો કેવા હોઈ શકે તે બધાનો ભાશ વરશત માન્સર નરકના ૨-૩-૮-૯-૧૦ ને ૧૫ મા ફકરામાં આપેલા છે. આમ રપેનામીન જે ગવના અનાસરો અને ધના જે મોત લાવવાનાં કારણો ઉભા કરે છે તે બેઉ હરીફોની વચમાં રપેનામીનની બાબુએ રહેવું અને રહીને રપેનામીનને પોતાની મકદૂર મુજબ મદદ કરવી, કે જેથી ગાથાના આ ચોથા ફકરાની પહેલી બે અને છેલ્લી લીટીની મુરાદ બર આવે કે જેને માટે આ વરશત માન્સર નરક થયો છે.

ગાથા હા ૩૦-૪ માટે બગ નરકની સમજ.

(વાંચો બગ નરક પાને ૬ થી ૧૧ મે.)

બગ નરકનું જ્ઞાન એવા તે નરોતે માટે છે કે જે નરો ખુદ 'બગ' કહેતાં પોતાની ઉપર મુકેલી ખોદાઈ શક્તિઓને પુગી રહીને ખુદ બગ થઈ રહ્યા હોય, કેમકે ત્યાં નીરંગવરની વાત કાઢી છે એટલે અદભુત કરામતોની વાત કાઢી છે જેવી કે આતશમાંથી પસાર થવું-પીગળેલી હજારો મનોની ધાતુને છાતી ઉપર મુકવી વીગેરે. આવી કરામતો અપવનોની હાલતે પુગેલાઓથીજ થાય. જ્યારે તેવા આઝાદ નેક મરદો ઉપર આશ-મોઘોનું આજ આવી ચઢે ત્યારેજ તે અપવનો પોતાની આઝાદગીની એવી ખુરહાન આપી શકે. ગાથાના આ ચોથા ફકરામાં જે વીગત છે જે વિગત ઉપર તેના તરજુમામાં તેમ શરેહમાં તેમ તેના શબ્દ અર્થોમાં વાંચી ગયા છીએ, તેમાંથી એજ મુદ્દો છે કે ત્રીજા ^{ફક્ત} ~~ફક્ત~~ માં દેખાડેલી સામસામી જોડની થઇ શકેલી વણાતમાંથી જે હસ્તી થઇ તેમાં જે કંઇ બરાબર વણાઇ શકતું નથી તેની વણાત કરવા બે મુજ શક્તિઓ થઇ, જેમાંના રપેનામીને જીવ આપીને તે નહિ વણાતી ચીજોને એટલે પેલા અકને તનોમંદ હાલતની કાઢી. ત્યારે આવી તનોમંદ હાલતની વણાત કરવા માટેનો મુજ તત્વ પેલો રૂવાન સાચનો દ્રવાઓજ હતો, જે દ્રવાઓ આ તનોમંદ હાલત થતી વખતે રંગાતો જતો હતો કે જેને અહિંયાં અક તરીકે ઓળ-

ખેલો છે. પણ તે તત્ત્વ તદ્દન ભલો થાય માટે તેની જુરી ગતી ખપાવી નાખવી જોઈએ, કે જેને માટે અંશભીને ઘના ઉભો કીધો. આ બેઉ શક્તિઓ જગતને રચીને લય કરે છે અને એમ આખર લગી આ ચોથા કાળના છેડા લગી થશે કે જે પછી બધું સમુ થશે. એટલે અચિરતો. ‘દ્રેગવતાંમ’=દરવ દોની જુરાધ ‘અત’=આખરે ત્યારે અપાઉને વહિશ્તેમમનો’=ભલાં પરમાર્થી મનનાં અશવનોને પુગશે. આવી હાલતે જ્યારે દ્રવાઓનું તત્ત્વ આવશે ત્યારે બધું સમું થઈ ક્રશો-ગર્દ થશે. ત્યારે ગએમ=જીવ અને ‘અજ્યાધતીમ’=નહિ જીવ આ બેઉ વચ્ચેનો ખેલ શું હાલત ઉભી કરે છે તેનું જ્ઞાન ‘બગ નસ્ક’ના મધ્ય (૧૬) ફકરાઓ આપે છે, કે જેમાં ‘જુરાધઓ’નો વિષય તેમ તેઓ જુરી રીતે થઈ કઈ રીતે બહાર પડી નાશ પામીને ભલાઈએ પુગશે તે બધાંની વીગતો છે. ત્યારે બગ નસ્કની બધી વીગત ગાથાના આ ચોથા ફકરાની આખરની મુરાદ પુરી પાડે છે. ત્યારે ગાથા હા ૩૦ ના ચોથા ફકરાની આખરની મુરાદ શું હોય તેની સમજ આ બગ નસ્કની ઉપરથીજ શીખી શકાય. એમ ગાથાના હાઓનું તાલીલરૂપ જ્ઞાન દીનકર્દના નસ્કો આપે છે તેની માહેતી વાંચનારને આવશે. ગાથાના તે શબ્દ અર્થોમાં શું ઉંડા ભેદોને ગુંથેલા છે તેની સમજ માટેજ દીનકર્દનો તે સાહેબ તે ભેદોને ઉકેલે છે, જેમાંથી એક મુગ લેસન આ મળે છે કે, ગાથાના પાંચ હાઓના બધા ફકરાઓ એક સીલસીલાનો અર્થ રાખે છે. દરેક હાના અગીઆર કે બાર ફકરાઓ માટે દીનકર્દનો ખાં જે ખાસ ત્રણ રીતની સમજ આપે છે તે તે બારેબાર ફકરાઓને એકસરખી લાગુ પડેલી હોય છે. એમ ત્યારે ગાથાનું રહસ્ય તદ્દનજ જુદુંજ છે, જે શું હોઈ શકે તે આ નસ્કો ઉપરથી દેખાઈ આવે છે અને તે બધું ગાથાના ફકરાઓના શબ્દ અર્થોને કઈ રીતે લાગુ પડી શકાય તેજ આપણે જોઈ રહ્યા છીએ. શબ્દ અર્થોની વીગત લુખ્ખી અને મહત્ત્વ વગરની કોઈને લાગે, પણ જ્યારે તે શબ્દ અર્થોને તાલીલના અશ્માર્થી જોઈએ ત્યારેજ તે શબ્દોના બીતરનું ભાન આવી શકે, નહિ તો બહેરો કહે કે ભીત અને આંધળો કહે કે મસીદ જેવો ઘાટ થઈ પડે છે.

હા ૩૦-૫.

અયાઓ^{૮૦} મનિવાઓ^{૮૧} વરતા,^{૮૨} યે^{૮૩} દ્રંગવાઓ^{૮૪} અચિરતા^{૮૫}
વેરેજ્યો^{૮૬}

અર્ષમ^{૮૭} મધન્યુશ^{૮૮} રપેનિરતો,^{૮૯} યે^{૯૦} પ્રચ્ચાશ્વદિરતેંગ^{૯૧}
અસનો^{૯૨} વસ્તે;^{૯૩}

યએચા^{૯૪} ખનચ્ચાપ્પન^{૯૫} અહુરેમ^{૯૬} હુધથ્યાધશ^{૯૭} યચ્ચાથના-
ધશ^{૯૮} ક્રચ્ચારેત^{૯૯} મજદામ.^{૧૦૦}

તે યે^{૮૦} ॥ માનોમાનો^{૮૧} ॥ જે^{૮૩} ॥ ખુરો, અષોષથી દુર જનાર^{૮૪}
(ધનામીન હતો તેણે) ॥ કામ કરતાં કરતાં, કામ કરતી વખતે^{૮૫} ॥ સઉથી
ખુર^{૮૫} ॥ પસંદ કીધું,^{૮૨} ॥ ઘણોજ વૃદ્ધિ કરનાર, ઉત્તમ નેઆમતો
આપીને આગળ વધારનાર^{૮૬} ॥ માનો^{૮૮} (રપેનામીન છે), ॥ જેણે^{૮૯} ॥
*સખતમાં સખત દયાહીન રીતે કામ કરતા,^{૮૨} (કામ કરવામાં સખતમાં
સખત, બારેમાં બારે કાઢતેગી છોડે નહિ તેવા) ॥ *પથરનો^{૯૨} (પથરના
બનેલા આરમાનનો) ॥ *પોશાક પહેર્યો છે,^{૯૩} (તેણે) ॥ અષોષ^{૮૭} (પસંદ
કરેલી). ॥ †જેઓ^{૯૪} (આવા રપેનામીનને લગનાઓ) ॥ મજદા ઉપર^{૧૦૦} ॥
†પુણું એતેકાદ રાખી^{૯૬} ॥ †બલા^{૯૭} ॥ કામોથી^{૯૮} (વર્તી રહે છે તેઓ) ॥
અહુરા મજદાને^{૯૯-૧૦૦} ॥ ખુશનુદ કરે છે.^{૯૫} ॥

* પથર જેવાં સખત, બધાંને ઘેરતાં-બધાંની ઉપર નીચમીત રીતે ધન-
સાફની રીતે, પણ સખત રીતે મક્કમતાથી અસર કરતા આરમાનના કપડાંને
પહેરેલાં છે.

† જેઓ એટલે મજતોથી માંડીને અશ્વનો અને બલાં લોકો ‘ક્રોરે-
ત’ના કલામની બરકકતથી ‘ક્રઓરેત કુદની અવીમનો મજદાતોધત
અંધહુયત હુઅ’થી=રીદા કીધેલા અંતકરણ તરફથી મન તરફ ગયેલા ચલ-
કાટવાળા એતેકાદથી એટલે એતેકાદથી માનેલું જ્ઞાન જે સમજશક્તિથી સમજાઈ
શકાયું છે તેથી એટલે rationalised faith થી સમજશક્તિથી સજ થયેલા
એતેકાદથી એટલે પુણું જ્ઞાન અને તેના પુણું અમલથી હરતી તરફ જવા માટે
જોઈતી વૃદ્ધિને બરનાં કામો કરીને અહુરમજદને ખુશનુદ કરીએ છીએ.

૮૮ ગાથા હા ૩૦-૫ (મીલસનો પહેલવી તરબુમો).

મીલસના પોથામાંની પહેલવી સમજ.

પહેલી લીટી માટે કહે છે કે :

મીનદોઆનો મીનવદાન અશ દોશીદ દરવંદ ઝ ઈ
સરીતર વરઝીરનો (આહુરમનો; ઝક ઈ સરીતર વરઝીરનો કામક
ખૂદ) = તે બે મીનોમાંના જે દરવંદ હતો અશોષથી દુર જનાર હતો તેણે
પુરામાં પુર કામ કરવાનું ચાહ્યું. (આહુરમન (તે છે) જેની મરજી
પુરામાં પુર કરવાની છે).

બીજી લીટી માટે લખે છે કે :-

અહુલાહી મીનવદ ઈ અફૂઝનીક અઉહુરમજદ અહુલાહી
(દોશીદો) = અશોષવાળા મીનો જે વૃદ્ધિ કરનાર અહુરમજદ છે તેણે
અશોષ-રાસ્તી ચાહી. અમતીક અશ ઝક ઈ સખતોસગ નીદૂકતો =
એમ ત્યારે સખત પથરથી (અહુરમજદ) ઢંકાયો છે-કપડાં પહેરેલો છે
(આસ્માનીક, પવન અધ કાર પીરામૂનો ઈ ગેહાનો બરા કરદો
અધધવદ અહુલાહી રખાક યહુવુનેદ) = “ [(સખત પથરનું દાદારનું
પહેરણુ તે) આસ્માન છે, કે જેની મહેનતથી દુન્યાનો ચકરાવો થઈ
રહ્યો એટલા લગીનો કે સચ્ચાઈનું જરી થવું થઈ રહે] ” અહિંયાંબી
સખત પથરનું અહુરમજદનું પહેરણુ તે આસ્માન છે અને તે આસ્મા-
નની મહેનતથી ગેતીમાં અશોષ જામશે એમ કહે છે, જે ભેદ નીચે
શરેહમાંબી સમજાવેલો છે.

પછી ત્રીજી લીટી માટે કહે છે કે :-

મૂનીક રનાયીનેદ અઉહુરમજદ (અફશ કામક ઝક ઈ
અઉહુરમજદ) વ પવન ઝક ઈ આશકારક કુનીરનો અવો
અઉહુરમજદ (અધધ પવન ઝક કામક કુનીરનો વલ્ અઉહુર-
મજદ શાયદ મદનો) = જે કાષ અહુરમજદને પુરવુદ કરે છે (જેની
મરજી તે અહુરમજદની). અહિંયાં કહે છે કે જે કાષ અહુરમજદની
મરજી બળ લાવે તે અહુરમજદને પુશ કરે એટલે જેમ અહુરમજદનું
આસ્માન કામ કરે છે તેમ તેણી પોતાના આસ્માનથી તેવું બલાઈનું
કામ બળવે. પોતાના ખુદલા આશકારા થયલા એટલે બલાઈના કામોથી
અહુરમજદ તરફ હોય (એટલે તે આશકાર કામની ગોલ અહુરમજદ
તરફ જવાની થાય). અહિંયાં એમ કહેવા માંગે છે કે જે કાષ નેકી કરે

તે અહુરમજ્દની તેડી જે સખત પથ્થરના આરમાનની છે તેને વધારીને અહુરમજ્દની મરજી બળ લાવે છે. પહેલવીની આવી ટુંકી પણ ઘણી બેદી સમજ નીચે કહેલી શરેહના જેવીજ છે.

ઉપર કહેલી પહેલવી સમજને ધ્યાનથી આપણે વાંચીએ તો પછી જે નીચે શરેહ કહી છે તેજ શરેહ તેની અંદર ઘણી ટુંકમાં સમાવી દીધેલી માલમ પડશે. હવે જ્યારે દીનકર્દની પહેલવી સમજ જોઈશું ત્યારેજી નીચે કહેલી શરેહનોજ પડશે તેમાં આવે છે તે જોઈશું.

હા ૩૦-૫ ના શબ્દ અર્થ :

‘અયાઓ’ : દશક સર્વનામ છઠ્ઠી દવીવચન (નર જાતી)

મનિવાઓ=એ મીનોની (છઠ્ઠી દવીવચન; મર્ધન્યુ+આઓ મલીને મનિવાઓ થયું).

વરતા : ‘વર’ ઉપરથી અ. ભુત આત્માને ૩/૧-

વૅરૅજ્યો : ‘વૅરૅજ’ના મુળ ઉપર થયેલો વર્તમાન કૃદંત તરીકેનો શબ્દ ‘વૅરૅજયંત’નો પહેલી એકવચનના આકાર તરીકે અથવા ‘વૅરૅજ-યંધહુ’ (વધારે ખુરં કામ)નો બીજી એકવચનના આકાર તરીકે લેવાય. અહિંયાં વર્તમાન કૃદંત પહેલી એકવચન તરીકે લીધો છે-કામ કરતાં કરતાં, કામ કરતી વખતે (છરાદો કરનાર-શું છરાદો કરનાર કે ‘અચિશ્તા’ હોય એટલે જેમાં જે વધું ખુરં યા ઘણા કામોમાં જે ઘણુંજ ખુરં હોય તેને ખુબ ઉત્તેજન આપવું એમ છરાદો કરીને કામ કરનાર એવો અર્થ અહિંયાં છે.)

અચિશ્તા : ‘અકુ’નો અતીશયારથીક રૂપ;

દ્રૅગવાઓ : દ્રૅગવત=દ્રવંદનો પહેલી એકવચન.

‘રૂપેનીશ્ત’માં અતીશયારથીક અર્થ કામ કરવાની ગતીને લાગુ પડે છે: ‘ઇશ્ત’ રીતે ઘણીજ સચોત રીતે નેઆમતો આપીને વધારનાર.

અઝ્ઝાઝ્ઝદીશ્તંગ=સખત એટલે ભારી એટલે જેની ઉપર પડે તેને છુંડયા વગર રહેજ નહિ-કબીબી જવા દે નહિ-દયા બતાવે નહિ છતાંબી ગેરબનસારી થાય નહિ તેવા.

અસેનો : પથ્થરનું.

‘વસ્તે’=વસ્ત્ર પહેરેલું. પથ્થરનું વસ્ત્ર તે બધાંને ધેરતું આસ્માન છે, જે પથ્થરનાં વસ્ત્ર જેવું ભારી છે એટલે ઇનસાફ પ્રમાણે જેની ઉપર પડે તેની ઉપર અસર કર્યા વગર તેને છોડેજ નહિ. ફરવરદીન યસ્ત પહેલા ફકરામાંબી મઝદાએ આસ્માનનું વસ્ત્ર કીધું છે-પહેર્યું છે એમ કહે છે: ‘યીમ મઝદાઓ વસ્તે વંધહુનંમ સ્તેહુર-પએસંધહુમ મન્યુ-તાર્શતંમ’=જે આસ્માનને મઝદાએ મીનોમાં બનાવેલું સેતારાથી સંગારેલું વસ્ત્ર તરીકે પહેરેલું છે. આવી હકીકત માટે જુઓ આ ગાથા હા ૩૦ ના ત્રીજા અને ચોથા ફકરાઓની શરેહો (પાને પર થી પાછ અને ૮૦ થી આગળ મે).

‘હુધ્યાધશ’=સન્ધ્યાધથી ભરેલા, હસ્તીની તરફ જવાના નાદ-વાસનાથી ભરેલા.

યએચા=જેઓ (જેમાં યજ્ઞોથી માંડીને અશ્વતો-નેકાન પાકાનો આવી જાય છે.)

‘ક્ર્યૌરૈત્’ શબ્દ ‘વૈરૈ’નું વર્તમાન કૃદંત ‘ક્રવરત’ ઉપરથી થયેલું છે. એ શબ્દ મહેર યસ્ત અને બીજી યસ્તોમાં આવતા ‘ક્ર્યૌરૈત્’ ફક્તની અવિમનો ઝઝંદાતોઘત્ અંધુહયત્ હુચ’ વાક્યમાંનો પહેલો શબ્દ છે. ઝઝંદાતોઘત્=શીદા કીધેલાં ‘અંધુહુ’=અંતકરણ તરફથી એટલે પુણ્ય એતેકાદથી ‘અવિમનો’=મન વિચાર તરફ ‘હુચ’=ગયલો એટલે એતેકાદથી માનીને સમજી શકાયલો ‘ક્રદ્દન’=સવાલ માટેનો ક્ર્યૌરૈત્=‘સમજમાં ઉતરતો એતેકાદ’ ટુંકમાં rationalised faith : જે કંઈ માની લીધું તે પ્રમાણે તરીકતથી ચાલ્યા અને શક્તિ મેળવવે તે માની લીધેલાની સમજ આવે છે તેને ક્ર્યૌરૈત્ કહે છે. ‘ક્ર્યૌરૈત્’માં ત્યારે શીદા કીધેલાં મન સાથનો એતેકાદ પુર્વક કામ કરીને જ્ઞાની થવાનો અર્થ છે.

‘વસ્તે’ એટલે વસ્ત્રથી ઢંકાયેલું એટલે કપડાં પહેરેલાનો અર્થ છે. જેબી ચીજ મોક્ષે પુગે તે આખરે દાદારનું વસ્ત્ર થશે અને પછી દાદારના હોકમને પુણ્ય રીતે માનીને ચાલશે. પુણ્ય રીતે માનીને ચાલવાને માટે ‘અઘ્મૌદીશત’=સખ્તાઇનો શબ્દ છે. અને વસ્ત્રથી દાદારની ઉપર વીટળાવવાને માટે વસ્તે શબ્દ છે જે મુકિતની હાલત દેખાડે છે. યજ્ઞો અને તેઓની ગતી જે આસ્માનરૂપ છે તે બધું મોક્ષે પુગેલું માટે દાદારની ઉપર વસ્ત્ર તરીકે છે અને તે બધું સખત રીતનું પથ્થરનું છે એટલે દાદારના હોકમ પ્રમાણે ચાલનારું છે, જરાકબી શક કે મુખેહ

રાખનાર નથી. પથ્થરનાં પહેરણમાં જે રીતની મુરાદ સમાઈ છે. પથ્થરમાં હલકી ચીજ જે ભારી થાય એટલે ભાર મુકે તેનો અર્થ છે, જે દેખાડે છે કે તે અસ્મ અને તે અસ્મને ચલાવતા યજ્ઞતો કે અશવનો દાદાર કરતાં ઉતરતા છે માટે પથ્થરના છે. પણ તે અસ્મ ભારી છે એટલે જેમ હોકમ મળે તેમજ પુરો ભાર મુકનારા છે. એમ ત્યારે પથ્થરમાં બીજો અર્થ પુણું ભારનો એટલે પુણું વફાદારીથી કામ કરવાનો છે. અહ્યે અસુ-નાની ગતીમાંથી બાનવાળો ખાઓ અઙ્ગ્યમ્ન અને હુદાઓંધહો=મહા-હુદાપણવાળો અને પોતાને દાદાર આગળ નાચીજ ગણી રહેલો છે તે હુદા-ઓંધહોવાળો=પુણું હુદાપણવાળો ખાઓ અઙ્ગ્યમ્નને કાઢ્યો હતો. આ ખાઓ અઙ્ગ્યમ્ન સપ્પર પહેલું આસ્માન છે જે તે અહ આગળ તુચ્છ છે માટે પથ્થરનું છે, પણ ‘હુ’ રીતે=સાચી રીતે વિચાર કરનાર માટે તાબેદાર છે. પછી આ હુદાઓંધહુવાળો ખાઓની ઉપરથી બીજા બધા બનાવે જેઓને મઝે યાઓંધહો અને મજદઆપ કહે છે તેઓ બન્યા તે બધા ‘અસન’=પથ્થરરૂપના છે એટલે ઉપર કહ્યા તેવાજ છે છતાંબી તેઓ તે અહના વસ્ત્ર તરીકે છે એટલે અહની સત્યસંગની વાસ્નાના અને તાબેદાર છે. આમ દાદારનાં વસ્ત્રમાં પથ્થરનો કે લોહનો ભેદ આપેલો છે. ત્યારે ગાથામાં તેમ અવસ્તામાં એકજ રૂપની હકીકત આવેલી છે તેની સમજ હવે પડશે. જાણવું કે પરાના પહેલા કાળના બનાવેને મઝે યાઓંધહો કહે છે જ્યારે બીજા કાળનાઓને મજદઆપ કહે છે.

આસ્માનની વીગત ગાથા અવસ્તામાં અનેક રીતની છે જે ઉપરથી જાહેર થશે, કે આસ્માનો એક નથી-અનેક છે. ફરવરદીન યસ્તમાં પહેલા કરદાના બીજા ફકરામાં ‘અસ્મનેમ યો ઉસ્થ રઝ્ઝાક્નો ક્રાદરેસો યો ઇમામ ઝાંમ પધરિય બવાવ.....દૂરએ કરનો’નું વાક્ય છે. આ વાક્યમાંના આસ્માનને દૂર લગીનું છતાંબી હદવાળું કહ્યું છે તે હસ્તીનાં સાત આસ્માનોની તેહકીક બતાવે છે, જેને ગાથા હા ૨૬-૫ માં ‘ગેઉશ્યા અજ્યાઓ’=ફરતી ગવ કહી છે, જેને પહેલવી સાહેબો ‘ગાવે અજ’ કહે છે.

ફરવરદીન યસ્ત કે જેનો ઇશારો ઉપર કીધો છે, તેના પહેલા કર-દાના ત્રીજા ફકરામાં જણાવેલું અસ્મ જેને માટે કહે છે તેને બે આંખ જેમ શક્તી નથી, તે બેકીનાર અસ્મ મીનોષ આઠમું અને નવમું અસ્મ છે જેને ત્યાં દાદારનું વસ્ત્ર કહ્યું છે, જેને અહિંયાં ગાથા હા ૩૦-૫ માં પથ્થરનું અહુરાનું વસ્ત્ર કહ્યું છે. ત્યારે આ પથ્થરનું મઝદાનું વસ્ત્ર તે મીનોષ અસ્મના ૭૨ વરો છે જે દાદારને પુગેલા છે; અને ગાવે

અર્થ=ગેઉશયા અર્થયાઓ કે જેને અયંધહો કેહપંતું અસ્મ કહે છે તે યજ્ઞતોનાં વસ્ત્રરૂપ છે. એમ 'અસ્મ'ની અનેક તેહકીક અવસ્તામાં છે જે બધામાં અર્થ એ છે કે તે અસ્મ યજ્ઞતી ગતીએ પુગી યજ્ઞતના દાદારના વસ્ત્ર થયલાં છે. આપણી કરણી આપણે જે કંઈ કરીએ તેથી આપણું અસ્મ=ગુખાર થાય છે જે અસ્માનના ફરવા મુજબ આપણને ફાયદો મળશે. આવી મતલબે ફીરદારીમાં આસ્માનના ફરવાનો ભેદ લખેલો છે. ત્યારે દાદારનાં વસ્ત્રરૂપનું અસ્મ હમેશાં દાદારની સત્ય-સંગતી વાસ્નાનું છે માટે તે જો કે નીખાલસ અને મુક્તિએ પુગેલું છે, છતાંજી તે દાદારથી હલકું છે માટે તેને પથ્થરનું કહ્યું છે. પણ દાદારની સત્ય-સંગતી ગતી પામવે તે દાદારનો ખાદમ છે માટે તેને અર્થાનુદહ્ય = ભારી એટલે ભારખમ-દાદારના હોકમનો ફરમાન બરદાર-કળીજી હોકમ મુજબ ભારથી વર્ત્યા વગર ચુકે નહિ તેવું કહ્યું છે માટે તેને દાદારનો શણુગારખી કહે. એમ શણુગારરૂપ કપડાંનો શબ્દ 'વસ્ત્ર' વપરાયો છે. એવીજ રીતે માનવખી પોતપોતાના સંગથી ભલી ખુરી કરણી કરીને પોતા માટે અસ્મ ઉભુ કરે. માનવનો સંગ જો સત્યનો હોય તો તેને માટે સત્યનું આસ્માન-ગુખાર બને, જે તેને સત્યની નેઆમત આપે અને જે તેની ઉપર વસ્ત્રરૂપ થવે તેને સંગારે તેને સુખ આપે. પણ જો માનવનો સંગ અસત્યનો હોય તો તેને માટે અસત્યનું અસ્મ ગુખાર બને, જે તો તેને દુખજ ફરી આપે. આવું અસ્મ તેની ઉપર વીટલાવે તેને ભાર અને દુખજ રહે.

આમ ત્યારે 'અસ્મ' શબ્દની સાથે અસન=પથ્થરનો ભેદ કંઈ રીતે છે તેની સમજ પડશે. એવીજ રીતે પથ્થરની હાવની અને લોઢાની હાવની ક્રીયામાં બને છે તેનોખી ભેદ છે. ક્રીયા જે કંઈ થઈ રહી છે તેનો જલ્લો ધણો કે થોડો પાવીકતમાં જામે છે. આ બહાર-જલ્લો કુદરતની કેપીરૂપનો છે, છતાંજી તે કુદરતની આગળ હલકો છે. ક્રીયાનો બહાર જે નકલીરૂપનો થઈ રહે છે તે 'હાવની'ની આસપાસથી જામી રહે છે. માટે તે નકલી ક્રીયાના બહારને 'હાવની' કહી છે. અને તે જો કે કુદરતની સાથે મલેલી છે છતાં તે કુદરત આગળ ખીજે નંબરે છે માટે તેને પથ્થરની-લોઢાની કહી છે. એમ હાવનીમને પથ્થરની અને લોઢાની કહી છે. વળી પથ્થર અને લોઢા બે જુદી જુદી ચીજોનો મર્મ ત્યાં વાપરે છે એટલે તે નકલી થયલી ક્રીયાના કેહપં રૂપની શક્તિમાં ફેર હોવો જોઈએ એમ કાંઈજી જોઈ શકે. ક્રીયા જે થઈ તે 'હુવીઅત'ને તોડીને બલાઈમાં ઉગાડવા થઈ. ત્યારે લોઢાની વજેની તે ક્રીયા તે હુવીને બલે સરંજામે પુગાડે તેના કરતાં

પથ્થરની વજેની તે ક્રીયા તે હુવીને ઓછે યા વધુ બલે સરંજમે પુગાડતી હોય. લોહાંની વજેની ક્રીયા વધુ આગળ વધેલી ગણાય છે જેને માટે જીઓ પુટનોટ આ લેખકની યજ્ઞરતેની ક્રીયાનું પુસ્તક, પાને ૧૬૦ મે.

ગાથા હા ૩૦-૫ ની શરેહ :

આ ફકરામાં ત્યારે નીરતી-ગેતીમાં જે સામસામાપણું ચાલી રહેતું જણાય છે તેની ઉસુલ દેખાડી છે. કહે છે કે જે ધનામીન છે તે હજેશાં રપેનામીન સામેજ રહ્યા કરશે. તે ધના જે કંઈ કરશે તે બધું બુરંજ હોય. બલાઈની કખીખી નજદીક તે જવાનોજ નહિ. તે પોતાનું કપડું કાળામાં કાળુંજ ઉણુ કરશે. એકે મીનો કામ કરે છે ત્યારે તેઓની ચલવલોમાંથી ગોયા કપડું વણાય છે. તે અહ્ સાહેબની કુદરત છે કે જેમાં હુદ+ઈનસાફ છે તે જેમ રપેના અને ધનાની શક્તિઓને ઘેરે છે તેમ તે રપેના અને ધનાથી થયતી ચાલતી મખલુકાતનેખી ઘેરે છે. જેમ માનવ બલાઈ બુરાઈ કરીને પોતાને માટે ઘર બાંધે-ગુખાર બાંધે-અરમ બાંધે છે તેમ રપેના અને ધનાખી બાંધી રહે છે કે જે ગુખાર તે રપેના અને ધનાનાં કપડાં રપનોજ હોય એટલે તેઓની સાથેજ હોય. ત્યારે ધનાનું કપડું કાળામાં કાળું છે, જેમાંથી બુરાઈજ જન્મે. પણ કહે છે કે રપેનાની ચલવલોનો શણુગાર-કપડું-અરમ પથ્થરનો છે કે જે પથ્થર સખત છે. આ પથ્થરનું કપડું રપેનાની ઉપર વીટલાય છે. રપેના કરતાં તે કપડું ઉતરતું તો છે, પણ રપેનાના હોકમ મુજબનું અને રપેનાને શણુગાર આપે તેવું છે, કે જેમાંથી યજ્ઞતોને માનવોને ‘ફ્રૅમ્પૅર્લ’વાળા થઈ દાદાર ઉપર એતેકાદ રાખનાર થઈને બલાઈએ પુગવાની બલી નસીહત મલ્યાજ કરે છે. આમ ત્યારે આ જગતમાં જે કંઈ રચના થાય છે તેમાં જડતા તો છે એટલે જગત રપેનાથી થઈ તે જડજ થઈ; રપેના જેવી મીનોઈની નહિ. પણ તે જગત જે રપેનાના સત્યસંગમાં છે તે જો કે જડ પથ્થરની હોય છતાંખી રપેનાના હોકમસરજ બાર મુકે તેવીજ છે, માટે હુદથ્યાઈશ=નેકીના મીનોઈએ પુગવાનાં બ્યઓઈન=કામ-તરીકતોજ કરી રહે છે, અને એજ પથ્થર જે બારી છે તે રપેનાના હોકમ મુજબ બાર મુકીને બલાઈ ઉભી કરશે એટલે રપેનાના હોકમ-સરની ચાલચલણ જે યજ્ઞતો કરે છે કે અપવનો કરે છે તેથી આખરે ધનાનું કાળું કપડું બુરાઈઓનો જમીલો નાશ પાગીને બલાઈએ પુગશેજ: ત્યારે રપેનાને ‘રપેનીરત’ કહ્યો છે એટલે જે કંઈ ઇશ્ત રીતે=ઉત્ત-મમાં ઉત્તમ રીતે કામ કરે તેને બલી નેઆમત રપેના આપશેજ અને તેવાં બલાઈનાં કામ કરનારથી રપેના આખરે ધનાનેખી બલાઈએ પુગા-

ડશેજ. આવો બધો ભેદ રપેનાના પથ્થરના ભારી આરમાનનાં કપડાંનાં પહેરવામાં અને બહાંઓની નેકાથી રપેનાની ખુશનુદી થવાના ભેદમાં સમાયો છે. દુકમાં એ કે રપેના-ધના બેઉ સામસામી રીતે કામ કરે છે, જેથી નેકા બદી જામે છે, પણ આખરે નેકાનીજ ફત્તેહ થશે. ત્યારે આ ફકરામાં રપેનાના બહારની-રપેનાની કામગીરીની વીગત અને સરંજામ બતાવેલા છે.

ત્યારે આ ફકરામાં નીસ્તીને લગતી હકીકતી શીલસુરી છે. નીસ્તીને પેદા કરવા અહુરામઝદાએ પાયૂ-શ્વેરેસ્તાર ઇઝતો રોક્યા, જેઓએ નીસ્તીને જીવવાલી જન્મ મરણવાલી કીધી. આ નીસ્તીમાં ત્યારે દુએવો ત્યેષ= ભુલાવો હતો, જેને ગવ સાથે મેલવીને તન રૂપ ઉભો કીધો. આમ જગત થયું. જગતના આ ભુલાવાને અંત્ર=દુખ કહે છે. આ અંત્રને ધનામીનો જે અંત્રમીનોમાંથી થયો છે તે ખાસ રીતે કામ કરીને તે તનમાંથી બહાર કાઢી આપવા કામે લાગે છે. માનવ પોતે જો પોતાની બદી નહિ જોઈ શકે અને પોતાને ખોદા કરતાંબી ડાહ્યો સમજે તો તેની આગળ ધનામીન ઘણી સહેલાઈથી પુગી શકે છે. ધનામીન તેની આગળ એમ પુગીને તેની જુરાઈને ખુદ પરસ્તીથી સ્વાર્થીપણાથી હવ-સોથી બહાર કઢાવે છે. માનવ જો ખુદ બ ખુદ પોતાની જાતને જાણીને વર્તે તો તે ધનામીનને પોતામાં આવવાજ નહિ દે. દુએન તે માનવને તેમ કરવાના સબકો પુરા પાડે છે. દુએન શીખવે છે કે હદ+ધનસાફની દેવડી આખી નીસ્તીમાં છે જેમાં દરેક બહા જુરાનો ધનસાફ થાય છે. આ આખી નીસ્તીમાં મહેરના દખ્ખુઓ છે તેમાં બહુ ખુરં બેઉ નોંધાય છે. જ્યાં લગી ધનસાફ પ્રમાણે હદ આવવાની હોય ત્યાં લગી તે કરનાર જીવીને તે હદ લાવી શકે છે. પછી હદની બહાર જેવો તે જાય છે એટલે ધનસાફ તેને અટકાવે છે-તેની હદ દારી લે છે. ધનામીન તો જુરાઈને ખીલવી કાઢનાર છે. ધનસાનનો દુએવ-ભુલાવો અનેક રીતના હવસ રૂપમાં-ખેંચાણ રૂપમાં ઉભરી આવે છે, જે બધાંની નોંધ મહેરના દખ્ખુમાં લેવાય છે. પછી જેવો માનવમાંના દુએવનો ભુલાવો વધુ જીલમ કરવા માંડે છે-વધુ પાપો કરવા માંડે છે-પોતાના જીવ ઉપર વધુ ભાર મુકવા માંડે છે, કે જરથુશ્ત્રની પોલીસ તેને પકડીને તેને રસ્તુની દરબારમાં ઉભો કરે છે અને મહેરની નોંધોની ગવાહી પેશ કરે છે, જે પછી તેને શીક્ષા થાય છે, જે મહેર યજ્ઞત બજા લાવે છે, આથી તે ધનસાનનો દુએવ શીક્ષા ખમીને બલો થતો જાય છે. શીક્ષામાં સુખ દુખ અને જન્મ મરણના ભેદો આવી જાય છે. ત્યારે પાયૂ-શ્વેરેસ્તાર યજ્ઞતો તેને તનમાં

જીવતો ઉભો કરે છે, ધનામીન તેની ખુરાધને ઉગાડે છે જે ખુરાધ કરવામાં હદની બહાર જાય છે જે બધું મહેરના દખ્ખુમાં નોંધાય છે. હદ+ધનસાફની ચોકી-જરથુશ્ત્રની પોલીસ બધેબધે છે, જે તે હદની બહાર જતી ખુરાધને પકડી શકે છે. હદ+ધનસાફની કોર્ટમાં રશ્નું ન્યાયાધીશ છે, જરથુશ્ત્ર દાવો માંડનાર છે, મહેર યજ્ઞત એક પારટીનો વકીલ છે, તેની નોંધ પ્રમાણે રશ્નુ શીક્ષા કરે છે, જે શીક્ષા ઉપર કહ્યું છે તેમ સુખ દુખ જન્મ મરણ વીગેરેની રહે છે, આ શીક્ષા ધનસાફી છે કેમકે ક્ષત્રની મીનો અધીકારની છે માટે સુધારનાર સચોત એટલે માનવમાંનાં દુએવના ભુલાવાને સુધારવાની શક્તિ રાખે છે, જેથી માનવની મીટટી સુધરતી આવીને તન પસીન કમાઈ રહે છે. ‘હૃદય્યાધશ બ્યઝ્ઞાધનાધશ’=તેડીનાં કામો-તરીકતો કરીને ‘ક્રઝ્ઞોર્ત’=દાદાર ઉપર દીન ઉપર પુર ભરોસો રાખીને ‘ક્ષનઝ્ઞોર્ત’=અહૂરાને ખુશાળ કરે છે. કેમકે જેમ જેમ માનવ તરીકત ઉપર સામેત રહે છે તેમ તેમ તેનાં શરીરમાંનો દેવ બંદમાં આવે, જેથી ધનામીનનું દેવને ઉભરાવવાનું કામ પડે નહિ, જેથી રપેનાની ખુશાળી થાય. એમ ત્યારે ગાથાના આ બધા ફકરાઓ ખુનહહીશનના સૃષ્ટી રચનાના ભેદ રાખનારા છે, જેઓની ઉકેલ-દીલપસંદ સમજ કનૂમ વગર થઈ શકતી નથી.

ગાથા હા ૩૦-૫ માટે સુદકર નસ્કની વીગત.

(વાંચો સુદકર નસ્ક પાને ૧ થી ૩).

ગાથા હા ૩૦ ફકરા પાંચમાં કહે છે કે તે બે મીનો કે જેઓએ ઉપર ચોથા ફકરામાં જોયું તેમ નીસ્તી કીધી-એટલે જેઓએ ઉસુલ બે સામસામી ગતીઓ જેઓ એકરસ નહિ થઈ શકી તેઓને એકરસ કરવાની હિકમત કરવાનું શરૂ કીધું, એટલે જેઓએ ગએમ જીવ આપ્યો કે જેથી નીસ્તી ગેતી અને તનોમંદ હાલત થઈ, કે જેમાં તે દુએવીક ગતી તેવીજ રહેલી હોય તે બધાનો ખ્વાસ ખરફસ્ત્રી છે. આવા ખરફસ્ત્રી સ્વભાવને બહાર કઢાવવા ધનામીન થયો છે. માટે હવે આ પાંચમાં ફકરામાં કહે છે ધનામીને ખુર અખત્યાર કીધું છે એટલે તનોમંદ કાયામાં જે મુળ બદીનાં બીયાંઓ છે તેઓનું નીકંદન કરવા તે બદીઓના બીયાંઓને રોપીને છોડવા ઉગાડી તે વ્યક્તિઓને ખવડાવવાનું અને એમ તે વ્યક્તિઓને બકટ કરવાનું શરૂ કીધું. એમ ત્યારે તે બે મીનોમાંના ધના ‘અચિશ્તા વેરેજયો’=ખુર કરનાર છે, કેમકે જે તે એમ ખુર કરનાર તરીકે નહિ હોય તો નીસ્તીમાંના ખુરાધનાં બીયાંઓની સદગતી થાયજ નહિ. ખુરાધ જે થાય-તનોમંદ હાલતમાંથી બહાર પડે તેની કઝા હદ+

૯૬ ગાથા હા ૩૦-૫ (દીનકર્દ વરશ્ત માન્સર નરક).

ધનસાક્ષી દેવડી લાવે છે. આ હદ-ધનસાક્ષી દેવડીને અહિંયાં પ્રચ્છાદિ-
દિશ્તેંગ અસેનો વસ્તે=સખત પથ્થરના ભારવાળા આસ્માન કહયા છે
જેઓને રપેનામીનનું વસ્ત્ર કહયું છે. એટલે ફરતાં આસ્માન જે પથ્થર
જેવું સખત જરાકખી ચુકે નહિ-જીણું પણ ધીમું દળે તેવું કહયું છે
તેથી તે જુરાઈ દળાઈને ભલાઈમાં બદલાતી રહે છે: માટે કહે છે કે
રપેનામીને અષેમ અષોષ પસંદ કીધી એટલે રાહે રાસ્તી પ્રમાણે ચાલ-
વાનું શરૂ કીધું એટલે જે કંઈ જુરાઈ થાય તેને તેના શુભ છેડાએ લઈ
જવાનું શરૂ કીધું-આવું કામ કરવા કહે છે કે તે રપેનામીને ‘યે
પ્રચ્છાદિશ્તેંગ અસેનો વસ્તે’=જેણે રપેનાએ સખત ભારી પથ્થરના
આસ્માનનું કપડું પહેયું છે. એટલે તે જુરાઈઓને તે આસ્માનની ખુખીથી
દળીને ભલાઈમાં બદલે છે-આસ્માનને પથ્થરનું એટલે સખત ભારી ચુકે
નહિ તેવું કહયું છે તે આસ્માનને રપેનાનું વસ્ત્ર કહયું છે એટલે રપેનાના
તાબાનું કહયું છે, કે જે રપેનામીને અષેમ અખત્યાર કીધેલો માટે તે
ભારી પથ્થરનાં આસ્માનને સત્ય અને હદ+ધનસાક્ષીજ ચલાવે છે. પછી
કહે છે. રપેનામીનનાં આવાં કામનો એટલે જુરાઈને આવી રીતે દળવાનો
શો નતીજો છે? કહે છે કે ‘યએચા દ્વનચ્છાપેન અહુરેમ હુધિયા-
ઈશ બ્યચ્છાથનાઈશ ક્વચ્છાઈત મજદાંમ’=જેઓ એટલે તે બધા દળાઈને
સુધરેલાઓ જેઓ હવે રપેનામીનને લગતા છે તેથી દળાઈને સુધર્યા છે
તેઓ પુણું એતેકાદ રાખી ભલાં કામોથી વર્તીને રપેનામીનની માફક
અહુરમજદને ખુશહાલ કરે છે. આવો ભેદ જે ગાથાના તે પાંચમાં ફક-
રામાં આપેલો છે તેમાંનો તે દળાયલી બદીનો ભેદ-તે દળાયલી બદી
રપેનામીનને લગતી થઈને એતેકાદ રાખીને ભલા કાર તરીકતો કરીને
અહુરાને મળે છે તેની રીત અને સમજ દીનકર્દનો આ સુદકર નરક
વર્ણવી બતાવે છે. તરીકતોથી આબાદી મળે-જીવાની ભલાઈએ પુગી
ખુદાપો સફળ જય વીગેરેની વીગતો જે સુદકર નરકમાં છે તે આ
ગાથાના પાંચમા ફકરાની છેલ્લી લીટીનો રહસ્ય પુરો પાડે છે.

ગાથા હા ૩૦-૫ ને માટે વરશ્ત માન્સર નરકની સમજ.

(વાંચો વરશ્ત માન્સર નરક પાને ૩ થી ૬)

ગાથાના ૩૦ મા હાના પાંચમા ફકરાની વીગત ઉપર લખી ગયા.
તેમાં ધના અને રપેનાની સામસામી ચળવળો જોઈ ગયા છીએ. આ સામસામી
ચળવળોને માટે વરશ્ત માન્સર નરકના છઠ્ઠા ફકરામાં+સાતમા ફકરામાં
ખ્યાન આપે છે જેથી અવસ્તાનાં ખ્યાન જેવુંજ અલંકારીક છે. ધના-

મીનના કહેવાને ‘દનદીદન’ તરીકે એટલે બબડવા ધુરડીને કહેવા તરીકે એટલે આપ તરીકેનું કહેણું છે. તે કહે છે કે હું ખુરી મનસ્વીવાલો, ખુરી જબાનવાળો ખુરી કરણીવાળો છું-મારું કપડું તદ્દન કાળું છે અને ધણુંજ સખત જડું છે અને ખુર નાસીપાસીવાળું છે એટલે લગી કે જેમ જેમ તે કપડું વધારે વધતું જાય છે તેમ તેમ શીઠાતર થતું જાય છે. આવું લખાણ ધનામીનની વર્તણૂક જે ઉપર લખી છે તેનોજ એક જાતનો અલંકારીક આકાર છે. ઉપર કહ્યું છે કે ખુરાઇના ખીયાંઓ જે તનોમંદ કાયામાં છે તેઓને ધના ઉગાડે છે અને તેનાં ફળ તે વ્યક્તિને ખવડાવે છે. પણ ધનામીનને ક્વચિત્તી હિદાયત નથી માટે તે હદનધનસાફને ચુકે છે અને જોઇએ તેથી વધુ ખુરી ખેતી તે ખુરાઇઓમાંથી કરાવે છે. આ બાબદને માટે ઉપર કહે છે કે મારું કપડું-મારી વણાત-મારી ખીશકારી વધતી જાય છે એટલે હદમાં રહેતી નથી-ધનસાફને ઓગળતી નથી, જેથી તે મારું કપડું-ખીશકારી વધુ શીઠા રહે છે એટલે ધનસાફથી દૂર અસત્યની થઇ જાય છે. મારો ખોરાકજ ખુરા વિચાર-ખોલ-કર્મો છે ખુરાઓને હું ચાહુ છું. પહેલવીના વરશત માન્સર નરકના આ છઠ્ઠા ફકરાની વીગત, ઉપર જે તરજુમો આપ્યો છે તેવીજ પણ અલંકારીક છે. કપડું તે ધનામીનની ખીશકારીથી થયેલી કાળી કુદરત છે જેમાં શેતાન મુળ છે, તીરેગોહર તેનું લશકર છે. વરશત માન્સરના સાતમા ફકરામાં રપેનામીનની ખીશકારી કહી છે જેખી તરજુમામાં જે સમજ આપી છે તે સમજનોજ અલંકારીક આકાર છે. વરશત માન્સર નરકના તે સાતમા ફકરામાં રપેનામીન કહે છે કે મારા વિચાર-ખોલ-કરણી પાક છે. પથ્થરનું બનેલું આરમાન મારું વસ્ત્ર છે. આ આરમાન કયા મસાલામાંથી બનેલું છે? કહે છે કે ગેહુન-સ્તીહુની ગતી થવાના મસાલામાંથી બનેલું છે જે મસાલો પથ્થરનો છે. આ પથ્થર જુદોજ છે. ‘ગેહુન-સ્તીહુ’ એટલે જગત જે નીસ્તીનું છે તે ‘સ્તીહુ’ પોતાને લગતી અગર ગતીવાળું જગત જે ગરોદેમાન તરીકે છે તેવી સરજતે જશે તે. અહિંયાં દીનકર્દનો સાહેબખી બેદમાં કહે છે કે નાશવંત જગત સપ્પર પહેલી ખે ગતીઓના અપુણ્ય મેલાપથી થયું છે. સપ્પર પહેલી ખે ગતીઓ પુણ્ય રીતે મત્તી ગઇ ત્યારે હસ્તી થઇ-અમર જગત થયું, પણ તે ગતીઓનો જે ભાગ નહિ મળ્યો તેને માટે તે મળી ગયેલી હસ્તીમાંની ખે શક્તિઓએ સામ-સામે ભાવ બજવીને ત નહિ મળેલા ભાગોને તનોમંદ કાયા તરીકે મેળવીને ચલાવી રહે છે-એ મતલબે કે તે તનોમંદ કાયા અમર થાય. રપેનાએ જીવ આપ્યો અને તે તનોમંદ કાયા જગત કીધી; ધનાએ જીવને તોડ્યો એટલે તેનો દેખીતો નાશ થયો કે જેમાંથીજ તે વધશે. રપેનાએ હસ્તીમાંથી આરમાનમાંથી જીવ આપ્યો અને તનોમંદ બેદ કીધો. ધનાએ

તે તોડ્યો; કંઈક મતલબ તેમાં સચવાઈ-રપેનાએ ત્યારે ફરીથી જીવ આપ્યો. —એમ થયા કરે છે કે જ્યારે છેલ્લે ક્રૂશો-ગર્દ થશે એટલે ગેહાન-જગત ‘સ્તીહ’=ઉંચ ગતીના જગત ગરોદેમાન જેવું થશે. એમ ત્યારે બે મીનોમાંના રપેનામીન હસ્તીમાંથી જીવ આપે છે કે જેથી તનોમંદ કાયા થઈ રહે છે. તે જીવ ‘સ્તીહ’ જગત જે ‘હુધયેંગ’ની હસ્તીનું છે તેમાંથી આવે છે, માટે કહે છે કે આસ્માનની બનાવટ જગત માટેની ‘સ્તીહ’ એટલે જગત માટેની હસ્તીમાંથી છે. તે અસ્મ પથરનું છે એટલે સચેત ધીમી રીતે કામ કરનાર છે કે જેની વીગત ઉપર આપી છે. વાંચો પાને ૯૦-૯૨ મે.

ત્યારે વરશત માન્સર નસ્કના આ છઠ્ઠા અને સાતમા ફકરાઓ ગાથાના આ પાંચમા ફકરાની બીજી લીટીનું ખ્યાન ઉખ્યાનારપનું કરે છે, જેની મુખતસર સમજ ઉપર આપી છે. વળી છેલ્લી લીટી કે જેમાં કહે છે કે યએચા=રપેનામીનને લગતાઓ જેઓ દળાઈ દળાઈને સુક્ષ્મ થયા છે તેઓ નેકા કરે છે અને રપેનામીનને મળે છે. આવાઓની જાત-સેક્ષાત-વર્તણુક-વિચાર-તોષીક-ફેલ-ઇનકાલ કેવી હોય તેનો બાશ વરશત માન્સર નસ્કના પહેલા, બીજા, ત્રીજા-દસમા-અગીઆરમા-બારમા-ચૌદમા-પંદરમા-સોળમા ફકરાઓમાં અનેક રીતે ચહડ ઉતરની રીતે આપ્યો છે. ગાથાના તે પાંચમા હાની પહેલી લીટી કે જેમાં દ્રેગવાઓ=ખુરા એટલે અહુરાના હોકમથી દુર જતા અચિરતા વેરેજ્યો=ખુરામાં ખુર કરી રહેલા મીનો જે તનોમંદ વ્યક્તિઓને ફરેબ આપે છે તેના તેવા ખુરા હવસો ઉભરાવવાનાં કામથી લોકો પાપો કરે છે તેનો ખ્યાલ વરશત માન્સર નસ્કના આઠમા અને નવમા ફકરામાં આપેલો છે.

ગાથા હા ૩૦-૫ માટે ળગ નસ્કની સમજ.

(વાંચો ળગ નસ્ક પાને ૬ થી ૧૧ મે.)

ગાથાના આ પાંચમા હાની સમજ ઉપર જોઈ ગયા છીએ તેમાં કહ્યું છે કે ધનાનું કામ ખુર છે-દ્રવંદીનું છે એટલે અહુરમજ્દથી દુર જવાનું છે એટલે હાડમંદ સૃષ્ટીને અહુરમજ્દથી ઓર અને ઓર વીખુટી કરવાનું છે, જ્યારે રપેનાનું કામ તે દુર જતી સૃષ્ટીને અહુરમજ્દની નજદીક લઈ જવાનું છે કે જેને માટે દાદારે તેને પથરનું બનાવેલું આસ્માન વસ્ત્ર તરીકે આપેલું છે. પથરનાં આ વસ્ત્રથી રપેનામીન અષોષને કષ્ટ રીતે જમાવતા હોય અને ધનાને લીધે દુર અને દુર જતી સૃષ્ટીને અહુરમજ્દની તરફ ઉરવીસ કષ્ટ રીતે કરતા હોય-પાછી કષ્ટ રીતે ફેરવતા હોય તેના બંદ માટે ળગ નસ્ક છે, જેમાંના પહેલા ફકરામાં કહે છે

કે જે કોઇ દાનાવ માણસ એટલે ધનાના હાથમાં ફસી પામે કરીને પેલા રપેનામીનના વસ્ત્ર જે પથ્થરનું અસ્ત્ર છે તેનાથી દબાઇને આઝાદ થઇને સમજી થયેલો માણસ આશ્રવનની સરદારી ટેકવે, તો તેથી દીનના ચાલવા માટે થોળેલી એરવદોની શાળાખી ખીલવી રહે. એટલે રપેનામીન જેણે પથ્થરનો પોશાક પહેરેલો છે એટલે ખુરાઇને પથ્થરથી દાખીને બલી કરે છે તે રપેનામીનના ગેતીમાંના હમકારો તે આશ્રવનો અને દીની સંસ્થા છે. માટે જે કોઇ આશ્રવનને-દીની સંસ્થાને ટેકવે તે ગોચા રપેનામીનને ટેકવે એટલે સૂષ્ટીને દાદાર તરફ લઇ જવામાં મદદ કરે. એમ ત્યારે દીન-દીની સંસ્થાઓ વીગેરે બધું રપેનામીનના હમકાર તરીકે છે, જેઓ ગેતી જે ધનામીનના ફનથી અહુરમજ્દ તરફથી દુર અને દુર જાય છે તેને 'ઉરવીસ' આપીને ફેરવે છે. એમ ગાથા ૩૦-૫ મા ફકરાની ખીજી લીટીની અંદરના ભેદનો ખરો પરદો-ખરો તાત્પર્ય આ બગ નરકની વીગતમાં છે. પથ્થરનાં અસ્ત્રનાં કપડાં પહેરેલો રપેનામીન તે અસ્ત્ર મારફતે અશોઇને વધારે છે એટલે રાદને વધારે છે એટલે ધનાને તોડે છે એટલે સૂષ્ટીને અહુરમજ્દ તરફ લઇ જાય છે, જેની મારફત હમકાર તે દીન છે-દીનના દસ્તુરો છે-દીનની સંસ્થાઓ છે. આવી દીનથી-દસ્તુરોથી પછી લોકો ફરેજ ખાતાં કઇ રીતે, જતજતની રીતે અટકે છે તેનું જ્ઞાન અનેક મર્યાદા દ્રષ્ટીથી તે બગ નરકમાં આપેલું છે, એમ બગ નરક આ ગાથાના પાંચમા ફકરાની ખીજી લીટીનો ભેદ ખેલે છે. ગાથાના તે પાંચમા ફકરાની ત્રીજી લીટી કહે છે કે યએચા=રપેનામીનને લગતા કે જેઓ રપેનામીનના પથ્થરના પોશાકથી સુધર્યા તેઓ, જેઓ ધનાથી ફરેજ ખાઇ પાપો કરી શીક્ષા પામી બલી ખેરદ મેળવે છે તેઓ પછી 'હુધથ્યાઇશિ બ્યએથનાઇશ' = બલાં કામોથી સદમાર્ગે ચાલીને દાદારને ખુશી કરે છે એટલે દાદારને ભેટે છે એટલે દાદારથી દુર જતાં અટકી દાદારની નજદીક જાય છે-આ બધું કઇ રીતે થાય છે તેનોખી ચિતાર આ બગ નરકમાં છે. 'ફર્યોરેત મઝદામ' = અહુરામજ્દા ઉપર બરોસો રાખી જેમ યજ્ઞતો રાખે છે તેમ કરીને રહેવું અને સાથે સાથે 'હુધથ્યાઇશિ બ્યએથનાઇશ' = નેકીના હસ્તી તરફ પાછાં ફરવાનાં કામ કરવા અને દેન-ઓર્ષમ અહુરેમ મઝદામ અહુરમજ્દને ખુશહાલ કરવો-તે બધું કરનાર માણસ ખુદ પોતે પોતાના ખોદાને પુગીને બગ થયેલો રહે છે. ત્યારે ગાથાના આ પાંચમાં ફકરામાં ધના અને રપેનાની ખીશકારી ફ્રેશો-ગર્દ કઇ રીતે આખરે થશે કે જેમાં માનવો મારફત તરીકે વચમાં રહી બગ થઇ ખોદા-રસીદા થઇને ફ્રેશો-ગર્દ થવામાં યજ્ઞતોને કઇ રીતે મદદ કરશે તેનો ભેદ આપેલો છે કે જેની વીગત આ બગ નરકમાં છે.

હા ૩૦-૬.

અયાઓ^૧ નોઘત્^૨ ઍરેશ^૩ વીખ્યાતા^૪ દએવાચિના,^૫ હિત્^૬
ધશ^૭ આ-દેખઓમા^૮

પેરેમનંગ^૯ ઉપા-જસત્^{૧૦} હિત્^{૧૧} વેરેનાતા^{૧૨} અચિશત્તમ^{૧૩}
મનો^{૧૪}

અત્^{૧૫} અએષેમ^{૧૬} હુનદારેન્તા,^{૧૭} યા^{૧૮} બાંનયેન્^{૧૯} અદૂમ^{૨૦}
મરેતાનો.^{૨૧}

દએવોના પસંદ કરનારા પુજરીઓ^૫ (માનો કોઘખી) ॥ તે બે^૧
(મીનો)નો (બેદ) ॥ સાચી રીતે ખરેખરો^૩ ॥ પામી શક્યો^૪ ॥ નહિ^૨ ॥
તેથી-ત્યારે^૬ ॥ (તેઓમાનો આગેવાન) ॥ સવાલ જવાબને માટે^૮ ॥ બહાર
પડ્યો.^{૧૦} ॥ (તેની મારફતે) તેઓને^૯ ॥ છેતરામણુવાળા જાહેર કીધા-
પુરવાર કીધા^૭ ॥ છતાંખી^{૧૧} (તેણે) ॥ જુરામાં જુરી રીતે ચાલવાનું-જુરી
આધનોવાળું^{૧૩} ॥ મન, ઇચ્છા^{૧૪} (રાખવાનું) ॥ (તેઓ પાસે) પસંદ
કરાવ્યું.^{૧૨} (જુરો રસ્તો તેઓ પાસે અખત્યાર કરાવ્યો). ॥ અને
પછીથી^{૧૫} ॥ અએષેમ^{૧૬} (જુરાઇ કરાવનાર દેવ)ને (મળવા) ॥ તેઓ
ધર્યા,^{૧૭} ॥ કે જેથી^{૧૮} ॥ હાડમંદ, સંકોચાવા લાયકની, જન્મ મરણુવાળી
ચીજોને માનવ વીગેરેને^{૨૧} ॥ (તેઓની) દુન્યાને, હયાતીને^{૨૦} (હાલી હાલની
જીવતી તેમ ભવિષ્યની મરણ પછી પછીની હયાતીને) ॥ પાપની ખીમારી-
વાળી અપવિત્ર કરે.^{૧૯} ॥

મીલસના પોથામાંની પહેલવી સમજ.

ગાથા હા ૩૦-૬ ની પહેલી લીટી માટે કહે છે કે :

વલ્લમનશાન લા રાસ્તો ખરા વીચીનેન્દ મૂન શેદયયા હોમંદ
ચીગામચાઇ (અધધ શેદયયા મિનદવમ ઇ ક્રાફનો લા વાદુનંદ)
વ મૂનીક્ વલ્લમનશાન ક્રીકૂત (વલ્લમનશાન મૂન શેદાન ક્રીકૂત
યક્ષીમૂન્દ રાસ્ત અક્ લા વાદુનયેન્)=આમાંના જેઓ દેવો છે તેઓ
ખરેખર કશીખી બાબદમાં પારખી શક્યા નહિ (એટલે તે દેવો સાચી

ગાથા હા ૩૦-૬ (મીલસમાંની પહેલવીનો તરબુમે) ૧૦૧

ચીજ કરી શકેજ નહિ). તેઓ એમ છેતરાયા કરે છે (દેવો પોતાથી છેતરાધને છેતરાયા કરીને કંઈખી સાચ્યું કરી શકે નહિ).

ગાથા હા ૩૦-૬ ની બીજી લીટી માટે કહે છે કે :

અવો પૂરસીરનો મદમ મહાહોમંદ (અધધ શાન્ લવ-
તમન્ શેદાન્ હમ પૂરસીદા યહ્વૂનેદા) મૂનશાન્ દાશીદ ઝક્ર
ધ સરીતર પવન્ મીનીરનો=પુરસોપાસુખ કરવા માટે તેઓ આવેલા
(એટલે તેઓને દેવોની સાથે પુછપરછ થયલી). વિચારમાં જે જુરો હતો
તેને તેઓએ ચાહ્યો.

ગાથા હા ૩૦-૬ ની ત્રીજી લીટી માટે કહે છે કે :

અર્ધતુનો લવતમન્ ખેશમ અવો હમ દૂખારસ્ત હોમંદ
અફશાનો વીમારીનીદા અહ્વાન્ ધ મરદૂમાન્ (અધધ
લવતમન્ ખેશમ અનશૂતાન્ અદૂકીનેન્દ) =તેઓ ત્યાર પછીથી
ઝતુન જુરા ગુરસાની સાથે એકસરખા ધર્યા અને તેઓથી માણસોની
જીંદગી દુખવાળી થઈ (એટલે કે ગુરસાના દેવની મારફતે માણસોને એળ-
વાલા કીધા). આ પહેલવી સમજમાં ઉપર કહ્યો છે તેવોજ અર્થ છે.

પહેલવી સમજથી ખુલ્લું થાય છે કે વીષયાતા શબ્દનો કર્તા
દુઃખેવાચિના છે. દુઃખેવાચિનામાં દેવો હવસોથી ભમાઈ ગયલાઓનો અર્થ
ખુલ્લો થાય છે. વીષયાતા એકવચનના ક્રીયાપદને દુઃખેવાચિના બહુવચનનો
કર્તા લાગેલો આજે ગણે છે પણ દુઃખેવાચિનામાંથી એકવચનનો અર્થ
સમાવા ધારેલો છે, કેમકે તેમાં દેવપરસ્તમાંનો ગમે તેવો આગેવાન એમ
અર્થ કહેવા ધારેલો છે.

વળી ‘આ-દુખઓમા’ શબ્દનેથી ક્રીયાપદ તરીકેજ લેવાની સમજનું
ખરાપણું પહેલવીમાંથી ખુલ્લી થાય છે. પહેલવીમાં એ શબ્દને છેતરાવાનો
અર્થ લાગુ પાડે છે. કહે છે કે દેવો છેતરાયા કરે છે તેમાં ગમે તેવું
તમે તેઓને સમજવો-તેઓને પુરસોપાસુખમાં સવાલ જવાબમાં મહાત
કરો-તેઓની ખાત્રી કરાવો તોળી તેઓ સામાવાળાનું માનતાજ નથી
એમ અર્થ છે. ખુદ ‘દુઃખેવ’ શબ્દમાં દીવ=ચલકવું અને દુખ=છેતરાવું
એમ બે મુળો છે એટલે જડવાદી જ્ઞાનથી ચલકીને ખુદપરસ્ત થઈને ખરી
બાબદથી અજ્ઞાન રહીને ખરાપણુંથી દુર રહેવાની છેતરામણવાળો, જ્ઞાન
રાખીને તે જ્ઞાનનાં અધુરાપણુંથી છેતરાયલો. દરેક જણ જેઓ જડવાદને

ઘણીજ અગત્યતા આપે છે તેઓને દુઝેવજ કહે છે. તેઓ પોતાની ખામીને નહિ જોઈ શકવાની છતરામણમાં અટવાયા કરે છે.

ગાથા હા ૩૦-૬ ના શબ્દ અર્થ :

‘અયાઓ’ = તે જેનો એટલે જે મીનોનો શું? એટલે ભેદ એમ અહિંયાં અખ્યાહાર છે.

‘એરેશ’ = ખરાખર, સત્ય પ્રમાણેનો જોઈએ તેવો; અહિંયાં ક્રીયાવિશેષણ અવ્યય તરીકે વપરાયેલો છે.

‘વીખ્યાતા’ શબ્દ અપુર્ણ ભુત સંશ્ચાર્ય આત્માને ૩/૧ છે, ‘વી-સો’ ધાતુમાં ‘સો’ એટલે કાપવું-કાપીને સાર નરસુ જોવું ઉપરથી ‘પામી શકવું’ એમ અર્થ રાખે છે. પહેલવીમાં ‘વીચીનેન્દ’ શબ્દની એજ અર્થ દેખાડે છે.

‘દુઝેવાચિના’માં દુઝેવા એટલે દેવો ભુત્રાવો રાખીને શીખવનારાઓ; ‘ચિના’માં ‘ચિ’ = ‘પસંદ કરવું’ ઉપરથી દેવોને પસંદ કરનારા. એ શબ્દ બહુવચનમાં છે. પણ એમાં એકવચનનો મર્મ બતાવેલો છે. દેવના પુત્રરીઓમાંનો કોઈની આગેવાન એમ અર્થ કહેવા ધારેલો માટેજ એ શબ્દને માટે એકવચનનો ક્રીયાપદ ‘વીખ્યાતા’ વાપરેલો છે.

‘ધુશ’ = ‘ધુ’-‘ધમ’-‘અ’ દરશક સર્વનામનું બીજી બહુવચન ‘તેઓને’

‘આ-દેખઓમા’ શબ્દ ‘દેખ’ = ‘છેતરાવું’ ઉપરથી અપુર્ણ ભુત ૧/૩ માં છે; છેતરાયો છે એમ જાહેર કીધું-સીદ્ધ કીધું એવો અર્થ છે.

‘ઉપા-જસત્’ = બહાર પડ્યો. એના કર્તા તરીકે દેવપરસ્તોનો સરદાર એમ એકવચન લેવાય.

‘વૈરનાતા’ = પસંદ કરવું-કરાવવું ઉપરથી અપુર્ણ ભુત ૩/૧ માં છે. એમાંની દેવોનો સરદાર કર્તા તરીકે છે.

અહિંયાં ત્રણે ‘વીશ્યાતા’; ‘ઉપાજસત્’; ‘વૈરનાતા’; શબ્દોને માટે ૩/૧ વાપરેલું છે તેઓનો કર્તાની એકવચનનોજ આવી શકે છે તે જોઈ શકાશે.

‘ખાનયેન્’ શબ્દ માટે પહેલવીમાં ‘ખીમારીનીદા’ શબ્દ આપેલો.

છે એટલે ખીમાર કરવું એટલે અપવિત્રાઈની ખીમારીનો એપ લગાડવો એવા અર્થ તેનો થાય. વળી પહેલવીમાં એ શબ્દની વધુ સમજ માટે ‘અહૂકીનેન્દ’ શબ્દ કાઉંસમાં આપેલો છે જેનો અર્થ ‘કસરવાળા ભુલાવાવાળા કીધા’ એમ થાય છે તેમાંથી એજ અર્થ છે.

‘અહૂમ્’=હયાતી, દુન્યા જીવતી તેમ ભવિષ્યની મરણ પછીની ખીજ એકવચનમાં છે.

‘મરેતાનો’ : ‘મરેતન’નું પહેલી બહુવચન કે ખીજ બહુવચનમાં આવે. એ શબ્દ ‘મર’=મરવા લાયક ઉપરથી છે: જન્મ મરણને આધીન વ્યક્તિઓ-માનવો એમ અર્થ છે.

‘મનો’ : મનઘણું પહેલી એકવચન છે. એ શબ્દ મન=વિચાર કરવું, તોલ કરવા ઉપરથી છે.

‘અચિરતેમ્’માં જુરામાં જુરી રીતે કામ કરવાનો અર્થ છે. ‘અતીશયાર્થક ગતીનું’ કામ કરવા માટેનો એ શબ્દ છે.

શરેહ.

આ ફકરામાંખી ઘણું ઉંડાણ છે. જુરો મીનો જે અંત્રમીન છે તે દરેક વ્યક્તી કે જેમાં ભુલાવો છે તેને ઉભરાવીને ખપાવવા માંગે છે, એમ દરેક વ્યક્તી જેટલું જુર કરે તેટલું કરાવવા માંગે છે. આમ છે માટે તેને અચી-રતેમ્ મનો=હલકી વત્તીનો કહ્યો છે, જેનાથી સાવધાન રહેવા કહ્યું છે. કહ્યું છે કે “તરોઘદીતે અંધરહે મધન્યુશ”=અંત્રમીનોની સમજવતને આરપાર જેવી એટલે તેનાથી દુર રહેવું અને “હુધથ્યા વરશતાંમ હ્યત વસના ફરષોત્તેમ્”=હસ્તી તરફ જનારાઓની વાસના મુકિત અપાવનારી ઉત્તમ છે માટે તેઓ જેમ રોશનફેલ કરે છે તેમજ કરવો.

ત્યારે ધનામીન જુરાઈને ઉભરાવવા પેદા પડ્યો છે એટલે જુર કરાવી તેની જુરાઈ માટે તેને છકાવીને પછી તે જુરાઈના ઝેરમાં તેને સુસ્ત કરીને ઇનસાફ પ્રમાણેની શીક્ષા જે મહેર-રશનુની છે તેથી મહાત કરાવીને પછી બલાઈ ઉપર મોકલવાની છે. સરળ રસ્તો જે રોશન ફેલ-મહેર પતેતનો છે તે પ્રમાણે ચલાવવા એ સરળથો નથી માટેજ એને અચિરતેમ્ મનોનો કહ્યો છે. ત્યારે રોશન ફેલથી ચલાવવાની ખીશકારી ધનામીનની નથી, ધનામીન તેમ ચાલવા કાઈને કહેતો નથી એટલે અર્શ=રાદી ફેલને તે સમજતોજ નથી એમ અર્થ થયો. ધનામીનમાં શક્તિ છે પણ તેમાં સત્યતા-ક્રવણ નથી તે ઉપર કહ્યું છે.

એ ધનામીનની રીતે ચાલનારાઓને ‘દુઝેવાચિના’ કહ્યા છે. તેઓ ત્યારે પોતામાંની ખુરાઈને ઉભરાવવા હવસોમાં પડે છે અને દુન્યવી સુખમાં રોળાયા કરે છે અને હવસોમાં લીન થઈને ખેરદ સ્તદ’ થઈને સામાંનું સુખ-પદસો-ટકો-બધરી-ઠોકરાં બધું લુટવા માંડે છે એટલે લોભ-ક્રોધ-મોહ-માયા-વ્યભિચાર-અદેખાઈ-ચતુરાઈમાંજ રહે છે. એમ ખુરી તેવીષી-ઈચ્છા વાસ્ના જે અએષમ દેવની છે તેનાજ સાથી તરીકે રહે છે અને એવી રીતે રહીને પોતાના તાબાના ખીજાઓનેખી તેજ રસ્તે દોરવે છે, જેથી મરણ પછીની જીંદગીમાં રૂવાન દોઝખી થાય છે, અચિરત્તમ અહુમતું લેખાય છે, તેનો ચીનવત પતળો થાય છે અને તે તનાસકમાં પડે છે.

ત્યારે લાંબે રસ્તે જવાનો એટલે ખુરી તખ્ત વ કાર પ્રમાણે ચાલીને સુખ દુખમાંથી પસાર થઈને સુધારવાની કાશોશો નહિ કરીને સીરફ હવસોમાં ઠબઠબ માંજ રહીને દુન્યવી ફેરાઓ લંબાવવાનો રસ્તો અચિરત્તમ મનોનો છે તે વિષે ત્યાં બ્યાન છે. એટલે રોશન ફેલ નહિ કરવાનો એટલે મહેર પતેત નહિ કરવાનો એટલે ખુરાઈનો ડંખ જે અંતકરણને થાય છે તેજ પ્રમાણે રાસ્તીથી બોલી બાવિષ્યમાં તેવી ખુરાઈ ઉપર નહિ જવાનો મક્કમ ઠરાવ રાખીને જે કંઈ શીક્ષા દુખરૂપમાં પડે તેને સખરીઆતથી ખુશીથી ખમી નાકસ થઈને સચ્ચાઈ ઉપરજ રહેવાનો ઠરાવ નહિ કરવાનો રસ્તો ધનામીનનો છે, જેથી અએષમની ખુરાઈમાં વધારો થાય છે, ખુરં દુન્યામાં વધે છે અને બાવિષ્યની જીંદગીઓ ખરબાદ જાય છે એટલે તનાસક પાડવાથી તને પસીન દુર જાય છે. ટુંકમાં, દુઝેવ પરસ્તીમાં એટલે હવસોના બુલાવા પ્રમાણે ચાલવાની રીતમાં-જડવાદી રીતમાં-પારકાને ભોગે જીવવાની રીતમાં ‘અએષમ’ની ગતી છે. ‘અએષમ’ને ખુરો દેવ કહ્યો છે. માનવો જ્યારે ખુરી ઈચ્છા વાસ્ના કરે, પારકાને ભોગે પોતે સુખ લુટવા માગે, તેવી રીતની જીંદગી જીવવાનો પ્રયાસ કરે, ત્યારે તે માણસો જે કંઈ પોતાની કરણીનો જવાબ ગુખારરૂપમાં આરમાનરૂપમાં ઉભો કરે છે તેને ‘અએષમ’ કહે છે. અએષમ શબ્દમાં ‘ઇશ’ એટલે ઇચ્છતું અને શક્તિવાન થવાનો મુળ છે. ‘અએષમ’માં ત્યારે ‘ઇચ્છાઓની શક્તિ’નો અર્થ છે. એ શબ્દને ખુરી ઇચ્છા તરીકેજ લીધેલો છે. બલાઈના ગુખારોને માટે એ શબ્દ કેમ નહિ વપરાય એ એક સવાલ સ્વભાવીક રીતે પુછાય. પણ તેનો જવાબ આ છે કે બલા ગુખારો જે કંઈ બંધાય તે હંમેશા બલાઈતું કુદરતનું આરમાન જેને માનો કરકોનું આરમાન કહે છે તેમાંજ તે બલા ગુખારો સમાય છે અને ત્યાંથી વધુ બલા નુરમંદ થઈને હસ્તીને દાદારને જઈ મળે છે. એમ બલાઈ હમેશાં બલાઈમાંજ સમાય પણ

પુરાણ કદીખી ભલાઈમાં નહિ સમાતી હોવે એમ છુટા ગુજારો બાંધે છે, કે જેને અએષમ કહે છે. કાષ્ઠી ગુજાર બંધાય તેની લાંબે કાળે કેરદાર થાય એટલે તેમાં જીવ પડીને તે ગુજાર જીવતો શક્તિમાન થઈને પોતાની જાતનું પ્રદર્શન કરે છે. એમ 'અએષમ' જુરી દુજી શક્તિનું પ્રદર્શન છે, જેની તરફ હમેશા દુન્યાની જુરી ચલવલો આકર્ષાય છે. માટે કહે છે કે તે દેવપરસ્તો અએષમને મક્કવા ગયા એટલે તેઓની જુરી ગતીઓ અએષમને મદદગાર થઈ પડી. દુન્યા ઉપરની તમામ જુરી વિચાર શક્તિમાંથી આ અએષમ જન્મ લે છે. આ 'અએષમ'નાં જુરાં વાદળાં જ્યારે પરીપક્વ થાય છે ત્યારે તેમાંથી જુરી આફતો જન્મે છે, જેથી ગેતીની ઉપર આજીવ પડે છે. અએષમમાંથી વળા નીકળે છે જેથી ગેતીની ઉપર દુખો ઉભરે છે માટેજ ત્યાં 'ખાંનયેન' શબ્દ વાપરેલો છે, જેમાં દુખોનું પડવું અને તેથી તંદરોસ્તીનું અભડાવવું એટલે તનની દરોસ્તી ખોરવાવવી તેમ મનનું દુખ અને બીજા અણુદીઠ દુખોનું થઈને જીવતી હાલતને ખરાબ કરવી એવો અર્થ છે. જગતની ઉપર જે ભલી મનશની હમેશા રહેતી હોય તો અએષમ ઉભો થાયજ નહિ અને મીનો કરકોનાં આસ્માનમાંથી ભલાજ આશીશો પડે. પણ દેવપરસ્તી-સ્વાર્થી મતી આજે દુન્યા ઉપર પ્રબળ છે કે જેમાંથી બધી 'મસ્તુગીહ' = જાતજાતની છાકટ હાલતો જન્મીને 'અએષમ' દેવ ઉભો થાય છે, જેથી તન-મન-સ્વાનનું દુખ રહ્યાજ કરે છે અને ક્રશો-ગર્દ દુર જાય છે.

ગાથા હા ૩૦-૬ માટે સુદકર નસ્કની સમજ.

વાંચો સુદકર નસ્ક પાને ૧ થી ૩.

અહિંયાં ગાથાના હા ૩૦ ના આ છઠ્ઠા ફકરામાં કહે છે કે દએવના પુજારીઓ એટલે દુન્યવીપણાને મીનોઈની ઉપર વધુ સરસાઈ આપનારાઓ જીંદગીની તેમનો ભેદ પામી શક્યા નહિ. તેઓને જીંદગીનાં ખરાં તાત્પર્ય વિષેની દલીલો કરી ખાત્રી કરી આપી તોખી તેઓ દુન્યવીપણામાંજ અટવાયા કરીને સ્વાર્થી વિચારો કરીને અએષમ દુજીને લગતા ગુજારો વધુ અને વધુ કરીને વળતો બદલો જે જાતજાતની વખાનો હોય છે તે વખા = બિમારીઓ ઉતરે એમ સાધન ઉભુ કરનારા થઈ પડ્યા છે. ઉપર કહ્યું છે કે તે દેવના પુજારીઓને તેઓના સવાલ જવાબની દલીલો આપીને ખાત્રી કરી આપી-દુન્યવીપણા માટે જીવવા માટેના તેઓના વિચારોને ખોટા ઠેકઠા છતાંખી તેઓ સુધર્યા નહિ-તે બાબદમાં સવાલ જવાબોની દલીલો શું હોય તેનો ઉડતો ખ્યાલ આ સુદકર નસ્ક આપે છે. ત્યારે ગાથાના

૧૦૬ ગાથા હા ૩૦-૬ (દીનકર્દ વરશત માન્સર નરક).

૩૦ મા હાના આ છઠ્ઠા ફકરાનો મુદ્દો સ્પષ્ટીતે તેના દુન્યવીપણાના સ્વાર્થ અને હવસોની જકડમાંથી ઊડવી દુન્યામાંથી પાપોનું મુળ દુર કરીને દુન્યામાંથી દુખ સંકટને મારી દુર કરવા માટે છે-આ મુળ મુદ્દો કષ્ટ રીતે હાંસલ કરી શકાય તેના કાયદા શું-તેમ નહિ ચાલવે શું ગેરકાયદાઓ થાય તેને માટે આ 'મુદ્દકર નરક' છે.

ગાથા હા ૩૦-૬ ને માટે વરશત માન્સર નરકની સમજ.

(વાંચો વરશત માન્સર નરક પાને ૩ થી ૬)

ગાથાના આ છઠ્ઠા ફકરાનો તાત્પર્ય ઉપર જોયો કે દુઃખેવાચિના= દેવના પુજારીઓ એટલે દુન્યવીપણાની અજ્ઞાનતામાં અટવાયલાંઓ- સંસારની ખેડીમાં જકડાયલાંઓ એકદમ દુન્યવીપણાને તોડી શકતા નથી. તેઓની તે વિષેની ખાત્રી થયા છતાંજી તેઓ સ્વાર્થને તજી શકતા નથી અને એમ આ હાની છઠ્ઠા ફકરાની છેલ્લી લીટીમાં કહે છે તેમ તેઓ અએપમને જોર આપીને ગેતીને ગેતીના દમને હલાક કર્યાજ કરે છે. આવા મામલાને માટે આ વરશત માન્સર નરકના આદમ અને નવમા ફકરાઓમાં કંઈક વિગત છે. આવા મામલાની સામે સીરફ એકજ અચાવ છે જે દીન છે-દીનના માંથ્રો છે-યસ્નો છે એમ વરશત માન્સર નરક શરૂઆતમાંના પહેલાજ ફકરામાં કહે છે. ત્યાં તે નરકના પહેલા ફકરામાં અમશાસ્પંદોની 'કામક અનજમી'=ખુશાલી અપાવનારી મુરાદ અને ઉરવાખ્મ=અનંત આનંદ દીનથી અને દીનના માંથ્રોથી અને દીનની યસ્નોની 'આયજીશને આઓમંદી'=શુભ મેલાપ કરાતી આપનાર શક્તિથી અને નીયાયીશન આઓમંદી=માંથ્રોની ભક્તિથી છે એમ કહ્યું છે. અમશાસ્પંદોની મુરાદ જગતને ક્રશો-ગર્દ તરફ લઈ જવાની માટે દુઃખેવાચિનાના સ્વાર્થી લોકોને એરેશ=સત્યતા તરફ-પરદુખ-ભંજનની ગતી તરફ લઈ જવાની છે. એમ દીનની સંસ્થાઓ, દીનની વસી-અત-યસ્નથી અએશમ તુટે છે-સ્વાર્થ તુટે છે એમ કહે છે. માંથ્રોના ભણવામાં યસ્નોના થવામાં, માંથ્રો-યસ્ન કાયદાસર થવે માંથ્ર-સ્પેન્તના જાતજાતના આશીશો ઉતરે છે જેથી ખુરાઓને શીક્ષા થઈને બલી તોડીક મળે છે-ભગ્નાઓની ઉપરનું વાદળ તરંગે થાય છે. એમ દાદારના આશીશોથીજ એટલે દીનથીજ મામલો સુધરે છે. ત્યારે દીનની તલેસમો કે જેઓ આવા આશીશો ઉતારવાનાં સાધનો છે તેઓ અનેક રીતે આવા દુઃખેવાચિનાની શુધ્ધી ઠેકાણે લાવી શકે છે-આવી બધી બાબદોને વરશત માન્સર નરક ઉપર ઉપરથી વર્ણવી જાય છે-જેનો બાસ આ નરકના ૧-૨-૩-૧૦-૧૧-

૧૨-૧૩-૧૪-૧૫ અને ૧૬ મા ફકરાઓમાં આપેલો છે. ટુંકમાં એ કે ગાથા હા ૩૦-૬ કહે છે કે ગમે તેટલુંબી દુઃખવાચિનાને એટલે દુન્યાના બંધનવાલાઓને સમજાવે તોબી તેઓ દુન્યવીપણાને છોડતા નથી અને દુન્યવીપણાનો દેવ જે અએષમ છે તેને મલીને હયાતીને-ગેતીને-લોકોને વધુ અને વધુ ભુલાવાની ભુલભુલામણીમાં સંડોવ્યા કરે છે-આવા મામલાની સામે શું ઈલાજ થઈ શકે તેની સલાહ દીનકર્દીનો વરશત માન્સર નરક આપે છે કે દીન અને દીનના માંથ્રા-યસ્ન ફતેહમંદીથી કાયદાસર ચલાવવે ખુરા અએષમનાં જોરને ખુરા પડી શકાય છે, કે જેથી દુઃખ-પરસ્તીનું મુળ જોખમાય અને ગેતીમાં શાંતી-શાદી પંથરાવે લોકો ખરાં ખોટાંનું તોલ કરીને ભલાં થતા આવે. ‘મરેતાનો’=લોકો અને અહૂમ=તેઓની હયાતી-ગેતી ‘બાનચેન’=માર ખાલેલી-હલાક થયેલી-ખરાબ થયેલી રહે છે-તેનો ખચાવ દીનની બરકકત છે દીનના માંથ્રા-યસ્નમાં રહેલી સદમતીઓ આશીશો છે-માટે તે બધું ખરાબર બગ લાવતું એમ દીનકર્દીનો આ વરશત માન્સર નરક કહે છે.

ગાથા હા ૩૦-૬ માટે બગ નરકની સમજ.

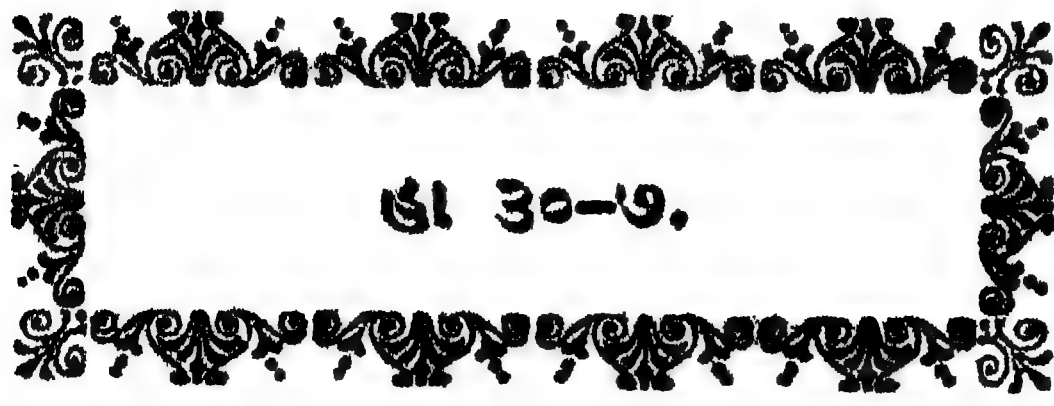
(વાંચો બગ નરક પાને ૬ થી ૧૧ મે.)

ગાથાના આ ૩૦ મા હાના છઠ્ઠા ફકરાની વીગત ઉપર જોઈ ગયા છીએ. દુઃખવાચિના=દેવના પુત્રીઓ એટલે દુન્યવીપણાના સ્વાર્થી મીનોઈના અજ્ઞાન લોકો પોતાની ઉપરના દુઃખના ભુલાવોનો પરદો તોડી શકતા નથી, કેમકે અએષમ દેવનો ખુરા ગુનાર-ખુરી સત્તા જે થઈ રહેલી છે તેનાથી તેઓનો તે ભુલાવાનો પરદો ટક્યા કરે છે અને એમ ‘મરેતાનો’=માનવ પોતે, તેની હયાતિ, ગેતી બધું દુખ-આફન વીગેરેમાં રહીને હલાક થયાજ કરે છે. એમ માનવમાં તેમ બહાર દુજી ગતીની ખુરી તલેસમો જડ ધાત્રી બેઠી છે જે એકદમ તુટી શકતી નથી. ગમે તેટલું તેઓને સમજાવે પણ તેઓ સમજી શકતા નથી એવો તાત્પર્ય ગાથા હા ૩૦-૬ માં છે. આવો મામલો ધનાને લીધે ઉભો થવા પામ્યો છે. પણ ધનાની સામે રપેનામીનબી છે અને તેની તલેસમોબી છે. દીન પોતે દીનની સંસ્થાઓ કે જેમાં મીનોઈ બરકકત-આશીશો છે તે બધું-દીન-દસ્તુરો વીગેરે રપેનામીનના હમકારો છે, કેમકે રપેનામીનની તલેસમો તેઓ બધામાં થઈ રહી છે. ત્યારે જેમ ધનાએ અએષમની તલેસમ ઉબી કીધી છે કે જેથી જડતાના સહવાસમાં દુન્યવી લોકો આવી રાહમાલ જયા કરે છે, તેમ રપેનામીની તલેસમો કીધી છે કે જેઓમાંની કેટલીક દીનની તલેસમો તરીકે છે, જેઓમાં શાળાઓમાં રહેતી તલેસમ

એક છે. માટે આવી દીનને ટેકવવી-તેને લગતી શાળાઓને ટેકવવી કે જેથી દીનનો પ્રભાવ જામે, દીનની બરકકત આશીશો ઉતરે અને 'અએષમ'નો ગુખાર તુટે યા જોર નહિ પકડે. ત્યારે અએષમના ગુખાર સામે બીજો બલો ગુખાર ઉભો કરવો યા થયો હોય તેને ટેકવવો-બલી ખોદાઇ ઉભી કરવી યા ટેકવવી કે જેથી મરેતાનો=લોકોની અદ્ભુત-હયાતી ગેતી બરબાદ જાય નહિ, અને ક્રશો-ગર્દની નેમ સચવાયલી રહે. ત્યારે આ બગ નરકમાં દીનની-તલેસમોને ટેકવવાનો ખોધ છે કે જેથી આ હાના છઠ્ઠા ફકરાની છેલ્લી લીટીની ધારતી ઉભી થાય નહિ-યા કમ થઇ જાય. ત્યાં કહ્યું છે કે અએષમ દેવને એટલે સ્વાર્થની શક્તિને જડતાના લોકો જોરેમંદ કરે છે તેનું જોર તુટે. ત્યારે બગ નરકમાના પહેલા ફકરામાં એરવદની શાળા સંસ્થા ટેકવવા વીગેરે કહે છે તેનો બેદ હવે સમજાઇ શકાશે અને ત્યાર પછીના બધા ફકરાઓ કે જેમાં દીનને પાળવાની જાત જાતની વસીઅતો છે તેનો બેદ સમજ પડશે. એ બગ નરકના સાતમા ફકરામાં કહે છે કે તંગીમાં આવેલાઓની તંગી દુર કરવી કે જેથી જાણે જરથુશ્તરને ખુશ કીધો હોય એમ થાય. તંગીમાં આવવું તેમાં દુન્યવી સંસારના માણસોની વીપતીની વાત છે. તેઓ તંગીને લીધે ખુરાઇ ઉપર નહિ ઉતરે અને ગાથાના છઠ્ઠા ફકરાની છેલ્લી લીટીમાં કહે છે તેમ ખુરાઇના ગુખારને ટેકા નહિ આપે માટે આ બગ નરકમાંના સાતમા ફકરાની સલાહ છે. બગ નરકમાંના આઠમા ફકરામાં કહે છે કે જે કોઇ સરદારીને લાયક છે તેને સરદારી આપે તો તે સરદારીની જોખમદારીથી તે સરદારની શુભ અકકલ ખીલે છે. આ સમજળી ગાથાના ૩૦ મા હાના છઠ્ઠા ફકરાની છેલ્લી લીટીના બચને દુર કરવા માટે છે-કેમકે લાયક લોકોને સરદારી આપવે આમ લોકો જેઓ તેના તાખામાં છે તેઓની ઉપર જાસ્તી ગુજારે નહિ અને તેઓ ખુરાઇ ઉપર ઉતરીને અએષમને જોર આપે નહિ. વળી બગ નરકના નવમા ફકરામાં 'વર કરદન'ની વાત છે. ખુરા અએષમવાળો જ્યારે બલ્લાની ઉપર ખોટું તોહમત જોડે ત્યારે તે બલાઓ પોતાનાં નીરદોશપણાંને 'વર કરદન'થી જાહેર કરે છે. અહિં-યાંગી એક શુભ દાખલો આપેલો છે કે જેથી ગાથાના તે ફકરાની છેલ્લી લીટીનો બચ ઓછો થાય, કેમકે તેવા લોકોને સત્ય ઉપર રહેનાર માણસોની કદર આવે અને પોતેજા તેમજ કરવું જોઇએ એમ તોરીક મેળાવે અને અએષમથી દુર જવું જોઇએ તેની ખાત્રી તેને થાય. એમ બગ નરકમાં જે જાતજાતની રીતે નેકીનાં કામોને દરશાવેલા છે તે બધાઓની મુરાદ ગાથાના આ છઠ્ઠા ફકરાની છેલ્લી લીટીના બચ સામેના દરમાન

તરીકેની છે. યગ નરકના બીજા ફકરામાં સામ્યા એટલે દીન પ્રમાણેના સિધ્ધાંતો રાખવાની ખુબી આપેલી છે; ત્રીજા ફકરામાં મથિા બલુવાની અને સામ્યુ' બોલવાની જુદાવી તબેની ખુબી બતાવી છે; ચોથા ફકરામાં સામ્યા રસ્તા ઉપર તરીકતના ચાલવાની ખુબી બતાવી છે; પાંચમા ફકરામાં સવાબકારો-નેકીના કરનારાની બલી વિગત આપી છે; છઠ્ઠા ફકરામાં સામ્યા હકુમતવાળા ઉપરની ફરજ બતાવી છે; સાતમા ફકરામાં 'નીયાઝગાન' તર્જીમાં આવેલાઓની તંગી દુર કરવાનો બેદ બતાવેલો છે; આઠમા ફકરામાં લાયકનેજ સરદારી આપવાની નસીહતનો બેદ બતાવેલો છે; નવમા ફકરામાં બલાઓ ઉપરના આળને 'વર કરદન'થી દુર કરી શકવાની તેહકીક છે; દસમા ફકરામાં 'યઝદાન સુદ' = યઝતોની બરકત મેળવે તેની ખુબી બતાવી છે; અગીઆરમા ફકરામાં દીનની મોટી બાબદોની ઉપર બીશુમાન થવાથી થતા ફાયદા બતાવેલા છે; બારમા ફકરામાં દએવ-પરસ્તીથી એટલે જુરા રસ્તા ઉપરથી દુર જનાર પોતે અહીરી-મનને કઇ રીતે દુર કરે છે તેનો બેદ સમજાવેલો છે; તેરમા ફકરામાં રાદી કામ કરનાર ખુરશેદ યઝતનો જે કાઇ હમકાર થાય છે એટલે રપેનાગીનનો દોસ્ત થાય છે તેનો બેદ કહ્યો છે; ચૌદમા ફકરામાં સમ્યાઇ ટેકવવાના મુળ તથા સિદ્ધાંતો બતાવેલા છે; પંદરમા ફકરામાં યઝતોની ખેશી રાખવાની ખુબી ફાયદો બતાવેલો-આમ જે બધું બ્યાન યગ નરક કહે છે તેમાં એજ મુળ હેતુ છે કે ગાથાના આ છઠ્ઠા ફકરાની છેલ્લી લીટીનો ભય ઓછો થાય એટલે મરેતાનો એટલે આમ લોકો ઉપર તેઓની અહુમ ઉપર હયાતી ઉપર જે એજાબ અએપમ દેવથી ધનાના હોમજાથી થાય છે તે ઓછો થતો રહે. એવા બગો થાય એવા સદગુનારો થાય કે જેઓ અએપમના જુરા ગુનારોને તોડે અને ગેતીમાં લેકામાં બલાઇ જમાવે.

હા ૩૦-૭.

અઘાધ્યા^{૨૨} અપથા^{૨૩} જસત્^{૨૪} મનંધ્રહા^{૨૫} વૌહ^{૨૬} અપાયા,^{૨૭}

અત્^{૨૮} કૃષ્ણપેમ^{૨૯} ઉતયુધતીશ^{૩૦} દદાત્^{૩૧} આરમ્ભતિશ^{૩૨}
આંન્મા;^{૩૩}

અએષાંમ^{૩૪} તોધ^{૩૫} આ અંધહુત્^{૩૬} યથા^{૩૭} અયંધ્રહા^{૩૮}
આદાનાધશ^{૩૯} પચ્ચાઉરુથો.^{૪૦}

તેને^{૨૨} (દેવોથી, અએષમ દેવથી આઝુરદેહ થયલાને) ॥ ભલાં
પરમાથી^{૨૬} ॥ મન મારફતે^{૨૫} (બહુમનના પેવંદથી અને બહુમનથી મળતા) ॥
અપ મારફતે^{૨૭} (અપ વહિસ્તના પેવંદથી અને અપ વહિસ્તથી મળતા) ॥
શહેરેવર મારફતે મળતાં^{૨૩} ખરા અધીકારની રૂપે (રપેનામીન) ॥ આવી
મળશે-આવી મળ્યા,^{૨૪} ॥ કે જેથી^{૨૮} (consequently) ॥ ઉતયુધતી^{૩૦}
(નામની શક્તિ-રપેનામીન સાથે સીધો સંબંધ રાખવાની શક્તિ) ॥
કેફાને^{૨૯} (તેના સુદૃઢ શરીરને મળશે-મળી રહેશે). ॥ આરમ્ભતી^{૩૨} ॥ (પછી
તેને) ॥ દ્રઢતા, મુશ્કેલીમાં તટરથ રહેવાની શક્તિ^{૩૩} ॥ આપશેજ.^{૩૧} ॥
તેઓનું^{૩૪} (બહુમન, અપ, શહેરેવર, રપેનામીનનું આવડું) ॥ તુંને^{૩૫} (જે કોઈ
તરીકત ઉપર હોઈને નેકા કરે તેનામાં) ॥ થાય-થશે,^{૩૬} ॥ જેમકે જેવી
રીતે કે^{૩૭} ॥ સપ્પર પહેલી^{૪૦} ॥ પેદાયશને માટે^{૩૯} (મયોમદને માટે) ॥
તું (રપેનામીન) આવેલો.^{૩૮}

મીલસના પોથામાંની પહેલવી સમજ.

ગાથા હા ૩૦-૭ ની પહેલી લીટી માટે કહે છે કે :

અવો વલ્લમન્ શત્રવર યામતૂનેદો વૌહમન્ વ અપવહિરતોક
(કરદાનો મદમ ઘણ યામતૂન્દ) = તેની પાસે શહેરીવર, અપવહિસ્ત
અને બહુમન આવ્યા-આવશે (એટલે તેઓ તેની પાસે 'કરદાનો' = તરીકત
પળાવવા માટે આવ્યા) [કાંકિસની સમજ સમજાવે છે કે શહેરેવરની
ક્ષમ કહેતા અધીકાર, બહુમનની ભલી મનસ્વી, અને અપ વહિસ્તની
અપોષ એક પછી એક તેની પાસે આવ્યા એટલે તેની ઉપર કરણી

મુજબની શીક્ષા કરાવી-અંતકરણનો કંખ ચલાવ્યો, સન્ધ્યાધની કીંમત તે આંકે એમ દુખ પાડ્યું. એમ ત્યારે આ શક્તિઓએ તેની ઉપર દુખ પાડીને તરીકત પળાવીને તેને અહુરમજ્દ તરફ મોકલ્યો એમ કહેવા માગે છે, જે સમજ ઉપર મુજબની છે.]

બીજી લીટી માટે કહે છે કે:

અકશ અધતૂનો કેરપો તૂખીરનો યહુખૂનેદો રપેન્દારમદો પવન અસ્તૂખીહુ (અધધ વદશ ચેહેવૂનેદુ સ્તૂખો લા ચેહેવૂનેદો) =એવીજ રીતે પછી રપેન્દારમદ અમશારપંદ કેહપંને સન્ધ્યાધથી ચાલવાનું જોર શક્તિ જે 'તટસ્થ' રહે-દુખથી કખી ખીહે નહિ તેની તટસ્થ શક્તિ સાધનું જોર આપ્યું. (એટલે જ્યાં લગી તે શક્તિ હોય ત્યાં લગી સતુહ=આજેજ હારેલો તે થાય નહિ). અહિંયાં સાફ કહે છે કે કેહપંમાં શક્તિ ઉભી થાય છે જે તેના ધરાવનારને તટસ્થ રાખે છે. અહિંયાં 'ઉતયુધતી'ને 'તૂખીરનો' એટલે સદઉપયોગ કરવાનું સાધન-શક્તિ તરીકે ઓળખી છે. એટલે કહે છે કે તરીકત ઉપર માનવી રહે છે ત્યારે તેનામાં આરમ્ભતિના ગુણો આવે છે જેઓ શક્તિરૂપ થઇ જાય છે, જે પછી બહમન, અપવહિસ્ત અને શહેરેવરળી તેમાં આવે છે, જેથી તેનું કેહપં ઉતયુધતિની શક્તિવાળું થઇ રહે છે. આમ 'કેહપં ઉતયુધતી'ની ગતી તેમાં થાય છે જેથી તે દુન્યામાંના દુખોથી દગતો નથી).

પછી ત્રીજી લીટી માટે કહે છે કે :

'વલમનશાન ઇ લક ઝક અધતો (અધધ અવો વલમન અધશ અધતૂનો યામતૂન્દ) મૂન અધતૂનો યાતૂનિરનો ચીગૂન દહિરનો ઇ કૂતૂમ (અધધશ કામકો વ કૂનિરનો ઝક ઇ ગયોમદો) =તેઓનું (અમશારપંદોનું) છે તે તારૂં છે એટલે સાદી ખુદલી જખાનમાં એમ અર્થ થાય કે યજ્ઞતો અમશારપંદોને તારી સાથે સંબંધ થાય. પછી કાઉંસમાંની સમજ આ શબ્દોમાં છે-એટલે કે તેઓ તે માણસ તરફ આવે છે એટલે તે માણસને યજ્ઞતોનો સંબંધ થાય છે; તેનું આવવું શરૂઆતની દુન્યા કે જેમાં તે આવેલો તેવું છે. (એટલે તેની ઇચ્છા કરણી જાણે ગયોમદની છે). અહિંયાંથી ઉપરના તરણુમાની માફકજ કહે છે કે જેમ ગયોમદને દુન્યાની શરૂઆતમાં દાદારે મદદ કીધેલી તેમ તુનેખી મદદ મળશે. માટે જેમ ગયોમદે કરણી તરીકત રાખેલી તેમ તારેખી રાખવી. આ પહેલવી તરણુમાનો મર્મ ઉપરના જેવોજ છે.

ગાથા હા ૩૦-૭ ના શબ્દ અર્થ :

અહુમાધ્યા=તેને માટે : (આગલા ફકરામાં કહ્યું છે કે દેવો અએષમને મળીને લોકોને-હયાતીને બીમારીવાળી કરે છે તેવાં તનમન રવાનના બીમારોને માટે એમ અર્થ છે).

મનંધહા વૉહુ-ક્ષત્ર-અપાયા=મહમન-શહેરેવર-અપવહિસ્ત માર-ફતે; આ ઇજારતમાં ‘રપેનામીન’ શબ્દ અખ્યાહાર છે. કહે છે કે બહમન જેવાં પરમાર્થી મનથી અપ ઉભી થઈ; અપવહિસ્તનો સંબંધ થવાથી શહેરેવરની ક્ષત્ર મીનોષ અધીકાર થશે; તેવો અધીકાર મળવે શું થશે? રપેનામીન ‘જસ્ત’=આવી મળશે. પહેલવીમાં કહે છે કે તુંને બહમન અપ અને શહેરેવર આવી મળશે તેમાં રપેનામીનના મળવાનો તાત્પર્ય છે.

‘ઉતયુધતીશ’ શબ્દ ખાસ લોધતીક છે. એમાં ‘યૂ’ એટલે જોડણી કરવાનો અર્થ છે. સાથે સંબંધ કરવાના નાતાંની શક્તિ; સાહેબી કબુલીને તાબેદારી ધારણ કરનારી શક્તિ; રાદ પેવંદનું જોડણી કે જેથી શક્તિ ઉભી થાય તે; પોતાના રતું સાથે રાખેલા સંબંધથી મળતી મીનોષ કુવ્વત-એવા બધાં ‘ઉતયુધતી’નાં અર્થો છે. એ શબ્દ ભાવવાચક નામ છે, પહેલી એકવચનમાં છે.

‘માનવ’ પોતાના ઉસ્તાદ રતું સાથે અને તે મારફતે યજ્ઞતો સાથે સંબંધ પોતાનાં સુક્ષ્મ કીધેજાં કેહપ’ મારફતે, યા પોતાની સુક્ષ્મ કીધેલી તેવીથી મારફતે કરી શકે. કેહપ’ મારફતે થયજા રાદ પેવંદને કેહપ’ ઉતયુધતી કહે છે; તેવીથી મારફતે થયજા રાદ પેવંદને તેવીથી ઉતયુધતી કહે છે. પહેલવીમાં એ શબ્દને માટે ‘તુખીશનો’ શબ્દ વાપરેલો છે. ‘તુખશાકીહુ’ નો અર્થ energy industry ઉદ્યોગ, diligence perseverance ખંત, મહેનત થાય છે. ‘તુખીશનો’ શબ્દ ‘તુખશાકીહુ’નું રૂપ છે જેમાં ‘તુખશાકીહુ’થી બરપુર, તુખશાકીહુવાળો એમ અર્થ છે માટે દીલો-જાનના ઉદ્યોગની શક્તિ; પોતાના મુરખી તરફની ફરજ ઉઠાવવાની શક્તિ એમ અર્થ થાય. ઉપર ‘ઉતયુધતી’ની શક્તિના તબક્કાઓ બતાવેલા છે. કેહપ’ ઉતયુધતીવાળો નર અદ્ભુત હોય છે. તે નર એકી વખતે પોતે એકથી વધુ આકાર ધારણ કરીને દેખાવ દઈ શકે. ધારો કે અમુક દહાડે અમુક વખતે તે મુંબઈમાં દેખાવ દઈને હાજરી આપે તો તેજ વખતે તેજ ધડીએ તે કરાંચીમાંથી દેખાય અને સુરત-નવસારીમાંથી

દેખાવ આપે. આવા આકારો વાતચીત કરી શકે પણ તેઓને અડકાઇ શકાતું નથી. ‘ઉતયુધતી’ શબ્દ આવી રીતે લોધતીક છે તે નોંધવું.

‘આદાનાઇશ’ : દાન=પેદાયશ, બક્ષેશ ઉપરથી છે. પેદાયશ જેની ઉપર દાદારના આશીશો છે તે. પહેલવીમાં ગયોમદ્ શબ્દ વાપરીને ‘નીસ્તીની પેદાયશ અને તેને ટેકવવાના આશીશો’નો અર્થ કહેવા ધારેલો છે.

‘આન્મા’=જમીઅત-શાંતીવાળી તટસ્થ હાલત, જે કોઇ મુશ્કેલીમાં લેણું ખોલીને ડગે નહિ તે. પહેલવીમાં એને માટે ‘અસ્તુખીહ’=‘સ્તુહ’ થાય નહિ તે, આજેજ આવે નહિ તે, એટલે ઉપર કહ્યો છે તેવોજ અર્થ છે. આરમઘતી તેને આવી ‘અસ્તુખીહ’ની હાલત આપે છે એટલે ધીરજ-ખરદાસ્ત-નાચીઝગી આપનારી શક્તિથી, તેવા ગુણોને ધરાવી તેઓને શક્તિરૂપ કીધાથી ‘અસ્તુખીહ’ની હાલત ઉભી થાય છે એટલે કોઇપણ હાલતમાં નહિ ગભરાઇ જવાની શાંત હાલત ઉભી થાય છે એમ કહેવા માંગે છે. આવી ‘આન્મા’=અસ્તુખીહ=શાંત તટસ્થ હાલત ત્યારેજ થાય કે જ્યારે તેનામાં ‘ઉતયુધતી’ની શક્તિ હોય એટલે પોતાના ઉસ્તાદની પનાહ તેની ઉપર હોઇને તે ઉસ્તાદની શક્તિ બચાવ માટે તેનાં શરીરમાં આવી પુગી હોય. આમ ‘ઉતયુધતી’ ‘દીન-ઉસ્તાદ તરફની ફરમાનખરદારીથી ઉભી થતી એક શક્તિ’ છે એમ કહે છે.

‘અએપાંમ’ : તેઓના, તેઓનું. ‘અ’ દર્શક સર્વનામનું છઠ્ઠી બહુવચન છે. એટલે અહિંયાં તેઓનું એટલે રપેનામીન અને બહમન, અપ, ક્ષત્ર, આરમઘતીનું આવવાનું એમ અર્થ બતાવે છે.

શરેહ :

આ ફકરામાં માનવ પોતામાંની દએવીક ગતીઓ-હવસી ગતીઓ-માંથી કઇ રીતે છુટી શકે તેનો ચિતાર આપેલો છે. આગલા ફકરામાં દેવાનો ઇશારો છે અને ‘દએવાચિના’=તે દેવાનાં પુખ્તરીઓનો ઇશારો છે; અએષમનો ઇશારો છે અને અચિશ્તેમ મનોનો ઇશારો છે. ‘અચિશ્તેમ મનો’ ‘ખુરાંમાં ખુરં કરવાનું-કરાવનારં મન’ ધનામીનથી થયું છે. શેદાન નામની શક્તિ ગાબ્યોદાદની શક્તિની જોડ છે જેઓ બેઉ નીસ્તીના રવાનોની હુવી અને ગવમાંથી થયા છે, માટે તેઓનો સંબંધ નીસ્તીના રવાનોની સાથે છે એમ માનવની સાથે છે. ‘દએવો’ ત્યારે માનવની માફક નીસ્તીની દુન્યાની એક જાતની વસ્તી છે. વળી માનવનાં તનમાં જે હવસ ઉશ્કેરનારં તત્વ છે તેનેજ દએવ કહે છે.

ધનામીન શેતાનને જોરમંદ કરી દએવોને હિભા કરીને તેઓ મારફતે માનવોને બગાડે છે. માનવોમાં દએવો છે એટલે હવસી ગતી છે તે હવસી ગતીનેખી ઉશકેરે છે. આવા હવસી માણસો અને ઉપર કહેલી આવી દએવીક વરતીઓમાં તીરેહગીનું કાળી કુદરતનું જોમ છે જેથી તેઓ ખુર આરમાન-ખુરી ફેરદાર હિભી કરે છે, જેને અએષમ તરીકે લેખી છે. માનવો જેઓ દેવોના પુજારી છે તેઓ ખુર કરીને અએષમને જોર આપીને દુન્યાના માનવોની હવસી ગતીને ઉશકેરી પાપો કરાવે છે. આવું બ્યાન આગળા છદ્દા ફકરામાં છે; હવે આ સાતમા ફકરામાં આવા પાપીઓના છુટકારાની તેહકીક આપી છે. આવો માણસ ક્ષત્રથી સુધરે. ક્ષત્ર એટલે મીનોષ સત્તા કે જેનો રાખનાર શહેરેવર છે. માનવ જે કંઈ પાપો કરે છે તેને અંગે તેની ઉપર શીક્ષા પડે છે. આ શીક્ષાનું તાત્પર્ય એવું છે કે તેથી જન્મ મરણ થઇને તે માનવમાં ભલી ખેરદ આવે-ભલું મન હિભુ થાય કે જે પછીથી તે સમ્યાઇ તરફ જઇ રહે. સમ્યાઇ તરફ જવાનો સત્યસંગ દેખાડનાર દીન અને તરીકત છે. તે દીની તરીકતો પાળતો થાય છે જેથી તે સમ્યાઇ તરફ જતો રહે છે. સમ્યાઇ તરફ જવાના રસ્તામાં તેને આરમઇતિ મળે છે એટલે તેનામાં તમીઝ-ખરદાશત હિભા થાય છે. તમીઝમાં માન દરેકને આપવું એવો અર્થ છે. ખરદાશતમાં દરેકને ટેકવવો એવો અર્થ છે. તમીઝ અને ખરદાશતથી તેનામાં 'નાકસી'નો ખ્યાલ આવે છે. નાકસીમાં સખરયાતનો અને ખીબની નોકરી કરવાનો ખ્યાલ આવે છે. આવા ખ્યાલોની રૂએ તેનામાં ભલું મન અને શક્તિ થાય છે. આવી શક્તિઓથી તેનામાં યજતોનું પેવંદ થાય છે. તેનાં કેહપમાં તેવીશીમાં કે જડ તનના સુક્ષ્મ ભાગ નામે અઝદમાં પવિત્રાઇ આવીને તેઓ મારફતે યજતી શક્તિઓની પનાહ અને જોડાણ થાય છે. આવી પનાહ અને જોડાણ કરનારી શક્તિ કે જે ઉપર કહ્યું છે તેમ આરમઇતિના ગુણોથી તેમ ભલાં મન અને સમ્યાઇથી એટલે બહુમન અને અપવહિસ્તથી આવી તેને ઉતયુઇતી કહે છે. ત્યારે યજતો તરફની તાબેદારી કરવે તેઓની પનાહ મલે છે માટે તેવી તાબેદારી અને પનાહરૂપ શક્તિને ઉતયુઇતી કહે છે. આવો માણસ દર હાલતમાં તટસ્થ રહે છે: સુખમાં તે છડી જતો નથી; દુખમાં તે ડરી જતો નથી. ત્યારે કહે છે કે તું કે જે અએષમ દેવથી આજુરદેહ થયો છે તે દીનની તરીકત ઉપર ચાલશે, તો તારી ઉપર 'ક્ષત્રા' = ભલી સત્તા જામશે-તુંને ભલો અધીકાર મળશે. દુખ કંઈખી હોય તે પડશે પણ તે વખતે તુંને ધિર્યતા મળશે. પછી તારામાં ભલાઇ

સચ્ચાઇ જામશે. એમ ક્ષત્રના સાહેબ શહેરેવરથી, બધાં મનના સાહેબ બહમનથી અને અપના સાહેબ અપવહિસ્તથી તું રપેનામીન અહુરમજદ લગી જઇ શકશે. આવી બધી શક્તિઓની પનાહ તુંને મળશે. તેં દીનને પાળી તરીકતોને પાળી જેના જવાબ તરીકે તારી પાસે બહમન-અપ-શહેરેવર આવશે. તેઓ તારાં કેહપ'માં-તેવીશીમાં સંબંધ કરશે, જેથી તારામાં આર-મધતિના ગુણો જે સખરયાત-નાકસી-તમીઝના છે તેઓ શક્તિરૂપ થશે. આવી રીતે તારામાં ઉતયુધતી નામની શક્તિ થશે, જે પછીથી દુન્યાતું દુખ તારી ઉપર અસર કરી શકશે નહિ. તું 'આન્મા'=અસ્તુખીહવાળો એટલે મુશકેલીમાં ખુશહાલ રહે તેવો થશે. સપ્પર પહેલી નીસ્તી અને ગેતીમાંના ગયોમદે' એવી રીતે ધનામીનને દુર રાખ્યાથી યજ્ઞતો તેની પાસે આવેલા હતા; યજ્ઞતો પછી રપેનામીન તેની પાસે આવેલો હતો. એમ ગરોદેમાનની દુન્યા થઇ હતી કે જેમાં પાપ હતુંજ નહિ-જેમાં હમેશનો સત્યસંગ હતો, જેમાં યજ્ઞતોખી તનોમંદ આકાર ધારણ કરીને કામ પડે ત્યારે સાક્ષાત આવતા હતા, જેમાં હુખ, તરસ, દુખ કંઈખી હતાજ નહિ. આવીજ રીતે તુંખી ગેતીની પાપી દુન્યામાં 'ગરોદેમાન'નો મીનોષ બાગખી ઉભો કરી શકશે, જેમાં પાપીઓને પાપના બારથી આસુદે કરવા માટેની ગોઠવણ રહેશે, જેથી પાપીઓ તે બાગમાં આવીને આશાએશ લેવા માંડશે એટલે તેઓનેખી તેવો બાગ બાંધવાની ઉત્સાહ આવશે-'ઉતયુધતી' વાળા થવાની ઉમંગ આવશે જેથી તેઓખી તરીકત પાળીને આગળ વધશે. એમ તુખશાગીહ બલી તરીકતી ઉદ્યોગ કરવાનું જેમ-ઉતયુધતી-વાળા થવાનું જેમ તું ખીજઓમાં ઉભુ કરશે કે જેમ ગયોમદે' ઉભું કીધું હતું. આમ આ ફકરાની શરેહ છે.

ગાથા હા ૩૦-૭ માટે સુદકર નરકની સમજ.

વાંચો સુદકર નરક પાને ૧ થી ૩.

ગાથાના આ સાતમા ફકરામાં કહે છે કે સંસારમાં ગુટાયલાઓને કે જેઓને આપણે આગલા ફકરામાં દુએવાચિના તરીકે સ્વાર્થમાં અટવાયા કરનાર તરીકે જોયા છે તેઓને પછી કુદરતના હદ + ધનસાફને કાયદે શીક્ષા થવે તેઓ મનમાં શુદ્ધ થઇ સ્વાર્થ છોડી સંસારની અંદર છુટકો નથી, સંસારથી છુટવામાં, રાહે-રાસ્તીથી સંસારની ફરજો બખવીને છુટવામાંજ જીંદગીનો ખરો અર્થ છે એમ સમજે છે અને પછી આગળ વધતો જઇને બહમન-અપ-શહેરેવરની ગતીઓને પકડે છે; પોતાનાં કેહપ'માં તેઓને વસાવીને પોતે આરમધતીના સ્વભાવ જેવો થઇ રહે છે. તેના

કેહપંમાં ઉતયુધતીનો ભેદ જામે છે એટલે રપેનામીનના દાસ થવાની શક્તિ તેમાં ઉતરે છે, જેથી તે માણસ એકથી અનેક ઠેકાણે એકકી વખતે પોતાના આકારો વાતચીત કરે તેવા દેખાડી શકે છે. સૃષ્ટીની શરૂઆતના ગયોમદે એવી શક્તિ મેળવેલી હતી કે જે ગયોમદે ગરોદમાન જેવી દુન્યા કાઢેલી. એવીજ રીતે આજની પાપી દુન્યામાં આ માણસોખી કરે-કરશેજ. આવો ભાવાર્થ આ ફકરાનો છે. ત્યારે ભલાં મનના થવા માટે અને એશમના જીવમથી બચવા માટે અને સંસારની જીસરીનો ભાર ઓછો કરવા માટે તરીકતનો મહેર પતેતનો રસ્તો છે જેની સમજ કંઈક રીતે આ સુદકર નરક આપે છે, કે જે પ્રમાણે ચાલવે કેહપં સુદમ થઈને ઉતયુધતીની શક્તિ તે કેહપંમાં આવશેજ-એટલે રપેનામીનનું રહેદાણું તેનામાં થશેજ. આ સુદકર નરકના પહેલા ફકરામાં પાંચ જાતની કરમ બક્ષેશો બતાવી છે જેઓ એક માણસને ઉપર કહેલી વીગતથી એટલે તરીકત-મહેર પતેતથી મળે છે કે જેથી સંસારની જીસરીનો ભાર તેને લાગતો નથી; સંસારમાં રહીને આખાદ થવાય છે અને ગાથાના સાતમા ફકરામાં લખેલા ભેદે પુગાય છે. આવે અર્થે ત્યાં પાંચ જાતની બક્ષેશો બતાવી છે. બીજા ફકરામાં કહે છે કે જે કેાઈ ઉમગી છે તરીકતને પાળે છે જીરાઈથી દુર જવાની કેાશેષ કરે છે તેનેજ તે બધું મળે; આજસુ કે જેઓ તેવું કંઈ કરતા નથી તેઓને તે મળે નહિ એટલે ગાથાના તે સાતમા ફકરામાં બતાવેલી વીગતો હાંસલ થાય નહિ. પછી ત્રીજા ફકરામાં ચહડ ઉતર દસુ પુગૂથીઆ બતાવ્યા છે કે જેની ઉપરથી ચઢી જવે ગાથાના તે સાતમા ફકરાની વીગતે પુગાય. એ લખાણ જરાક જુદામાં છે જેની સમજ નરકના લખાણમાંના ઉપરના ફકરાઓમાં છે. ચોથા ફકરામાં સંસારી માણસને ચેતવણી આપે છે કે ગાથાના સાતમા ફકરાની મુરાદે પુગવા વખત બરખાદ કરવો નહિ. પછી પાંચમાં અને છઠ્ઠા ફકરામાં જે કેાઈ સંસારી માણસ દેવની-સ્વાર્થની પુજા છોડીને દીન તરફ જાય છે તેના ફાયદા બતાવેલા છે અને એવા સુધરેલાઓની વર્તણૂકો કેવી રહે છે કે જેથી તેઓ ગાથાના તે સાતમા ફકરાની મુરાદ હાંસલ કરી શકે છે તેનો કંઈક ખ્યાલ બાકીના સાત, આઠ અને નવમાં ફકરાઓમાં બતાવ્યો છે. આમ સુદકર નરક પોતાની રીતે આ ગાથાના હા ૩૦ ના સાતમાં ફકરાની ઉકેલ બતાવે છે.

ગાથા હા ૩૦-૭ (દીનકર્દ વરશ્ત માન્સર નસ્ક). ૧૧૭

ગાથા હા ૩૦-૭ ને માટે વરશ્ત માન્સર નસ્કની સમજ.

(વાંચો વરશ્ત માન્સર નસ્ક પાને ૩ થી ૬)

ગાથાના આ સાતમા ફકરાનો અર્થ ઉપર જોયો. તે 'દુએવાચિના' એટલે દુએવનો પુનરી એટલે લુલાવાનો જડતાના જલ્વાનો બહારનો સ્વાર્થનો પુનરી સંસારની માયાનો આશક જ્યારે તે ફરેખને સમજી શકશે ત્યારે તે ખરફસ્ત માણસ રાહે રાસ્તી ઉપર જવા માંગશે. આ વખતે દીનની પાસે તે જશે. દીનના માંથ્રોની ખુખીથી અને દીનની યસ્નો ખુખીથી તે તરીકત ઉપર જઇને વૃદ્ધિના માર્ગે જશે કે જે પછી તેને સ્પેનામીન આવી મળશે. વૃદ્ધિના માર્ગમાં બહુમન-અપ-શહેરેવર મળશે જેઓની મારફતેજ સ્પેનામીન આવશે. આ બધો ભેદ જે તેનામાં આવશે તે તરફ તેને ખેંચનાર કાણુ છે અને કઇ રીતે તે બધી ભલી શુધ્ધ બુદ્ધ તે મેળવે તેની વીગત આ વરશ્ત માન્સર નસ્કમાં છે. વરશ્ત માન્સર નસ્કના પહેલા ફકરામાં દીન શું છે તેથી હુમીનીદાર કેમ થવાય સ્વાર્થને તોડીને પારકાની દાબવાળા થવાય તેનો ઇશારો કરે છે. બીજા ફકરામાં દીન મારફતે માણસો રોશનફેલ ઉપર જશે તેનો ઇશારો છે. ત્રીજા ફકરામાં તે રોશન ફેલથી તે માણસ દીન મારફતે દીનનું અદ્રખ્ય ઉસુલ જે ગાસ છે તેને સમજી શકે છે અને પુગી શકે છે તેનો ઇશારો છે. ચાર-પાચ-છ-સાત-આઠ અને નવ ફકરાઓમાં જે બતાવેલું છે તે બધાના ભેદથી તો તે સ્વાર્થી માણસ વાકેફ થયેલો છે અને તે બધી વીગતોમાં દુખ છે માટે તે દીન તરફ આવેલો છે. પછી દીન તેને કઈ રીતે દોરવે છે તેનો ઇશારો દસમાં ફકરામાં છે જેમાં કહે છે કે પેદાયશના છુટકારા માટે અહુરમજ્દ દીનનું શુભ ચલણ ચલાવે છે અને દાનવોને તેમ રાએનીદારોને મોકલે છે જેઓ દેવોની તે આફતને છેતરામણને તોડ્યા કરે છે. અહિંયાં તે માણસ હાડમાર થઇને દીનના દસ્તુરો મારફતે સુધરે છે કે જેથી ગાથાના સાતમાં ફકરામાં જે હાલત બતાવી છે તે તરફ તે પુગી શકે છે એટલે તેના કેહપમાં ખોદાની ગતી વસી શકે છે. પછી તે કહે છે કે એક વખતનો તે દુએવનો પુનરી પછી જરથુસ્ત્રને લગતો એટલે અહુરમજ્દને લગતો થાય છે કે જેમ સપ્પર પહેલી પેદાએશ વખતે ગયોમર્દ થયેલો એમ ગાથાના આ સાતમા ફકરાની છેલ્લી લીટીમાં કહે છે તેનો ચિતાર આ નસ્કનો અગીયારમો ફકરો આપે છે. પછી આ નસ્કના બારથી સોલ ફકરાઓમાં તે માણસ ગાથાના તે સાતમાં હામાં લખેલી મુરાદ પુગતો જાય છે તેની ટુંક વીગત બતાવી છે. આવી રીતે ગાથાના અંદરના મારમીક ભેદો આ નસ્કમાં છે. ગાથાના તે હાના ફકરાના

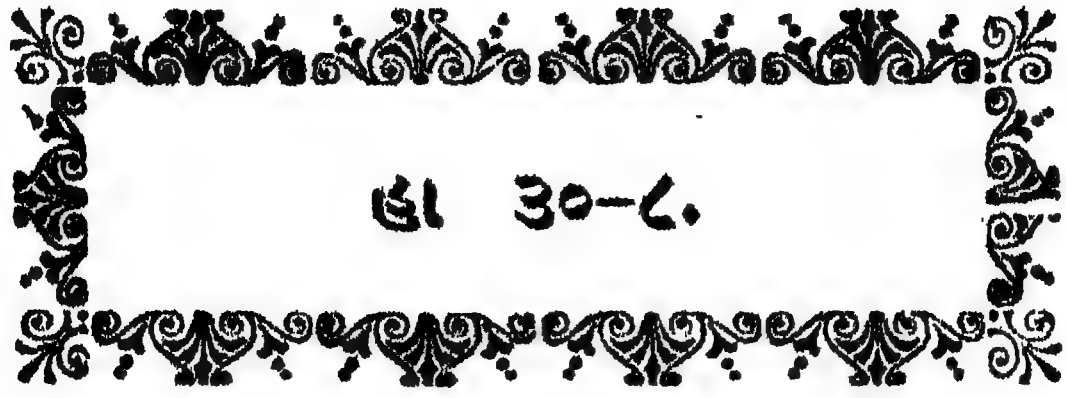
શુદ્ધ અર્થોના ફળના ફાટલાની અંદર શું માવો છે જે ખાવા લાયક છે ખાવા ગમે તેવો છે તેનો ચિતાર રણુ કરે છે.

ગાથા હા ૩૦-૭ મારે ળગ નરુકની સમજ.

(વાંચો ળગ નરુક પાને ૬ થી ૧૧ મે.)
૧૩૨૧

ગાથાના આ સાતમા ફોનો અંદરનો અર્થ ઉપર જોયો. આગલા છઠ્ઠા ફકરામાં ‘દુએવાચિના’ જુલાવામાં અથાષ ગયલો માણુસ એશ્વમદેવના સિદ્ધા કબજામાં છે અને તે પાપો કરે છે જેથી કુદરતની હદ+ધનસાદની દેવડી તેની ઉપર સજા મોકલે છે. હવે સાતમા ફકરામાં કુદરતની શીક્ષાની અસર તે દુએવાચિના ઉપર કેવી થાય છે તે બતાવે છે. તે માણુસ હવે રપેનામીનને મલવા જાય છે. પોતાના કેહપમાં બહુમન-અષ-શહેરેવર આરમધતીને વસાવીને તેઓ મારફતે રપેનામીનને વસાવે છે. આ બધું થવા દાદારે જરથુસ્ત્ર મારફતે સગવડો મુકી છે સંસ્થાઓ ખોલી છે, બગો આશીરવાદ રાખતી યજ્ઞતોને વસાવતી સંસ્થાઓ, નરો ઉભા કીધા છે-પાવ મહેલો બનાવ્યા છે કે જેઓની મારફતેજ તે દુએવાચિના છેક રપેનામીન લગી પુગો છે-ગાથાના તે સાતમા ફકરાની મુરાદે પુગે છે તે બધી સગવડો ળગ નરુકમાં બતાવી છે. ત્યાં તે ળગ નરુકના પહેલા ફકરામાં એરવદોની શાળાને ટેકવવા અને દીનને લગતા ઇદમોને ઉત્તેજન આપવાનો સવાબ બતાવેલો છે કે જેઓની હયાતીથીજ તે દુએવાચિના સ્વાર્થ માણુસની જુસરી દુર કરી શકાય અને ગાથાના સાતમા ફકરાની મુરાદે પુગી શકાય પછીના બીજા ફકરામાં-ત્રીજા ફકરામાં ચોથા અને પાંચમાં ફકરાઓમાં પાક સિદ્ધાન્તો-માંથવાણીઓ-પુરૂષાર્થ નેકીના કામો વીગેરે બધા પાક સિદ્ધાન્તો બતાવ્યા છે કે જેઓને તેવી શાળાઓમાં શીખવવામાં આવે છે કે જેથી તે દુએવાચિના ગાથાના સાતમા ફકરાની મુરાદે પુગશે. છઠ્ઠા અને આઠમા ફકરામાં તે સુધરતા માનવી ઉપરની ધાકનો ખ્યાલ આપ્યો છે કે જેથી તે પાછો દેવ તરફ નહિ હળે અને એમ ગાથાના સાતમા ફકરાની મુરાદે પુગી રહે. સાતમા ફકરામાં એક ઉત્તમ સલાહ છે કે જે પ્રમાણે તે સુધરતો માનવી ચાલીને સવાલ હાંસલ કરીને ગાથાના તે સાતમા ફકરાની મુરાદને ધણા જલ્દીથી પુગી શકે છે. તે સુધરતો માણુસ પછી ગાથાના તે સાતમા ફકરાની મુરાદે પુગ્યો છે તેની પરીક્ષા કષ્ટ રીતે થાય તેની અલામત ળગ નરુકના નવમા ફકરામાં છે કે તે માણુસ પોતાની ઉપરના આજોને નીરંગ વર કરદનના

ભેદથી એટલે અદ્ભુત પ્રયોગથી દેખાડી શકે છે. પછીના દસથી તે છેક સોલમા ફકરા લગી આવા સુધરેલા માનવોનું કર્તવ્ય શું રહે છે- એશમને તોડીને દેવ-પરસ્તીને સ્વાથી મતીને તોડવાના તેઓ શું પ્રયોગ કરશે-જગત ઉપરથી આકૃત જે એશમથીજ છે તેને કંઈ રીતે દુર કરી શકે તે બધાનું કંઈક ધ્યાન કરે છે. એમ યગ નસ્ક ગાથાના આ સાતમા ફકરાની મુરાદને કંઈ રીતે પુગવું તેનો ખ્યાલ આપે છે જે ઉપરથી તે ગાથાના તે સાતમા ફકરાની મહત્વતા, અંદરની ખુબી પામી શકાય છે. અહિંયાં ગાથાના સાતમા ફકરામાં 'ઉતયુધતી' શબ્દ જે કેહપ'ને લગાડેલો છે તે એક ઉભી કીધેલી શક્તિ બતાવે છે કે જે રપેનામીનના અને બહુમન-અપ-શહેરેવર-આરમઘતીના વસવાટથી તેનામાં થઈ છે- તે શક્તિ કેવી છે તેનો બહાર શું છે માટે યગ નસ્કના નવમા ફકરામાં 'નીરંગ વર કરદન'ની વીગત છે એટલે ખોટા આળને આવી અદ્ભુત જાતની શક્તિવાળાઓ તેવા અદ્ભુત પ્રયોગથી ખોટા ઠેડવી શકે છે તેની વીગત છે. કાંઈને યગ નસ્કનું આ ધ્યાન વાંચીને અજાજ લાગે કે આવી વીગત તે નસ્કના લખનારે ગાથાના આ ફકરાની સમજ માટે કાંઈ લખી હોય-પણ નીરંગ વર કરદનનો ભેદ કેહપ' ઉતયુધતીની શક્તિના ચિતારનું માપ રજુ કરે છે માટેજ તે ધ્યાન આપેલું છે તે હવે કાંઈની જોઈ શકશે. એમ દીનકર્દના નસ્કના ધ્યાનો ધણાજ દુરલભ છે કે જેઓને ક્ષુભની હકીકતની માહેતી વગર ઇનસાફ મળે નહિ. આમ છે માટેજ આજે કેટલાક અભ્યાસીઓ કહે છે કે પહેલવી સાહેબોને અવસ્તાની કંઈખી ખબર હતી નહિ માટે તેઓ ગમે તેવું લખી ગયા છે. કાંઈખી અંગ્રેજ વિદવાને આવો મત જાહેરમાં જાહેર કીધો નથી પણ કહેવાને ધણીજ દીલગીરી અને શરમીંદગી લાગે છે કે કેટલાક પારસી અભ્યાસીઓ આવો ખોટો બકબકારો કરી રહે છે.

હા ૩૦-૮.

અત્યા^{૪૧} યદા^{૪૨} અએપાંમ^{૪૩} કએના^{૪૪} જમધતી^{૪૫} અએ.
નંધહાંમ,^{૪૬}

અત^{૪૭} મજદા^{૪૮} તધજ્યો^{૪૯} જપથેમ^{૫૦} વાહૂ^{૫૧} મનંધહા^{૫૨}
વોધવીદાધતી,^{૫૩}

અએધજ્યો^{૫૪} સસ્તે^{૫૫} અહુરા,^{૫૬} યોધ^{૫૭} અપાધ^{૫૮} દેન^{૫૯}
જસ્તયો^{૬૦} દુજેમ.^{૬૧}

અને એ પ્રમાણે^{૪૧} ॥ જ્યારે^{૪૨} ॥ પેલા^{૪૩} ॥ કાયદાને અપમાન
કરનાર ગુનાહગારોને^{૪૬} (ધનામીનની તરફેણના તુકસાન કરનારને) ॥ કીધે-
લાનો બહલો^{૪૪} ॥ પોહોંચશે^{૪૫} ॥ ત્યારે^{૪૭} (શીક્ષાથી સુધરી) ॥ બલા
પરમાથી^{૫૧} ॥ મન, બહમનના જેવા મનથી^{૫૨} (દોરવાધ) ॥ અએ
મજદા^{૪૮} (તેઓ) ॥ તારે લગતાઓનો^{૪૯} (દીન-દસ્તુરોનો) ॥ અધીકાર
સત્તા^{૫૦} ॥ અંગીકાર કરશે^{૫૩} ॥ અએ અહુરા^{૫૬} ॥ તેઓને માટે^{૫૪}
(ગુનાહગારો કાયદા તોડનારાઓ માટે) ॥ (કીધેલાની શીક્ષા જે દુખરૂપ
પડે છે તે કીધેલાનો બહલો) નસીહતરૂપ થાય છે, રસ્તો દેખાડે છે^{૫૫} ॥
જેઓ^{૫૭} (પછી) ॥ અપોધને જેરે તૈયાર કીધેલા, અપોધ માટેના^{૫૮} ॥
જે હાથોમાં^{૬૦} (પાલેલી દુજ પરહેજની નીરંગના તાબામાં) ॥ દુજને^{૬૧}
(પોતામાંની બધી દુજ ગતીને, તન મન રૂવાનને લાગેલી નબળાઈ જે
પાપો કરાવે તેને, જેની ઉપર ધના હકુમત ભોગવીને ખુરો રસ્તો લેવડાવે
છે તેને) ॥ સોપી દે છે^{૫૬} (કે જેથી તે બધી તનની નબળાઈ તુટી તન
તુરમંદ થાય).

મીલસના પોથામાંની પહેલવી સમજ.

ગાથા હા ૩૦-૮ ની પહેલી લીટી માટે કહે છે કે :

અધતૂનોક્ પવન ઝક્ દહીરનો (પવન તનો ઈ પસીનો)
અવો વલ્મનશાન કીનીકાનો (વનાસૂકારાનો) યામતૂનેદા કીનો
(અધધ શાનપાદ ક્રાસ વાહૂનન્દ') = જ્યારે આખરના બનાવ થવાની

ગાથા હા ૩૦-૮ (મીલસમાંની પહેલવીનો તરબુમે) ૧૨૧

વખતે, બદલો જે મરણ પછીનો બલો ખુરો હોય તે લેવાને વખતે, એટલે મરણ પછીના ઇનસાફને વખતે (તનપસીન મરણ પછી મુક્તિનાં સુક્ષ્મ શરીરની બક્ષેશ લેવાને માટે) તેઓ જેઓ દીનને ધીકકારનાર (ગુનાહગારો છે) તેઓ તરફ તનપસીનને બદલે તેવો ધીકકારનોજ બદલો આવી પુગશે (એટલે તેઓ પાદેફરાહ કહેતા શીક્ષા જે આખરે સુધારીને ઠેકાણે લાવે છે તેને મેળવે છે એટલે તનપસીન મેળવતા નથી). (ત્યારે અહિંયાં કહે છે કે જેઓ દીનની તરીકત પાળતા નથી તેઓને મરણ પછી ખુરો બદલો મળશે. અહિંયાં દહિરનો શબ્દ મરણ પછીની બક્ષેશ-બદલો બલો ખુરો જે કંઈ હોય તેને માટે વાપરેલો છે. કાઢિંસમાં કહે છે કે મરણ પછીનો તનપસીનનો બદલો જોઈએ. પણ પછીથી કહે છે કે જે માણસે દીનને ધીકકારીને ગુનાહ કીધો તેને ધીકકારનોજ બદલો મળશે એટલે તેને શીક્ષા મળશે-પાદેફરાહ મળશે; પાદેફરાહમાં શીક્ષા ખમીને લલા થવાની વીગત છે).

પછી બીજી લીટી માટે કહે છે કે :—

‘અધતૂનો અઝીહુરમજદ મૂન અવો લક્ ખૂદાઈ અશ વાહુમન ખરા યહૂખૂનેદ મોજદ’=ત્યાર પછીથી (એટલે શિક્ષા-પાદેફરાહથી સુધરી બલી અકકલવાળો થવા પછીથી) અએ અહુરમજદ, તારી ખોદાઈ (તારી સત્તાવાળા જે કંઈ હોય તે) તરફ તેને (દોરવવાનો) બલો બદલો બહમન આપશે, (એટલે તેને શીક્ષા થશે જે પછી તેને બલી ખેરદ આવશે કે દીનના વાલીઓની સલાહ પ્રમાણે ચાલવું-દીન દરતુરોના કહયાસરના થવું).

પછી ત્રીજી લીટી માટે કહે છે કે :—

‘પવન વલ્મનશાન આમૂખ્તીરનો અઝીહુરમજદ (પવન દીનો ઇ અઝીહુરમજદ) અમત્ અવો વલ્મન મૂન અહૂલાઈ (અધધ પવન મિનદૂવન ઇ કારનો આમૂખ્તો એકવીમૂનેદો) અશ અવો યહૂમન યહૂખૂની અધત્ દુજો (દુજ ઇ અહુરમોઝીહુ)’ અએ અહુરમજદ, તેઓના શીક્ષણો મારફતે (એટલે અહુરમજદની દીન મારફતે) જ્યારે તે જે અશો છે તેના (એટલે સચ્ચાઈની ચીજો પ્રમાણેનો સત્યસંગવાળો તે શીખેલો હોય છે તેના) તેવા સચ્ચાઈના અપોષના હાથમાં તે દુજને આપે છે (હુરમોઝીના દુજને-દીન ઉપર શક સુખેહના દુજનાં વસવસાને તોડી નાખે છે).

હા ૩૦-૮ ના શબ્દ અર્થ :

અએનંધહામ=અએનંધહ એટલે અપમાન, કીનો ગુનાહ તેમ કીનો કરનાર, અપમાન કરનાર ગુનાહગાર. એ શબ્દ બહુવચનમાં છે.

કએના=કીધેલાનો બદલો.

તઘિયો=તારે લગતાઓ એટલે દીનને લગતાઓ, દીન-દસ્તુરો, મજદાનો હોકમ માનીને બીજાને તે પ્રમાણે ચલાવનારાઓ.

વોઈવીદાઈદી=જણી અંગીકાર કરશે. વીદ=જણવું ઉપરથી એવડુ રૂપ એટલે intensive ક્રિયાપદ પરસમૈ ૩ જો એકવચન ૩/૧

અએઘખ્યા=તેઓને માટે (એટલે કાયદા તોડનાર અએનંધહને માટે).

સસ્તે=નસીહતરૂપ થાય છે, રસ્તો દેખાડે છે. સંધહુ=શીખવવું, રસ્તો દેખાડવો ઉપરથી વર્તમાન આત્માને ૩/૧ : એના કર્તા તરીકે 'કએના' ની શીક્ષા અધ્યાહાર છે.

અપાઈ=અપને માટે અથવા અપને જોરે (ઉભા કીધેલા તૈયાર કીધેલા).

જસ્તયો=એ હાથોમાં (દ્વીવચન સાતમી વિભક્તિ).

'દુજેમ્'=દુજને, તનમાંની વોહુસૂનની ગતી કે જેની ઉપર ધનામીન કામ કરીને હવસોને ઉભરાવે છે તે.

હા ૩૦-૮ ની દ્વનૂમીક શરેહ :

આ ફકરામાં સંસારી દુન્યવી ધનસાન કે જે સંસારમાં અટવાઈને ખુદ-પરસ્ત, આપ મતલબી એટલે હવસ-પરસ્ત થઈ પોતાની અંદરના હવસોને પોખીને ચાલે છે એટલે ધનામીન પ્રમાણે ચાલે છે તેની આકેબલ શું થાય છે તે બતાવ્યું છે. જેમ જેમ ધનામીન તેઓની અંદરના હવસોને ઉગાડતો જાય છે તેમ તેમ તેઓ તે હવસોને તાજે થઈને પોતાનું વર્તન કરી રહે છે અને વળી દુન્યવી સુખખી મેળવે છે, અને તે સુખમાં છટી જાય છે અને જુદમગાર આપખુદ આપ મતલબી થઈ જઈને દીન-દુન્યા-ઓકબાને ઠોકરે મારે છે. તદનજ જડ થઈ જઈને સદસદ હવસોમાં રહીને હવસ-પરસ્તાર થઈ જાય છે, દુન્યાની માયામાં

લપટાઈ ખુદ-પરસ્તીમાં ગીરફતાર થાય છે. એવા ધનસાન ઉપર આખરે તો વળતો જવાબ આવવાનોજ-કીધેલાનો બદલો તેને મલવાનોજ, જે દુખરૂપ પડશે. આ દુખના ભારથી આખરે તેની શુદ્ધ ખુદ્દશે અને દુખમાંથી છુટવા દીન-દસ્તુરો પાસે જઈને કંઈક ચારો માંગશે. એમ તે શખ્સ દીનના અધીકારને માની તે પ્રમાણે ચાલવા જશે, એટલે તરીકત પ્રમાણે ચાલવા જશે. એટલે પહેલવહેલાં સમ્યાઈ ઉપર ઉસ્તવાર થશે. પણ તેનાં અનુએ અનુમાં વોહુન છે જુઠ્ઠાઈ સાથનું તત્વ છે એટલે જુઠ્ઠાઈ તેમાંથી નીકળવાનીજ, માટે તેને તોડવા તેનો એકરાર કરીને તેવા જુઠ્ઠાંપણાના હવસોને હવે પછી નહીજ થવા દેવા મહેનત કરવી પડે છે અને જે કાંઈ શીક્ષા દુખરૂપની પડે તેને શુદ્ધગુઝારીથી ખમવી પડે છે. આમ પોતાના દુખને પોતાની કીધેલી સમ્યાઈથી ભરેલી તરીકતના હાથમાં ગીરફતાર કરશે એટલે સાચું બોલી ગુનાહોનો એકરાર કરી તેઓને હવે પછી નહિજ કરવાનો કસદ કરીને હવસોને તોડતો જશે.

આ પછી તેની હાલત સુધરશે અને ખુદ અહુરા તેનો નેગેહ્યાન થશે, કેમકે એકગણી તેની આવી કેશોશને મદદ કરવા કુદરત સોગણી-દળરગણી-લાખગણી અણુદદ રીતે તેની નજદીક જઈને ઉભી રહેશે. આમ આ ફકરામાં ક્ષત્ર, મહેર, પતેતની ખુશીનું વર્ણન છે.

આ ફકરો કહે છે કે જેવું કરશો તેવું ભરશો. પાપની શીક્ષા થવા વગર રહેવાની નથી. પણ શીક્ષા શીક્ષામાંથી ફેર છે. જો પાપો કીધા પછી તે માણસ ખરો પસ્તાવો કરે અને રાહ-રાસ્તી ઉપર ચાલવા પ્રયત્ન કરે તો તેની તે શીક્ષા પાદેકરાહ તરીકેની થઈ રહે છે એટલે શીક્ષા એવી થાય છે કે જેને ખમવાનું જોર મળે અને જેમાંથી ભરી આકેઅત જન્મશે એમ ઉમેદ આવે. પણ જો પાપો પછીનો ખરો પસ્તાવો હોય નહિ તો પછીની શીક્ષા તોજરનેની હોય, જેમાં માણસ દુખની સામે ટકી શકે નહિ અને જેમાંથી તેને બચવાનું ઉમેદનું કીરણ મળી શકે નહિ. કહે છે કે ખરી રીતે જોતાં માણસ મરણ પછી ચહારમને દહાડે ‘દહિશનો’ કહેતાં ભણો નતીજો જે તનપસીન થવાનો છે તેની ઉમેદમાં રહે છે. પણ પાપી આદમી કે જેણે પછીથી પસ્તાવો કીધો હોય તેને પાદેકરાહ મળશે. પાપી બીજો કે જેણે પસ્તાવો વટીક કીધો નથી તેને તો ધીકકાર અને નાસીપાસીજ મળે. જેવું તેણે કીધું તેવું તેનોજ જવાબ તેને મળે. પાપ કીધું પણ પછી પશેમાની કરીને પાપથી દુર રહ્યો તેથી તેનો પાદેકરાહ મળે. પણ પાપ કીધું અને ચોરી ઉપર સરજેરી

જેવી વર્તણૂક રાખી તો પછી તેની તેવી દીન તરફની બેચ્છાબી અને ધીકકારનો બહોળો તેવોજ મળે. પણ બધાની આખરત તો સારીજ આવશે. ગમે તેવો પાપી હશે અને પસ્તાવામાં માનતો નહિ હશે પણ કુદરત તેને એવી તો શીક્ષા કરશે કે આખરે તેનામાં સાચી ખેરદ ઊગશેજ અને પછી પુન્યશાળી થવાનું વર્તન કરશેજ; દુજને પોતાની પાપવૃત્તીને અષોષના હાથમાં એટલે રોશન ફેલતી શુભ વર્તણૂકના હાથમાં સોંપીને સત્યસંગ મેળવશેજ.

(૧) ત્યારે આ ફકરામાં ચાર મુળ બાબદો છે રપેના અને ધનાની પસંદગીમાં તે ધનાને માન આપીને ગુનાહો કરશે. એમ જેવું કરશે તેવું બરશે. કીધેલાંનો બહોળો મળશે, ધના અને રપેના વચ્ચેની પસંદગીમાં તે ગોવાયા કરશે.

(૨) પછી શુદ્ધી ઠેકાણે આવશે એટલે દીનના અધીકાર મુજબ ચાલીને રપેનામીનનો પીછો પકડીને બહમનનો પાઠ બલુ મન-પાપ વૃત્તીથી દુર રહેવાનો ઠરાવ ઉભો થશે.

(૩) બહમનને મેળવીને પાપવૃત્તીથી દુર જવાના ઠરાવની નસીહત પછીથી અપને ઉભા કરવાના પ્રયોગોમાં ગુંથાશે.

(૪) છેલ્લે પોતામાંના હવસી દોરોને તરીકતને જોરે ઉભા કીધેલા અપના હાથ મારફતે તે અપને સોંપશે.

ત્યારે પહેલાથી બીજા ભાગ ઉપર જવા તેને શીક્ષા થાય છે જેને પાદફરાહ કહે કે તોજરને કહે, બેમાંની કાછળી જાતની તે હોય.

બીજાથી ત્રીજા ભાગ ઉપર જવા તેને સત્યસંગ દીન-દસ્તુરોની દોરવણી મળશે.

ત્રીજાથી ચોથા ભાગ ઉપર જવા તેને તરીકતનું જોર મળશે. છેલ્લે પોતાની દ્રુજ ગતીને અપના હાથમાં સોંપશે એટલે દુજને ગવમાં ફેરવશે-તનપસીન મેળવશે.

ગાથા હા ૩૦-૮ માટે સુદકર નસ્કની સમજ.

વાંચો સુદકર નસ્ક પાને ૧ થી ૩.

ગાથાના આ આઠમા ફકરામાં કહે છે કે જ્યો દીની કાયદાઓ જે કુલ સમાજ માટે ખુદ બસ્તે-કુસ્તીઆન માટે છે તેઓને પાળતા

ગાથા હા ૩૦-૮ (દીનકર્દ વરસ્ત માન્સર નસ્ક). ૧૨૫

નથી-હસી કાઢે છે તેઓને શીક્ષા પહોંચશે, જેથી તેઓને સુખુદ્ધિ આવશે અને દીનના તે કાયદાઓને માન આપશે, દીન-દસ્તુરો પાસેથી તે બાબેની માહિતી લેશે. એમ તે શીક્ષા તેઓનો રાહબર થશે. પછી તેઓ અપવન થઇને દુજને પુગી વળશે કે જેથી પોતાનું તેમ પોતાનાનું કુલ જગતનું સારથક થાય. ત્યારે શીક્ષા પામ્યા પછી તેઓને દીનને બાણવાની જાણાસા થશે માટે દીન-દસ્તુરો પાસે જઇ સલાહ માંગશે કે તેઓએ કયે રસ્તે જવું એમ તેઓ તરીકત માટે જોઇતી માહેતી મેળવશે-આ રસ્તો શું હશે તે બધો તરીકતરૂપનો ચિતાર આ સુદકર નસ્કમાં છે, કે જે પ્રમાણે ચાલવે તે માણસ ગાથાના આ ફકરાની છેલ્લી લીટીની મુરાદ બર લાવશે એટલે દુજને-દુખનાં મુજને પુગી વળવાનું શીખશે.

ગાથા હા ૩૦-૮ ને માટે વરસ્ત માન્સર નસ્કની સમજ.

(વાંચો વરસ્ત માન્સર નસ્ક પાને ૩ થી ૬)

ગાથાના આ આઠમા ફકરાની સમજ ઉપર જોઇ. ત્યાં કહ્યું છે કે દીનને તરછોડનારાઓની ઉપર જ્યારે કુદરતની શીક્ષા થાય છે ત્યારે તેઓને દીનની કદર આવે છે અને દીનને બાણવાને માટે અને તે પ્રમાણેની સમજ લેવાને માટે તેઓ દીન-દસ્તુર પાસે જઇને તેની આજુ કબુલે છે-દીન દસ્તુર તેઓની આગળ દીનનો ભેદ ખોલે છે જે પ્રમાણે ચાલવે તે માણસની વૃદ્ધિ થઇ રહે છે. ત્યારે દીનદસ્તુર તેને દીન વિષેના સમજ આપે છે તે સમજ શી હોઇ શકે તે બધાના હકીકતી-મારેફતી ખ્યાલો આ વરસ્ત માન્સર નસ્કમાં છે. દીન-દીનના માંથો-યસ્ન-દીનમાં આપેલી નઠતીક-માનસીક વાગેરેની એખલાકરૂપ સલાહો, દીનના ઝરાહતુ ઉસુલ-દીનની અંદર આપેલી ભલાઇ ખુરાઈની સમજ-ખુરાનો ખુરો ફેજ-ભલાનો ભલો ફેજ-ભલાઇની કઇ રીતે આખરે ફતેહ થશે અને તેમજ ચાલવાની માણસની આખરની નેમ છે વાગેરે વાગેરે બધું આ નસ્કમાં ચિતારેલું છે, જે ગાથાના તે ફકરાનો રહસ્ય પુરો પાડે છે.

ગાથા હા ૩૦-૮ માટે બગ નસ્કની સમજ.

(વાંચો બગ નસ્ક પાને ૬ થી ૧૧ મે.)

ગાથાના આ આઠમા ફકરાની સમજ ઉપર જોઇ. તે સમજ પ્રમાણેનો તરીકતી રસ્તો અને તે રસ્તાના ઉભા થવા માટેની મારેફતો અને તે મારેફતોને પુરી પાડનારાં હકીકતી કારણોના કેટલાક ખ્યાલો સુદકર અને વરસ્ત માન્સર નસ્કમાં છે તે જોયા, હવે તે હકીકતોના રસ્તા

ઉપરથી જવે મુરાદ કષ્ટ રીતે હાંસલ થશે તેનો ખ્યાલ આ બગ નસ્ક આપે છે. ગાથાના તે આઠમા ફકરાની છેલ્લી લીટીમાં કહે છે કે તે મુરાદ કે તે માણસ દીન પ્રમાણે ચાલી રહીને અશ્વત્થ થઈ ટુંકાને ખુરાઈને ધમને પોતામાંથી તેમ દુન્યામાંથી પોતાની મકદુર પ્રમાણે દુર કરે છે— આ કષ્ટ રીતે બળ લવાશે તેનો કંઈક ખ્યાલ આ બગ નસ્કમાં છે. આ બગ નસ્ક પોતાના પહેલા ફકરામાં કહે છે કે પોતાથી બને તેટલું કરીને એશ્વદની શાળાને ટેકવવી તેમ બલા ઇદ્દમોને ટેકવવા, કે જે સવાબના નતીજા તરીકે તે માણસ ઉપર આશીર્શો ઉતરશે, જેથી બીજા ફકરામાં કહે છે તેમ તેની મનસ્વી સુધરશે—તેના સિદ્ધાન્તો ઊંચ થશે, જેથી ત્રીજા ફકરામાં કહે છે તેમ તેને માંથો બહુવાનું જોમ થશે અને તેનો ફાયદો મેળવશે; જેથી ચોથા ફકરામાં કહે છે તેમ તેને યજ્ઞસ્તેનો ભેદ હાંસલ થશે—કુદરત સાથેનો કંઈક મેલાપ થશે; જેથી પાંચમા ફકરામાં કહે છે તેમ તે ખુદ કરેલાં કામો કરીને બીજાઓને તે કામો કરવાનો શુભ દાખલો પુરો પાડશે અને છઠ્ઠા ફકરામાં કહે છે તેમ પોતાની સત્તાનો ભલો ઉપયોગ કરશે અને સાતમા ફકરામાં કહે છે તેમ બીજાઓની દાદ લેશે અને આઠમા ફકરામાં કહે છે તેમ જે કોઈ સરદારી ભોગવવાને લાયક છે તેને તેવી સત્તા અપાવવાનું જોમ ઉત્તેજન આપશે અને નવમા ફકરામાં કહે છે તેમ પોતે ખુદ બગ જેવો થશે—પોતે અષ્ટવન જેવો થઈને નીરંગ વરનો પાવર મેળવી શકશે—કેહર્પની સુક્ષ્મ હાલતનો થઈ દીનદુશ્મન આશમોઘની સામે તે બધા ગુનાહગારોની સામે ટકી શકશે અને દસમા ફકરામાં કહે છે તેમ પોતે યજ્ઞોથી ફાયદો મેળવી તે ફાયદાઓને ખુદ તે આશમોઘોની ઉપર નેસાર કરી તેઓને અગ્નીઆરમા ફકરામાં કહે છે તેમ દીન ઉપર વિચાર કરવાનો મોકો અપાવશે. એમ તેઓને આરમા ફકરામાં કહે છે તેમ દેવપરસ્તીથી દુર લઈ જઈને દુન્યામાંથી ખુરાઈને દુર કરવાનું સાધન પુર પાડશે. એમ ખુરશીદ યજ્ઞતનાં કામનો હમકાર તે થાય અને એમ દુજી ગતીને અપોષના હાથથી તાબે કરે આવો બધો ખ્યાલ બાકીના ફકરાઓમાં છે તે ગાથાના ૩૦ મા હાના આઠમા ફકરાની છેલ્લી લીટીના ભેદોને સમજાવી રહે છે.

હા. ૩૦-૯.

અત્યા^૧ તોધ^૨ વએમ^૩ ખયામા^૪ ચોધ^૫ ઇમ^૬ ફેરવેમ^૭ કરેના-
ઉન્^૮ અહૂમ,^૯

મજદાઓસ્યા^{૧૦} અહુરાઓંધ્રહો^{૧૧} આ મોયસ્ત્રા^{૧૨} ખરના^{૧૩}
અપાચા;^{૧૪}

હૈત્ર^{૧૫} હુથ્રા^{૧૬} મનાઓ^{૧૭} ખવત્ર^{૧૮} યથ્રા^{૧૯} ચિસતિશ^{૨૦}
અંધ્રહૈત્ર^{૨૧} મએથા.^{૨૨}

અને એ પ્રમાણે ત્યારે તો^૧ ॥ તેઓ^૨ ॥ જેઓ^૫ ॥ મજદાના^{૧૦} ॥
નેમેલા પતીઓ^{૧૧} (છે, જેઓએ) ॥ આ^૬ ॥ હયાતીને-જડતાવાલા જગતને^૯ ॥
જડતાના દુષ્પત્રી નીરાણુ તાણુ આગળ વધતું^૭ (ફરો-ગર્હનો હિંગામ
પામતું) ॥ કીધું^૮ છે^૯ (તેઓના જેવા) ॥ હમો^૩ (માનવો કે જેઓએ
દુજને અપના હાથમાં આપેલો છે તેઓ) ॥ અપત્રી-અપને જોરે^{૧૪} ॥ ઇશ્કે-
હકીકી સાથના મેલાપ કરવાના તે સાધનને તે મીનોષ અનજુમનને ‘આ’
॥ અહિંયાં ગેતીમાં^{૧૨} ॥ જરી કરી, ઉભી કરી, ચલાવી રાખી ટેકવીને^{૧૩} ॥ થઇએ^૪
(ગેતીમાં હમોખી ફરો-ગર્હ નજદીક લાવીએ), ॥ કારણ કે^{૧૫} ॥ તે
તરફ^{૧૬} (તે મીનોષ અનજુમન જે મગવપતીની છે જેમાં અપ જમેલી છે-
ફરો-ગર્હ લાવવાનો અથાક પ્રયાસ છે તેના) ॥ વિચારો^{૧૭} (ફરો-ગર્હ
લાવવાના જગતના દુષ્પત્રે નીરમુળ કરવાના) ॥ હોય છે-જમેલા ચલીત
રહે છે^{૧૮} ॥ તેજ તરફ^{૧૯} (તેવી મગવપતીની ફરો-ગર્હ લાવવાની અનજુ-
મનમાં) ॥ ચિસ્તી યજતે, મહા ડહાપણનું પુણું જ્ઞાન જે યવએચનું
સાત ઝરવાને અકરનેનું છે તેને રાખનાર અને આપનાર શક્તિએ મહા
=ડહાપણે^{૨૦} ॥ મકાન^{૨૧} ॥ રાખેલું હોય છે.^{૨૨} ॥

મીલ્સના પોથામાંની પહેલવી સમજ.

પહેલી લીટી માટે કહે છે કે :—

‘અધતૂનોક લનમન મૂન લક હોમનેમ (અધ લક નકુશ-
મન હોમનેમ અમાન) દનમન ફરશકઈ ફૂનિશનો દન અહવાન’

૧૨૮ ગાથા હા ૩૦-૬ (મીલસનો પહેલવી તરબુમે).

=એમ ત્યારે હમે જેઓ તારા છીએ (એટલે હમે તારા પોતાના છીએ) આ જગામાં ક્રશો-ગદ્ નજદીક લાવવાનું કુધ્યાતી મોક્ષ જલદી આવે તેમ કરવાનું હમાર થાય.

બીજી લીટી માટે કહે છે કે :

‘અહિહુરમજદીક ઝડૂં છ હમાર હનુજમનીકીહુ વ ચેદરનિશનો ઇ અશવહિશ્તોક (અધધશાન હમીશકો હનુજમન મદમ તનો ઇ પસીનો કુનીશનો) ’=અહુરમજદને લગતા બધાની અનબુમનને લગતા હમે થઇએ અને અપવહિસ્તનું તેમાં લાવવાનું કરીએ (હમેશગીની અનબુમન જેમાં ‘તન પસીન’ વિષે કામ થઇ રહે તે તેઓ કરી રહે).

પછી ત્રીજી લીટી માટે કહે છે કે:—

‘મૂન અસાર મીનિશનો ચેહુવૂનેદો (અધધ મીનિશનો પવન દસ્તોખરીહુ ઇ અહુવો યખ્સેનુનેદો) અશ તમન ફરઝાનકીહુ અધતો (અધધ ફરજમ ઇ મિનદવમ પવન કારૂનોઇહુ ખરા ખવીતૂનેદો) દન મીહુનો’=જે કાંઈ અનંતકાળના જ્ઞાનના વિચારવાળો હોય (એટલે વિચારો મગવપત ઉસ્તાદની ‘દસ્તોખરીહુ’=દસ્તુરી હોકમની સાથે પ્રમાણે રાખે તેવો હોય એટલે મગવપતનો સાત કાળના ઉપર ક્રશો-ગદ્ થવાનાજ વિચારમાં હોય એટલે well ordered in mind રાદીજ વિચારમાં હોય તેમજ તે ચેલોખી હોય) તેને ગેતી ઉપરાંતની એટલે હાલીહાલની જીવતી હાલત ઉપરાંતની પેલી મેરની એટલે આગળ પાછળનું ઝરવાને અકરનેના કાળ વિષેનું જ્ઞાન-ઝહાપણુ હોય (એટલે કે પોતાની નીખાલેસી સમ્યાઇ અપોઇન જેરે દરેક (બનવાકાળ અથવા બની ગયેલી) (ચીજનું જ્ઞાન સમજી શકે). આ બાબદો જે ગુપ્ત છે તેઓનું (જાણુવું તેઓને છે).

અહિંયાં ‘અસાર’ શબ્દ પહેલવીમાં આપેલો છે જે ‘હુદપાર વગર’નું આવે. અર્થ દેખાડે તેમ વળી તે શબ્દ અવસ્તેષક ‘હુથા’ શબ્દની નકલખી હોય. પણ ઉપર ‘હુથા’ શબ્દની તાવીલ શબ્દ અર્થમાં આપી છે જેમાં સાત કાળના જ્ઞાનની બાબદ છે એટલે હુદપાર વગરની બાબદો વિષેનો તાત્પર્ય તેમાં છે. માટે અસારનો અર્થ અનંત કાળના વિચારને લાગુ પડી શકે.

અવસ્તા શબ્દ ‘મજદાઓસ્થા અહુરાઓંધ્રહો’ને માટે ‘હમાર

અહીંહરમજદીક' શબ્દ આપેલો છે એટલે તેમાં અહરમજદને લગતા, અહરમજદના એમ શબ્દ આવે છે જેમાં યજ્ઞતો તેમ અપવનો બધાજ આવેલા ગણેલા છે. અપવનોતેથી તેમાં ગણેલા છે કેમકે તે અનનુમનને તનપસીનને માટેની ગણેલી જેમાં તનોમંદ વ્યક્તિઓનો ઇશારો મુકેલો છે. 'મોયસ્ત્રા' શબ્દને માટે અનનુમન કે જે તનપસીન થવા માટે થયેલી તેનો અર્થ મુકેલો છે. તનપસીન થવા માટે હવસ રહિતના, ઝોઇશવાળા= યજ્ઞતી પ્રેમવાળા અને 'હુમખેશી'=સગાઇ જે યજ્ઞતોની છે તેવા થવાજ જોઇએ માટે તેમાં 'ઇશક'ના મેલાપનો ખ્યાલ આવે છે.

ગાથા હા ૩૦-૬ ના શબ્દ અર્થ :

'અત્યા' = એ પ્રમાણે ત્યારે તો, (આગળના ફકરામાં કહ્યું છે કે હમે પાપરહિતના થઇ તરીકત ઉપર ચાલી અપના હાથમાં હમારી દુશ્મનોને હવસોને આપીને હવસ રહિતના થઇએ ત્યાર પછી તો-એમ સંબંધ દેખાડે છે).

'તોઇ' = તેઓ.

'યોઇ' = જેઓ.

મજદાઓસયા અહુરાઓંધહો = મજદાના અહુઓ, પતીઓ, મજદાએ નેમેલા પતીઓ એટલે યજ્ઞતો, અપવનો. 'અહુરા'નો અર્થ પતીનો છે; અહિંયાં અહુરાનું બહુવચન આપેલું છે, જેઓને નાના અહુરા = યજ્ઞતો તરીકે ઓળખે છે.

'અહૂમ' = હયાતીના દમને, જડતાના જગતને, દુખવાદા જગતને.

'ફેરખેમ' = તાજુ દુખરહિતનું અન્નત સુખનું એટલે ક્રશો-ગર્દનું.

'મોયસ્ત્રા' = આ શબ્દનો અર્થ જુદા જુદા વિદવાનો જુદો જુદો કરે છે, એમાં 'મીત' અને 'થ્ર' બે આકારો છે, 'મીત' શબ્દ મળવું પ્રેમમાં એકરસ થવું, હમમીથના થવું-દુધ અને સાકરની માફક ચાહ-ઇશકવાળા મધુર થવું અને 'થ્ર' = મારેફત એટલે સાથે ઇશકથી મલી રહેવાની મારેફત. અહિંયાં ત્યારે અનનુમનનો ખ્યાલ લેવાનો છે. વળી પહેલવી તેમ નધર્યેસિંગના તરજુમામાંથી અનનુમનનો અર્થ આપેલો છે. આ શબ્દનો અર્થ ત્યારે પુણું ઇશકની અનનુમન-અરદાફવષની અનનુમન-યજ્ઞતોની અનનુમન જેવી અનનુમન White Brotherhood ઇશક-હકીકીના મેલાપની અનનુમનનો અર્થ દરોખરત રીતે આવી શકે છે.

‘અપાચા’=અપોષથી, અપને જોરે.

‘આ’ ‘ખરના’=ચલાવી ઉભી કરી-રાખી; ‘ખર’ એટલે રાખવું, લાવવું-ઉભું કરવું-ચલાવવું-પકડવું-ટેકવું ઉપરથી વર્તમાન કૃદંતનો આકાર છે.

‘હથા’=તે તરફ એટલે ઉભી કાઢેલી ગેતીમાંની મીનોષ અનજુમન જે ક્રશો-ગદ્ જગતમાં લાવવા માટે ‘મગવપતી’એ કાઢી છે તે તરફ, જેમાં સાત કાળનું ‘યવએચ’નું જ્ઞાન જારી છે તે તરફ.

‘યથા’=તે મીનો અનજુમન તરફ

‘હ્યત’=કારણ કે;

‘મનાઓ’=વિચારો જે ક્રશો-ગદ્ લાવવા માટેના તે અનજુમનમાં થઈ રહે છે તેઓ.

ચિસ્તિશ્ચ=ચિરિત યજ્ઞત જે દીન યજ્ઞતનો હમકાર છે, જે મહા હાપણું રાખી તે લાયકને આપે છે તે

‘મએથા’=મકાન

અંધહ્યત=કરે છે-હોય છે.

ગાથા હા ૩૦-૬ ની શરેહ :

અહિંયાં તરીકતમાં આગળ વધેલાઓ જેઓ પારકાંને સારું કામ કરી રહ્યા છે માટે જગતના નીર્વાણ-અએત્વની હાલત લાવવા કામ કરી રહ્યા છે તેઓ વિષે વીવેચન છે. ઉપરના ફકરામાં જોયું કે પાપીઓ શીક્ષા ખમીને બલાં મનના થઈને દીન-દસ્તુરોના કહ્યાસરના થઈ રહે છે. તરીકત ઉપર ચાલી અપને ઉભી કરી કુજને અપના હાથમાં આપી રહે છે. હવે તેઓ પારકાંને માટે કામ કરવા બહાર પડે છે. જેમ અહુરાએ પોતામાંથી પોતાના જેવાજ બીજાઓને કાઢ્યા-જેમ ઝાડના થડમાંથી ડાંખલી થાય છે તેમ કાઢ્યા છે, જેઓને અહુરાઓંધહ્ય-યજ્ઞતો કહે છે, જેઓ અહુરાનું કામ કરી રહ્યા છે-ના ખુદ તેઓ અહુરાના અંગોજ છે-જેઓ બધા મલીનેજ અહુરાનું ઝાડ થાય છે, જેઓ બધાજ અહુરામાં મળે છે અને પછી બહાર નીકળીને એમ મલી જઈ એક થઈ જાની થઈને જગતને તારવાનું કામ ક્રશો-ગદ્ કરી રહ્યા છે, તેમ

આ અશવનોની અનબુમન એટલે દ્યોનના દસ્તુરો અને તેઓના મુખી દસ્તુરાંન દસ્તુરની અનબુમનળી તે યજ્ઞતી ગતીમાં મલી જખને એટલે મોયસ્ત્રાની હાલતનીજ થખને ઉભી છે, જેળી હવે તેવુંજ ક્રશો-કેરેતીનું કામ કરી રહી છે અને તેટલા માટે અપને જગતમાં પાંથરી રહી છે કેમકે ક્રશો-ગદ્ થવા માટે અપનીજ જરૂર પડે છે. તેઓનું મન વિચાર સેકંડે સેકંડ તે કામને બળ લાવવા રોકાઈ રહે છે એટલે જગતને લય-નીર્વાણ કરાવવાના મીથ્રોમાં તેઓ છે માટે ઝરવાને અકરનેમાં શું શું થશે-થયું-થાય છે તે ઉપર મનન કરી રહીને હવે પછી સદગતી કરવી જોઈએ એટલે યવએચ યવેતાએતે કે જે અહુરાનું વસ્ત્ર છે તે વસ્ત્ર તરફ જવું જોઈએ તેનાં ઉંડાં મનનમાં તેઓ રહ્યા કરે છે. એમ તેઓ મઝદયસ્તી દ્યોનનાં કામના મીથ્રોમાં રહે છે એટલે મઝદયસ્તી જરથોસ્તી દ્યોનના એટલે રજીશતાંમ ચિસ્તાંમ મજદદાતાંમ અપર્ચાનીમના બેદોવાળી ચિસ્તી યજ્ઞના કામમાં રાતો દીન રહે છે. આ કામમાં અએ અહુરાઓંધહેા તમે હમુંને મદદ કરો તમારા જેવા કામવાલા હમુંને કરો, એમ દુઆ માંગી રહે છે. જેમ યજ્ઞોએ પોતાનો ક્રશો-ગદ્ કરીને હવે તેઓ જગતનો માનવનો ક્રશો-ગદ્ કરી રહે છે તેમ હમોળી કરીએ એમ દુઆ છે.

અહિંયાં જરથોસ્તી હદ-માંથ યસ્નના સાહેબો મોટા દીલ પતાનો, આઝાદગાનો, નેકાનો, વેહાનોના પરગંજુ પરદુખભંજની મનના ઉભરાવાળાં મનનની તેહકીક છે. મુસ્તસલા-એ-દુવમ એટલે જુનદહેસ્તથી થયલું કુલ જગત જે દ્યોવો-ત્યએષ = દેવની ખીમારીમાં હતું એટલે વૃદ્ધિ વગરની સ્તંભતામાં હતું તેમાંથી તેમ વળી તે જગત દ્યોવો-દ્યોમન = દેવ-જુલાવાના છટકાંમાં હતું એટલે અદ્ધ તરફના વિશ્વાસની ગેરહાજરીમાં હતું તે બધામાંથી બચીને ચલીત થખને તે અદ્ધના વિશ્વાસ ઉપર ચાલી રહ્યું છે, -અવસ્તાની જખાનમાં બોલીએ તો મઝદદાતાંમ પધતી પન્તામ પધતી યઓનેમ = મઝદાના સરળ રસ્તાની તરફ, મઝદાની સાથે સંબંધ કરવા ખાતર જ્યાંથી નીકલ્યું ત્યાં દુંકે રસ્તે પાછું જવા ખાતર દોડી રહ્યું છે તે જગતને તેમ કરવાની લાયકાત તરફ = ક્રશો-કેરેતી તરફ = ફેરેશોની તરે તાઝગી તરફ હંમેશની સુખશાંતી તરફ દોરવવા મદદ કરવાની છે એટલે જગતને મઝદાનાં પેવંદથી ધણે દુર નીકલી જવાના અને એમ તે મઝદાના સંબંધથી હમેશના છુટી જવાના સંકટ લયમાંથી અટકાવીને તેને પાછા મઝદા તરફ ફેરવવા જે ઉર્વીસ = ફેરો જોઈએ તે ઉર્વીસ આપવા આ મોયસ્ત્રાની હાલતના આ લબ્ય મીનોઈ

અનજીમનના સાહેબો કામ કરી રહ્યા છે અને તેમાં ફોલ મેળવવા તેઓ મદદ માંગી રહ્યા છે. ઇનસાનને આજ અર્થે જીંદગી બદલેલી છે અને તે કામ તેને ભરપાઈ કરવાનું છે એમ સચેતી ઇનસાનોમાં ઉભી થાય એમ તેઓ દુઆ કરે છે અને ખુદ તેઓ તે કામ ભરપાઈ કરે એમ ઇચ્છે છે. ચિસ્તી યઝત જે દીન યઝતનો હમકાર છે, જે મઝહ્યરની જરતોસ્તી દએનને દોરવી તે મારફતે અન્ય દીનોને દોરવી રહે છે, તેના વિચારો હરહમેશ્ ક્રશો-ગર્દનાજ રહે છે. આવા મોટા અપવનો દીક્ષપતાનો કે એક અદના માણસ જે દીન ઉપર ઉશ્તવાર છે તેઓ બધાની ચિસ્તીનાજ મિથમાં થોડા કે ઘણા રહે છે. માટે કહે છે કે 'યથા' જે તરફ જ્યાં એટલે ઉપર કહેલી 'મોયસ્ત્રા'ની અનજીમનમાં 'મનાઓ' = ક્રશો-ગર્દના વિચારો જામેલા છે કે જે વિચારો ચિસ્તીનાજ છે માટે 'યથા' = તેજ મોયસ્ત્રા તરફ ચિસ્તી યઝત પોતાના મહા ડહાપણ સાથે જઈ રહે છે એટલે તેઓના ક્રશો-ગર્દ લાવવાના વીચારોને ફળવીને ઉશ્તવાર પુખ્ત બનાવીને ક્રશો-ગર્દ ગેતીમાં જલ્દીથી જામે તેમ કરી રહે છે.

ગાથા હા ૩૦-૬ ને માટે સુદકર નસ્કની વીગત કેવી રીતે લાગુ પડે છે તેનો ખ્યાલ:

વાંચો સુદકર નસ્ક પાને ૧ થી ૩.

ઉપર ગાથાનો આઠમો ફકરો જોયો તેમાં કહ્યું છે કે તે માણસ ધુરાઈ કરી કુદરતની શીક્ષા પામીને પછી દીન તરફ જાય છે, દીનના અપ્પીકારીઓને તામે થાય છે, અને તેઓથી તસીહત પામીને દુજને અપોષના હાથમાં કેમ આપવો તે શીખે છે. હવે કહે છે કે તેઓ પછી જગતનાં કલ્યાણનું કામ કરવા બહાર પડે છે, અને જેમ યઝતોએ સફેદ અનજીમન કરીને જગતનો ક્રશો-ગર્દ કરવા ચાહ્યો છે તેમ તેઓની દીન-દસ્તુરોને મળી સફેદ અનજીમન ગેતીમાં કરીને પછી યઝતોની અનજીમનને મળે છે અને દીન યઝત અને ચિસ્તી યઝત સાથે સંબંધ કરે છે; એમ જગતમાં મલી દીનનું જોમ અને ડહાપણને ચલાવે છે. આવી હાલત લાવવા માટેનો તરીકતી ખ્યાલ ઉપર જોયું તેમ સુદકર નસ્કમાં છે.

ગાથા હા ૩૦-૬ માટે વરશત માન્સર નસ્કની સમજ.

(વાંચો વરશત માન્સર નસ્ક પાને ૩ થી ૬.)

આવી ઉપર કહેલી વીગતો જે કંઈ ગેતીમાં થયેલી સફેદ અનજી-

મનથી-જમી રહે છે તે બધું શાં કારણે થયું તે મારેહોતો ખ્યાલ-સમજ આ નસ્કમાં છે જેની સમજ ઉપર જોઈ ગયા છીએ. દીન વિષેની માહેતી અને એતેકાદ જ્યારે વધે છે ત્યારે સ્પેનામીનનું જોમ ચાલે છે-યજ્ઞતોનું જોમ ચાલે છે અને યજ્ઞતો જોમ કામ કરે છે તેમ કામ કરવાનું મન માનવોતે થાય છે એટલે યજ્ઞતો જેવી-અરદાક્રવષ જેવી સફેદ અનજ્ઞમનોખી ગેતીમાં જતજતની રીતે ઉભી થાય છે તે બધા વિષેનું જ્ઞાન જે દીનમાં છે તેને આ વરશત માન્સર નસ્કમાં કંઈક પ્રમાણમાં આપ્યું છે, જેમાં કહે છે કે માંથ્રેનાં બહુતરોની ખુખી અને યજ્ઞરનેની યસ્તોની ખુખી ઉપર કહયા છે તેવાં કામમાં મોટો ભાવ બજવે છે તેવા ચેરાધને સજગતો રાખવા માટેનું તેલ પુર પાડે છે.

ગાથા હા ૩૦-૬ માટે બગ નસ્કની સમજ.

(વાંચો બગ નસ્ક પાને ૬ થી ૧૧ મે).

ઉપર જે બધું વાંચ્યું છે તે કષ્ટ રીતે પાર પડતું આવશે-યજ્ઞતો માફકની અનજ્ઞમન ગેતીમાં કષ્ટ રીતે-કયાં મુળ કારણની મદદથી થશે અને ભલી દીનનું જામવું અને ડહાપણનું થવું દુન્યામાં કષ્ટ રીતે થશે તેનો ભેદ આ બગ નસ્કમાં છે. દીનનાં જ્ઞાનની વ્યવહાર આજુથી માંથ્ર-યસ્તોના વ્યવહાર નતીજથી અને તે માંથ્રો-યસ્તો માટેની દીની મકતબના ટકાવથી તે બધું થઈ રહેશે તે બધો ખ્યાલ આ નસ્કમાં છે કે જેથી ગાથાના આ નવમા ફકરાની મુરાદ ગેતીમાં કામચાજ થાય.

હા ૩૦-૧૦.

અદા^{૨૩}-જી^{૨૪} અવા^{૨૫} દુજો^{૨૬} અવો^{૨૭} બવઈતી^{૨૮} રકુંદો^{૨૯}
રપયથદા^{૩૦}

અત્ર^{૩૧} અસિરતા^{૩૨} યઝાજન્તે^{૩૩} આ^{૩૪}-હુપિતોઈશ વંધહે-
ઉશ^{૩૫} મનંધહે^{૩૬}

મજ્જદાઓ^{૩૭} અપપયાયા,^{૩૮} ચોઈ^{૩૯} જજન્તી^{૪૦} વંધહેઉ^{૪૧}
સવહિ.^{૪૨}

જેઓ^{૩૯} ॥ ભલી, ભલાઈ ઉભી કરાવી આપનારી પરદુખભંજની
નીશકામ વૃત્તીની^{૪૧} ॥ (મા-આપોની) માંધોની બંદગી (ના અવેજ) માં,
કીરતીવંત નામના ભરેલા ખોરેહવાલા આશીરવાદીક પ્રભાવમાં^{૪૨} ॥ જન્મેલા
છે તેઓ^{૪૦} (ભક્તા તુરમંદ પ્રભાવ સાથે જન્મેલા છે, મા-આપનાં ઉંચ
બુનક પાસખાનીવાળાં પવિત્ર-આઝાદ થયેલાં તોખ્ખોની બુન્યાદ ઓકાદ
સાથે જન્મેલા છે તેઓ) ॥ જ્યારે^{૩૧} ॥ મજ્જદાના^{૩૭} (પુણ્ય કહાપણુવાળાં
જ્ઞાનના અને) ॥ ભક્તાં, નીશકામ વૃત્તીનાં^{૩૫} ॥ મનવાળાં^{૩૬} (બહમનનાં
અને) ॥ અપોઈવાળાં^{૩૮} (અપવહિસ્ત સાથનાં) ॥ ભક્તાં રહેઠાણુમાં ભક્તી
તલેસમાતીક અસરોની દોરવણીમાં^{૩૪} ॥ જોડાય છે,^{૩૩} (શરીક બને છે,
આણુમાં આવે છે), ॥ કે તુરતજ^{૪૨} ॥ અચીતજ કંઈગી શક સોખેહ
વગર^{૨૩-૨૪} ॥ નપુશક જેવો નીરખળ, હેઠે પડેલો,^{૨૫} ॥ ફેંકી દેવા લાયકનો,
નાશ થવા કાબેલનો^{૩૦} (એવી સેફતના) ॥ દુજનો^{૨૬} ॥ આશરો, ટેકો-પકડ^{૨૭}
॥ છીન્નભીન્ન થયેલો^{૨૯} ॥ બની રહે છે.^{૨૮} ॥

મીદસના પોથામાં આપેલી પહેલવીનો તરબુમે.

પહેલી લીટી મારે લખે છે કે :

‘અધતૂનો પવન ઝડ દહિશનો (પવન તનો પસીનો) વલ્-
મન ઇ દુજ (ગનરાક મીનવહ) પવન ફોદબૂયિશનીહ (અમતશ
મિનવહમ બરા અવો નિઝારીહ યકવીમૂનાદો) તેબૂની અધત
સિપાહુ’ = કીધાનું ફળ બહોલો જે કંઈ હોય તે મક્કતી વખતે (તન

પસીનના બનાવ વખતે) દુજ (ગનામીન) પીગલી જશે-નાબુદ થશે (જ્યારે તેનાં કામો નહિ જેવા થશે, તે નીચે પડશે-ખરહમ જશે) તે (ધનામીન) ના સેપાહ (સેતાન-તીરે ગોહર વીગેરે કાળી કુદરતના અનુયાયીઓનું) લશ્કર તકરગે થશે).

બીજી લીટી માટે કહે છે કે:

અધતૂનો તીઝો આયૂઝેન્દ (અવો મોજદ્દ યનસેગૂનતન) ઝક ઇ પવન હૂ-માનિશનીહુ ઇ વોહુમનો (અમત્ પવન ક્રાડ-નોઈહુ કેતૂનસ્તો ચેકવીમૂન્દ')=તેઓ જલ્દી ચાલે છે (કે જેથી મોજદ્દ=ભલો બદલો મેળવે) જે કંઈ મોજદ્દ બહમનના ભલા રહેઠાણમાં મળે છે (જે વખતે બહમનનાં રહેઠાણમાં રહેતી વખતે સચ્ચાઈમાંજ રહેવાનું થયું હોય).

પછી ત્રીજી લીટી માટે કહે છે કે :

‘અવો અઊહુરમજદ્દ વ અપવહિશ્તોક્ (આયૂઝેન્દ) મૂન વ ખૂદ્દન્દ ઝક ઇ શપીર નામીકીહુ (અધધ ઝક અધશ વજલૂનેદ્ અવો મોજદ્દ યનસેગૂનતનો મૂન હૂસોખો અધતો)’=અહુરમજદ્દ અને અપવહિશ્ત તરફ (જેઓ વધે છે) તેઓ નેકનામી, ભલી નામના મેળવી રહે છે (એટલે કે જે કોઈ ભલી ભલાઈવાલા ભલી મનસ્વીની રાનકવાલા છે તેઓ મોજદ્દ=ભલો બદલો લેવા આગળ વધે છે).

ઉપર ‘શપીર નામીકીહુ’ કહી છે જેમાં ભલી નામના એમ અર્થ થાય છે. ભલી નામના તે તરીકત પાળીને નફી ઉભી કરીને કેમ અને જનસમાજનું ભલું કરવાની શક્તિ હિમ્મત, હુમ અને resourcefulness દરેક હાજતોને મેળવવાની શક્તિ બતાવે છે. ‘વંધહાઉ સવહિ’ને માટે ‘શપીરનામીકીહુ’ બોલો આપેલા છે. પછી કાઉંસમાં કહે છે કે ‘ચો’=જેઓ ‘હૂસોખો અધત’ ભલી મનસ્વીના બહારના ભલા ખોરેહવાલા છે તેઓ ‘વજલૂનેદ્ અવો મોજદ્દ યનસેગૂનતનો’ : મોજદ્દ=ભલો બદલો લેવા આગળ વધશેજ. ભલો બદલો તે ‘વંધહાઉ સવહિ’=ભલી બંદગીનો છે જે બાપ કરતાં સવાયા ફરજંદની આમદ જન્મનું થવું બતાવે છે. અહિંયાં આ ફકરામાં ‘જકેન્તી’ શબ્દ (જન્મ લે છે) એ શબ્દ ખાસ આપેલો છે માટે ‘મોજદ્દ’ ભલા ફરજંદની આમદનો છે એમ ખુદ્દુ થઈ રહે છે. ત્યારે ‘શપીર નામીકીહુ’માં બુનક પાસબાની કરવાનો ઉમદા ગુણ છે કે જે મોટામાં મોટા સદગુણની

૧૩૬ ગાથા હા ૩૦-૧૦ (શબ્દ અર્થ).

પુર્વે બીજે કોઈ ગુણ નથી કેમકે જે કોઈ પાતાની 'મની'ને સાચવે તે 'વીર-હોશ-ખેરદ'વાળો 'મનરની-ગવરની-કુનરની'વાળો હોય. 'જન'ની શક્તિનો પાસખાન હોય એટલે ગેતીના જનનો પાસખાન હોય એટલે કુલ સમાજ જે માણસોનું કે બીજું છે તે બધાનો પાસખાન હોય. એમ છે માટે શર્પીર નામીકીહુ હુસોખો એવા બોલો આપેલા છે. આવાઓજ તે અનનુભવને ગેતીમાં ચલાવે કે જેથી ક્રશો-ગર્દ આવી રહે.

ગાથા હા ૩૦-૧૦ ના શબ્દ અર્થ.

અહિંયાં 'અવા' અને 'અવો' બેઉ આકારો જુદા અને મનલખ-સર વચરાયલા છે. 'અવા'માં હેઠો પડેલો, અસર વગરનો એટલે નપુશક જેવાનો અર્થ છે. એ શબ્દ દુજ હવમી ગતીને લાગુ પડે છે. જેઓ ઉંચી અષોધની બુન્યાદનાં બુનોમાંથી કે જેમાં 'દુજ' 'અવા' છે નરમ પ્રકારનો છે તેવા બુનોથી જન્મેલા છે, તેઓમાં તે દુજબી નરમ-પ્રકારનો 'અવા' નપુશક જેવો છે એમ સંબંધ દેખાડે છે.

બીજો 'અવો' શબ્દ દુજનેનો ટેકો-આશરો-પકડ એમ અર્થ દેખાડે છે. 'બુનક પાસખાની' કરવે શું થાય છે તેની આ નોંધ છે. 'વંધહાઉ સ્વહિ' શબ્દો મા-આપની ભલી, ભલાઈ ઉભી કરતી નીશકામ વૃત્તીની પરમાર્થી ખંદગીનો અવેજ બતાવે છે, જે અવેજ તેઓના બુન ઓદાનમાં ખોરેહરપ પ્રતાપરપ ઉતરીને ખચ્યાને ઉંચ બુન્યાદ-ઓકાદના જલ્લામાં જન્મ આપે છે. માટે અહિંયાં કહે છે કે જેઓ 'વંધહાઉ સ્વહિ'માં જજેન્તી=જન્મે છે તેઓમાં 'દુજ' પોતે 'અવા' હોય છે એટલે નીરમુજ જેવો હોય છે; તે ફરઝંદ બાપ કરતાં સવાયુ હોય છે. એમ અહિંયાં બુનક પાસખાનીના પ્રતાપની નોંધ છે.

'રકેન્દો'='રચીદ'='કાપવું' છીન્નબીન્ન કરવું ઉપરથી છીન્નબીન્ન થયેલો. બુનક પાસખાનીવાળાં બુનોમાં દુજ હવસ છીન્નબીન્ન થયેલો રહે છે એમ કહેવા માગે છે. બુનક પાસખાનીની શુભ અસર દેખાડે છે.

'રપયથાહયા': રપા=ફેંકી દેવું; 'અ'='મારેફતી ચીજ. ફેંકી દેવા જેવી ચીજોને લગતો, રવાન ફરોસ્તી માટે નડતલ જેવો. પહેલવીમાં એવી સમજ માટે 'ફ્રોહબૂચીરનીહુ'='ઉડારી નાખવા લાયકનો, પીગલાવીને તફરગે કરવાનો એમ શબ્દ આપેલા છે. અહિંયાં કહે છે કે 'દુજ' રવાનની હુવીઅતનો રએથ્વ=કચરો છે જેણે રવાનને તનાસકમાં ફેંકેલું છે અને

ફેંકે છે, તે દુબને પીગલાવીને ઉઠારી દબને ભલાઇમાં બદલવાનો છે, માટે દુબ નકામો હોવે નાશને પાત્ર છે—ફેંકી દેવાની ચીજ છે કે જે પછી કુદરતના તાપથી વરાળરૂપમાં આવીને ભલાઇમાં બદલાય.

‘આ-હુપિતોઘશ’=ભલા રહેઠાણમાં એ શબ્દને સાતમીમાં લીધેલો છે. આ શબ્દમાં ‘હુ’=અહની ઉંચ વાસનાના એટલે ભલા, અને ‘પિ’=મકાન કરવું રહેવું એવા બે આકારો છે. પણ ‘પિ’ને બદલે ‘પિશ’ શબ્દ જે લખ્યો તે રાજ કરવું ઉપરથી રાજનીતીવાળો એમ અર્થ થાય, જેમાં ‘આ’ શબ્દ અહિંયાં બડ દુન્યામાં એમ અર્થ બતાવે છે. પહેલવીમાં એને માટે ‘હુ-માનિરનીહુ’ શબ્દ છે જેમાંથી ભલાં અહ વસેલાં મકાનનો એટલે ભલી તલેસમાતી પાવીકતના બનેલા પાવ મહેલનોજ અર્થ છે. જેમ બહાર ગેતીમાં પાવ મહેલો છે જેઓ ગેતીના અભડાટથી નીરાળા છે, તેમ માનવોથી પોતાનાં તનમાં એવો પાવ મહેલ બનાવે કે જેમાં હવસતું જોર હોય નહિ. એનો અર્થ ત્યારે ભલાં યજ્ઞત વસેલાં પાવ માટે ભલી રાજનીતીવાલાં મકાનનો એટલે પાવ મહેલ જેવાં મકાનનો અર્થ છે જે શરીરમાં થયેલો હોય.

‘વંધહાઉ સ્વહિ’=ભલાઇવાળા માંથો-ભણતરોમાં એટલે ભલાઇ ઉભી કરે તેવા માંથો (ભણવાના અવેજ) માં એમ અર્થ બતાવે છે. પહેલવીમાં એ શબ્દોને માટે ‘શપીર નામીકીહુ’=સમ્યાઇની આણુવાળી નામના, હુસોખો=ભલી આખર, ભલી ભલાઇ આપવાની શક્તિ એવા અર્થો આપેલા છે. પછીથી ત્યાં સમજાવે છે કે જેઓ ‘હુસોખો અધત’=ભલા આખરવાળા સત્યવાદી પ્રભાવના છે તેઓ ‘અવો મોજદ યનસેગૂનતનો’=ભલો બદલો, ભલો ખોદા-રસીદા અવેજ લેવાને માટે ‘વજૂહુન્દ’=આમળ વધી રહે છે. અહિંયાં ત્યારે ‘વંધહાઉ સ્વહિ’માં ભલા નીશ્કામ વૃત્તીવાળા માંથો-બંદગીઓ જે ભણાયલી હોય તેઓના અવેજમાં એટલે ભલા નીશ્કામ વૃત્તીના પ્રભાવમાં, ભલી નામનામાં, ખોરેહરૂપ આશીરવાદીક ગતીમાં; એટલે જુન-ઓદાન કે જેઓમાંથી તેઓ ‘જજેન્તી’=જન્મ લે છે-જન્મે છે તે જુનોમાં ભલી નામના છે, ભલી આશીરવાદીક ગતી છે, તેવા તે જુન ઓદાન ઇતઝાત થયેલા છે એટલે મા-આપોની ભલી મનસ્વીથી ભરપુર થયેલા છે જેમાંથી જે પાક ફરજંદ થાય તે બાપ કરતાં સવાયુ રહે. જુનક પાસબાનીની ખુમીથી થતાં જુનોમાં તે મા-આપોની ‘સ્વંધહુ’ ‘સ્વ’=ખરી બંદગી-ખરી સ્તુતી-માંથોના ભલાં મન સાથનાં ભણતરો-દુઆઓનો અવેજ ઉતરે છે. અહિંયાં

‘વંધહાઉ સ્વહિ’ સાતમી વિભક્તિમાં છે તેમાં બલા માંથો જે મા-બાપે બણેલા તેઓનો અવેજ જે બુનોમાં ઉતરેલો છે તેવા બલા બણતરોના અવેજમાં એમ અર્થ દેખાડે છે; એટલે બલા માંથોના અવેજમાં જેઓ જન્મેલા છે એટલે ઇનગત થયલા બુનક પાસબાની પામેલા માંથોની ગતી રાખતા બુનોમાંથી જેઓ જન્મેલા છે એમ અર્થ બતાવે છે. જન્મતાને વારજ-તે બચ્ચામાં તે સ્વંધહુની ગતીને લીધે તે દુજ ‘અવા’ થયેલો છે-હેઠો પડેલો નપુસક થયેલો છે અને તે દુજનો ‘અવો’=ટેકો-પકડ ત્યાર પછીથી કે જ્યારે તેનામાં મજ્જા અને બહમન અને અપવહિસ્તનું ‘હુપિતોધશ’ થશે-વસેલું મકાન થશે-તેઓની સત્તાનો દોર થશે કે તુટી જશે, દુજ સામે થવાનું કુવત રાખશેજ નહિ કેમકે પહેલેથી ત્યાં દુજ નબળો છે. જે તેવી રીતનો કામ જન્મેલો નહિ હોય અને પછીથી જે તે પોતે પોતાની તરીકતથી તેવી ‘હુપિતોધશ’ કરે તો તે મકાન ઉપર તે દુજ હલ્લો કરે. પણ અહિંયાં તો કહે છે કે જન્મથીજ દુજ ‘અવા’=નબળો છે માટે તે પછીથી ટકી શકે નહિ-હોમલો લાવી શકે નહિ.

દુજો અવો=દુજનો ટેકાવ. દુજો ૬/૧ માં છે.

ગાથા હા ૩૦-૧૦ શરેહ :

ઉપર ક્રશો-ગદ્ લાવવાની હકીકત જોઈ હતી. ત્યાં કહે છે કે જેમ મજ્જાની ‘આ-મોયસ્ત્રા’=અનબુમન જે હમખેશીવાળી ઇશ્કવાળી છે જેમાં અહુરાઓંધહો=યજ્ઞતો છે, તેમ ગેતીમાંથી તેવી અનબુમન હમે કરી રહીએ છીએ કે જેથી અજ્ઞાન ગુનાદગાર ગેતીને સત્યસંગ મળે. હવે બીજા આગલા દસમા ફકરામાં કહે છે કે જે માણસોના મા-બાપોએ બુનક પાસબાની કીધી છે અને ‘વંધહુ’ બલી બલાઈ ઉભી કરે તેવા સ્વવાઓ, સ્વંધહો માંથો બંદગીઓ લણી તેઆમતો મેળવી છે તેઓની તેવી બંદગીના અવેજમાં, તેઓની બુનક-પાસબાનીની રૂયે તેઓના એવા ફરજંદો જન્મે છે કે તેઓના વોહુનમાં દુજ નબળો હોય. ઉપર કહેલા નરો કે જેઓએ ગેતીમાં યજ્ઞતી અનબુમન વસાવી છે-ગેતીમાં અરદાક્રવપનું સાહજન ઉણું કીધું છે તેઓના બુન-ઓદાનમાં ‘વંધહાઉ સ્વહિ’નો ભેદ ઉતરે છે; તેઓના બુન ઓદાન ઇનગત થયલા કહેતા પાક મનસ્વીથી અને મા-બાપના શુભ ખોરેહથી ભરપુર રહે છે એટલે તેઓનું ફરજંદ તેઓ કરતા સવાય હોવે તેઓએ સફેદ અનબુમનને ચલાવવાનું કામ જે આરંભેલું છે તેને ઘણું વધારી દેશેજ. એમ ક્રશો-

અર્ધ લાવવવાની તેઓની તેમ તેઓનાં પોતાથી સવાયાં ફરજંદોથી આગળ અને આગળજ જશે. જન્મથીજ દુજ જે ‘સ્પયથહયા’=નકામે-ફેંકી દેવા જેવો છે તેને ‘અવા’=હેઠો પાડેલો છે માટે પછી જીંદગીમાં તે દુજને ‘અવો’=મદદ-વધવાનું જોર મળશેજ નહિ અને એમ તેઓમાંનો તે દુજ ‘રકેન્દો બદધતી’=જીન્નબીન્ન થઇ જશે જેથી તે ફરજંદો મોટા અપવનો થઇને કશો-કેરેતીને ગેતીમાં જમાવવાનું કામ વધારી દેશે. જગતમાં જે કોઇ ‘વંઘહુ’નો ભેદ પામે એટલે ‘પરમાર્થ’ કરે-પોતાનો સ્વાર્થ ભુલીને પરમાર્થ કરે તેજ ‘અપ’ની ઉપર જઇ શકે અને તેનેજ ક્ષત્ર=મીનો અધીકાર મળે આવાઓમાંજ ‘આરમધતિ’ની શક્તિ આવે જેને ‘આરમધતિ તેવીષી’ એટલે આરમધતી જેવી વાસ્તના કહે છે. એમ અહિંયાં બે મીનોમાંના રૂપેનામીનની આખરે ફતેહજ છે તેનો ભેદ જોલેલો છે.

ગાથા હા ૩૦-૧૦ માટે સુદકર નરકની સમજ.

વાંચો સુદકર નરક પાને ૧ થી ૩.

ગાથાના આ હામાં કહે છે કે જેઓ માંથોની બંદગીના અવે-જમાંથી જન્મેલા છે એટલે જેઓ માંથ ભણનાર મા-બાપોના બુનોમાંથી પેદા પડેલા છે તેઓ જીંદગીમાં આગળ વધવાનાજ-બહમન અને અપના રહેઠાણમાં જોડાવાનાજ એટલે મીનોઇમાં આગળ વધવાનાજ. આવાઓમાં દુજ ગતી કોઇથી રહેતી નથી. એક તો જન્મથીજ બુનમાં તે કમ હતી કેમકે મા-બાપોએ બુનક પાસગાની કીધેલી અને પછી બાપ કરતાં સવાયાં ફરજંદમાં દુજ ગતી રહી શકતીજ નથી પણ તેમાં બહમનનું હુષિતોઇશ =બહુ રહેઠાણ-નીશ્કામ વૃત્તિનું પરમાર્થી મન-ગોસ્પંદી તેવીષી થાય છે-યજ્ઞતી ગતીઓ વસે છે.

અહિંયાં કહે છે કે: “યઓજન્તે આ હુષિતોઇશ વંઘહેઉશ મનંઘહેા મજ્ઞદાઓ અપજ્યાયા”=તે નર જે માંથોના અવેજમાં જન્મેલો છે તે નર મજ્ઞદા-અપ અને બહમનનાં રહેઠાણમાં જોડાય છે-દાખલ થાય છે એટલે તેનામાં તેવી બધી ગતીઓ વસી રહે છે. ગાથાના આ બેદની સમજ દીનકર્દનો સુદકર નરક પહેલા ફકરામાં એમ આપે છે કે તે યજ્ઞતી ગતીઓના તેનામાં રહેવાથી યા તે નર તે યજ્ઞતોનાં રહેઠાણમાં રહેવાથી ‘પાહુહુમીહુ પન્જ આવાડીહુ’=પાંચ જાતની કરમબક્ષેશો કે જેથી તેનું તન-મન-સ્વાન આબાદ થાય છે તે તેને મળે છે. પછી તે બધી પાંચ જાતની કરમબક્ષેશોને ગણાવે છે. અથવા

૧૪૦ ગાથા હા ૩૦-૧૦ (હીનકર્ક વરશત માન્સર નરક).

ખીજી રીતે એમ કહેવાય કે તે પાંચ જાતની મીનોષ આખાદીવાળી દોલતના આશીશો તેને મળે છે તેથી તેનામાં મઝદા અપ અને બહમનનો વસવાટ થઈ રહે છે-પોતે પાંચ જાતની મીનોષ આખાદીને લીધે તે માણસ મઝદા અપ અને બહમનનાં રહેઠાણમાં જઈ મળી શકે છે. ત્યારે 'હુપિતોઈશ' શબ્દમાં દાદાર તરફની આવતી બહેનો-નીઆમતોનું મુળ રહેઠાણ તેમ તે નેઆમતોના શરીરમાં રહેવાનો કશો બેઠ રીતનો અર્થ છે. આવી મીનો મોટામાં મોટી દોલત કહેવાય. પણી સુદકર નરકનો ખીનો ફકરો કહે છે કે 'એલકૂનીશન ઇ ઉલ તૂખશાકાન ગદ' = કારીગીરી કરનાર પોતાનું કીમીઉ કરનારને એટલે દીન પ્રમાણે ચાલનાર તરીકત ઉપર પાખંદ રહેનારને 'ગદ' કહેતા અછપિની સુદમતા મળે છે એટલે તેનામાં દુજી ગતી નીરખળ થઈ જાય છે. જેની અછપિને એટલે પોતા સાથની વાતાવરણને ગદ, ગદમન કહે તેના શરીરના અનુઓ ગવના એટલે દુજી રહિતના હોય. આવી સમજનો ઉંડો અર્થ ગાથાના તે દસમા ફકરાની પહેલી લીટીને સમજાવે છે. ગાથાના તે ફકરામાં કહે છે કે જેવો યજ્ઞતોનો સંબંધ તેને થયો કે તુરતજ તેનામાંથી દુજ નખળો પડીને દુર ફેંકાવાનોજ એટલે તેની અછપિ 'ગદ' તરીકે થવાનીજ. જેઓ 'જજેન્તી વંઘહાઉ સ્વવહિ' = માંથના અવેજમાં જન્મેલા છે તેઓ જ્યારે મોટા થઈને આગળ વધશે તરીકતો પાળશે ત્યારે 'એલકૂનીશન ઇ ઉલ તૂખશાકાન' ના બેદના થશે પોતાના તનનું કીમીઉ કરનાર કારીગર થશે. વળી સુદકર નરકનો ત્રીજો, પાંચમો, છઠ્ઠો, આઠમો અને નવમો ફકરોખી ગાથાના તે દસમા ફકરાની ખીજી લીટીની ફરીઅતો જણાવે છે. સુદકર નરકનો ચોથો ફકરો કે 'ઝરમાન ગખના' = ઉમરે પુગેલાની 'ગીરાન પશીમાનીહ' = મોટી પશેમાની થાય છે કે જુવાનીને આળસાઇમાં કાઢી એટલે જુવાનીમાં પોતાના તનને માટે કીમીયુ કીધુ નહિ, કેમકે જો તેવું કીમીયું કરતે તો ફરજંદખી તેવુંજ થતે કે જેમાં દુજો અવો બદલતી રકેન્દો રપયથ્ર-હયા' = દુજ બુનથીજ નાપાએદાર હોઈને આખરે હલાક થતે. એવા ફરજંદથી તે બાપનીખી પુલગુઝારી થતે. આમ ગાથાના આ દસમા ફકરાની બધી વીગતો સુદકર નરકનાં ખ્યાનોમાં આવી જાય છે.

ગાથા હા ૩૦-૧૦ ને માટે વરશત માન્સર નરકની સમજ.

(વાંચો વરશત માન્સર નરક પાને ૩ થી ૬)

ગાથાના આ દસમા ફકરાની વીગત ઉપર જોઈ. તેમાં કહે છે કે બુનક-પાસબાનીથી થયલું ફરજંદ જ્યારે ઉમરે પુગે છે ત્યારે મઝદા અને

બહુમન અને અપનાં રહેમણુમાં જોડાય છે. આને માટે વરશ્ત માન્સર નરક પહેલાં ફકરામાં સમજાવે છે કે 'આયજીરને આઓમંદી' = દાદર સાથે મેલાપ કરાવી આપનારા અને 'નીયાચીરન આઓમંદી' = દાદરની પુણી રીતની બકિત કરવાના સાધનરૂપના માંથો જે દીનમાં છે તેઓ ખીનહરીફ છે એટલે બલો નતીજો લાવે છે એટલે બાપ કરતાં સવાયા ફરજ દોનો શુભ નતીજો તેમ ખીજ તેવા શુભ નતીજઓ લાવે છે. ત્યારે ગાથાના દસમા ફકરાની છેલ્લી લીટીમાં કહે છે કે 'વંધહાઉ સવહી' = બલા નીસ્કામ માંથોના અવેજમાં 'જજેન્તી' = જેઓ જન્મે છે તેઓમાંનો દુજ નાપાએદાર થાય છે તે બાબદમાંનાં 'વંધહાઉ સવહી' શબ્દોને માટે એટલે બલા નીસ્કામ માંથોના બણવાના અવેજ માટે વરશ્ત માન્સર નરકના પહેલાં ફકરામાં આયજીરને આઓમંદી અને નીયાચીરન આઓમંદી શબ્દો અને તેઓની વીગત આપી છે. એટલે માંથો અને તેઓના બણતરો માટેના 'આયજીરને આઓમંદી' અને 'નીયાચીરન આઓમંદી' શબ્દ અને તેઓની વીગતો જે વરશ્ત માન્સર નરકના પહેલાં ફકરામાં છે તેઓ વંધહાઉ સવહીની સમજ માટે છે. માંથોની બંદગી અને યજ્ઞરને જે દીનમાં છે તેઓ અનેક ફાયદાઓ આપી શકે છે તે બધા અનેક ફાયદાઓમાં યુનક-પાસખાનીનો આ ફાયદો એક છે એમ કહે છે.

આ નરકના ત્રીજા ફકરામાં 'ગાસ'ની તેહકીક છે કે જેમાંથી મુરાદો ઇચ્છાઓ મળી શકે. ગાસમાં તલેસમાતીક પાવ મહેલોની અણુદીઠ તલેસમેનો અર્થ છે, જે અર્થ ગાથાના આ દસમા ફકરાની ખીજ લીટીનો ભેદ રજુ કરે છે જ્યાં કહે છે કે યુનક-પાસખાન યુનનું ફરજંદ મોટું થઇને પછી મઝદા-બહુમન અને અપની 'આહુપિતોધરા' માં જોડાય છે એટલે પાવીકતના આશીશો-મેળવી શકે છે. પોતામાં તેવી હુપિતી રાખી કશ રાખીને પછી તેને જોરે પોતેળી તે મીનો મકાનના પાવીકતના કશમાં રહે છે એટલે અણુદીઠ મીનો ગતીના ગાસના સંબંધની તે પાવીકતમાં રહે છે. આમ 'આહુપિતી'નો ભેદ વરશ્ત માન્સર નરકના ત્રીજા ફકરાના ગાસ શબ્દમાં અને તે સાથની સમજમાં આપેલો છે. આ વરશ્ત માન્સર નરકના દસથી તે છેક છેલ્લા ૧૫ મા ફકરામાં જે જે વિગતો જણાવેલી છે તે બધી વીગતો ગાથાના હા ૩૦ ના દસમા ફકરામાં જણાવેલા યુનક-પાસખાન યુનમાંથી થયેલા નરનું કર્તવ્ય દેખાડે છે.

ગાથા હા ૩૦-૧૦ માટે અગ નરકની સમજ.

(વાંચો અગ નરક પાને ૬ થી ૧૧ મે.)

ગાથાના આ દસમા ફકરાની વીગત ઉપર વાંચી ગયા છીએ. ત્યાં કહે છે કે બંદગીના ભક્ષા અવેજમાં જન્મેલા ફરજંદોમાં યુનની શરૂઆતથીજ દુજ નબળો રહે છે એટલે તેવાં ફરજંદો મોટાં થાય ત્યારે દાદરની હુપિતી=પાવીકત=ગાસમાંજ જોડાય એટલે પોતાની અંદર કશ કરે જેથી દુજ તદ્દનજ જાય અને પછી પોતે દાદરની ગાસમાં જોડાય. એમ તે નર પ્રુદ પોતે અગ થાય-પોતાના ખોદાને મળે-ખોદારસીદા થાય. આવા અગ થયલાઓ માટે અગ નરકમાં વીગતો છે તેમાંના પહેલા ફકરામાં કહે છે કે એરવદોની શાળાઓને-ભક્ષા ઇદમેને કાષ્ઠી ભોગે ટેકવવા એટલે ગાથાના આ દસમા ફકરાની બીજી લીટીમાં બતાવેલી હુપિતી-ગાસને કાષ્ઠી રીતે ટેકવવી કે જેથી આવા નરો ઉભા થાય કે જેઓમાંથી આવા યુનક-પાસખાનીના ફરજંદો જન્મે કે જેઓમાં દુજ ટકી શકતો નથી. ગાથાના આ દસમા ફકરાની પહેલી લીટીમાં કહે છે કે તેનામાં દુજ ટકી શકતો નથી-‘સ્વયંપ્રહુયા’=ત્રગભગ નાશ થયેલો દુજ ‘અવધતી રકેન્દો’=છીન્નબીન્ન થઈ જાય છે;-આવો નર કેવો હોય? દુજ વગરનો નર શું કરે? તેનું ચારિત્ર શું છે? કદી જો તેનામાં કંઈ દુજ રહેલો માલમ પડે તો તે દુજને છીન્નબીન્ન કરવાની શક્તિ તેનામાં રહેલી છે. એમ તે નર યજ્ઞ વસેલો અગરૂપનો થાય છે એમ ગાથાના તે ફકરાનો કહેવાનો અર્થ છે માટે હવે પછી અગ રૂપ થયેલા તે નરનું ચારિત્ર શું હોય તે ચારિત્રને આ નરક પોતાના બીજા-ત્રીજા, ચોથા, પાંચમાથી તે છેક છેડાના ૧૫ મા ફકરા લગીમાં જાતજાતની વિગતોથી સમજાવે છે, તેવી તે ચારીત્રની અનેક વીગતો આપે છે જેમાં નવમા ફકરામાં જણાવેલી ‘નીરંગ વર કરદન’ની શક્તિ જે તેવા નરની યુલન્દ ગતી-મજદા બહમન અને અપની હુપિતીમાં રહેવાનો ભેદ રાખે છે તે સમજાવે છે. ‘વંધહાઉ સ્વહી’ શબ્દો જે ગાથાના આ દસમા ફકરાની છેલ્લી લીટીમાં છે જેમાં ભલી બંદગી માંથી ભણવાના અવેજમાં એવો અર્થ છે જેથી ઉત્તમ ફાયદાઓ છે એમ જણાવેલા છે-તે બધાની વીગત અને સમજ અને મકદુર આ અગ નરક ત્રીજા-ચોથા-પાંચમા-દસમા વીગેરે ફકરાઓમાં બતાવેલા છે. આઓ અગ નરક ગાથાના તે દસમા ફકરામાં જણાવેલા ‘નર’ની મકદુર-લાયકાત અને ખીશ્કારી માટે છે અને તે દસમા ફકરામાંના ‘આ-હુપિતી’ અને ‘વંધહાઉ સ્વહી’ વીગેરે શબ્દોના ઉંડા ભેદી અર્થો ઉપરથી અગ નરકના તે બધા ફકરાઓ લખાયા છે.

હા ૩૦-૧૧.

હાત્ર^{૪૩} તા^{૪૪} ઉર્વાતા^{૪૫} સપથા,^{૪૬} યા^{૪૭} મજદાઓ^{૪૮} હદાત્ર,^{૪૯}
મખ્યાઓંધ્રહો,^{૫૦}

ખીતિયા^{૫૧} એનંધતી,^{૫૨} હાત્રયા^{૫૩} હરંગમ^{૫૪} દ્રંગવોદેખ્યો^{૫૫}
રવો,^{૫૬}

સવયા^{૫૭} અપવખ્યો,^{૫૮} અત્ર^{૫૯} અધપી^{૬૦} તાધશ^{૬૧} અંધ-
હધતી^{૬૨} ઉરતા.^{૬૩}

ત્યારે^{૪૩} ॥ અએ માણસો^{૫૦} ॥ મજદાઓ^{૪૮} ॥ તે બે^{૪૪} ॥ આશીર-
વાદીક ફરમાનો-કરમખક્ષેશો^{૪૫} (નામે અવસ્તા અને તેની ઝંદ) ॥ જે^{૪૭} ॥
આપેલા છે^{૪૬} ॥ તે તમે શીખશોજ.^{૪૬} ॥ તેઓ ખુદ^{૫૧} (પોતાવતંપણના
દુજથી મુક્તિ આપનારા), ॥ તકલીફ જે દુજની છે તેથી દુર કરનાર,
દુજની તકલીફ વગરના, હવસો રહિત કરાવનારા^{૫૨} (છે; જન્મ મરણના
આજીવનમાંથી બચાવનાર છે). ॥ એમ ત્યારે^{૫૩} (આ સીફ છે કે) ॥
તે ફરમાનોથી દુર જનાર ભડકીને નાસી જનાર અપોષથી દુર જનાર
પાપી માણસને માટે^{૫૫} ॥ લાંબા કાળ લગી^{૫૪} ॥ દીલનું જખમાવું
અફસોસ-પશ્ચાતાપ^{૫૬} (છે) ॥ તે ફરમાન પ્રમાણે ચાલીને અપોષ મેળવનાર
અપવનોને^{૫૮} ॥ હમેશગીનો ફાયદો^{૫૭} (છે). ॥ એમ ત્યારે^{૫૯} ॥ તેઓની^{૬૧}
(તે કરમખક્ષેશની એટલે અવસ્તાની) ॥ વાતાવરણ^{૬૦} (અસરો) ॥ હમેશનું
અમર સુખ^{૬૩} ॥ (આપનાર) હોય છે.^{૬૨} ॥

મીલસના પાથામાંની પહેલવી સમજ:

પહેલી લીટી માટે કહે છે કે :—

‘ ઝક ધ કેલા દુ આફીનગાનીહ આમૂખિતરનો મૂનું
અઊહરમજદ હાદો અવો અનશૂતાનો ’ = આ બે કરમખક્ષેશો
(અવસ્તા અને ઝંદ) શીખવાની છે કે જેઓને માનવને માટે હાદારે
આપી છે.

૧૪૪ ગાથા હા ૩૦-૧૧ (મીલસમાંની પહેલવીનો તરણુમે)

ખીલ લીટી માટે કહે છે કે :

‘મૂનિક્ ખવદ્ નહિન (ખવધન અહિન) આમૂખિતરનો
ઝક મિનદવમ (અધધ વદ અમ પવન પસાખ્તો યહિરનો લા
ચેહેવૂનાદો) મૂનીક્ દર રેશ (મિન ઝક પસાખ્તો) દરવંદાન’=
તે શીખવાની બાબદો (તે કરમ બક્ષેશ એટલે ઝંદ અવસ્તા) પોતે આઝાર
રહિતની (છે ચલકતી લોહા જેવી) (એટલે તેઓને જ્યાં લગી પાળે નહિ
ત્યાં લગી એટલે તેઓને પાળ્યા વગર અહુરમજ્દનો મેલાપ થઈ શકે
નહિ). તેઓને લાંબા કાળનો ડંખ-ફુખ (જેઓ પાળવાથી દુર છે તેઓને)
દરવંદોને છે.

પછી ત્રીજી લીટી માટે કહે છે કે:—

‘સૂદિક્ ઇ અહુલૂખાન (અધધ ચિગૂન આવાયદો કરદનો)
અધતૂનો આખર વલ્મનશાન અધતો નદૂકીણ (અમત્ત ઝક સદ્
ખૂનદક ખરામદો)’=તેક અને રાસતોને તેઓ ફાયદા કરે છે (કેમકે તેઓનો
વપરાસ જેમ જોઈએ તેમ કરવામાં આવે છે તેથી). એમ ત્યારે તેઓને
આખરે લલાખન મળે (જ્યારે પુણું રીતતો ફાયદો તેઓને મળેલો હોય).
ત્યારે આ પહેલવી તરણુમે આ કરદાની ઉકેલામણ માટે ઘણાજ
ઉપયોગી થઈ પડ્યો છે કે જે વગર આવો તરણુમે થઈ શકતોજ
નહિ. અને ખીજઓના તરણુમાઓમાં જે ફેરફાર છે તેનું કારણજ આ છે
કે પહેલવીનો code-word જેવો આ તરણુમે તેઓ કનૂમનાં જ્ઞાનની
ગેરહાજરીમાં સમજી શકેલા નહિ.

પહેલાં ઉર્વાતાને ‘આફ્રીનગાનીહ’ કરમબક્ષેશ તરીકે કહ્યા છે
જેમાં ૨૧ નક્કો અને તેઓની ઉપરથી ચતા નાના આકારે જેઓને
રાએનીદાર સાહેબો કરી આપે છે—પોતાને લાખેના લોકો ઉપર એનાયત
કરે છે તેનો અર્થ છે. ખીતિયા અને એનંધતીને માટે નીચે પુરતું
લખ્યું છે. ‘અએત્વ’ શબ્દનો લોખતીક અર્થ જે કનૂમની લાખનનો છે
તેના જ્ઞાન વગર આ પહેલવી અર્થો સમજ પડે નહિ. અવસ્તાનું બહુતર
અને ઝંદ પ્રમાણેની દસ અંદઝ પાળે તો ખીતે પથો ઉપર જવાય
એટલે પોતાવટપણું મેળવવાના ફુજ-રહિત થવાના તરીકતના રસ્તા ઉપર
જવાય એ બેદ અહિંયા છે જે કનૂમના જ્ઞાનની બહોળી હકીકત રજુ
કરે છે. દરવંદો કાણુ? ખસ્તે-કુસ્તીઆનો જેઓ જરથુસ્ત્રના હોકમ ઉપર
શકસુમે લઈ જાય છે તેઓખી દરવંદો છે તેમ ખીજઓ જેઓ જરથુસ્ત્રને

માને નહિ તેઓખી દરવંદ છે. બીજી વર્ણના પતમાન ઉપરના નરોતે તો જરથુશ્ત્રની લેહકીક ખખર હોય છેજ, પણ બીજી વર્ણના જેઓ પોતપોતાને લગતી તરીકત ઉપર નથી તેઓને જરથુશ્ત્રની મોટાઇ ખખર હોયજ નહિ માટે માનખી હોયજ નહિ માટે તેવર્ણનાં દરમાનોની કદર હોયજ નહિ, જેઓ ત્યારે દરવંદો છે; જ્યારે બીજી વર્ણના પતમાનના સાહેબો તો કુદરતના બાતેનીમાં મયલાઓ રહે છે તેઓને જરથુશ્ત્રની કદર છે; તેઓ દરવંદ નથી. 'દરેગેમ રષો'—લાંબા કાળની હાય અફસોસમાં તના-સકનો બેદ છે. 'તામશ'—જેઓને અવસ્તા ઝંદની 'અધપિ'—વાસ્તામાં રહેવે ઉસ્તા મળે છે. એતેકાદનો આવો બેદ છે.

ગાથા હા ૩૦-૧૧ ના શબ્દ અર્થ :

'ઉર્વાતા' શબ્દમાં 'વર' એતેકાદથી માનવાનો મુળ છે. પહેલ-વીમાં એનો 'આફ્રીનગાનીહુ' તરીકનો અર્થ આપેલો છે જેમાં આશીરવાદીક દરમાનોનો અર્થ છે. દસ્તુર નેર્યોસંધહના તરજુમામાં એ શબ્દની તારીલ માટે અવસ્તા અને ઝંદ શબ્દો આપેલા છે.

'તા'—તેઓ, તેઓ બે; એ શબ્દ અહિંયાં દવીવચન તરીકે વપરાયલો છે. એ શબ્દ 'આફ્રીનગાનીહુ' એટલે કરમ બક્ષેશ તરીકે અપાયલી ચીજો માટે છે જેઓને ૨૧ નસ્કો કહે છે. ત્યારે ૨૧ નસ્કો બે જાતના છે એમ કહે છે. એક જાત ફુષ્વો—માંથના છે જેઓ 'ફુષુ' કરનારા છે બલો ઉદયોગ જે રવાન દરોસ્તી માટેનો છે જે 'પૂ'—આગળ ચલાવનાર સાત કાળ લગી ફ્રોશ—ગર્દ લગી લઇ જનાર છે તેઓને માટે છે. બીજી જાત માંથ—રપેન્તના ૨૧ નસ્કોની છે, જેઓ માનવથી સમજી શકાય તેવા હોય છે, જેઓ હીદાયત મેળવી અપારીને વૃદ્ધિની જેત આપનારા છે, જેઓમાં ઉપરના ફુષ્વો—માંથના બેદોને મહણ કરવાની તદબીર છે. આમ પેમાખ્ખર સાહેબના વખતના ૨૧ નસ્કની જોડ છે. પછી જમાનાના રાએનીદાર આ જોડમાંથી સ્તોત યસ્નના કાયદાની રૂયે જમાનને અનુસરતી બીજી જોડ ૨૧ નસ્કોની થયલી કાઢી આપે છે. આ જોડમાંની ૨૧ નસ્કોનો એક સંગ્રહ તલેસમાતીક બણવા માટેનો છે અને બીજો ૨૧ નસ્કનો સંગ્રહ તે આગળાની સમજ—તાવીલ માટે છે. પહેલી જોડને અવસ્તા કહે છે, બીજીને ઝંદ કહે છે; જ્યારે તે અવસ્તા અને ઝંદને સાથે બેળીને જે જવાબ કાઢે તેને ઝંદ અવસ્તા કહે છે જે આજે આપણી પાસે છે. દીનકર્દમાં જે ૨૧ નસ્ક છે તે તાવીલને લખતાં છે. દીનકર્દમાંના આ નસ્કો અસલના એક રૂપીઆની બેઆની જેટલાખી બચ્યા નથી. ત્યારે 'તા' શબ્દના દવીવચનનો આવો બેદ છે.

‘ખીતિયા એનેઘતી’ આ શબ્દ ધણાજ મુશ્કેલ છે. એનો અર્થ સુખ અને દુખ તરીકે કરે છે તે દરોસ્ત નથી. પહેલવી શબ્દો જેઓએ અવસ્તા શબ્દોની ઉકેલામણુ માટે આપેલા છે તેઓખી સમજવા અતી મુશ્કેલ છે, ‘ખીતીયા’ને માટે પહેલવીમાં ખુદ, ખવદ શબ્દ છે. એ શબ્દ લોધતીક છે માટે પહેલવીમાં તેનો અવસ્તેષક આકાર આપી દીધેલો છે. આ પહેલવી આકારનો અર્થ ખુદ પોતે તરીકેનો છે. અવસ્તા શબ્દ ‘ખીતિ’ જે ‘ખએતિ’નું ખીતું રૂપ છે તેનો અર્થખી પોતે itself himself એમ થાય છે. ‘દએના માઝદયસ્નીશ ખીતે’=મઝદયસ્ની દીન પોતે પોતાવત આપનારી ખુદ-એતું વાક્ય મહેર યસ્તમાં છે જેમાં ‘ખીતિ’ શબ્દ ‘પોતે’ એમ અર્થ દેખાડે છે. અહિંયાં ‘ખીતિ’ની સાથે ‘યા’ પ્રત્યય છે જે ઉપર કહેલા ઉર્વાતા=ઝન્દ અવસ્તાને બતાવે છે. એટલે ‘ખીતિયા’માં તે ઉર્વાતાની ઝન્દ અવસ્તાની બક્ષેશ પોતે એમ અર્થ કહેવા ધારેલો છે. આ બક્ષેશ કેવી છે ? કહે છે કે ‘એનેઘતી’ની છે એટલે ‘ઘન’ કરે નહી-કંઈખી તુકસાન કરે નહી તેવી છે, પણ ખએતવ તરફ દુજરહિતની હાલત તરફ લઇ જાય તેવી છે એટલે જન્મ મરણના આગમમાંથી બચાવનારી છે. એમ છે માટેજ પહેલવીમાં ‘ખીતિયા’ને માટે ખુદ=પોતે એમ શબ્દ આપેલો છે. ‘ખએતિ’ શબ્દ ‘ખ’ ‘હુવ’ ‘હુવ’ ઉપરથી છે જેમાં ‘પોતાનો’ એમ અર્થ છે. ‘હુવ’નો લોધતીક અર્થખી છે જેમાં પોતાવતપણું એટલે શરીર જે દુજથી ડાલાયા કરે છે=દુજને તાબે છે તેવી પરતંત્ર હાલતથી છુટી એટલે દુજની ઝુંસરીમાંથી છુટીને ‘સ્વ’પણું ખુદપણું independance મેળવવું એમ અર્થ બતાવે છે. એટલે ખએતવની હાલત દુજરહિતની હાલત એમ અર્થ થાય છે. પણ જો પહેલવી શબ્દ આકારને ‘ખવાઘન’ તરીકે વાંચીએ તો ચલકાટની હાલત એમ અર્થ થાય છે. અવસ્તા શબ્દ ‘ખન’ જે ખનરથમાં છે તે શબ્દ જે ચલકાટ બતાવે છે તે શબ્દ ઉપરથી ‘ખવાઘન’નો જો શબ્દ લીધો હોય તો તેમાંખી દુજરહિતની માટે ચલકતી આઝાદગીની હાલતનોજ અર્થ રહ્યો છે. મી. પુનેગર એ શબ્દને ‘ખન’ ચલકવું ઉપરથી લે છે. ત્યારે ‘ખીતીયા’ એટલે પોતે; તે ઉર્વાતાની બક્ષેશ પોતે, પોતાવતપણું આપનાર, દુજરહિતની કરનાર પોતે છે એમ પોતે-પોતાવતપણાનો અર્થ ખીતીયામાં છે. પછીનો ‘એનેઘતી’ શબ્દ છે. એ શબ્દ ઉર્વાતા ખીતિયા ઝંદ અવસ્તાને પોતાને માટે આવેલો છે-તેઓના ગુણ દેખાડનાર વિશેષણ તરીકેનો છે: ‘અન’ નહિ અને ‘ઘન’ તુકસાન કરનાર એમ ગુણ દેખાડે

છે. સારે એનેધતી શબ્દ પોતે 'ખીતીયા'ના નતીજ તરીકેનો છે, ખીતીયાને દરશાવનાર connote કરનાર છે. 'એનેધતી' માટે પહેલવીમાં 'નહીન,' 'નહીનીહ' શબ્દ આપેલો છે જેમાં 'ન+અહિનીહ' આકારો છે જેઓનો અર્થ 'અખતી વગરના'—'દુખ પાડે નહિ તેવા'—એમ થઇ શકે. એવોજ અર્થ અવસ્તા શબ્દ 'એનેધતી'માંથીની નીકલી આવે છે. 'અન+ધન+ધ+તી'નો બનેલો એ 'એનેધતી'ને લખએ તો with absence of severity એમ અર્થ થાય. એમાં જન્મ-મરણના આજ્ઞાપ્રમાથી રહાઇ મેળવવાનો ભેદ છે એટલે કહે છે કે તે જન્મ અવસ્તા ખુદ પોતે ખએત્વ અપાવનાર, દુજથી રહાઇ અપાવનાર 'ખીતે પથો'—પોતાના દુજરહીતના રસ્તા ઉપર લઇ જઇને 'એનેધતિ' નુકસાનમાંથી બચાવનાર એટલે જન્મ-મરણના આજ્ઞાપ્રમાથી મુક્તિ આપનાર છે. એમ 'એનેધતિ'માં નુકસાન જે હવસોનું જન્મ મરણના આજ્ઞાપ્રમા છે તેમાંથી છોડવવાનો અર્થ છે. 'અન'માં નહિ અને 'ધન'માં નુકસાનનો અર્થ છે. એને માટે જુઓ મીલ્સ ગાથા પાને ૪૪૭-૪૪૮. એ શબ્દને 'અનીતી'—પાપ તરીકે લેવામાં કંઇ અર્થ નથી કેમકે ત્યાં કહે છે 'ઉર્વાથા સપથા'—આશીરવાદીક વેણો જન્મ અવસ્તા શીખો. 'ખીતિયા'—કે જેઓ પોતે પોતાવતપણાવાળા 'એનેધતી'—સંકટ દુર કરનારા છે એમ અર્થ બતાવે છે. એવા આશીરવાદના વેણમાં પાપ આવે નહિ. ગાથાના આ શબ્દોવાળી લીટીના પહેલવી તરજુમામાં કહે છે કે 'આફ્રીનગાનીહ આમૂખતીરનો મૂન અહિહુરમખદ દાદો અવો અનશુતા=માણસોને દાદારે બક્ષેશ આપી છે 'મૂનીક'—જેઓ 'ખુદ, ખવદ'—પોતે 'નહીન'—આજાર રહીતની, આજ્ઞાનાં કીરણવાળી દયાવાળી છે. એમ ત્યારે અવસ્તા જે ઉર્વાતા બક્ષેશ છે તેમાં 'અનીતી'—પાપ આવે એમ બને નહીં માટે 'એનેધતી'નો અર્થ અનીતી ટકી શકતો નથી. ત્યારે 'ખીતીયા' એટલે ખાસ પોતે એટલે તે ઉર્વાતાની—બક્ષેશ જન્મ અવસ્તા પોતે પોતાવતપણાવાળા, દુજથી મુક્તિ આપનાર પોતે, એમ અર્થ બતાવે છે અને 'એનેધતી' એટલે તકલીફ રહીતની જે છે તે એમ અર્થો થાય. પહેલવી તરજુમામાં આફ્રીનગાનીહ એટલે કરમ-બક્ષેશ તરીકેની અવસ્તાનો અર્થ આપેલો છે. આ અવસ્તાની બક્ષેશ 'ખવદ-નહીન'વાળી છે એમ લખે છે માટે તેમાં પાપ કે દુખનો અર્થ આવે નહિ.

'અધપી' એટલે આસપાસની વાતાવરણ એટલે આસપાસની અસરો.

અધર્મનો અર્થ 'ને લીધે' કરે તેથી આલે કે જેમાંથી અસર વાતાવરણનો અર્થ છે.

‘અધર્મધર્મી’=અધર્મી, - ‘અહ’=હોવું ઉપરથી વર્તમાન ૩/૧

‘તાદ્રશ’=તેઓની એટલે ઉરવાતાની.

હા ૩૦-૧૧ ની દ્વિતીક શરેહ :

ઉપર જે મીતોની હકીકત જણી; લોકોની ઉપર ધનામીન દ્વારી રહે છે; પછી તેઓ સુખ દુખ ખમીને બહુમન તરફ જઈને છેલ્લે ક્રોધ-ગર્હ ઉજવવાની નેમમાં ગુલામ રહે છે તે બધું ઉપરના ફકરામાં જોઈ રહ્યા. હવે કહે છે કે માનવને માટે ત્યારે દાદાર અહુરમજ્દે મોટી કરમબક્ષેશ કરીને જરથુશ્ત્રને ઉતાર્યા અને ઉર્વાતા=૨૧ નરકનો ઇશ્વર અને તેની સમજ સ્તોત્ર યસન આપી. આ ઉદારતામાં તે દાદારનો આશીરવાદ છે. દરેક જમાનના રાએનીદારો દાદાર અને જરથુશ્ત્રના પેવંદમાં રહીને આવી ઉર્વાતા માનવોને આપી જાય છે કે જેને ઝંદ અવસ્તા કહે છે. આ ઝંદ અવસ્તાની એ ખુબી છે કે તેમાં દાદારના તે આશીશો છે નામે માંથ-રપેન્ત કે જેઓને દાદારે હોશિયામ વખતે ઉતારેલા. જ્યારેથી માનવ ઝંદ અવસ્તાને કાયદેસર પડે છે ત્યારે તે આશીશો નામે માંથ-રપેન્ત તેને મળે છે કે જેથી તે માનવમાંનો દુજ હેઠા પડે છે અને તે ખએત્વની હાલતે દુજ રહીતની હાલતે પુગે છે. એમ છે માટે કહે છે કે આ ઉરવાતા=આ ઝંદ અવસ્તાની જોડ ‘ખીતિયા એનેધર્મી’ ખુદ પોતે દુજરહીત કરાવીને જન્મ મરણના સંકટમાંથી નીરાળા કસવે છે. ખીતિયામાં ‘ખુદ’નો પોતાનો દુજરહીત કરવાનો અર્થ છે અને એનેધર્મીમાં ‘ધન’=સંકટમાંથી દુર થવાનો એટલે જન્મ મરણના આનંદમાંથી રહાઈ મેળવવાનો અર્થ છે. માટે કહે છે કે દાદારની તે કરમબક્ષેશ એટલે અવસ્તા બણશે અને ઝંદ તાવીલ પ્રમાણે ચાલશે તેઓ ‘ખીતે પથો’ ઉપર જશે એટલે ખએત્વ અપાવનાર-દુજથી મુક્તિ અપાવનાર રસ્તા ઉપર જઈને ‘એનેધર્મી’એ પુગશે એટલે જન્મ-મરણના આનંદમાંથી બચશે.

પછી કહે છે કે જેઓ આ ‘ઉરવાતા’નો કાયદો માંથ-રપેન્તના આશીશો મેળવશે તેઓ અથ ઉપર જઈને ઉસ્તાનું હમેશગીનું સુખ મેળવશે. પણ જેઓ આ ‘બક્ષેશ’નો લાભ નહિ લેશે-તેથી દુર જશે તેઓ હાથ અફસોસમાં લાગે વખત રહી શીક્ષા પામશે જે કે આખરે

તો તેઓની સુધરશેજ. અહિંયાં કહે છે કે ‘અધપીતાધર્શ’=અવસ્તા
ઝંદની શુભ વાતાવરણ એવી છે કે તેથી ઉસ્તા હમેશજ રહે છે.

ગાથા હા ૩૦-૧૧ ને માટે સુદકર નસ્કની સમજ.

વાંચો સુદકર નસ્ક પાને ૧ થી ૩.

ગાથાના આ અગીઆરમાં ફકરામાં કહે છે કે અએ માણસો,
ત્યારે તો (ઉપર બધી મંથિની ખુબી જોઇ તે ઉપરથી તે કહે છે કે
ત્યારે તો.) મઝદાએ આપેલી તે બે કરમખક્ષેશો ઝંદ અવસ્તાને તમે
શીખો. તે ઝંદ અવસ્તા પોતાવતપણું આપનાર દુજી ગતીમાંથી છોડવીને
સ્વતંત્ર ખુદના ખુદીના માલેક કરાવનાર છે; આજે જેમ માનવ હવસોની
ખુદીનો બંધવો છે તેમાંથી છોડવનાર અને એમ તન-મન રવાનને
આજખમાંથી જન્મ મરણના ફેરામાંથી છોડવનાર છે. આવી ઝંદ
અવસ્તા છે કે જેમાં દાદારે જરથુસ્ત્રને નસીહતો આપી છે. આવી ઝંદ
અવસ્તાથી દુર જનાર દ્રવંદને આજખજ છે. પણ તે ઝંદ અવસ્તાને
પકડનાર અપવનને હમેશની ઉસ્તા છે. અહિંયાં ત્યારે તે બે આશીશો-
વાલી ચીજ ઝંદ અવસ્તાને શીખવા કહે છે. આ શીક્ષણો શું હોય?
સુદકર નસ્ક તે શીક્ષણોમાંના કેટલાકને પોતાના નવ ફકરાઓમાં ગોઠવીને
આપે છે. આવા શીક્ષણો પ્રમાણે ચાલવે શું ફાયદો થશે અને નહિ ચાલવે
શું ગેરફાયદો થશે તેનો કંઈક સારાંશગી તેમાં આપેલો છે.

ગાથા હા ૩૦-૧૧ માટે વરશત માન્સર નસ્કની સમજ.

(વાંચો વરશત માન્સર નસ્ક પાને ૩ થી ૬.)

ગાથાના આ અગીઆરમાં ફકરાનો ભાવાર્થ ઉપર જોયો. તે
અગીઆરમાં ફકરાની પહેલી લીટીમાં ઉર્વાતા શબ્દ આપેલો છે જેનો
અર્થ આશીરવાદીક ફરમાનો ઝંદ અવસ્તા તરીકેનો છે. આ ઝંદ
અવસ્તા કઈ રીતે આશીરવાદીક છે તેઓને વરશત માન્સર નસ્ક
પોતાના પહેલા ફકરામાં જણાવે છે. ત્યાં કહે છે કે દીનમાં મંથિ છે
જેઓ ‘આયજીશને આઓમંદી’=યજ્ઞ સાથે મેલાપ કરાવે છે, ‘નીયા-
ધીશન-આઓમંદી’=પુણ્ય ભક્તિ કરાવી શકે છે. આમ ગાથાના તે
અગીઆરમાં ફકરાની પહેલી લીટીની સમજને માટે આ નસ્કનો
પહેલો ફકરો છે. ગાથાના આ અગીઆરમાં ફકરાનો ‘ઉર્વાતા’
શબ્દમાં દાદાર તરફના આશીરવાદીક ફરમાનોનો અર્થ છે જેઓને

૧૫૦ ગાથા હા ૩૦-૧૧ (દીનકર્ત વરશ્ત માન્સર નરક).

દવીવચનથી બતાવેલા છે. આ ફરમાનો દરેક જમાનામાં એકસરખા વીસ્તારના ચાલી શકતા નથી. ઉરવાતા શબ્દનો અર્થ અને તેમાં થું થું આવે છે તે માટે બુદ્ધો શબ્દ અર્થ પાને ૧૪૫ ઉપર ઉરવાતા અને ત્યાં શબ્દોના અર્થો જમાનાના રાએનીદારો તે ઉરવાતાને તે લોકોની જરૂર પ્રમાણે કાઢી આપે છે એમ ઉરવાતાની વધુ સમજ માટે વરશ્ત માન્સર નરકના દસ અને અગ્નીઆર અને બાર અને ચૌદમા ફકરાઓમાં નોંધે છે. આ 'ઉરવાતા' કે જે ઝન્દ અવસ્તા છે કે જેથી રાહત છે તેની સમજ માટે વરશ્ત માન્સર નરકમાં છેલ્લો સોલમો ફકરો છે, જેમાં કહે છે કે માણસને ત્રણ ચીજ જાણવી જોઈએ જેથી ક્રશો-ગર્હ આવે: પહેલી ચીજ દીન પ્રમાણેનું ચાલવું એટલે તરીકતો પાળવી, રાહે રાસ્તીમાં જવું, ફરજો બજાવવી વીગેરે; બીજી ચીજ પેદાયશનો ઇસરાફ કરવાથી દુર રહેવું જેમાં જાતજાતનાં ભોગવટાઓને બહી નષ્ટીક પ્રમાણેના moral standard ઉપર કરવાનો ભેદ છે તેમ તેમાં વળી દુજ પરહેજ કરવાનો ભેદી અર્થબી છે; ત્રીજી ચીજ માનવ જાતનાં બહાં થવા માટે મહેનત કરવી, ભોગ આપવો.

ગાથાના તે અગ્નીઆરમાં ફકરામાં આ ઉરવાતા=ઝન્દ અવસ્તા 'એનેકતી'વાલા છે-આજબ દુખ સંકટમાંથી છોડવનારા છે-જગતની જડ માયાની જંજીરમાંથી-જગતની ખોટે રસ્તે ઉતારતી માયામાંથી-જન્મ મરણના ફેરાવામાંથી છોડવનાર છે એમ કહ્યું છે. આનો ખ્યાલ વરશ્ત માન્સર નરક આપે છે. પહેલા, ચોથા, પાંચમા, છઠ્ઠા, સાતમા, આઠમા ફકરાઓ બદીતું ઉસુલ બતાવે છે-બદીતું જોર-સ્થાપના બતાવે છે. નવમા ફકરામાં માનવો ઉપર તે બદીથી દુખ પડે છે તે બતાવે છે. પછી દસ-અગ્નીઆર-બાર-તેર-ચૌદ વીગેરે ફકરાઓ તે દુખ-તે બદી કઈ રીતે તુટશે તેનો ખ્યાલ બતાવેલો છે. બનામીનની ફનથી બદી જે અસહ્ય દ્રવાઓ રૂપમાં બલાષ્ટની સાથે જન્મેલી અને તે બલાષ્ટથી નહીં તુટે તેવી જન્મેલી હતી તે બદી ઉગે છે. આ બદીને રપેનામીન આ ઉરવાતાથી બલાષ્ટમાં ફેરવી શકે તેનો ખ્યાલ આ વરશ્ત માન્સર નરકમાં આપેલો છે. ત્યારે ગાથાના આ અગ્નીઆરમાં ફકરાના ભેદનું તત્વ વરશ્ત માન્સર નરક બતાવી રહે છે. માંથોના આશીશોથીજ જગત ક્રશો-ગર્હ જશે-જે વગર ક્રશો-ગર્હ નથીજ તેનો બુલન્દ ખ્યાલ ગાથાના આ અગ્નીઆરમાં ફકરામાં છે, જેનો વ્યવહાર ચિતાર આ વરશ્ત માન્સર નરકમાં છે.

ગાથા હા ૩૦-૧૧ ની સમજ માટે યગ નસ્કનો ખ્યાલ.

(વાંચો યગ નસ્ક પાને ૬ થી ૧૧ મે).

ગાથાના આ ફકરાનો અર્થ ઉપર જોયો. ત્યાં ઉરવાતા એટલે કરમબદ્ધેશ તરીકેના જંદ અવસ્તાની ફરીઅત આપી છે કે તેઓ 'ખીતિયા' = ખુદ પોતે તરીકેના રસ્તા ઉપરથી દુજની ઝુસરીને તોડનારા અને 'એનેધતી' = સંકટ દુખ જે આ જગતમાં છે તેથી રહાઈ અપાવનાર છે. આવી 'કરમબદ્ધેશ'ના જાડને જગતમાં રોપીને તેનાં મુળને જમાનમાં મજબુત કરીને તેને જોષ્ટું પાણી છીપાવવા માટેની સમજ અને ફરજ વિષે 'યગ નસ્ક'નો પહેલો ફકરો સમજ આપે છે. અવસ્તા ખુદ ઉરવર છે-આશીરવાદીક જાડ છે કે જે જાડ મીનોષમાં રોપાયું છે અને તેનું મુળ ગેતીમાં જરથુષ્ટ્રે આણ્યું છે. આવા જાડની તકેદારી માટે એરવદોની શાળા છે કે જે શાળાઓને ટેકવવી જોઈએ; કેમકે તે શાળામાંથી બહા મુખેદો જાહેર થઈ અવસ્તાના તે આશીશોને તે જાડમાંથી લઈને જગત ઉપર પાંચરશે.

આ 'ઉરવાતા' કહેતાં જંદ અવસ્તા 'ખીતિયા' = ખુદ પોતે પોતાવતપણું આપશે એમ ગાથાના આ ફકરાની ખીજ લીટી કહે છે. આ સ્વતંત્રતા-દુજરહીતની હાલત કઈ રીતે અવસ્તા અપાવવા ધારે છે તેનો ખ્યાલ-તેની કંઈક સમજ યગ નસ્કનો ખીજો-ત્રીજો-ચોથો-પાંચમો-દસમો-અગીઆરમો-ચૌદમો-પંદરમો ફકરો આપી રહે છે. ત્યાં જે જે રીતીઓના ખ્યાનો છે તેમાંથી ખએત્વની હાલત-દુજ રહીત થવાની હાલત મેળવી શકાય છે.

તે યગ નસ્કના ખીજ ફકરામાં દાત કાયદા, સિદ્ધાન્તો રાખવા કહ્યા છે કે જેમાંથી ખએત્વની હાલત જન્મે છે. ત્રીજા ફકરામાં માંથોની વરઝીશી કરવા કહી છે કેમકે તેમાંથીજી દુજરહીતની એટલે ખએત્વની-મોક્ષની-પોતાવતપણાની હાલત જાહેર થાય છે; ત્યાં ચોથા ફકરામાં સચ્ચાઈ રાખીને દીની વ્યવહાર ચલાવવા કહ્યો છે જેમાંથી દાદારના આશીશો ઉતરીને બહા ભોગવટાઓ થઈ પાપો બળી જઈને ખએત્વ જાહેર થશે. ત્યાં પાંચમા ફકરામાં કેરકે કરવા સવાબો કરવા ખીજઓને માટે ખુદનો ખુશીથી ભોગ આપવા કહ્યો છે કે જેમાં ખએત્વે પુગેલાઓ ખીજ દુજ ગતીવાળાઓને માટે ખએત્વ તરફ પુગવાની જમીન પેદા કરે છે તેનો ખ્યાલ છે. ત્યાં તે યગ નસ્કના દસમા ફકરામાં યજ્ઞોનો સંબંધ કરવાની

સલાહ અને દુષ્ટ ગતીને છોડી દેવાની સલાહ છે જે તરીકેતોને રસ્તે
 ખચેત્વ ઉપર લઇ જાય છે તેનો ખ્યાલ છે. બગ નસ્કના અગીઆરમા
 ફકરામાં માણસે મિથની ગતી કુદરતના મુળ યુનદહેરનના સિદ્ધાન્ત
 ઉપર રાખવા-તેવા વિચારમાં રહેવા કહ્યું છે કે જેમાંથી 'પાતો
 મનાઓ' = શાદ મન થઇને ખચેત્વ આવી મળશે. ત્યાં ચૌદમા ફકરામાં
 બલી રાદી સત્તાવાળાઓ ખચેત્વ તરીકેતો મારફતે અપાવે છે તેનો ખ્યાલ
 આપેલો છે. ત્યાં પંદરમા ફકરામાં યજ્ઞોતી ખેશી કરવી માટે મહેર-
 પતેતમાં રહેવું-માંથો બણવા વીગેરેથી 'ખચેત્વ' મળે છે તેનો ખ્યાલ
 આપેલો છે. ગાથાના તે અગીઆરમા ફકરામાં તે ઉરવાતા = ઝન્દ
 અવસ્થા 'એનેઇતી' વાળા છે-સંકટનું નીવારણ કરનાર છે અપોઇતી
 હાલત ઉભી કરાવીને ઉક્તા અપાવનારા કહ્યા છે. આ કષ્ટ રીતે અને
 કાણુ કાણુથી થઇ શકે તેનો ખ્યાલ બગ નસ્કના છઠ્ઠા ફકરામાં,
 સાતમા ફકરામાં, નવમા ફકરામાં, બારમા ફકરામાં, તેરમા ફકરામાં
 જાતજાતની રીતે બતાવેલો છે. છઠ્ઠા ફકરામાં બલી સત્તાવાળાઓ માણુ-
 સોને બલી રીતે આલ્પાની ફરજ પાડે છે કે જેથી તન-મન-શ્વાનનું
 સંકટ ટળશે તે બતાવેલું છે. સાતમા ફકરામાં તંગીમાં આવેલાઓની
 તંગી જો પુરી કરે તો પછી તેઓને રોશન ફેલ કરવાનું જોમ થાય
 એમ તેઓનું મનનું સંકટ ટળીને તન અને શ્વાનનાં સંકટ ટળતા
 જશે તેનો ખ્યાલ આપેલો છે. નવમા ફકરામાં અપવન નરો યા
 આઝાદ નરો ઉપરના સંકટને દીનની તે 'ઉરવાતા' નીરંજ વસ્ત્ર
 અખતરાથી દુર કરાવે છે તેનો ખ્યાલ આપેલો છે. બારમા ફકરામાં
 દેવપરસ્તી-સ્વાર્થની વર્તણૂકથી દુર જવાની નસીહત છે કે જેથી તન-
 મન-શ્વાનની ખીમારી-આજબ ટળશે તેનો ખ્યાલ આપેલો છે. તેરમા
 ફકરાઓમાં અપવનો-આઝાદ મદદ-આશ્રવનો-નેકાનો-પાકાનો
 પોતપોતાની મીથ-માંથ-યસ્નની બંદગી કરીને યજ્ઞોતી આશીશ
 ગ્રેતીમાં મોટા હિંજામોના વખતે તેમ અન્ય વખતે ખુબ જોશથી ઉતારે
 છે કે જેથીથી માનવોનું સંકટ દુર જવાની વક્રી ઉભી થાય છે. ખાસ
 કરીને સંસારમાં હાડમાર ચત્તા દીનદારોનો આજબ દુર થવાની આવશ્ય-
 કતા ઉભી થાય છે.

અહ્યા યાસા નંમંધહા ઉસ્તાન-જસ્તો રફ્ફદહા
મન્થેઉશ મજદાઓ પચ્ચાઉરવીમ રપેન્તહા અપા વીરપંગ
બ્યચ્ચાના

વંધહેઉશ પ્રતૂમ મનંધહે, યા ખ્ખનેવીપા ગેઉશચા
ઉર્વાનંમ.

(ઉપલો ફકરો બે વાર બણવો).

યથા અહૂ વધસ્યો ૪, અર્ષમ વૌહૂ ૩. અત્-તા-વખ્ખ્યાંમ
હાધતીમ યજ્ઞમધદે.

ચેંગહે હાતાંમ આઅત્ ચેસ્ને પધતી વંધહે,

મજદાઓ અહુરો વએથા અપાત્ હયા,

યાઓંધહાંમચા તાંસચા તાઓસચા યજ્ઞમધદે.

ગાથા હા ૩૦ ના ૧૧ ફકરાઓની અંદરનો તાત્પર્ય :

મરણ વખતે ગાહેસારણામાં આ હાનું લાણુતર કેવી રીતે કામે લાગે છે તેનો ખ્યાલ:—

મરણ વખતે ગુજરતા બસે-કુસ્તીઆનાની શી હાલત થાય છે તેનો ઉડતો ચિતાર ગાથા સીરીઝના પહેલા ભાગના ૧૧૮ થી ૧૭૨ પાનાઓની ઉપર આપેલો છે. ગાહેસારણું શબના મિથને તોડે છે, અધપિમાંની નાશકારક મગનાટીસને નશ્ટ કરે છે, ઉભા થયલા ધ્રુજે-નસુને રોકે છે અને મુરદાર તનમાં ફસી પડેલી ગવની પાસખાની કરનાર કેહુર્પ-ઉશ્તાન-તેવિષી જેઓને બાતેન અનાસર તરીકે ઓળખે છે તેઓને મદદ કરે છે-શ્વાનના હોશને સચેત કરે છે તે બધા ચિતાર ત્યાં આપેલો છે. ગાથા હા ૨૮ અને ૨૯ ના ફકરામાંનો ગાહેસારણા વખતનો ચિતાર જોયો. હવે આ હા ૩૦ ના અગીઆર ફકરાઓમાં રહેલો ગાહેસારણાનો ભેદ જોઈએ.

અહુનવદ ગાથાના માંથ્રોથી થતા સ્તોતો વ્યવસ્થા પાંચરવા માટે ખાસ છે કેમકે તેઓ વ્યવસ્થા કરનાર આસ્માન સાથે સંબંધ રાખે છે. બીજા ગાથાઓમાં બીજી શક્તિઓ છે-વ્યવસ્થિક શક્તિ નથી માટે તે બીજા ગાથાઓ અહિંયાં બણાતા નથી. ત્યારે મરણ વખતે શરીરમાં ગેરબંદોબસ્ત થઈ રહે છે તે બધા ગેરબંદોબસ્તને બંદોબસ્તીમાં લાવવાની ગતી આ અહુનવદ ગાથાના માંથ્રોના સ્તોતોમાં છે એમ ટુંકમાં કહી શકાય. સ્તોતો અણુદીઠ રીતે કામ કરે છે તેનું વર્ણન કંઈ આપી શકાય નહીં. પણ સ્તોતોના તે વ્યવસ્થીક કામનો કંઈક ચિતાર અહુનવદ ગાથાના હાઓના ફકરાઓના અંદરના તાત્પર્યમાંથી બાળી શકાય-તેટલુંજ કહી શકાય તે જોઈએ.

ગાથા હા ૩૦-૧.

આ ફકરામાં અશો જરથુશ્ત્ર લાયક ઇશ્વર ઉમેશ્વારોને પોતાના હાવીસ્ત કરીને પોતાના મીશનને બર લાવવાનું જ્ઞાન આપી રહે છે. આ જ્ઞાન અને તેની કાર્યસાધકતા સ્તઓતાયા અહુરાઈ=અહુરાને પુગવા માટેના સ્તોતોની ખુબી ઇશ્વર બણવા માટેની, વંધહેઉશ મનંધહે

યસ્નાયા=યજ્ઞતી શક્તિઓની યસ્ન કરવા માટેની અને હુમાંઝદ્રા અપા=અશોષ ઊભી કરવા માટેના માંઘોની વરજેશીને લગતી છે કે જેથી પછી બધું જ્ઞાન પ્રાપ્ત થઈ રહીને કંઈપણ મહા સહાસ ઉપાડી શકાય અને તેઓમાં રઓએબીશ=ખરી રોશની જામી શકે અને તેઓનું રવાન ઉડ્ડને ઉપીમાં આવી શકે અને તેઓને દુખ જેવું વીયોગ જેવું લાગેજ નહિ પણ હર હાલમાં ખરી ઉશતા લાગ્યા કરે.

ગાહેસારણામાં આ ભેદ કંઈ રીતે લાગુ પડે છે તે જોઈએ.

અત્યાર લગીના બહુતરથી તે શબ્દની આસપાસનું કોટલું તુટતું જાય છે અને તે શબ્દમાં ઉભો થયેલો દુજે-નસુ ઘેરામાં સપડાતો જાય છે. રવાન હવે હરખરેઝ ઉપર જઈ શકે છે અને દાદારના શુકાના કરે છે કે તેને જોઈતી યસ્ન મળતી જાય છે અને હવે જે મોટું કામ તે રવાનને કરવાનું છે જે પેલા ઘેરાતા દુજને મારીને ગવમાં ફેરવવાનું છે તે થતું જશેજ. હવે તે રવાન પોતે નીમ હોશમાં આવેલું છે એટલે 'વીદુષે'=ખંદ દરોશથી મુક્ત થતું જઈને પોતાની રચને વધારતું રહીને જ્ઞાની થતું રહેલું છે માટે પોતે ઇર્ષ્યંતો=ઉમેદવાર થાય છે કે પોતાનાં ગુજરેલાં શબ્દની વ્યવસ્થા કરે અને તેટલા માટે તે દુજે-નસુ જે ઘેરાયો છે તેને મારીને ગવમાં ફેરવવાની લાયકાત મેળવે. આવી લાયકાત માટે તે રવાન હવે સ્તઓતાયા અહુરાધ=અહુરા લગી પુગાય તેવા સ્તોતાના વધુ બહુતરો, એટલે ગાહેસારણાનું આગળ ચાલવું યસ્નાયા વંધહેઉશ મનંધહો=યજ્ઞતોની યસ્ન એટલે ખીજી જોઈતી પાવમહેલની અને હુશ મુરદી ચાર દીનની ક્રિયાઓ અને 'હુમાંઝદ્રા અપા'=અશોષ લાવે તેવા માંઘોનું બહુતર તેના સગાઓથી થાય તે-એટલે પતેત સરોશ વીગેરેના બહુતરો મળે તેની દુઆ કરે છે કે જેથી તે રવાનનો ખંદ દરોશ જે અડધો ઉંઘડેલો છે તે પુરો ઉંઘડે અને તેનું જ્ઞાન રઓએબીશનું થાય-પુણી રચની ગતીવાળું થાય અને ઉરવાજા=ખરી ખુશાલી મેળવે અને પોતાના શબ્દના અનુએ અનુઓની શુભ વ્યવસ્થાના કામ માટે ઉમંગવાળું થઈ રહે. આમ તે રવાન હવે તે દુઆ કરી રહે છે.

ગાથા હા ૩૦-૨.

આ ફકરામાં કહે છે કે ગેઉષાધશ વહીરતા=કેહપ'ના ખીલેલા અપ્રો ઉત્તમ થયેલા અપ્રોથી વહીરતા=ઉત્તમતા કુદરતના નાદને સમજી અને સુઆ મનંધહો=રોશન ઝમીરથી થયેલી ત્રીજી આંખે કુદરતના ભેદને

અવએનતા=નરી આંખે જુવો. દરેક માણસે પોતપોતાની એખો માટે પસંદ કીધેલો એતેકાદ લેવાનો છે એટલે તરીકતો લેવાની છે અને તે તરીકતો પાળીને તેનું ખરાપણું રોશન ઝમીરવાળા થયા પછીથી જોઈ લેવાનું છે. એવા રોશન ઝમીરવાળો બઓદની યજ્ઞતી અકકલવાળો થઈ રહેશે. તે નર એમ ભુતના ભુતથી તે ભવિષ્યના ગાએબાન લગીના સાત કાળોના મોટા બનાવો જેમાં તનપસીન એક છે તે બધું હમારેથી બાણી માહીતગાર થશે. એમ તે નરને બઓદનો યજ્ઞતી અકકલ મેળવવાનો શુભ બહલો મળશેજ. તે બધું બાણુવા માટેનો તેનો હક હમો બબ લાવીશુંજ.

ગાહેસારણુને આ ભેદ કઈ રીતે લાગુ પડે છે તે જોઈએ.

ઉપર આપણે જોયું કે ઉરવાન હવે પોતાના કેહપના હરબરેઝની ઉપર જઈ પોતાના ફરોહરને મળશે અને બઓદની ગતી પામશે અને પોતાનું જ્ઞાન જે પન્જે-ઝરવીકશનું સરોશની ગતીનું છે તે મેળવશે અને તેથી પછી તેના વહાણુ તરીકે થયેલા તે કેહપના ગેઉપાઈશને હવે ખીલવીને વહીરતા=કુદરતના ભેદને સમજવું કરીને પોતાના ગુજરેલા તનની વ્યવસ્થા કરી શકશે અને પોતે પોતાના મુરદાર તન ઉપરના કુજની ગતીને જોઈને તેને કઈ રીતે તોડીને બલી કરવી તે સમજી શકશે. એમ તે રવાન હવે ધીમે ધીમે બંદ દરોશ ઉંચકાવે અને કુજે-નસુ કબજામાં આવવે પોતે હરબરેજ ઉપર જઈને ફરોહર અને પન્જે-ઝરવીકશને-સરોશને મળીને કરી શકશેજ તેને માટે દાદારની શુક ગુજરી કરી રહે છે. રવાનને હવે ખજર પડે છે કે ચંદ વખતમાં તે પોતાની આગલી 'હરએ સૂક'ની શક્તિ-મેળવીને એટલે એક ઝરવાને અકરનેની ગતી મેળવીને ભુત ભવિષ્ય બાણી શકશે અને એમ દાદારના ધ્યાનમાં લીન્ન થશેજ. આ ગાહેસારણુથી તેમ બીજી ચાર હહાડાની યરનથી તે વખત નજદીક આવતો જાય છે અને વધુ નજદીક આવે માટે બીજી તેવી ક્રિયા થઈ રહે એમ તે રવાન દુઆ શુક ગુજરી કરવું ગાથાના આ બીજા ફકરાને પઠી રહે છે અને તેનાં માંથ્રોની તલેસમથી હવે હરબરેઝ ઉપર જઈ સુચા-મનંધહાનું થઈ કેહપના ગેઉપાઈશને ખીલવી રહે છે અને કેહપને અગમ પચ્છમનું આગાહ કરવાનો પ્રયોગ શરૂ કરી રહે છે-જરથુસ્ત્રના તનોમંદ ગતીના હાવીરતોની સફમાં તે જોડાવું જાય છે-અરહાક્રવપના જ્ઞાનમાં અનુ-શેહીમાં આવવું જાય છે.

ગાથા હા ૩૦-૩.

અહિંયા કહે છે કે સપ્પર પહેલીવાર તે બે મીનોની શક્તિઓ જે રૂપમાં એકએકમાંથી છુટે નહિ તેવી છતાં સામસામેના વિચાર રાખે તે નીકળી. તેમાંની એક માવતર કરતાંબી બલી હતી જ્યારે બીજી ખુ હતી. તે બેઉ ફેરસીસ એક બીજને પોતાના સામસામા વિચારો કા સંભળાવતા. જે બલો હતો તેને સત્ય માંગ્યું; જે ખુરો હતો તેણે અસાધ્યું ચલાવવા માંગ્યું.

ગાહેસારણુને આ ભેદ કંઈ રીતે લાગુ પડે તે જોઈએ.

ઉપર આપણે જોયું કે રૂવાન હવે નીમહોશમાં છે; તેનો બંદ-દરો ખુલતો જાય છે. તેનાં જડ મુરદાર શરીરનો ગેરબંદોબસ્ત હવે ઠીક ઠી થતો જાય છે—મુરદાર શરીરનો દુજ હવે ઘેરાતો જાય છે અને તે મુરદાર તનની અધિપિમાંથી અહીને પાછું હઠવું પડે છે. આ વખતે રૂવાનને તે સાથેની બંધોદ પોતાના વહાણના અજીત કિલ્લા નામે હરખરેજમાં ચઢાવે કે હરખરેજ એટલે કેહપ'નો અતી સુક્ષ્મ ભાગ જે હાલમાં સરોશના તાબામાં છે જ્યાં આમળ ફરોહર છે અને પન્જે ઝરવીકશ છે. તે મુરદાર તનને લગત કેહપ'ના આવા બાગે—બહેસ્ત જેવા ભાગમાં રૂવાન જઈને પછી પોતાની રચ છત્રીને ઉઘાડી શકે છે અને દુખના તાપથી જરા રાહત પાળીને દાદાર શુક ગુજરી ને મીથમાં પડે છે અને આ પરાના કાળ વખતની સા સામેની ગતીઓ જેઓએ સૃષ્ટિ રચનાના વિચારો કીધેલા હતા તે બધા ઉપ મનન કરીને પોતાની હવે ખુલતી રચને વધારે ખુલવા માટે આ પરાના કાળના બનાવોને વિચારોમાં ફેરવવાની કોશીશ કરે છે. રૂવા પોતે ગાથાનો આ ફકરો પઠી તેની અંદરના ઉડા બેદોની ઉપર મન કરીને પોતે મજબુત થઈ રહે છે કે જેથી તે બંધાયેલા દુજે—નસુની હ તે સદગતી કરી શકે અને ગુજરેલાં રૂવાનના અનાસરોની તેમ કેહપ વીગેરેની સદગતી કરી શકે. આમ તે ગુજસ્તે રૂવાન હવે ગાથાના અ ફકરાના મીથાને ચલાવી મીથમાં મજબુત થઈ ગાથાના તે ફકરાનાં માંથ્ર બણીને તે દુજે—નસુને મારીને ગવની ગતીએ ચઢાવવા માટેની યત્ન કરવા માંગે છે. દુજ આ વખતે હરખરેજ ઉપર રહેલા રૂવાનના મારાથી આજે થઈને કેદ પકડાય છે. આવા દુજની આગળ આ સૃષ્ટી રચના થવાની અગ હિના તે બે મીનોના વિચારોને કહીને તે દુજનું ઉસુલ ક્યાંથી છે તે તે દુજ સંભળાવીને દુજની તરોમછતીને આરમછતીમાં ફેરવવાનો પ્રયાસ હવે રૂવા કરે છે, એમ રૂવાન પોતાનાં શબ્દની વ્યવસ્થા કરી રહે છે.

ગાથા હા ૩૩-૪.

આ ફકરામાં કહે છે કે જ્યારે ત્રીજા ફકરામાં કહેલા તે બે મીનો (વહુયો અને અક) જેટલા મળી શકે તેટલા સાથે મળ્યા ત્યારે તેઓના તે મેળાપથી પચ્ચોડિરવીમ=સપ્પર પહેલું ઉસુલ દઝઢે=ઉસું થયું એટલે યજ્ઞતો થયા, હસ્તીના આસ્માનો થયા અને તે બધાના મુખી રપેનાએ અંગ્રમીનને ઉભો કીધો. આમ રપેનામીન અને અંગ્રમીન થયા. આ બેઉને પચ્ચોડિરવીમ=સપ્પર પહેલું મુળ કહે છે. આ મુળ પછી દઝઢે=નીસ્તી ગેતી ઉભી કરે છે જેમાં ગવ=જાંદગી અને મોત છે. આમ જગત થયા કરશે અને પછી આખરે આ મોતના બેદમાંથી એવું થશે કે તે જુરો દ્રેગવન્ત પોતે અશોષના મનનો થશે. એમ આખરે ક્રશો—ગદ્ થશે. નીસ્તી જે હસ્તીમાંથી—તે પચ્ચોડિરવીમ=સપ્પર પહેલાં મુળમાંથી થઈ છે તે નીસ્તી હસ્તીમાં મળશે.

આ બેદ ગાહેસારણુને કઈ રીતે લાગુ પડે છે તે જોઈએ.

ઉપર જોઈ ગયા છીએ કે ગુજરેલાંનું રવાન અને બચ્ચોદ જે પોતાના કેહપમાંથી બહાર પડેલા હતા તે રવાન હવે પોતાના બચ્ચોદની સાથે તેજ પોતાના કેહપના ઉંચામાં ઉંચા ભાગ હરબરેજ ઉપર જઈને પન્જે-ઝરવીકશને—સરોશને—ફરોહરને મળીને પોતાની સંક્રાંતિ થયેલી રથને બસીત કરી રહે છે અને પોતાનાં ગુજરેલાં તનની વ્યવસ્થા કરવાની હેદાયત માંગી રહે છે. તે બાંધેલા દુજને મારીને ગવમાં ફેરવવા માટેની દુઆ કરી રહે છે. આ વખતે તે રવાન જે નીમહોશમાંથી વધુ હોશમાં આવતું જાય છે તે રવાન ગાથાનો આ ફકરો પઢીને જુન દહેશનના બેદને યાદ કરે છે કે સપ્પર પહેલાં તે બે મીનો મળીને હસ્તી થયેલી અને હસ્તીમાં રપેનાનો અધીકાર ચાલેલો, જેવણે અંગ્રમીનને કાઢેલો. પછી આ રપેના—ધનાથી આ જડ જગત થઈ રહે છે જેમાં જન્મ—મરણના બેદો છે. આજે મરણના વધભવમાં હું રવાન છું. મને મરણ પછીથી આવી સુદમ હાલત મળી છે એવી કે જેથી આવા દુજને રોશન ગતીનો કરી શકીશ. એમ હું રવાન આ મારાં ગુજરેલાં તનને ગવહોમંદ એટલે અપવનનું કરી શકીશજ. આ વખતે રવાન ગાથાના આ ફકરો બણતા દુઆ કરીને તે દુજે—નસુને હવે કઈ રીતે મારવો અને ગવમાં ફેરવવો અને તે મુરદાર તનની આગળ વળી વ્યવસ્થા કઈ રીતે કરવી તે બધાની ખેરદ મેળવી રહે છે. કેમકે અચિરતો દ્રેગવન્ત=તે દરવંદી જુરી મતી અષાઉનેમ વહિરતેમ મનો=અશવનોની પરમારથી મતીમાં બદલાવાનીજ છે—આવો બનાવ બજા લાવવાની

હાલતમાં હું રૂવાન આવેલું છે માટે મને તે મદદ થટે છે અને તે મને મળશેજ, કેમકે મારી સાથે મારૂ ફરોહર છે જે તે દુઆ ફળીબુદ કરાવવા પુરૂ પડી શકશે.

ગાથા હા ૩૦-૫.

આ ફકરામાં કહે છે કે તે જે મીનો (રપેના અને ધના)મીનો જે અશોષથી દુર રહેતો હતો (ધના) તેણે સપ્ટીમાં બુર થવાનું ઇચ્છ્યું. પણ ખીજે વૃદ્ધિ કરનારો મીનો જેણે સખત પથ્થરનો પોશાક પહેરેલો છે તેણે અષ=રાહેરાસ્તી ઇચ્છી. (ધનાથી ભર્માઇ જનાર પાપોમાં લપટાશે જેને પેલો પથ્થરના કપડાવાળો મીનો દાખી દાખીને ઠેકાણે લાવીને અષ તરફ લઇ જશે એમ તે દુખી થશે). જેઓ મઝદા ઉપર ભરોસો રાખીને ભલાં કામો કરી રહે છે તેઓજ મઝદાને ખુશ કરે છે અને પોતે સુખ મેળવે છે.

આ લેઠ ગાહેસારણુને કઇ રીતે લાગુ પડે છે તે જોઇએ.

ઉપર આપણે ગુજરેલાં માણસના રૂવાનની હાલત સચેત થયલી જોઇ છે. તે રૂવાન હવે પોતાના બચ્ચાદની સાથે પોતાના કેહપના હરબ-રેઝનો ભાગ કે જ્યાં આગળ સરોશ અને ફરોહર છે, જ્યાં આગળ પન્જે-ઝરવીકશ છે, ત્યાં જઇ અનુશેહની હાલત મેળવતું જાય છે અને પોતાનાં મુરદાર તનની વ્યવસ્થા કરવાની હીદાયત માગી રહે છે. પોતે રચને ખીલવતા જઇને દાદારના પરાના કાળના અને તરોના ખુનદહિસ્તના કાળ અને ચાઓંધહધર્ના કાળનાં બ્યાનો ઉપર મનન કરી રહે છે. અહિંયાં હવે પોતાનાં તનની જીવતી હાલતોથી થયલાં ભલાં ખુરાં કર્મોની યાદ કરી રહે છે. તેઓ જે કંઇ થયાં હોય તેઓમાંના દ્રેગવાઓના ખુરા દરવંદી અચીરતા=જખુનતાના જેઓ હોય-જેઓ પ્રઓજદિશ્તેંગ અસેનો વસ્તે=પથ્થરનો પોશાક પહેરેલા અષેમ મધન્યુશ=અશોષ લાવવા માગતા મીનોથી શીક્ષા પામવા લાયકના હોય છે તેઓને જોઇ રહે છે અને તેઓની વળે ઇનસાદથી જે કંઇ થવાની હોય તે ઉપર શુકગુઝારી કરી રહે છે અને ખીજા હુધથ્યાધશ બ્યઓથનાધશ=સચ્ચાઇના જે કંઇ કામો હોય તેઓને જોઇને ખુશ થઇ રહે છે. ભવિખ્યમાં આવા હુધથ્યાધશ =ભલાંજ કામ થઇ રહે તેવી હીદાયત આ ગુઝસ્તે તનને મળે-તેવી ખેરદ મળે એમ દુઆ કરી રહે છે. તે સાહેબ ઉપર અચળ વીશ્વાસ રાખીને હવે તે રૂવાન પોતાના તે ગુજરેલા અને દુજના હોમલાથી

મોકળાં થયલાં શરીરની વ્યવસ્થાનો વીચાર પોતાના બચ્ચોદ-ફરોહરની હિદાયત હેઠળ કરી રહે છે.

ગાથા હા ૩૦-૬.

દેવોના પુંઝરીઓમાંનો કોઈપણ તે બે મીતોના બેદને પામી શક્યો નહી. તેઓમાંનો આગેવાન હાવીસ્તો સાથે સવાલ જવાબ માટે બહાર પડ્યો પણ હાવીસ્તોએ તેને મહાત કીધો. એમ હાવીસ્તોએ તેઓને છેતરામણવાળા જાહેર કીધા-પુરવાર કીધા. છતાંપણ તે આગેવાને ખુરામાં ખુરી રીતે ચાલવાનું મન રાખવા તે દેવોના પુંઝરીને આગ્રહ કીધો-ખુરો રસ્તો લેવડાવ્યો અને એમ અએષમ દેવને મળવા તેઓ ધસ્યા કે જેથી હાડમંદ જગતની હયાતી પાપોની ખીમારી ખમી અપવીત્ર-થાય-ફરી-ગઈથી દુર જાય.

આ ભેદ ગાહેસારણામાં કઈ રીતે લાગુ પડે છે તે જોઈએ.

ઉપર આપણે અનુશેહીની ગતી લેતાં રવાનને પોતાનાં કેહપમાં બચ્ચોદ અને ફરોહર સાથે દાદારના પરા અને તરોના કાળનાં મનનમાં રહેલું જોયું. તે જડ તનનો દુજ ઘેરાયો છે માટે રવાન નચીંત હતું. પણ આ નચીંતાઈ હમેશની હતી નહી કેમકે તે બાંધેલો દુજ ઝરફવા લાગ્યો-છુપીથી છુટવા લાગ્યો. તે શરીરે જીવતી હાલતમાં દએવાચીના થઈ-સ્વાર્થી થઈ જડનાતું થઈને એરેશ નોઈત વિખ્યાતા=ખરેખર શું છે તે પામેલું નહિ અને આ-દબએમા=છેતરાયા કીધેલું હતું તે હવે ખરેસ્મનેંગ ઉપાજસ્ત=સવાલ જવાબ માટે ઉઠ્યું એટલે તે મુરદાર શરીરમાં ધનાનો તાજો હોમલો થવે ત્યાંનો દુજ બંદમાંથી છુટવા ઝરફવા લાગ્યો અને એમ અએષમેમ હેનદવારેન્તા=અએષમને મળવા દોડી જવા ચાહ્યું, યા બાનયેન અહૂમ મરેતાનો=કે જેથી જીવતી પણ હાડમંદ હયાતીને પાપથી અજડાવીને અપવીત્ર કરે-એટલે શરૂઆતની માફક તે દુજ ચારે તરફ હોમલો કરીને હાડમંદ હયાતીના દમને હલાક કરે. આમ હવે બાંધેલો દુજ ઝરફવા લાગ્યો છે માટે તેને તેના ઘેરામાં મજબુત રાખવાની ફરજ રવાનને પડે છે. આ કામમાં આ બણાઈ રહેતું ગાહેસારણું એટલે ગાહેસારણામાં બણાઈ રહેતા આ ફકરાના માંથોના સ્તોતો અને તે માંથોમાંના ગાહેસારણા થવા માટે બાંધેલા મીથ્રો બહાર પડીને મદદ કરે છે, જેમાં સગદીદ અને ત્યાં બોંય આગળ થઈ રહેલી અશોષ એ જાહેરી મદદગાર થઈ રહે છે.

ગાથા હા ૩૦-૭.

તે દુઃખેવાચીનાવાળાને એટલે દેવથી ભમાયલાને પછી ભલાં નીશકામી મન મારફતે બહુમનનો પેવંદ મળશે, જે પેવંદ તેને અશોષ અપાવશે, જે અપ પછી તેને ક્ષત્ર મીનો સત્તા અપાવશે એમ તેને બહુમન અપ અને શહેરેવરનો પેવંદ મળવે ઉત્તયૂધતીની શક્તિ એટલે યજ્ઞતોના સંબંધમાં રહેવાની શક્તિ-યજ્ઞતોના જેવા થવાની શક્તિ, યજ્ઞતોનો સીલસીલો રાખવાની-યજ્ઞતોના નાયબ થવાની શક્તિ મળશે. તેના તનમાં આરમ્ભતી આવી વસીને તેને આન્મા=દ્રઢતા-મુશ્કેલીમાં નેકીની ઉપર તટસ્થ રહેવાની શક્તિ મળશે. એમ તેઓનું એટલે યજ્ઞતોનું તારામાં એટલે માનવમાં આવવું થાઓ જેમકે સપ્પર ગરોદેમાનની દુન્યામાં રપેનામીનનું આવવું થયલું હતું.

આ ભેદ ગાહેસારણુને કંઈ રીતે લાગુ પડે તે જોઈએ.

આપણે ઉપર જોયું કે રૂવાને તેનાં શબ્દો બાંધેલો દુજ જે ઝરફા લાગેલો તેને ફરીથી બાંધવો પડ્યો છે-ચાતુ બણાઈ રહેતા માંથ્રોથી અને સગદાઈથી તેમ ત્યારની જાહેર અશોષથી તે કામ થઈ શકેલું હતું. હવે તે ગુજરેલાં શબ્દો અધપિ આસપાસનું શબ્દના મિથનું એટલે ગુજરતી વખતના છેલ્લા વિચારોનું કોટલું છીન્ન બીન્ન થઈ રહે છે અને તે અધપિ અસલ જીવતી હાલતના જેવી પાક થતી આવે છે-તેમાં અહુમાદ્યા ક્ષત્રા જસત મનંધહા વોહુ અપાન્યા=બહુમન અને ક્ષત્રને સંબંધ અને તેથી દાદારનો સંબંધ થઈ રહે તેવી આવશ્યકતા ઉભી થાય છે. મુરદાર શબમાં તરોમધતીના દેવને બદલે તે દેવના કોહવાતની ગેરબ્યવસ્થાને બદલે આરમ્ભતિશ આન્મા=આરમ્ભતીની દ્રઢતા આણુ આવી રહે એમ થતું આવે છે. રૂવાન હવે દુઆ કરે છે કે અએપાંમ તોઈ અંગહુત=તેઓ તારામાં રહે એટલે તે અધપિ તેવી દુજના ઝરફા વગરની રહી શકે, યથા અયંગહા આ દાનાઈશ પઓઉરૂયે જેમ સપ્પર પહેલી પેદાશ માટે યજ્ઞતો આવેલા તેમ આ દુજથી નિરાળા થયેલી અધપિમાંથી અસરે-તારીકી જઈને હંમેશને માટે તેમાં અસરે-રોશનીનો પેવંદ રહે. આમ દુઆ તે રૂવાન કરી રહે છે અને ગાહેસારણુમાં આ ફકરાના બણાતા સ્તોતોથી-સગદાઈથી અને ળીજી જાહેરની અશોષથી તે દુઆ ફળીબુદ થતી આવે છે.

ગાથા હા ૩૦-૮.

અને એ પ્રમાણે જ્યારે પેલા કાયદાને અપમાન કરનાર ગુનાહગારને કીધેલાનો બદલો મળી રહે છે શીક્ષા થઇ રહે છે કે પછીથી તેમાં ભત્રી ખેરદ ઉગે છે, ભત્રું મન ઉભું થાય છે અને ભલાઇ કરવાની ઇચ્છા પ્રગળ થઇ રહે છે. દીનદસ્તુરોની સત્તાનો અંગીકાર કરે છે. એમ તેના કીધેલા ગુનાહો તે ગુનાહોની થયેલી શીક્ષાને લીધે નસીહતરૂપ થાય છે. આવેા નર પછી અપની શક્તિ મેળવી અશોષના ઉભા કીધેલા હાથમાં એટલે દુજ પરહેજ કરવા પાલેલી નીરંગના તાબામાં તે દુજને પોતાના તનની ખુરાઇઓ જે રહી હોય તેઓને સોંપી દે છે કે જેથી તે નબળાઇઓ ભલાઇમાં બદલાય.

આ ભેદ ગાહેસારણુને કઇ રીતે લાગુ પડે છે તે જોઇએ.

ઉપર આપણે જાણના ઝરફતા દુજની દરોબસ્તી જોઇ ગયા પણ ત્યાં મુકેલી લોહાની ગેહાનની ઉપર દુજનો કંઇક પાસ પડેલો રહે છે જેમાંથી પાછી નવી મદદ તે મુરદાર તનના બાંધેલા દુજને મળે છે અને એમ હવે તે ગેહાન ઉપરનો દુજે-નસુ તે ગેહાનમાં રહીને તે મુરદાર શરીરમાં દાખલ થઇને તે બાંધેલા દુજને તે શરીરમાંથી પાછો ઝરફવામાં મદદ કરી રહે છે. આ વખતે તે દુજે-નસુ અએનંધાહામ = તુકશાન કરવાનું જોમ મેળવે છે, રવાનને પાછા તે દુજને રોકવો પડે છે. ચાત્રતી કીયાના સ્તોતો અને તે સ્તોતો સાથના બાંધેલા મીથ્રો તે દુજને પાછો રોકે છે. કએના જમઘતી = તેની ઉપર શીક્ષા મોકલે છે જે પછીથી તે દુજ કાણુમાં આવે છે અત તઇજ્યો દ્વિથ્રેમચા વોહુ મનંધાહા વોઘવી - દાઘતી = તે દુજ અત ત્યારે પાછો બંધાઇ-ઝરફતો અટકીને બહમનના મીથ્રથી શાંત પડી તારે લગતાઓનો-ભણતા દીનદસ્તુરોના અધીકારનો અંગીકાર કરે છે. એમ તે દુજે-નસુ પાછો ભણતા માંથ્રોથી બંધાઇ જાય છે જે પછીથી અએઇજ્યો સસ્તેઅહુરા = તે દુજને માટે આ ભણતર નસીહત રૂપનું થઇ રહે છે એટલે દુજને બાંધીને તેના જોમને અટકાવનાર થઇ રહે છે અને એમ થોઇ અપાઇ દહેન જસ્તયો દુજેમઃ થોઇ જેઓ એટલે તે ભણનારાઓ અપોષના હાથમાં એટલે ગાહેસારણુમાંથી અને ત્યાંની પાવ જમીનમાંથી ચોખ્ખાઇમાંથી થતી અશોષના ઇલાકામાં તે દુજને સોંપી દે છે એટલે તે દુજને અપના કશમાં મજબુટ બાંધી શકે છે. તે દુજ તે ગેહાનમાં બંધાય છે તેમ તે મુરદાર તનમાંથી બંધાય છે કે જે દુજની પછીથી ગાહેસારણુને જોરે રોશન આકેઅત થશે એટલે તે દુજ

જમીનમાંની મગનાટીશથી ખેંચાઇ બદલાઇને જમીનમાં ફળદ્રુપપણું લાવી શકશે. એમ ગાહેસારણાના ભણુતરથી લોદાની ગેહાનમાંથી તે દુજે-નસુને નીરમુળ કરે છે તેમ તે ગુજરેલા તનમાં તેને ફરીથી ઝરફે નહિ તેમ બાંધી દે છે.

ગાથા હા ૩૦-૯.

એમ ત્યારે મઝદાના તે નાયબો યજ્ઞતોએ એકયતામાં રહી એક અનનુમન તરીકે થઇ આ જડ જગતને ક્રશો-ગર્હ તરફ જતુ કીધું છે એમ હમે કે જેઓએ દુજને અપના હાથમાં સોંપેલો છે તેઓખી અશોષને લીધે એક બલી મીનોઇ અનનુમન ગેતીમાં જરી કરીને યજ્ઞતોની નકલ કરીએ. આવી અનનુમનમાં ક્રશો-ગર્હ કરવાનાજ વિચારો ચાલી રહેશે કેમકે ત્યાં ચીશ્તી યજ્ઞતનું રહેઠાણ થયેલું છે એટલે રઝીશ્તયાઓ ચીશ્તયાઓ હએનયાઓનું રહેઠાણ થયેલું છે કે જેને લીધે ત્યાંથી પુણું જ્ઞાન હાસલ થઇ શકશે.

આ ભેદ ગાહેસારણામાં કઇ રીતે લાગુ પડે છે તે જોઇએ.

આપણે જોયું કે ગેહાન ઉપરની દુજીએ તે જડ શરીરમાં બાંધેલા દુજે-નસુ પાસે બળવો કરાવેલો હતો પણ તેને રવાને સમાવી દીધો છે અને એમ પાછી દુજી ગતીને ગેહાનમાં તેમ તે મુરદાર તનમાં બાંધી રાખેલી છે. રવાન હવે તેની વધુ બંદોબસ્તી કરવા માગે છે માટે હવે તે રવાન દુઆ કરે છે કે અતયા તોઇ વએમ ખ્યાયા ચોઇ ઇમ ફેરપેમ કેરેનાઉન અહૂમ મજ્ઞદાઆસ્તયા અહુરાઓંઘહે. આ મોયસ્ત્રા ખરના અપાયા=જેમ તે યજ્ઞતો=મઝદાના નાયબોએ એક અનનુમન કરી આ જડ જગતને ક્રશો-ગર્હ તરફ ચાલતું કીધું છે તેમ હમેખી અશોષને જોરે એક તેવી અનનુમન કરીને જગતમાં ક્રશો-ગર્હ કરીએ-ગાથાની આ મુરાદ મુજબ હું રવાન હવે આ મારા બગોબખ્ત અને બઓહ-ફરોહર અને પન્જે-ઝરવીકશની સાથે રહી એક મીનોઇ અનનુમન કરીને આ મારાં ગુજરેલાં તન કે જેમાં આ નસુને બાંધેલો છે તેને તે નસુ સહીત ફેરશો=તાઝગીવાળો એટલે ગવની રોશન ગતીવાળું કરી શકું-કે જેથી હું રવાન મારી સાથના તે દ્રવાઓની શુભ ખેતી જલદીથી કરી શકું કે જેને માટેજ આ જન્મ મરણનો ભેદ ચાલી રહે છે. તે રવાન દુઆ કરતું કહે છે કે મારી સાથનું ફરોહર અને બઓહ અને બગોબખ્ત અને સરોશની ગતીવાળું પન્જે-ઝરવીકશ તો

રોજે-અવલથી તેઓના જન્મથીજ અહુ-પરસ્ત છે-દાદારના ક્રૂશી-ગઈ થવાની મરજી સાથે એકતાન થયલા છે માટે આવા મારા બચોદ ફરોહર અને પન્જે-ઝરવીકશ અને મારા બગોબખતની અનેલી અનબુમન ક્રૂશી-ગઈ કરવાના વીચારોમાંજ રહેશે અને વળી ત્યાં આગળ ચીરતી યજ્ઞતનો એટલે રજિશતયાઓ ચીસ્તયાઓ દએનયાઓ વંધઉહીમ મઝહયસ્નીનોજ વાસો રહેશે કેમકે જ્યાં ફરોહર-બચોદ અને સરોશ અને બગોબખત હોય ત્યાંજ દએને મઝહયસ્ની હોય તેઓ બધા હામોષમાંજ હોય છે. આમ દુઆ કરતું જઈને તે રવાન ગાથાના આ ફકરાને પઢી રહીને પોતાના ફરોહર અને બગોબખત અને બચોદ અને પન્જે-ઝરવીકશ (સરોશ) સાથે રાદ પેવંદ જોડી રહે છે કે જેથી તે ગેહાનને લાગેલી દુજ જે કદી પાછી ઉસ્તવાર થઈ જાય અને આ જડ મુરદાર તનની બાંધેલી દુજને છોડવા મદદ આવે તો તુરતજ તે બળવો કરતી દુજે-નસુને પુરતી રીતે પુગી વળી શકાય.

ગાથા હા ૩૦-૧૦.

જેઓ ‘વંધહાઉ સ્વહી’=ભલી વૃત્તીના બંદગીના અવેજમાં જન્મેલા છે એટલે ઉપર કહેલા નર કે જેણે દુજને અપના હાથમાં આપેલો છે તેને પેટે જન્મેલા છે તેઓ તેઓના ઉંચા તોખ્મના જેવા તેઓથીબી વધુ થશે અને જ્યારે તેઓ અશોષવાળા બહમનની ગતીવાળી તલેસમેમાં જોડાશે એટલે જ્યારે તે બચુ નવજોત કરીને નાવર મરાતબની પાહેડીએ ચહડશે ત્યારે તે બચ્યામાંનો જરાતરા રહેલો દુજ એકદમ નાશ પામશે. (આવા ફરજંદો પછી રપેનામીનની બહારને ગેતીમાં જમાવી જરથુશ્ત્રના ગેઉશ ઉરવાના હમકાર તરીકેના કામમાં મદદ આપશે).

આ ભેદ ગાહેસારણુને કઈ રીતે લાગુ પડે છે તે જોઈએ.

ઉપર આપણે રવાનની દુઆ જોઈ કે જેમાં તે રવાન પોતાના ફરોહર, બગોબખત-બચોદ અને (પન્જે-ઝરવીકશ) સરોશ સાથે રાદ પેવંદ કરવા માંગે છે અને ભવિષ્યમાં ઉલા થવાના તે દુજે-નસુના બળવા સામે સાવચેતી લેવા માંગે છે. હવે તે રવાન શુક્રગુઝારી કરે છે કે આવું થયલું જોડાણ જારી રહે અને બીજાઓમાંથી તેમ થઈ રહે. જેમ ગાથાના આ ફકરામાં કહે છે કે યોઈ જજેન્તી વંધહાઉ સ્વહી=જે ફરજંદો માબાપની ભલી દુઆના-બંદગીના અવેજમાં-બંદગીનું જેમ ખુનોમાં જવે તેવા ખુનોમાંથી જોરવાળા થઈને જન્મે છે અદાણ અવા દુજે-તેઓના શરીરમાંનો દુજ ખરેખરજ નબળો રહે છે તેમ ‘હું’ રવાનના-મારા’ આ ફરોહર-બગોબખત

-સરોશ બચ્ચોદ સાથના જોડાણથી 'વંધહાઉ સવહિ'નો ભેદ થશે એટલે બન્ની બંદગીના અવેજમાં ઉભા થવા જેવો ભેદ થશે, જેમાંથી ચોધ બચ્ચેન્તી=જે કોઇ નીપજશે જન્મશે તેથી તન-પસીનતોજ અર્થ ઉભો થશે એટલે પછીથી અદાજી=ખરેખરજ અથવા દુજો=દુજનું જોર તદદનજ દપટ પડશે-તેનો બળવો નહિ જેવો થશે. તે શ્વાન હવે આગળ દુઆ કરે છે કે આ ગાહેસારણું કાયદાસરનું આગળ જતું જશે અને બીજી સાથની ચાર દહાડાની ક્રીયાઓ થતી જશે તેથી પછી આ મારા મુરદાર તનનો દુજ તદદનજ સ્કેન્દો=છીન્ન બીન્ન થશે. જેમ ઉપર કહેલા બન્ના અશ્વવન મા-પાપના ફરજંદનો દુજ અવો = નાજો રહે છે અને પછી અત અસિરતા થયોજન્તે આ-હુપિતોઇશ વંધહુઉશ મનંધહો મઝદાઓ અપખ્યાઆ=જેવું તે બચ્ચું મઝદાની આપેલી દીનમાંની અશો-ધવાલી બહમનની શક્તિ સાથની હુપિતોઇશમાં દીન તલેસમેની સંસ્થામાં દાખલ થશે નવજોત કરી નાવર મરાતમે પુગશે ત્યારે તો તે જરાતરા આવો દુજ સ્કેન્દો=છીન્ન બીન્ન થઇને સ્પયથહુયા=દુર ફેંકાશે-એવીજ રીતે હવે પછીથી જ્યારે આ મારા મુરદાર તન ઉપર ગાહેસારણું થતું જઇને સાથની બધી ક્રીયાઓ જેઓ આ હુપિતોઇશ વંધહુઉશ મનંધહોના ભેદની છે એટલે અશોધવાળી બહમનની પરદુખમંજની ગતીની છે અને મઝદાની દીનમાં ફરમાવેલી છે તેઓ થતી જશે એટલે તે મુરદાર તનમાંનો દુજ છીન્ન બીન્ન થઇને દુર ફેંકાશે કે જેથી કદીગી તે પાછો બંદમાં ઉઠી શકશેજ નહિ અને પછીથી હું શ્વાન મારા બંદ દરોશને આ મારા બચ્ચોદ -બગોબખત-ફરોહરમાં સરોશના પેવંદના જોરે વધુ ઉંચકતો જઇને-મારા આ તનની રોશન ગતીની ખેતી કરી તેને ખાશ્વવન કરીને જન્મ મરણના તનાસકમાંથી ટાળીશ. એમ અદાજી અવાદુજો અવો બચ્ચતી સ્કેન્દો સ્પયથહુયાના ભેદના એટલે દુજને છીન્ન બીન્ન કરીને દુર ફેંકવાથી તે આખરનો નતીજો લાવીશ.

ગાથા હા ૩૦-૧૧.

ત્યારે અચ્ચે માણસો તે બે આશીરવાદીક ફરમાનો-દાદારની કરમ બક્ષીશો નામે જંદ અવસ્તા તમે શીખો-દાદારે તમારા નીરવાણુ માટે તેઓને તમારી આગળ ધરેલા છે. તેઓ દુજને તોડી દુજ રહિતના કરી જન્મો જન્મની તકલીફ જે તનાસકની છે તેમાંથી છોડવી શકે છે. પણ જેઓ તે ફરમાનોથી દુર જશે તેઓને લાંબા કાળ લગી ખમવું પડશે-હાએ અફસોસમાં રહેવું પડશે એટલે ગેતીમાં તનાસકમાં પડવું પડશે. તે ઉરવાતા પ્રમાણે ચાલનાર નર પોતે અશ્વવન થઇને હંમેશાગીનો કાયદો મેળવે છે. તે

ઉરવાતા=ઝંદ અવસ્તા-તેની વસીઅત-તરીકતો-ત્યાંની મીથ્ર-માથ્રો-યસ્નોની વાતાવરણ-શુભ અસર હંમેશગીનું સુખ અમરગીની ઉક્તા અપાવનાર હોય છે તે તમે જાણો.

આ ભેદ ગાહેસારણુને કઇ રીતે લાગુ પડે છે તે જોઇએ.

ઉપર આપણે જોયું કે તે રવાને બચ્ચોદ ફરોહર અને પન્જે-ઝરવીકશ અને બગો-બખ્ત (બોદા) સાથે પેવંદ કાધો છે એટલે હવે તે રવાનની રય જે એક ઝરવાને અકરનેને પુગે તેવી કુદરતી છે અને તેની આરન=ડહાપણુ તે ક્રવણે જેવું છે તે ખુલી રહે છે. જીવતી જીંદગીમાં તે રવાનની આવી રયની ઉપર સરોશ યજદે દરશી દ્રઓશથી ઇનસાફની રયે જે બંદ દરોશ મુકલો છે તે હવે તે રવાનની રય ઉપરથી ઉંચકાતો જાય છે. આ વખતે રવાન ગાથાના તે સિદ્ધાંત કે 'હુયત તા ઉરવાતા સપથા યા મઝદાઓ દદાત મખ્યાઓંધહો ખીતિયા એનેઈતી'=અએ માણસો, મઝદાએ તે ઉરવાતા તે ઝંદ અવસ્તાના શીક્ષણો મીથ્ર-માથ્ર યસ્ન આપેલા છે તે લેવો કેમકે તેઓ દુજથી રહાઇ આપીને જન્મ મરણની જંજીરને તોડનારા છે-આ સિદ્ધાંતો યાદ કરીને પોતાના બચ્ચોદનો પેવંદ મજબુત કરી પોતાના ફરોહરની આરન=ડહાપણુથી આવતા અકકલના ગાહેરને તેજ કરી માંથ્રો ભણી રહે છે અને આશીશોને પોતા તરફ ખેંચી રહે છે.' સવચા અપવખ્યો=અપવનો જેઓ તે ઝંદ અવસ્તા પ્રમાણે ચાલે છે તેઓને મીનોઇ મુકિતનો ફાયદો મળશે-તે ફાયદો મેળવાવની દુઆ કરી રહે છે અને દરેગેમ દ્રેગવોદેખ્યો રષો =અને જેઓ તે ઉરવાતાને માનતા નથી તેઓને લાંબા કાળનું દુખ થશે તનાસકમાં તેઓ જશે-તે આફતથી તે રવાન રહાઇ મેળવવાની દુઆ કરે છે માટે પોતાના મુરદાર તનના દુજને ગવમાં ફેરવવાની શક્તિ માંગે છે કે જેથી અઈપીતાઇશ અંધહુઈતી ઉક્તા=તે માંથ્રોની ઝંદ અવસ્તાની શુભ અસરથી સત્યસંગથી ઉક્તાનું અમર સુખ મળે-તેવી ઉક્તા તે ગવમાં ફેરવાયલા દુજને મળે અને તે ગવને પોતાને મળે કે જેથી તેને ખુદને તે ઉક્તા મળે અને પોતા મારફતે પછી બીજાઓને પોતાના સગાઓને તેવી ઉક્તા મેળવી અપાવવાની તેની લાયકાત ઉભી થતી જાય. એમ તે રવાન હવે પોતાની રય ખીલતી જવે પોતે બચ્ચોદ અને ફરોહરની આરન=ખેરદનું ડહાપણુ મેળવતું જવે તેઓની માફક અવસ્તા પઢી રહે છે અને તે ફરોહર જેવણુ સ્નોતનવો છે તનને મીનોઇ ખુબસુરતી આપનાર છે તે ફરોહર પાસે પોતાના તન જે હમણા ગેરબંદોબસ્તીમાં છે તે બંદોબસ્તીમાં આવે સ્નોતનવો થઇ રહે તેની દુઆ કરી રહે છે-તેમ થવાની શરૂઆત કઇ રીતે કરવી તેની તોશીક માંગી રહે છે.

હવે પછી અહુયા યાસા નેમંઘહાનો ફકરો પઠાય છે.

ગેઉશ ઉરવાને મદદ કરવા અશો જરથુશ્ત્ર ઉતરેલા છે અને દીન લાવેલા છે—તરીકતો માંથ્ર—યરન મીથ્ર લાવેલા છે તે પ્રમાણે ચાલવાનો પેમાન આપવાનો મિથ્ર તે રૂવાન તે અહુયા યાસા નેમંઘહાનો ફકરો પઠતી વખતે કરી રહે છે. ત્યાં ભણાઈ રહે છે કે રેફેદ્રહુયા=અમરદાદના અમર ગતીના સુખ આપવાની મારફત તરીકની અને તેટલા માટે રૂપેન્તહુયા=અમર ગતી તરફની વૃદ્ધિ આપે તેવી તે મધન્યેઉશ=મીનો શક્તિઓની—યજ્ઞતોની તે નેમંઘહા તે નિયાયરન—યરનોથી—દાતક ગોખીવાળી કાયદાસરની બંદગીથી—માંથ્ર—મીથ્રની બંદગીથી અને અપા બ્યઓથના=અશોષની તરીકતોથી કામોથી ઉસ્તાન જસ્તો=ઉંચા કીધેલા—દુઆ માગતા—દાદારનાં ભક્તો ઉસ્તાનનો જહવો અમર ઉસ્તા લેવા માટેના હાથો ઉંચા કરી અએ મજદા દુઆ કરે છું કે વંઘહેઉશ મનંઘહો=ભલા મનવાળી વીરૂપેંગ=કુલ જગતના ભેદને સમજે તેવી પઓઉરવીમ=ઉત્તમમાં ઉત્તમ પ્રતૂમ=ડહાપણને (સાત કાળના જ્ઞાનને) યાસા=હું મેળવું કે જેથી ફનેવીશા ગેઉશ ઉરવાનેમ=ગેઉશ ઉરવાને હું ખુશાલ કરી શકું—અશો જરથુશ્ત્રના તે મહાન દાતોખરી=પેગાખરીના મીશનને સાચો નીવડું.

આવો મીથ્ર હવે તે ગુજરેલાનું રૂવાન કરીને પોતાના મુરદાર તનમાં ગેઉશ ઉરવાની તે ગતી—એક વખતના તેના જીવતા શરીરને જીવતી રાખતી તે ગવની નેઆમતો, જે તેના શરીરને મળેલી હમણા જેઓ ફજથી ઘેરાયેલી હતી, જેઓને હમણાંજ છોડવેલી છે, તેઓને હવે દહમના ઇલાકામાં આપવાની તજવીજ તે રૂવાન કરી રહે છે; અને તેટલા માટે હવે તે રૂવાન બણાતા ચાર યથાની મદદ માગી રહે છે અને એમ તેના મુરદાર તનના ચાર અનાસરોની વૃદ્ધિ માગે છે અને બણાતા ત્રણ અપેમથી તે અનાસરોની વૃદ્ધિ છેક હરતી લગી પુગે તેની દુઆ કરે છે અને આવાં તે મહાન કામમાં પછી બણાતા ‘અત તા વક્ષ્યાંમ હાધતીમ યજ્ઞમધદે’=અતતા વક્ષ્યાના આ બણાઈ રહેલા ગાથાના હાના કેહપને મળીને મદદ માગે છે અને તે કેહપ સાથે મળવા પછી બણાતા ‘યેંઘહે હાતાંમ’ના સ્તોતોની મદદ લઈ રહે છે. એમ તે રૂવાન બણાતા ગાથાના હાના કેહપ સાથે—બણાતા માંથ્રોના સ્તોતો સાથે મળીને પોતાના ગુજરેલા તનનું મીનોઈ કીમીઈ કરી રહે છે—પોતાના તનના ગવની નેઆમતો અને અનાસરોને દહમ યજ્ઞતના ઇલાકામાં મોકલવાનું કામ કરી રહે છે.

ક્રીયાઓની સમજણની આવી કેતાળ આજવેર કહી નહાર પડી નથી
આપણી મહાન “યજ્ઞસ્ને” ની ક્રીયાની ચિતેભરી
અને કાર્યસાધકપણું તમારે બજાવું છે ?

હો જરૂર વાંચો.

ડૉ. ફરામરોજ સો. ચીનીવાલાની કમાલ કેતાળ

“યજ્ઞસ્નેની ખુલંદ ક્રીયા:

**તેમાં વર્ષરાતા ૩૩ આલાતોના બેદભરમનો
સાયન્ટીફિક ઉકેલ.”**

(જરથોસ્તી ધર્મ-દ્વનૂમની રોશનીમાં.)

યજ્ઞસ્નેના ૭૨ હા કેવી રીતે સીલસીલાબંદ અનુક્રમવાર ગોઠવાયલા છે તે
આ કેતાળમાં દરેક હાનાં અવસ્થા બહુતરની આપેલી તાવીલ માને
ઉંડાણ સમજ બતાવે છે. ખુદ કુદરતનાં વૃદ્ધિનાં કાર્યના આમેદુબ
નમુના તરીકે જરથોસ્તી દ્યોનની ખરી બળીદારી અને ખુલંદની
ટોચ શામાં સમાઈ છે: તેની ક્રીયાઓમાં;—તો, દરેક, દરેક
સામ્યા જરથોસ્તીની ફરજ છે કે ક્રીયાઓની ખરી સમ-
જણ મેળવવા આ કેતાળ ખરીદવી. તમે ક્રીયાઓ
પાછળ પેસો ખર્યો છો તે સાથી ઉત્તમમાં ઉત્તમ
સવાળ-પરમાર્થનું કામ છે એમ આ
કેતાળપરથી તમે જોશો.

આતશબેહેરામ અને આતશ આદરાનમાં “પાવી”

અને “કશ”ના કાયદાઓ શા માટે અપાયા છે ?

મોબેદો, અવસ્થા અભ્યાસ કરનારાઓ અને સાધારણ વાંચકોને
એકી વખતે ઉપયોગી કેતાળ.

લગભગ ૫૫૦ પાનાંની દળદાર સુંદર કેતાળ—

કીમત ફક્ત રૂ. ૧૫.) બી. પી. પી. ૮ જાના વધુ.

જગ્યા: (૧) શ્રી પારસી લેઇટેરીન એન્ડ ટેમ્પરન્સ સોસાયટી;

(૨) ડૉ. ફરામરોજ સો. ચીનીવાલા, કમીસરીયત બીહારી,
હોર્નબી રોડ, કોલ, સુબહ.

(૩) સોરાબ મનહરસાહની કું, કામાળામની કું, મિતવાડી, સુબહ.

તત્કાલે શુદ્ધ ઉચ્ચારે અવસ્થા બાધુની છે ?

તો ખરીદો.

“તદન શુદ્ધ ઉચ્ચારની મોટા ટાઈપની પુરદેહ અવસ્થા.”

(બીજી આવૃત્તી ૩૦૦૦ નકલ.)

પ્રગટ કરનાર : પારસી વેજીટેરીયન એન્ડ ટેમ્પરન્સ સોસાયટી.

જરથોસ્ત્રી ઇલમે-કનૂમના

બેહરત-બહેરેહ ઉસ્તાદ સાહેબ બેહરામશાહ નવરોજી શરાફ
તરફથી આગળ બહાર પડેલી “ પુરદેહ-અવસ્થા-આ
તરીકત ” માંથી અવસ્થા ભણતરોને જુદાં પાડીને
અગત્યની યશ્તોના ઉમેરા સાથે છપાવેલી કેતાબ :

લગભગ ૭૦૦ પાનાંની દબદાર અને પોકેટમાં રહે તેવી
શોભાયમાન પુઠાં અને મજબુત બાઈન્ડીંગ છતાં

કીંમત ફક્ત આના બાર :

પોસ્ટેજના ત્રણ આના અને વી. પી. પોસ્ટેજના છ આના.
મળવાનું ઠેકાણું :

(૧) પારસી વેજીટેરીયન એન્ડ ટેમ્પરન્સ સોસાયટી,
નોબલ એમ્બસ “બી.”, પારસી બજાર, કોટ, મુંબઈ.

(૨) સોહરાબ ધનજીશાહ એન્ડ સન્સ,
કમ્માબાગની દુકાને, તેમજ બાઈસ-ધનાપટેલ અગ્યારી, તારદેવની દુકાને.

(૩) ફરેદુન એન્ડ બરજોર,
ધોબીતળાવની સુખડની દુકાને.

(૪) બહાદુર બહુમનની કુંઠ,
એમ્બાયર મહાલ, દાદર.

(૫) અહુરા સ્ટોર્સ,
ખુશરો બાગ, કાલાબા.

